

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

[Sefer Shemu'el]

[Sefer Shemu'el]

Detmold, Samuel

5565 [1804/1805]

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9634](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9634)

25

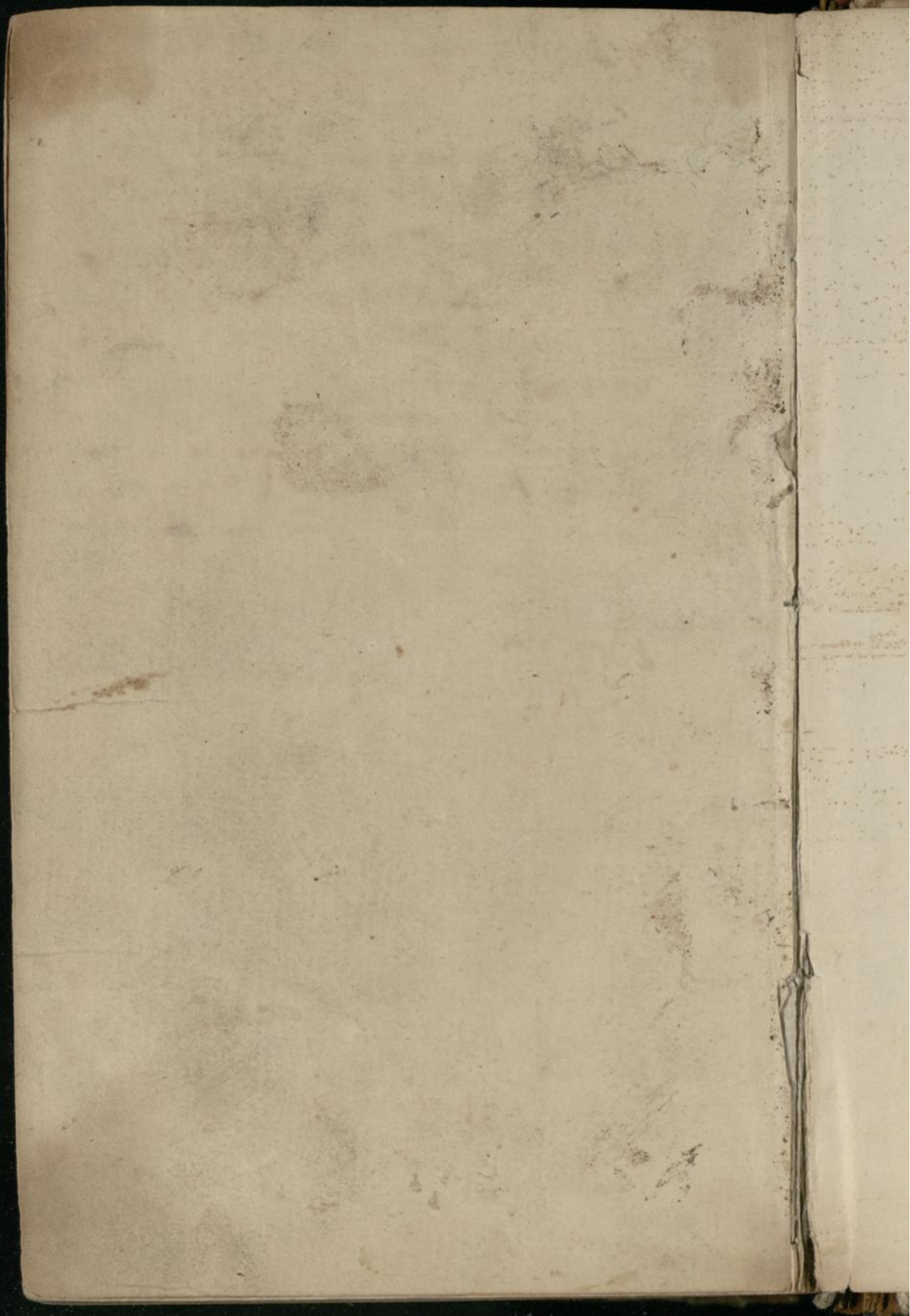
Erste Kugel.

Gegeben aus dem Nachlass des Heinrichs - Kugel

Israel Sachs

14.10.57

EG

הרגום אשכנזי

לאג שאול בשמיצט איבער זיינעם שפיט
סע , קריגס זואגען אונד רייטער האמט
טען איהן פֿערפֿאָלגט . (ז) ער וועג
דעטע זיך אום , ערבליקטע מיך אונד
דיך מיר צו , איך שפראך : היר בין
איך . (ח) ער פֿראַגטע מיך : ווער
ביזט דוא ? אונד איך זאגטע איהם :
איך בין איין עמלקי . (ט) איך ביטע
דיך , שפראך ער , שטעללע דיך איבער
מיך

שמואל ב א

נִשְׁעַן עַל-חַנְיָהוּ וְהִגִּה הַרְכָּב
וּבְעֵלֵי הַפָּרָשִׁים הַדְּבִיקָהוּ :
(ז) וַיִּפֶן אַחֲרָיו וַיִּרְאֵנִי וַיִּקְרָא
אֵלַי וַאֲמַר הֲנִנִי : (ח) וַיֹּאמֶר
לִי מִי-אַתָּה וַיֹּאמֶר אֵלָיו עַמְלָקִי
אַנְכִי : (ט) וַיֹּאמֶר אֵלַי עַמְדָּה
וַאֲמַר ק' נא

ב א ו ר

מנאנו שרזה אלא איזה פעמים אצל בנדי
כהונה (שמות כ"ח) כמו וכחונת תשכן ,
ושכנת הכתונת שש , וגם הורחתם מעשה
רקמה מה עשוי' בתים בתים , אס לבני הנדי'
או להושיג האנבים נתוכו , כמו משכנות
זהב , שהם לדעת רש"י ושאר מפרשים כמו
בתים של זהב , שנתוכס נשקעו האנבים ,
ופעם אחת בתהילים (מ"ה י"ד) ממשכנות
זהב לבנוש , וגם שם הורחתו מעשה רקמה .
ואומר אני שהונת שרז זה על הפעולה או
המעשה אשר על ידה ישתנה שטח חלק ,
ויתהווה בו גבנוכים גבנוכים , וזה טעם
ושכנת דכתונת שש , כלומר שלא תהי' חלקה
כי אס עשוי' משכנות , וכן האחרים , והושאל
ג"כ על החולי הנקרא (קאנוואולוויאן ,
פֿרצוקונגען) , המקוט והמקוק ענב
הגוף , ויעלה על חלקת העור קמטים קמטים .
ולפ"ז אמר שאול לנער , שאסו כבר סולי
זה , שהוא סימן מות . ואמר זאת לדבר על
לב הנער שלא יירא להמיתו , כי אף אס לא
ימיתו הוא , ימות מהרה . כי כל עוד
נפשי בי , לפימה שבארתי , טעם כי כמו
אע"פ , כלומר אע"פ שגיד כל כפשי ני לא
אחלט ממות , ולכן תעשה עמי טובה אס
תקרב מיתתי שלא אפול ביד פלשתים , וכן
מתורגם .

(י) ואמוחההו

והנה שאול וגו' , לפי הנראה לא כחש
העמלקי בספור הזה כמו שחשבו קצת , כי
מה שנאמר (ש"א ל"א ה') וירא נושא כליו
כי מת שאול , אס שעורו ימות , כמו כי אנכי
מת בארץ הזאת (דברים ד' כ"ב) , או
אפשר שנתעלף שאול מפני מכת חרבו אשר
נפל עליה , וישאנהו נושא כליו לנות , ויחי
רוחו אחר כן , כי אס הי' כחש כמו שחשבו
הם למיזא חן בעיני דוד , אין ספק שהיה
משיב דברו אס"כ בראותו כי כלת' אליו הרעה ,
גם אס לא הי' דעתו כ"א למזא חן , לא
הי' לו לפי מחשבתו להתנבל ולאמר כי ידעתי
כי לא יסי' וגו' . נשען על חניחו , אלו
כתוב נופל על חניו , הי' משמע , שהיה
החניית מוכחת על הארץ לארכו ושאל עליה ,
עתה שנאמר נשען ענינו , שהיה החניית
עומדת בראשה הא' על הארץ , וראשה השני
תקוע בלב שאול , ומה שאמר הנער חניו
והוא נפל על חרבו , הוא שלא הספיק הנער
להבחין אס הוא חנית או חרב . (ח) עמד
נא עלי , טעמו כטעם קס נא עלי .
אחזני השבץ , אחזני רתיתא , כן תרגם
יבונתן יאחריו רש"י בל"א (ענטזעצן , בעבן) .
אמנם לבאור זה מלבד שאין למלת שכן עזר
במקרא , גם המשך הלשון והכונה אינם
מתורגם יפה , כנראה למעיין . והנה לא

מ כ ל ל י ו פ י

א (ו) ובעלי הפרשים , כל שהוא ארון הדבר יקרא בעל .
(ט) השבץ

בְּאֵלַי וּמִתְחַנְנֵי כִי אֶחְזֹגִי הַשְּׂבִיץ
 כִּי-כָל-עוֹד נַפְשֵׁי בִי: (י) וְאֶעֱמַד
 עָלָיו וְאִמְתַּחֲתֶהוּ כִי יִדְעֵתִי כִי
 לֹא יִחִידָה אַחֲרַי נִפְלֹו וְאֶקַּח
 הַנְּזוּרִי אֲשֶׁר-עַל-רֹאשׁוֹ וְאֶצְעָדָה
 אֲשֶׁר עַל-זִרְעוֹ וְאֶבְיֵאֵם אֶל-
 אֲדֹנָי הַנְּהָרָה: (יא) וַיִּחְזַק דָּוִד
 בְּבָגְדָיו וַיִּקְרָעֵם וְגַם בָּלַע-
 הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אָתוּ: (יב) וַיִּסְפְּרוּ
 וַיִּכְפּוּ וַיִּצְמּוּ עַד-הָעֶרֶב עַל-
 שְׂאוֹל וְעַל-יְהוֹנָתָן בְּנוֹ וְעַל-עַם
 יִהוּדָה וְעַל-בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי נִפְלֹו
 בַּחֶרֶב: (יג) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל-

בבגדיו ק' הנער

מיד ; אונד טערטעמיד ; דען עס האבן
 מיד זא שאן פֿערצוקונגן אנגטרעטען ,
 אבשאן נאך פֿאלקאמנס לעבען אין מיר
 איזט . (י) דא ערהוב איך מיד איבער
 איהן , אונד טערטע איהן ; ווייל איך
 דאך וואוסטע , דאס ער פֿאן זיינעם
 פֿאללע ניכט ווידר אויפֿקאממען ווידר ,
 נאם איהם זאדאן דיא קראנע , דיא
 ער אויף דעם הויפטע , אונד דאן
 ארמבאנד , זא ער איה דעם ארמע
 האטטע , אב , דוא איך נון היר מיינעם
 הערדען איבערכרונגע . (יא) דוד
 ערגריף זיינע קליידער אונד צעררויס
 זי . דיועס טאטען אויך אללע אנט
 ווענעדען . (יב) מאן טרויערטע ,
 וויינטע אונד פֿאסטטע ביז אן דען
 אבענד אום שאול , אום זיינען זא
 יהונתן אונד אום דעם עוויגען פֿאלק .
 נעמליך דאן הווי ישראל , דיא אונטער
 דעם שווערטע געפֿאללען ווארען .

(יג) דוד פֿראגטע דען בורשען , דער איהם דיא נאכריכט געבראכט : וואָהער
 ביוט

באור

רשי

(י) ואמורתיהו , הוי"ו פתומה
 ומשפטה להיות בקוץ כי הענין לעבר
 (ד"ק) . כי ידעתי וגו' , ר"ל שלא התיר
 לעצמו הריגת שאול אלא מפני שנתכרר לו
 שאי אפשר שיחי אחרי נפלו על תרבו , אם
 מנדה המכה שהוכ' בו , אם שלא יוכל לטוס
 מן שונאיו (לכ"ג) . (יב) ועל בית
 ישראל , יתירה לתוספת באור . (יג)
 או מזה אחת , כבר ידע דוד מספרו ,
 כי

מיושב על לבי: (ט) אחזי השבץ .
 אחזי רחיתא ומ"ח משום עון כהנים
 שהרג דכתיב בהם כתנת השבץ: כי כל
 עוד נפשי בי . מוסר ומוותחני טוב
 לי שמוותחני אתה וחל יסרגוני חלה
 ויתעללו בי : (י) וחלעדה אשר על
 זרועו . וטוטפתא דעל דרעיה :
 (טז) דמך

מכלל יופי

(ט) השבץ , כתב ר' יונה העיון , שהקיפוהו אנשי המלחמה וסבכוהו ולא
 יכול להנצל מהם . [וי"ט הפרשים לובשי השבץ , הן הפרשים , ור"ל לבג כתוב
 שהלבוש שלו הי' משובץ , באופן שלא יוכל החרב לעבור בו ולדקרו בקלות :]
 עוד נפשי , אינור"ל לעולם כמו עוד כל ימי הארץ , אלא כל זמן המועט :
 (י) נפלו , בחירק פ"א הפועל : ואצעדה , מחליי הודוע .

א ב א (טו) מתתי

הרגום אשכנזי

שמואל ב א

כיוט דוא ? דיור אנטווארטע : איך
בין דער זאָהן איינס אויסלענדערס פֿאַן
עמלק . (יד) דא שפראַך דוד צו
איהם : וויא האַסט דוא דיך ניכט
גפירכטעט , האַנד אָן צו לעגן , איינען
גואלכטען דעם עוויגן צוטערטען ?
(טו) דארויף ריף דוד איינען זיינער
כורשען פֿאַר , אונד שפראַך : טריט
הער , אונד ריכטע דיון . דיזער ער
שלוג איהן , אונד ער שטארב . (טז)
דוד שפראַך צו איהם : דייע הינריכט
טונג האַסט דוא דיר זעלכזט צוגצאָגען ;
דען דיין אייגנער מונד האַט ווידר דיך
געציהן ; דא דוא שפראַכסט : איך
האַבע איינען גואלכטען דעם עוויגען
געטעטעט . (יז) דוד מאַכטע פֿאַלגענ
דעם קלאַגליד אויף שאול אונד זיינען
זאָהן יהונתן . (יח) ער שפראַך אויך :
עס

הנער המגיד לו אי מזה ארתה
ויאמר בן איש גר עמלקי אנכי :
(יד) ויאמר אליו דוד איך לא
יראת לשלח ידך לשחת את
משיח יהוה : (טו) ויקרא דוד
לאחד מהנערים ויאמר גיש
פגעו בו ויפריחו וימת :
(טז) ויאמר אליו דוד דמיך
על ראשה כי פיה ענה בק
לאמר אנכי מחתי את משיח
יהוה : (יז) ויקנן דוד את
הקינה הזאת על שאול וער
יהונתן בנו : (יח) ויאמר ללמד

בניי
על
(יט)

(כ)

(כא)

רמך ק' בני
רש"י

באור

כי עמלקי הוא ולמה שאל עוד פעם ?
ואפשר היתה זאת מנהג השופטים , כמו
שהוא ג"כ בימינו לחקור כוזאת את הנשפט .
ורד"ק כתב , שלא שאל מאיזה עס רק מאיזה
מקום , כלומר אם הי' גר בארצו , ואיך נקרה
אל המלחמה , והוא ענה , כי גם אכיו בא
מארץ עמלק וגר בארץ ישראל , וכן פי' כל
גר סתם עכ"ל . (טו) רמך על ראשך ,
כלומר אתה גרמת על עמך מיתתך .
(יח) ויאמר וגו' , הקנה מתחלת יין
הבני ישראל , ומקרא זה מאמר מוסגר ,
על מיתת שאול ויהונתן סבר דוד את הקנה הזאת ,
לעורר לב בני יהודה , אשר ימלך עליהם , ללמד קשת ולהיות מלומדי מלחמה כשאל
ויהונתן , (והזכיר רק קשת להיותה עיקר כלו מלחמה , כמו שזכר ג"כ רד"ק) .
ולתכלית זאת הפליא בה מאד מתקפס וגבורתם בקשת ובחרב , וזאת ג"כ תכלית
רוב המקובנים על המתים , לא לבד ליקרא דמתא (כמקנת הגא' בסנהדרין ע"ו) אלא
גם

(טז) דמך על ראשך . חובת קטולך
תהי צרישך חין עינש צמיתתך חלח
לענמך : (יח) ויאמר ללמד צט
יכודה קשת . ויאמר דוד מעתה
שנפלו גבורי ישראל גרוכים בני יהודה
ללמד מלחמה ולמושך בקשת : הלא
היא כתובה על ספר הישי' הנה כתובה
על

על ס
חברה
צעורך
צדיד
הוי א
ישראל
על ת
תירגס
הסרי
לא ת
מינה
מגיני
מושח

רד"ק
השכונ

מ כ ל י ו פ י

(טו) מתתי , נפלה חיו ונבלעה ברגש , כי המלה מן המרוכעים , לפי שד"ם
פוגשין ג' תוין . (כא) הרי

שמואל ב א

חרגום אישכנזי ג

בְּנֵי־יְהוּדָה קָשָׁת הַיָּנָה כְּחוֹבֵרָה
עַל־סֵפֶר הַיָּשָׁר :

(יט) הַצְּבִי יִשְׂרָאֵל עַל־
בְּמוֹתֶיךָ חָלַל אֵיךְ נָפְלוּ
גִבּוֹרִים :

(כ) אֵל־תִּגְדּוּ בְּנֵת אֵל־
הַבְּשָׁרוֹ בַּחוּצָה אֲשַׁקְלוֹן
פֶּן־תִּשְׁמַחְנָה בְּנוֹת
פְּלִשְׁתִּים פֶּן־תִּעְלֶזְנָה
בְּנוֹת הָעָרְלִים :

(כא) הָרִי בְּגִלְבַּע אֵל־מַלְ
וֹאֵל־מָטָר עֲלֵיכֶם וַיִּשְׁדִּי
הַרְוֵמוֹת כִּי שָׁם נִגְעַל

מִגֵּן

רש"י

על ספר בראשית שהוא ספר ישרים
אברהם יצחק ויעקב וסיכך רומח יודך
בעורף הויכך חיזו היא מלחמה שמוכין
זה ידו כנגד פרחתו שהוא מול ערפו
הוי אומר זה קשת : (יט) הנבי
ישראל על צמותך חלל . מנצן של ישראל
על תוקף מעוזכם נפלתם חללים כן
תירגס יונתן : (כא) הרי בגלצוע .
ההרים שבגלצוע : ושדי תרומות :
לא תהי צכון עללא כמוסת דיעבדון
מוינה חלתא : כי שם נגעל מוגן גבורי .
מגיני עור היו להם וכשיוצחין למלחמה
מושחין אותו בשמן כדי שיהא כלי זיין
המוכה

רד"ק לקמן פסוק כ"ה . (כא) הרי בגלבע , כמו הרים , וכמהו עובדי בעמק הכבא ,
השכני באהלים (רד"ק) . ושדה תרומת , אמרו המפרשים פירוש , אל תהי' שדה שתהיה
בה ברכה ותגיע לקבור באופן שראוי ליעול

עם ווערדן זיך דאדורך אויך דיא קינדער
יהודה'ס אים באגענשיסען איבען —
זא ווירד'ס בעשריבען אים בוכע ישר . (יט)
אז דוא הערליכקייט ישראל'ס !
אויף דיינען אייגנען העהן וואַר
דעסט דוא ערשלאַגען . אך ,
וויא זאנקען דיא העלדען דא
היין !

(כ) ערצעהלט עם ניכט צו גר ,
פֿערקינדט'ס ניכט אין דען
שטראסען אַשקלון'ס ; דאס זיך
ניכט פֿרייען דער פֿלשהים טעכֿ
טער ; ניכט טריאומפֿיהרען דיא
טעכֿטער דער אונבעשניטנען .

(כא) בערגע גלבע'ס ! ניכט טויא
ניכט רענען בפֿייכטע אויך ,
קיין זאַטפֿעלד פֿראַנגע מערהר
אויף אויך , דאָרט , וואַ שטאַך
דער

באור

גם להתעוררת החיים , למען ישמעו ויתלהב
התשיקה בלגס לעשות כמעשהם . (יט)
הצבי ישראל , ה"א הקריאה (פֿאַקאָטיף)
כמו הקהל חקה (במדבר ט"ו ט"ו) הדור
אתם ראו (ירמ' ב' ל"א) . ויאמר רד"ק
שחסר הנסמך , ונ"ל , הנבי בני ישראל ,
ונראה שדעתו שלא יכולה לבא ה"א עם
הנסמך , ובמחילת כבודו עשה כזה , כי
זה הכלל לבד בה"א הדעת , ומטעם , לפי
שנדע השם הנסמך מנד הדבר , אשר הוא
כסמך אליו , אינו כריך עוד לידיעה אחרת ,
משא"כ פה בה"א הקריאה . הצבי , ענינו
תפארת וכבוד כמו לבני ולכבוד (ישעיה'ד'
ב') , והנה לדעת חז"ה מפרשים שב על ארץ
ישראל , אמנם יותר נראה שכנה כן את שאל
על שהי' חמדת ישראל , ולו הסיב הדבור .
חלל , פי' היית חלל או נפלת חלל , וכן פי'
רד"ק לקמן פסוק כ"ה . (כא) הרי בגלבע , כמו הרים , וכמהו עובדי בעמק הכבא ,
השכני באהלים (רד"ק) . ושדה תרומת , אמרו המפרשים פירוש , אל תהי' שדה שתהיה
בה ברכה ותגיע לקבור באופן שראוי ליעול

ממנו

הרגום אישכנוי

דער העלדען שילדע טראף , דען ניא פֿערראסמענדען שילד שאול'ס טראף ; (כב) דאז פֿאן ערשלאנגר בלוט , פֿאן העלדען פֿעט גזעטיגטע גשאס ירונתן'ס טראף , דאז זאנסט ניא צוריק גפרעללט , דאז שווערד שאול'ס , דאז ניא דען

באור

ממנו תרומות , ודאוי לתרגם (קיין פֿעלד גרייהע , העבן דאפֿאן צו נעהמן) . ולי כראה שטעס תרומות לשון רוממות , כמו ואיש תרומות יהרסנה (משלי כ"ט ד') , וקרא לשדה שיש בה קמה (זאטפֿעלד) שדה תרומות על דרך מליכה שירית . ומלות אל ועליכם מושכות עבטן ואחרת עמן ושעורו : ואל עליכם שדה תרומות , וכן תרגמתיו . נגעל , שרש געל התפח בראשונה על הפלטת דבר הנבלע , כמו שורו עבר ולא יגעיל

שמואל ב א

מִגֵּן גְּבוּרִים מִגֵּן שְׂאוּל בְּלִי מִשִּׁיחַ בְּשִׁמּוֹן : (כב) מִדָּם חֲלָלִים מִחֶלֶב גְּבוּרִים קָשֶׁת יְהוֹנָתָן לֹא נִשּׁוּג אַחֲזֹר וְהָרֵב שְׂאוּל לֹא הָשׁוּב רִיקם

רשי

המכה עליו וחליק כמה דאח אומר קומו השדים משחו מגן וכאן כך היה מקוק הקינה שס נגעל מגן גבורי פלט שומנו ולא נדבק בו ונעש'כאילו לא נמשה בשמן כל הגעלה לשון דבר הפולט מה שנוחנים בו כמו שורו עבר ולא יגעיל : (כב) לא נשוג אחור . לא היה רגיל

(איוב כ"א י') ענינו , ולא יעשה באופן שהפרה תגעל הזרע , וכן כתב רש"י שם וז"ל : לא יורה בה זרע פסולות שיהי' חוזר ונפלט מנופה בלא הריון ע"כ , ומה לשון הגעלה נדברי חז"ל , לתת דבר הנבלע בו איסור במים רותחין לפלוט הבלוע , כמאמר ז"ל כנולעו כך פולטו . והואש"ל על המומאם דבר ומנוהו , לפי שהמומאם דבר , ירסיקהו וישליכהו , וממנו ולא תגעל כפשי' אתכם (ויקרא כ"ו י"א) ולא נעלתים (שם) . ואמר פה על דרך מליכת השיר , כי נמאם המגן ונעשה לו בזיון . ופעל נגעל הוא ג"כ הנשוא מהנושאים מגן שאול , קשת יהונתן וחרב שאול , הנאים אחריו . בלי משיח בשמן , אומר זאת לשבח מגן שאול , כי מגן אשר לא ישתמשו בה כ"א לעתים רחוקים יצטרך למשחו בשמן , וכן קומו השדים משחו מגן (ישעי' כ"א ה') הכוונה שמעתה יצטרכו למשוח המגן כי לא ילאו תמיד למלחמה כמו קודם זה (מלכ"ג) . ועפ"ז תרגמתיו . (כב) מדם חללים וגו' , בכח המאמר הזה פעל שבע או שבר , ושבח בה פעולת קשת יהונתן , על ענין אשכיר חצי מדם (דברים ל"ב מ"ב) , ושעורו , כי שם נגעל קשת יהונתן שבע מדם חללים וגו' , קשת יהונתן לא נשוג אחור . וטעם קשת פה , קשת עם חכים בל"א (גשאם) , ובלה"ע נקרא מליכה כואת (זינעקראכע) , שהוא , אם נא חלק מדבר תחת הדבר כלו , או להיפך הדבר כלו תחת אחר מחלקיו . לא נשוג , לא הי' רגיל להיות נסוג אחור (רש"י) . והנה שם קשת על פי הרוב ל"כ , ולפעמים מלאכהו בל"ז , כמו והקשת אשר יהיה בענן (ישוקאל א' כ"ח) , וכן כאן נשוג ולא נשוגה . או אפשר

מכלל יופי

(כא) הרי בגלבע , כמו הרי גלבע : בלי משיח בשמן , כאלו לא הי' נמשח למלוכה . (כב) לא נשוג אחור , ענינו התנכרות והתאחרות אע"פ שנכתב בשי"ן

ריקם :

(כג) שְׂאוּל וַיְהוֹנָתָן הַנְּאֻחִים

וַיִּהְיוּ עִמָּם בְּתֵיבָה

וּבְמִוְחָם לֹא נִפְרְדוּ

מִבְּנֵי שָׂרִים קָלוּ מֵאֲרִיזוֹת

בְּבָרוּ :

(כד) בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל אֵלֶי--

שְׂאוּל בְּכִינָה הַמְּלָכִים

שְׁנֵי עַם עֲדָנִים הַמַּעֲלָה

עָדִי זָהָב עַל לְבוּשָׁן :

(כה) אֵיךְ נָפְלוּ גִבּוֹרִים בְּחוּף

הַמְּלָחָמָה יְהוֹנָתָן עַל--

בְּמוֹתֶיךָ הַלָּל :

(כו) צַר־לִי עֲלֶיךָ אָחִי יְהוֹנָתָן

נַעֲמָה לִי מְאֹד נִפְלְאָתָה

אֶהְבֶּתְךָ לִי מֵאֶהְבֶּת

בְּנָשִׁים :

(כו) אֵיךְ

רש"י

רגיל להיות נסוג אחור : (כג)

מגשרים קלו . לעשות רגון צורחם :

(כד) הולבישם שני עם עדנים :

דהוה מלביש לכוני לבושי לבשוים ומוזבי

לכוני תפנוקין : (כה) על צמותך

חלל . על בית תוקפק חי תקטלתא :

(כו) כלי

(כו) נפלאהה , ענינו תוספת אהבה למעלה מן ההרגל מלשון והפלא ה' את מכותך

(דברים כ"ח כ"ט) , כי אהב אותי יותר מאביו ויותר מעשמו , כ"ט שאל , כל הימים

אשר בני ישי סי לא תכון אתה ומלכותך (ש"א)

דען שטרייך פערפעהלט .

שאוול אונד יחונתן , דיין זא

זיך גליבט , זא האלד זיינע

אנדער אים לעבען ווארען .

האט ועלכסט דער טאד ניכט

גטרענט . פליכטיגער ווארען

זיא דען אדלער , מעכטיגער

דען לעוון .

איהר טעכטער ישראל'ס !

וויינט אום שאול , דער אייך

אין פורפער , אונד וואללוסט

גוואנד געקליידעט ,

דער מיט גאלדנן שמוק איירער

קליידערפראכט ערהעהט .

אך וויא שטירצטען דיא העלדען

אים שלאכטגווירל ! אונד

יהונתן ! א דוא ווארדסט

גשטרעקט אויף דיין אייגען

העהן !

גראס אויט מיין שמערץ אום

דיך ברודער יונתן ! א זא

ליבליק וואר דיין אומגאנג

מיד ! אויסערארדענטליך

דיינע ליבע צו מיר , ווייט

אונטער איהר שמעהט פרויענע

ליבע .

(כו) אך

באור

אפשר אם יבוא מלת קשת על הקשת והחינים

יסדיו כאשר זכרתי , יהי תמיד ל"ז , וכן

קשת גבורים חתים . עיין שם , (כג)

ובמוחם לא נפרדו , כי נפלו שניהם ביום

אחד . (כד) המלכשכם , ע"י הכלמת

שאל במלחמה הביא שלל גדול ועושר בארצו ,

והי' בנות ישראל יכולות להתקטט במלבושים

כאים ויקרים , וזה כוונת המלבישם עפ"י

הפשוט , וכן דעת רלב"ג , והדרשה תדרש .

(כו) נפלאהה , ענינו תוספת אהבה למעלה מן ההרגל מלשון והפלא ה' את מכותך

(דברים כ"ח כ"ט) , כי אהב אותי יותר מאביו ויותר מעשמו , כ"ט שאל , כל הימים

אשר בני ישי סי לא תכון אתה ומלכותך (ש"א)

הרגום אשכנזי

שמואל ב א ב .

(כו) אך! זיא פֿילען דיא דהעלדען, אונד פֿערלאָרען וואָרען דיא וואָפֿען דעס קריגס .

(כו) אַיך נפֿלו גבֿרים וַיֵּאבְדוּ כְּלֵי מִלְחָמָה :

ב (א) ניכט לאַנגע הערנאָך לים דוד דען עוויגען פֿראַגען וויא פֿאַלגט : זאָלל אַיך וואָהרל נאָך אַיינער דער שטעטע יהודה'ס הינאוּף ציהן ? דער עוויגע לים איהם זאָגען : ציה הינוּף . דוד לים נאָכמאַלס פֿראַגען : וואָהין זאָלל אַיך אַלזאָ ציהן ? דער עוויגע ערווידערט טע : נאָך חברן . (ב) דוד צאָג אַלזאָ הינוּף מיט ווינען צוואָגען פֿרויען , נעמליך אַהינעם דער יורעלית אונד אביגיל דעם נבל'ס אויס כרמל גוועזנן פֿרויא .

ב (א) וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּיהוָה לֵאמֹר הֲאֵעֲלֶה בְּאַחֶרֶת עָרֵי יְהוּדָה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו עֲלֶה וַיֹּאמֶר דָּוִד אָנֹכִי אֲעֲלֶה וַיֹּאמֶר חֲבֵרֹנָה : (ב) וַיַּעַל שָׁם דָּוִד וְגַם שְׁתֵּי נָשָׁיו אַהֲיִנֵּעַם הַיּוֹרְעֵלִית וְאַבִּיגַיִל אִשְׁתׁ נָבָל הַכַּרְמֶלִי : (ג) וְאַנְשֵׁי אֲשֶׁר־עִמּוֹ הָעֲלֶה דָוִד אִישׁ וּבֵיתוֹ וַיֵּשְׁבוּ בְּעָרֵי חֲבֵרֹן : (ד) וַיִּבְאוּ אַנְשֵׁי יְהוּדָה וַיִּמְשְׁחוּ שָׁם אֶת־דָּוִד לְמֶלֶךְ עַל־בֵּית יְהוּדָה

ג) נאָם אויך זיינע מאַנשאַפֿט מיט דהינוּף , איינען יעדן מיט זיינער הויז גענאָסענשאַפֿט , אונד זיא ליסן זיך אין דען שטעטן דעם גביהטס חברון נידר . ד) דאָרויף קאַממען מענר אַויס יהודה , אונד זאַלכטן דוד צום קעניג איבער דאָס הויז יהודה . מאָן זאָגטע דעם

רש"י

באור

כ'ל"ג) . ונא כעלאתה נשני סמני כקנה ע"א תבואתה תזכרתה . מאהבה נשים , ר"ל שיתר חוקה אהבת יוכתן לדוד מאהבת נשים לאהבהיהן , שהיא אהבה חוקה מאד (רלב"ג) . ויאבדו כלי מלחמה , בנפילת הגבורים אבדו ג"כ כלי מלחמה , כי בזו להם האויבים . ולדעת רש"י מוסב על שאול ויהונתן , שהיו כלי זין של ישראל .

(כז) כלי מלחמה . שאול ויהונתן שהיו כלי זין של ישראל : ב (ח) לקח ב (א) אחריוֹכֵן , כלומר אחר עבירת האבל . (ג) בערי חברן , כל ההר נקרא ע"ש חברן והיו בו ערים הרבה (ר"י גאון) , או הטעם על בנותיה של חברון , כלומר הערים אשר סביב חברון . (ד) ויגידו וגו' , שעורו : אנשי יבש גלעד הם אשר קברו את שאול , ומלת לאמר תעיד על זה . וזכר זאת כאן אע"פ שאפשר כבר שמע דוד את הדבר הזה , אלא קודם שנמלך מה תועיל

מכלל יופי

כשי"ן . (כג) והנעימים , האר ענין הענין ידוע כענין היופי : גברו , כצד"י מפני ההפסק : עם עדנים , חסר מלבשכם שני ומאכלכם עדנים וכח"י , ור' יונה פי' המלבישכם שני בימי עדנים הם ימי הבחירות , ורד"ק כתב שאין לשנות ואמר עדין על הלבוש שדחוא עדין כמו המאכל , וכל דבר המהנה לגוף יקרא עדין . (כה) על במוהך חלל , נפלח חלל : ב (ד) ויגידו

יְהוּדָה וַיִּגְדּוּ לְדָוִד לֵאמֹר אֲנִישֵׁי
 יְבִישׁ גִּלְעָד אֲשֶׁר קָבְרוּ אֶת־
 שָׂאוּל : (ה) וַיִּשְׁלַח דָּוִד
 מַלְאָכִים אֶל־אֲנִישֵׁי יְבִישׁ גִּלְעָד
 וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם בְּרָכִים אַתֶּם
 לַיהוָה אֲשֶׁר עָשִׂיתֶם הַחֶסֶד
 הַזֶּה עִם־אֲדֹנֵיכֶם עִם־שָׂאוּל
 וַתִּקְבְּרוּ אֹתוֹ : (ו) וְעַתָּה יַעֲשֶׂה־
 יְהוָה עִמָּכֶם חֶסֶד וָאֱמֶת וְגַם
 אֲנֹכִי אַעֲשֶׂה אִתְּכֶם הַטּוֹבָה
 הַזֹּאת אֲשֶׁר עָשִׂיתֶם הַדָּבָר
 הַזֶּה : (ז) וְעַתָּה תַחֲזֹקְנָה יְדֵיכֶם
 וְהִיוּ לְבָנֵי־חַיִל כִּי־מֵת אֲדֹנֵיכֶם
 שָׂאוּל וְגַם אֹתִי מָשְׁחוּ בֵּית־
 יְהוּדָה לְמַלְכָּךְ עֲלֵיהֶם :

דעם דוד : דא איינוואהנר יבשגלעד'ס
 האכן שאול צום גראבע בעשטאטעט .
 (ח) אונד ער שיקטע איהנן איינע
 גזאנדשאפט צו, אונד לויס איהנן זאגן :
 גזעגענט זייד איהר דעם עוויגן , דאס
 איהר מיט אייערם אברהויפט שאול זאָ
 וואהלטעטיג ווארעט , איהן צום גראבע
 צו בשטאטן . (ו) דער עוויגע ערצייגע
 אייך דאפיר גענארע אונד טרייע . וואס
 מיך כטריפט , זאָ ווערדע איך אייך ,
 דיא איהר דייע זאכע , דייע גוטע
 האנדלונג גטאהן . עבענפאלס בלאהנן .
 (ז) לאסט נור אייערע ארמע ניכט
 זינקן , אונד האלטעט אייך וויא טאפערע
 מענר , אכשאן אייער אברהויפט שאול
 טאָר איוט . וויסט אויך , דאס מיך
 דאז הויו יהודה בריוטס צום קעניג איבר
 זיך געוואלכט האט . (ח) אבנר זאָהן
 נר , דער בייא שאול הערפיהרר וואָר ,
 האטטע

(ח) וַאֲבִנְר בֶּן־נֵר שֵׁר־צָבָא
 אֲשֶׁר

רשי

באור

ב (ח) לקח את איש צושת .
 מקרא סיס דורש שעתידין שני
 מלכים לעמוד מבניוון שאמר לו הקב"ה
 ליעקב ומלכים מומך ינאז וכבר נולדו
 כל בניו חן מבניוון : (טז) חלקת
 אעשה כמו אגמול , ושעור הכתוב : אגמול אתכם ,
 ויחסר וי"ו החבור , וכן מתורגם . (ז) כי מוח ,
 כלומר אע"פ שמת , סזקי ואמנו , והיו
 רק לבני חיל , ואז אין לכס לפחוד מפלשתיס ,
 אשר כעת תעז ידס עליכס . וגם אתי וגו' ,
 ואוכל אני להיות לכס לעזר , ומלבד שהחזיק ידו
 סמה שקדס , הנה הודיעס המלכתו , כדי
 שיהי' אחריו (מהר"י אבר"בנאל) .

תועיל להודיע כי הגידו לדוד את החסד אשר
 עשו , אחרי שאין הדבר כונע בו יותר מבאיש
 אחר מישראל , לא כן עתה שמסוקו למלך ,
 ויש לאל ידו לשלם גמול לעושי חסד , לכן זכר
 כאן , שמיד שהגידו לו את דבר אכשי יכס ,
 שלח להס את אשר שלח . (ו) הטובה
 הזאת , גמול הטובה הזאת (רד"ק) . או טעם
 אשר עשיתם הדבר הזה , והטובה הזאת ,
 ויחסר וי"ו החבור , וכן מתורגם . (ז) כי מוח ,
 כלומר אע"פ שמת , סזקי ואמנו , והיו
 רק לבני חיל , ואז אין לכס לפחוד מפלשתיס ,
 אשר כעת תעז ידס עליכס . וגם אתי וגו' ,
 ואוכל אני להיות לכס לעזר , ומלבד שהחזיק ידו
 סמה שקדס , הנה הודיעס המלכתו , כדי
 שיהי' אחריו (מהר"י אבר"בנאל) .

מכלל יופי

ב (ד) ויגידו לדוד לאמר אנשי יביש גלעד , פי' דבר אנשי יביש גלעד , או
 הפוך , אשר קברו אנשי יביש גלעד . (יד) הנערים

האטטע אישכשת שאול'ס זאָהן גנאָמטן ,
 איהו הינאיבער נאך מחנים געפֿיהרט .
 (ט) אונד צום קעניג געמאכט איבער
 גלעד , אשור , יורעאל , אפרים
 אונד בנימין , קורץ איבר גאנץ ישראל .
 (י) פֿירציג יאהרע וואר אישכשת אלט ,
 דא ער דיא רעגירונג איבער ישראל אָנ-
 טראַט . אלס ער צווייא יאהר רעגירט
 האַטטע , (דא איםמער גור דאָו הויז
 יהודה עם מיט דוד הילט .
 (יא) דעןדיא צייט , וואַ דוד בלאַס צו
 חברן איבער דאָו הויז יהודה רעגירטע ,
 וואר זעכס יאהרע אונד זיבן מאָנאָטע .
 (יב) דא צאָג אבנר זאָהן נר מיט דעין
 קריגסקנעכטן דעם אישכשת זאָהן
 שאול'ס פֿאָן מחנים נאך גבען .
 (יג) יואב זאָהן צרויה וואר אויך מיט
 דוד'ס קריגסקנעכטן אויסגעצאָגן . זיא
 שטיסן אָם טייכע בייא גבעון אויפֿאיינ-
 אנדר , אונד לויסן זיך נידער , דיוע
 דיסווייטס דעם טייכס אונד יענע יענ-
 זייטס דעם טייכס . (יד) דא שפראך
 אבנר צו יואב : לאס דאָך דיא בורשע
 זיך אויפֿמאַכען , אונד זיך פֿאַר אונס
 איינאנדר

אֲשֶׁר לְשָׂאוֹל לָקַח אֶת־אִישׁ־
 בִּשְׁת בֶּן־שָׂאוֹל וַיַּעֲבֹדְהוּ
 מִחֲנָיִם: (ט) וַיִּמְלֹכֵהוּ אֶל־הַגִּלְעָד
 וְאֶל־הָאֲשׁוּרִי וְאֶל־יֹרְעָאֵל וְעַל־
 אֲפְרַיִם וְעַל־בְּנֵימִן וְעַל־יִשְׂרָאֵל
 כָּל־הָאָרֶץ: (י) בֶּן־אַרְבָּעִים שָׁנָה
 אִישׁ־בִּשְׁת בֶּן־שָׂאוֹל בְּמָלְכוֹ
 עַל־יִשְׂרָאֵל וּשְׁתַּיִם שָׁנָיִם מָלַךְ
 אֶת־בֵּית יְהוּדָה הָיוּ אַחֲרֵי־דָוִד:
 (יא) וַיְהִי מִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר
 הָיָה דָוִד מֶלֶךְ בְּחִבְרוֹן עַל־בֵּית
 יְהוּדָה שִׁבְעַת שָׁנִים וּשְׁשָׁה
 חֳדָשִׁים: (יב) וַיֵּצֵא אֲבִנֵר בֶּן־
 נֵר וַעֲבָדֵי אִישׁ־בִּשְׁת בֶּן־שָׂאוֹל
 מִמִּחֲנָיִם גְּבַעוֹנָה: (יג) וַיּוֹאֲב
 בֶּן־צְרוּיָה וַעֲבָדֵי דָוִד יָצְאוּ
 וַיִּפְגְּשׁוּם עַל־בְּרֵכַת גְּבַעוֹן יַחְדָּו
 וַיֵּשְׁבוּ אֵלֶּה עַל־הַבְּרֵכָה מִזֶּה
 וְאֵלֶּה עַל־הַבְּרֵכָה מִזֶּה: (יד) וַיֹּאמֶר אֲבִנֵר אֶל־יּוֹאֲב יְקוּמוּ נָא

הַגִּעָרִים וַיִּשְׁחָקוּ

לפנינו

ב א ו ר

(י) ושתי שנים , לדעת רלב"ג ואברבנאל
 מקובר זה עם פסוק י"ב ושעורו , כאשר מלך
 שתי שנים , ילא אבנר ונעשה מה שנעשה , כי
 אלו לא מלך כ"א שתי שנים א"כ יחוייב שמלכו'
 ישראל היתה בטלה ה' שנים ומחצה , אם
 קודם המשה איש בשת או לאחר מיתתו ,
 ושניהם אינם נכונים , הראשון , לפי שרחוק
 לומר , שהתרגל אבנר זמן ארוך כזה

מלהמליך את אישכשת , ולא ירא סן יחזק
 דוד במלכות ישראל , והשני לפי שחזאנו
 שהתרגל ישראל להמליך את דוד בחיי אישכשת ,
 הרי כי מלכות שניהם היו כמעט ניגעים זה
 בזה . אך בית , מאמר מוסגר עד פסוק
 י"ב , וכן מתורגם . (יב) וישחקו , לך
 שחוק יתגרו אלה באלה בחרותיהם ,
 וכראה מי ידע מדרכי מלחמה יותר (ד"ק) .
 (טו) חלקת

לפנינו ויאמר יואב יקמו :
 (טו) ויקמו ויעברו במספר
 שנים עשר לבנימן ולאישי-
 בשת בן-שאול ושנים עשר
 מעבדי דוד : (טז) ויחזקו אישי
 בראש רעהו וחרבו בצד רעהו
 ויפלו יחדו ויקרא למקום ההוא
 חלקת הצרים אשר בגבעון :
 (יז) והיה המלחמה קשה עד-
 מאד ביום ההוא וינגף אבנר
 ואישי ישראל לפני עבדי דוד :
 (יח) ויהיו שם שלשה בני
 צרויה יואב ואישי ועשהאל
 ועשהאל קל ברגליו כאחד
 הצבים אשר בשדה : (יט) וירדה
 עשהאל אחרי אבנר ולא-נטה
 ללכת על-הימין ועל-השמאל
 מאחרי אבנר : (כ) ויפן אבנר
 אחריו ויאמר האתה זה עשה
 ויאמר אנכי : (כא) ויאמר לו

איינאנדר נעקן יואב ערווידערטע :
 זיא מעגן זיך אויפמאכען * (טו) דא
 מאכטען זיך צוועלף בנימניטר פאן דען
 קריגסקנעכטן דעם אישכשרת זאהן
 שאול'ס אויף , אונד גינגן דיזיאכער
 (איבער דען טייך) געגן צוועלף פאן
 דוד'ס קריגסקנעכטן * (טז) זיא ערגריפן
 איינאנדר ביים קאפפע , שטיסן זיך
 וועכסלזייטיג דאן שווערד אין דיא זייטע ,
 אונד פילן זעמטליך * (מאן נענט דא-
 הער דיזען ארט חלקת הצורים (אקר
 דער פעלזן) ביאגבען *)
 (יז) גון ענטשטאנד איין זעהר היציגס
 גפעכט , ווארין אבנר אונד דיא מאנ-
 שאפט ישראל'ס פאן דוד'ס קריגס-
 קנעכטן געשלאגען וואורדען *
 (יח) עס כפאנדען זיך דאכייא דיא
 דרייא זעהנע צרויה'ס נעמליך יואב ,
 אישי אונד עשהאל * עשהאל וואר
 זא לייכט אויף דען פיסן , וויא זיין
 הירש אויף פרייעם פעלדע *
 (יט) דיזר עשהאל זעצטע אבנר נאך ,
 אונד וואלטע פאן איהם ניכט ווייכען ,
 ווערר רעכטס נאך לינקס * (כ) אבנר
 ווענדעטע זיך אום אונד שפראך : ביזט
 דוא עשהאל ? ער ערווידערטע : יא
 זיך בינ'ס * (כא) דא שפראך אבנר
 זא

אבנר

כאור

(טו) חלקת הצורים, חלקת השדה אשר
 בה הרלו אנשים את עצמם חוקים כטורים *
 (כא) נטה וגו', נטה מעלי, ואם תרצה
 קפ

מכלל יופי

(יד) הנערים, מי שהוא קטן בשנים יקרא נער, ולפי שדרך הנער לשרת הגדול
 נקרא המשרה נער * (טז) הצרים, ענינו סלע * (יח) הצבים, שרשו צבה
 ונגרעה יוד הרבים *
 (כא) נטה

רשי

(טז) חלקת הצורים * אחסנ' קטילי'
 על שם החרנו' כמה דחת אמר חף תשוב
 נור חרבו : (כג) חל

צואיהם : ווייך , רעכטס , אדר לינקס .
 דאך קאנסט דוא דיר איינען דער קנאבען
 ערגרייפן , אונד זיינע ריסטונג נעהמן .
 אלליין עשהאל וואלטע פאן איהם ניכט
 ווייכען . (כב) אבנר פוהר פארט
 עשהאל צו ווארנן : ווייך אב פאן מיר !
 ווארום זאלל איך דיר צו באדן שטרעקן
 מיסן ? ווייז ווערדע איך אלסדאן מיין
 אנגיכט אויפהעבן קענן , געגען דיינען
 ברודר יואב ? ,, (כג) אלסער אבער
 דענאך ניכט אבלאסן וואלטע , שטאך
 איהם אבנר מיט דער אונטרן שפיצע דער
 לאנצע געגן דיא פישטע ריפע , זא ,
 דאס דיא לאנצע איהם פאן הינטן ווידר
 הערויס קאם . ער זאנק , אונד שטארב
 אויף דער שטעללע . אללע דיא אן ריון
 פלאץ קאממען , ווא עשהאל טאך לאג ,
 בליכן שטעהן . (כד) נון זעצטן יואב
 אונטער גאנג קאמען זיין ביז אן דען
 היגלאמה , דער פאר גיח ליגט , אויף
 דעם

בָּאָה וְהָמָרָה בָּאוּ עַד-גְּבֻעָתָהּ

חתי' ק' באור

קח לך כופר נפשי , ואסח לך אחד וגו' .
 (כג) באחרי החנית , לשון ר"דק : יש
 חכיות שכהן ברזל מחודד , עשוי לתקעו
 בארץ כמו שאומר בשאל וחכיות מעוכה
 בארץ , ופעמים מכיס בו לאחור , בלי לפנות
 אל הרודף , וזה באחרי החנית . החמש ,
 פירשו רבותינו ז"ל (סנהדרין מ"ט) בדופן החמישית מקום שמרה וכנד תלוים בו . וי"ת
 בסטר ירכיה , לדעתו חמש מן וחמשים עלו בו , וענינו אל המקום אשר יסור בו אדם
 סרכו . החתיו , במקומו כמו ולא קמו איש מתחתיו , (שמות י' כ"ג) ור"ל שלא נד
 ממקומו אחר שהוכה אלא עיד מת (רד"ק) : (כה) ויהקבצו

אבנר נטה לך על-ימינך או
 על-שמאלך ואחו לך אחד
 מהנערים וקח לך את-חלצתו
 ולא-אבה עשה-האר לסור
 מאחוריו : (כב) ויסף עוד אבנר
 לאמר אל-עשהאל סור לך
 מאחרי למה אפכה ארצה ואיך
 אשה פני אל-יואב אחיך :
 (כג) וימאן לסור ויבהו אבנר
 באחרי החנית אל-החמש והצא
 החנית מאחוריו ויפל-שם וימת
 תחתו ויהי כל-הבא אל-המקום
 אשר-נפל שם עשהאל וימת
 ויעמדו : (כד) וירדפו יואב
 ואביושי אחרי אבנר והשמש
 אמה אשר על-פני-גיח דרך

מדבר רש"י

(כג) אל החומש . כמו דופן חמישית
 מקום שמרה וכנד תלוין שם וי"ת אל
 החומש בסטר ירכים : וימת תחתיו .
 וימת באחריהם : (כז) לולא

מכלל יופי

(כא) נטה , פועל עומד : חלצתו , חליפתו , מענין חלץ , ויחכו לפ' מענין
 חלוץ קח את כלי מלחמתו . (כד) גבעת אמה , נקרא כן לענין ידוע אצלם : גח ,
 שם

מִדְבַר גִּבְעוֹן : (כה) וַיִּתְקַבְּצוּ
 בְּנֵי־בְנִימִן אַחֲרֵי אֲבִנֵר וַיְהִיו
 לְאַגְדָּה אַחַת וַיַּעֲמְדוּ עַל־רֹאשׁ
 גִּבְעָה אַחַת : (כו) וַיִּקְרָא אֲבִנֵר
 אֶל־יוֹאֵב וַיֹּאמֶר הֲלִנְצַח תֵּאָכְלֶה
 חֶרֶב הַלּוֹא יִדְעָתָה כִּי־מָרָה
 הָיְתָה בְּאַחֲרוֹנָה וְעַד־מָתִי לֹא־
 חָאֵמַר לְעַם לָשׁוּב מֵאַחֲרֵי
 אֲהִיָּהֶם : (כז) וַיֹּאמֶר יוֹאֵב כִּי
 הָאֱלֹהִים כִּי לֹלֵא דִבַּרְתָּ כִּי אֲזִי
 מִהַבְּקָר גַּעְלָה הָעַם אִישׁ מֵאַחֲרֵי
 אָחִיו : (כח) וַיִּתְקַע יוֹאֵב בְּשׁוֹפָר
 וַיַּעֲמְדוּ פְּרֹת־הָעַם וְלֹא־יָרָדָּם
 עוֹד אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא־יִסְפּוּ עוֹד
 לְהִלָּחֵם : (כט) וְאֲבִנֵר וְאַנְשֵׁיו
 הָלְכוּ בַּעֲרֵבָה כֹּל הַלַּיְלָה הַהוּא
 וַיַּעֲבְרוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן וַיִּלְכוּ כָּל־
 הַיְּבָרְחוֹן וַיָּבֵאוּ מַחֲנִים :
 (ל) וַיּוֹאֵב שָׁב מֵאַחֲרֵי אֲבִנֵר
 וַיִּקְבֵּץ

רש"י

(כז) לולא דברת. אם דברת כן: לולא
 כמו לו ועוד יש לפתרו כמשמעו לולא
 דברת מה שחמרת יקומו נח הנערים
 וישחקו : (כט) הבהרון. שם מוחזק :
 (ל) חשעה עשר איש ועשה אל. והלא
 עשה אל בכלל ענדי דוד ולמה יצא שיהיה
 שקול כנגד כולם וכן לנו וראו את
 הארץ

דעם וועגע צור וויסטע גבעון'ס .
 (כה) אינדעסן האַטטען זיך דיא קינדער
 בנימין'ס אום אבנר זיידער גזאַמעלט ,
 אונד זיך אין איינען טרום צוזאַמן גצאַנגן .
 זיא שטעלטן זיך אויף דיא שפיצע איינס
 הוגעלס . (כו) אונד אבנר ריף יואב
 צו , אונד שפראַך : זאַלל דען דאַן
 שווערד אונאויפֿהערליך פֿרדערבען ?
 בדענקסט דוא ניכט , דאַס צולעצט
 ביטרכייט ענטשטערן ווירד ? וויא
 לאַנגע נאָך ווילסט דוא דעם פֿאַלקע
 ניכט אַנדייטן , פֿאַן איהרן ברירן אַבֿ-
 צולאַסען ? (כז) יואב ערווידערטע :
 זאָ וואָהר גאַטט לעבט , העטעסט דוא
 ניכטס אַנגעפֿאַנגען , זאָ וואָרע דאַן
 פֿאַלק שאַן דזייטע פֿריה אַבגעצאַגען ,
 איינער פֿאַן דעם אַנדרען .

(כח) יואב לים דאַרויף דיא פֿאַזוינע
 ערטען , זאַגלייך מאַכטען זיינע לייטע
 האַלט , זעצטן ישראל ניכט ווייטר נאָך ,
 אונד דאַן גפֿעכט האַטטע איין ענדע .
 (כט) אבנר אונד זיינע מאַנשאַפֿט נאַמן
 נון איהרן וועגדורך דאַן גפֿילדע , רייזטן
 דיא גאַנצע נאַכט דורך , זעצטן איבער
 דען ירדן , צאַגען דורך דיא פֿראַפֿינג
 כחרון , אונד קאַממען ווידער נאָך
 מחנים . (ל) יואב קעהרטע צוריק
 פֿאַם נאַכזעצן דעם אבנר , אונד צאַג
 זיינע

באור

(כה) ויתקבצו, הנרדפים אשכנזי נפטו
 מאבנר בטוס, התקבצו והיו לאגדה אחת
 לעמוד נגד רודפיהם (כו) לולא דברת,
 יקומו נח הנערים וגו' לא היתה כלל מלחמה,
 ואתה החלית הדבר לא אנכי. (כח) ירדפו,
 עתיד במקום עבר. (כט) הבהרון, שם
 מחוז. (ל) ויפקדו, כמו ולא כפקד
 מנבו איש (במדבר לא מ"ט).
 (לב) ויאב

וַיֵּנַע לַיִטַע צוּזְמָן ; עַם פְּעַהֲלָטֹן אֲבֵר
 פֶּאֶן דּוּד'ס קְרִיגְסִקְנַעֲטֹן נִינְצַעְהֹן מֵאֵן
 נַעֲבַסֵּט עֶשְׂהָאֵל . (לא) הִינְנַעְגֹן הָאֲטִטֹן
 דּוּד'ס קְנַעֲטַע פֶּאֶן דַּעַן בְּנִימְנִיטֹן אֹנַד
 אֲבַנְר'ס מֵאֲנִשְׁאֲפֵט דְרִיִּיא רְהוּנְדַרְעֵט
 אֹנַד זַעֲכִצִּיג מֵאֵן עֶרְשְׁלָאֲגֵעֹן .
 (לב) עֶשְׂהָאֵל וּוְאֹרְדַע וּוְעַגְנַעֲטֶר אֲגַעֹן
 אֹנַד בַּעֲרָאֲבַעֹן אִין זַיִנַעֵס פֶּאֲטַעֲרַס
 גְרָאֲבֻ צוּ בֵּית לַחַם . יוֹאֲב אֹנַד זַיִנַע
 מֵאֲנִשְׁאֲפֵט צָאֲגַעֹן עַכְנַפְאֵלְס דִּיא נֶאֱכַט
 דּוּרְךָ , אֹנַד מִיט טַאֲגַס אֲנַכְרוּךְ וּוְאֶרֶן
 זַיִא אִין חֲבֵרוֹן .

ג (א) דַּעַר קְרִיג דְוִיעֶרְטַע אִינְדַעֲסֹן
 נֶאֶךְ לֶאֲנַגַע צוּוִישַׁעֵן דַּעַם הוּיַע
 שְׂאוּל'ס אֹנַד דּוּד'ס הוּיַז . אֲכַעַר דּוּד
 וּוְאֹרְדַע אִימְטַעַר מַעֲכִטִּיגַר , אֹנַד
 שְׂאוּל'ס הוּיַז אִימְטַעַר גְרִינְגַעַר .
 (ב) עַם וּוְאֹרְדֵן דּוּד צוּ חֲבֵרוֹן קִינְדַעַר
 גַּעֲבָאֲהֵרֵן ; זַיִן עֶרְשְׁטַגַּעֲבָאֲהֵרְנַעַר וּוְאֶר
 אֲמַנּוֹן פֶּאֶן אַחִינַעֵס דַּעַר יוֹרַעֲאֵלִית .
 (ג) זַיִן צוּוִיטַר זָאָהֹן כְּלָאֲב פֶּאֶן אֲכִיגִיל ,
 דַּעַר עַהֲמַאֲלִיגֹן פֶּרוּיַא דַּעַם נַכַּל אוּיַס
 כְּרַמְלִי , דַּעַר דְרִיטַע אַבְשָׁלוֹם זָאָהֹן
 מַעֲכָה

באור

(לב) ויאר, כפעל מנ"ע, והכר"י לתשלום
 דגש פ"א הפעל .
 ג (א) כלאב, ובספר דה"י דניאל,
 ושני שמות היו לו .
 ובנבוכדנצר (דק"ע"א) שנינו אמר ר"י לא כלאב
 שמו אלא דניאל שמו ולמה נקרא שמו כלאב
 שהיה מכליס פני מפינשת בהלכה . ואמרו
 עוד שנקרא כן על שהיה דומה קלסתר פניו לשל אביו .

מכליל יופי

וַיִּקְבֹּץ אֶת־כָּל־הָעָם וַיִּפְקְדוּ
 מִעַבְדֵי דָוִד הַשְּׂעָה־עֶשֶׂר אִישׁ
 וְעֶשְׂהָאֵל : (לא) וְעַבְדֵי דָוִד
 הָיָיו מִבְּנֵימֵן וּבְאֲנָשֵׁי אֲבַנְר
 שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים אִישׁ מֵהוּ :
 (לב) וַיִּשְׂאוּ אֶת־עֶשְׂהָאֵל
 וַיִּקְבְּרוּהוּ בְקִבְרֵי אָבִיו אֲשֶׁר בֵּית
 לַחַם וַיָּלְכוּ כָל־הַלַּיְלָה יוֹאֲב
 וְאֲנָשָׁיו וַיֵּאָר לָהֶם בְּחֵבְרוֹן :

ג (א) וַתְּהִי הַמְּלַחְמָה אַרְבָּה
 בֵּין בֵּית שָׁאוּל וּבֵין בֵּית דָּוִד
 וְדָוִד הִלָּךְ וַחֲזִיק וּבֵית שָׁאוּל
 הִלְכִים וְדָלִים : (ב) וַיֵּלְדוּ לְדָוִד
 בָּנִים בְּחֵבְרוֹן וַיְהִי בְּכוֹרוֹ אֲמִנּוֹן
 לְאֲחִינַעֵם הַיְוִרַעֲאֵלִית :
 (ג) וּמִשְׁנֵהוּ כְּלָאֲב לְאֲכִיגִיל
 אִשְׁתַּי נְכָל הַפְּרִמְלִי וְהַשְּׁלִישִׁי
 וַיֵּלְדוּק' גִּילְק' אַבְשָׁלוֹם
 רש"י

הארץ ואת יריחו וכן וסמך שלמה
 אהב נשים נכריות רבות ואת נת
 פרעה :
 ג (ג) ומשנהו כלאב. ובמקו' אחר
 הוא קורא אותו ומשנהו דניאל
 ולמה (ה) לעגלה

שם מקום : (כה) לאגדה, סיעה : (כו) תאכל, דרך משל : מרה תהי', מענינו
 חבין חסרונו, אהבת מלחמה או אכילת החרב :
 ג (א) חזק, תאר במקום פעל : (ח) ותפקד

אבשלום בן מעכה בת דלמי
 מלך גשור : (ד) ויהי רביעי
 יאדגיה בן חגית ויהי חמישי
 שפטיה בן אביטל : (ה) והשישי
 יחרעם לעגלה אשת דוד אלה
 ילדו לדוד בחברון : (ו) ויהי
 בהיות המלחמה בין בית שאול
 ובין בית דוד ואבנר היה
 מתחזק בבית שאול :
 (ז) וישאול פלגש ושמיה
 רצפה בת איה ויאמר א-אבנר
 מדגע באתה אל-פלגש אבי :
 (ח) ויחר לאבנר מאד על-דברי איש-בשת ויאמר הראש
 רש"י

מעכה דער טאכטער חלמי' דעם קעניגס
 פאן גשור . (ד) דער פירטע אדניהו זאָהן
 חגית, דער פינפטע שפטיה זאָהן אביטל .
 (ה) דער זעכסטע יחרעם פאן עגלה ,
 דער געמאָהלין דוד'ס . דיזע וואָרדען
 דעם דוד צו חברון געבאָהרן .
 (ו) וועהרענר דער קריג וואָר צווישן
 שאול'ס אונר דוד'ס הויז , אונר נור
 אבנר דאָז הויז שאול'ס נאך ערהילט ,
 טרוג זיך פאָלגענרס צו : (ז) שאול
 האָטטע איין קעכסווייב גהאָבט , זי
 הייס רצפה טאכטער איה'ס ; אישבשת
 שפראך איינסט צו אבנר וואָרום ביזט
 דו? ביא מיינעם פאָטערס קעכסווייב
 גווען ? (ח) אבנר וואָרד זעהר אויפ-
 געבראַכט איבער דיא רעדן דעם
 אישבשת

באור כלב

ולמה נקרא שמו כלב אמר ר' יוחנן
 שהיו ליגני הדור אומרים מנבל היתה
 אביגיל מעוברת נהפך קלסתרו וכדומה
 לאביו ורבותינו אמרו שהיה מכלים
 פני מפיבוסה בהלכה : (ה) לעגלה .
 זו מיכל שהיתה חניבה עליו וכן הוא
 אומר לולא חרשתם בעגלתי והכתוב
 ולמיכל בת שאול לא הי' לה ולד עד יום
 מותה עד יום מותה לא הו' לה מאותו
 מעשה ואילך קוד'אותו מעשה הו' לה :
 (ו) הים מתחזק . בכל כח על בית
 שאול להעמוד מלכותם : (ח) הראש
 כלב
 חנכי

(ה) לעגלה אשת דוד , אמרו
 (סנהדרין כ"ח ע"א) עגלה זו מיכל , ולמה
 נקרא שמה עגלה שחניבה עליו כעגלה ,
 וכן הוא אומר לולא חרשתם בעגלתי , וטעם
 אשת דוד אשתי ראשונה . וכן בארש"ת המורה
 עד היום , שאחת המיוחדת נקראת הנבירה .
 (ו) מתחזק , לשון אש"ו נכח , וכן המתחזקי'
 עמו במלכותו (דברי הימים י"א') אין אחד
 מתחזק עמו (דניאל י"ב"א) , כלומר ע"י
 פעולותיו ותחבולותיו השתדל לעשות עוד
 חזוק לבית שאול אשר הולך ודל יוכ"כרש"י :
 מתחזק בכל כח על בית שאול להעמי' מלכותו .
 (ז) ויאמר , שבעל איש בשת , ואע"פ שלא
 זכרו למעלה , הנה זכר בית שאול והוא איש
 בשת כי בו תלוי בית שאול (רד"ק) . ואפשר
 שטעמו , ויאמ' האומ' בשם איש בשת , ולא אמר
 זה בעצמו אל אבנר פנים אל פנים , אלא ספר בגנותו נגד עבדיו ובני ביתו , ולפיכך כשאמרו לו
 דברי איש בשת , סרה לו מאוד על דברו עליו סרה נגד עבדיו , וסיבב להקטין אותו בעיניהם ,
 ולא חס עליו להנהיג עמו כעם איש רק וכבדה , כי היה ראוי וכסוף להגיד לו הרב' בינו ובין עכמו ,
 ולסוס על כבודו , כי הוא ראש לכל ישראל , ויאמ' מה שאמ' במר נפשו באופן שיגלה כסתר דבריו
 גדלו ועונס ידו להרע לו אם ירעה . (ח) הראש
 כלב

אישבשת , אונד שפראך : בין איך דער
הונדעמייסטר פֿאָן יהודה ? וויא !
איך ערצייגע דעם הויזע שאול'ס דיינס
פֿאַטערס , זיינען פֿרוואַנדעטן אונד
אַנהענגרן בשטענדיג געוואַנדזייט ,
ליפֿערטע ריך ניכט אין דיא הענדע דעם
דוד , אונד דוא גרענקסט מיר נון איין
פֿריכרעכֿן מיט דעם ווייבע !

(ט) גאַטט שטראַפֿע אבנר איצט אונד
אין דער צוקונפֿט , ווען ניכט , וויא
דער עוויגע דוד צוגשוואַהרן , איך
זעלכסט איהם בווערקשטעלליגן ווערדע.
(י) געמליך דיא רעגירונג פֿאַם הויזע
שאול'ס אבצוברינגן , אונד דוד'ס טראַן
צו בשטעטיגן , איבער ישראל אונד
יהודה , פֿאָן דו בין בארשבע .

(יא) אישבשת קאַנטע דעם אבנר
ניכטס אַנטוואַרטען , ווייל ער איהן נון
פֿירכטעטע

באור

כלב אנכי , אין דרך איש לספר בעצמו גדלו
וכבודו , חלל להגיד אינכי כקלונבזה , כלומר
להראות גדלו בדרך שלילה , שישלול ממנו
הפחיתות והריקות , ותמיד לפי ערך השלילה
תראה המעלה , ולכן אבנר אשר במר רוחו
רצה להראו' לאיש בשת את חזקו ותקפו במעלה
העליונה , העמיד נגד עיניו הפחיתות
התחתונה ושללה ממנו , וממילא הגיד לו את
רב גדלו . ואמר אשר ליהודה , להוסיף עוד
פחיתות , כי אין ראש כלב אויב כראש כלב
אויב . ואמר ראש לשוני הדמיון , כי הוא ראש
ישראל , וזה המעלה העליונה שבראשים
והפכה ראש כלב . היום אעשה , טעמו זמן
ההוא , כלומר וכי זה שכרי על כל חסדי ואמתי
אשר אני עושה כעת הזאת עמך , לפקוד עלי ,
סדרן (ויקרא ז' ט') ונא על דרך כל'ה כמנהג איזה
שרשים מנחי פ'אול'ה לגו' שרש מאחד על
משקל השנים . (ט) כה יעשה , עיין ש"א ג' י"ז . (יב) תחתיו , במקומו

מכלל יופי

(ח) והפקד , ענין זכירה והשגחה . (יב) תחתיו

כלב אנכי אשר ליהודה היום
אעשה חסד עם ביתו שאול
אִכִּיךָ אֶל-אֶחָיו וְאֶל-מֵרְעֵהוּ
וְלֹא הִמְצִיתִךָ בְּיַד דָּוִד וְהִפְקִד
עָלַי עֵינֵי הָאִשָּׁה הַיּוֹם : (ט) כה-
יַעֲשֶׂה אֱלֹהִים לְאַבְנֵר וְכֹה יִסְף
לוֹ כִּי בְּאִשֶּׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְדָוִד
כִּי-בֵן אֶעֱשֶׂה-לוֹ : (י) לְהַעֲבִיר
הַמַּמְלָכָה מִבֵּית שָׁאוּל וּלְהַקִּים
אֶת-כִּסֵּא דָוִד עַל-יִשְׂרָאֵל וְעַל-
יְהוּדָה מִדָּן וְעַד-בְּאֵר שָׁבַע :
(יא) וְלֹא-יָכֹל עוֹד לְהַשִּׁיב אֶת-
אַבְנֵר דְּבַר מִירְאָתוֹ אִתּוֹ :
(יב) וישלח

רשי

אנכי אשר ליהודה . כלום אני חשוב
אפילו כראש שומר הכלבים אשר לדוד
אך לפי הנקוד שהטעם תחת הראש
וכלב אנכי מוקף במקף כך פירושו
הראש וכי אחפן להיות ראש צביתך
טוב לי להיות כלב והדיוט צבית דוד
וכן תירגס יונתן : היום אעשה חסד .
מעשה נאה לי לעשות חסד עם בית
שאול ועם כל אוהביו כאשר עשיתי עד
הנה . ולא המניחך ציד דוד :
(יב) תחתיו

עין האשה . המציתך , מנולת וימניאו בני
סדרן (ויקרא ז' ט') ונא על דרך כל'ה כמנהג איזה
שרשים מנחי פ'אול'ה לגו' שרש מאחד על
(יב) תחתיו , במקומו

(יב) וַיִּשְׁלַח אֲבִנֵר מִלְאָכִים
 אֶל־דָּוִד תַּחְתּוֹ לֵאמֹר לְמִי־
 אָרִיז לֵאמֹר כִּרְחַה בְּרִיתָהּ אִתִּי
 וְהִנֵּה יָדֵי עַמֶּךָ לְהִסָּב אֵלַיָּה אֶת־
 כָּל־יִשְׂרָאֵל : (יג) וַיֹּאמֶר טוֹב
 אֲנִי אֲכַרְתָּ הַחֶקֶה בְּרִית אִךְ דָּבָר
 אֶחָד אֲנִכִּי שֵׂאל מֵאִתְּךָ לֵאמֹר
 לֹא־תִרְאֶה אֶת־פָּנַי כִּי יִהְיֶה־
 לִפְנֵי הַבִּיָּאָה אֶת מִיכָל בַּת־
 שָׁאוּל בְּכוֹאֶה לְרְאוֹת אֶת־פָּנַי :
 (יד) וַיִּשְׁלַח דָּוִד מִלְאָכִים אֶל־
 אִישׁ־בִּשְׁת בֶּן־שָׁאוּל לֵאמֹר תִּנְהַ
 אֶת־אִשְׁתִּי אֶת־מִיכָל אִשְׁרָ
 אִרְשֶׁתִּי לִי בַמָּאָה עַרְלוֹת
 תַּחְתּוּק' פִּלְשִׁתִּים

פִּרְכָּטְעַטַע • (יב) אֲבִנֵר פִּעְרִיגְטַע
 הִירוּיָף אִינַע גַּעזְאֵנְדִשְׁאָפֶט אָב אָן דוּד ,
 אונד לִים אִיהֶם אִין זִינֶם נֶאָמַען זְאָנַען :
 דַּעַם בַּעֲדֵהּ עֵרְשַׁעֲר דַּעַם לֶאָנְדֶם זִינֵה
 גַּעזְאָגַט , מֶאָךְ אִינַען בּוֹנֵד מִיט מִיר ,
 אונד אִיךְ בִּיטַע דִיר דִיא הַאָנְד , דִיר
 גַּאָנְךְ יִשְׂרָאֵל צו צוֹכְרִינְגַען .
 (יג) דוּד עֵרוּוִידֶערֶטַע : וּזְאָהֵל , אִיךְ
 וּוִילֵל מִיט דִיר אִינַען בּוֹנֵד מֶאָכֵן , נוּר
 אִינַע זְאָכַע פֶּרֶלְאָנְנַע אִיךְ פֶּאָן דִיר ;
 דִיזַע אִיזַט , וּוען דוּא קָאָמַען וּוִילֶסַט
 מִיין אָנְגִיכֶט צו זַעֲרוֹן , דַּאָס דוּא עַם
 נִיכֶט עַהֲר זִיהֶסַט , בִּיזְדוּא מִיכָל שְׁאוּל'ס
 טֶאָכְטֶר מִיטְכְרִינְגַסַט • (יד) דוּד עֵנַט־
 לִים אִוִיךְ אִינַע גַּעזְאֵנְדִשְׁאָפֶט אָן אִישְׁבִּשְׁת
 שְׁאוּל'ס זְאָהֵן , אונד לִים אִיהֶם זְאָנַען :
 גִּיב מִיר מִינַע פֶּרִוּיָא מִיכָל , דִיא אִיךְ
 מִיר גַּעֲהִלִיכֶט רֶזְאָבַע , פִּיר הוּנְדֶערֶט
 פֶּאָרְהִיטַע דַּעַר פִּלְשִׁתִּים •
 (טו) אִישְׁבִּשְׁת

רש"י

(יב) תחתיו לחמר • ונחתריה למומר
 מקיימנה במאן דענד חרעה : למו
 חרץ • לשון שבועה צמי שהארץ שלו :
 ד"ה תחתיו שמו הזכיר תחלה בחגרת
 ואח"כ הזכיר שם דוד ולכך נעגש שכתב
 מומני חבנר שר צבא ישראל לדוד מלך
 ישראל שלום • למו חרץ למו שהמלכות
 הגון לו חני שולח לו לחמר כרתה ברית
 וגומר : (יג) לפני הביאך • לפני
 רחייך פני הביאך את מיכל :
 (טו) מעס

באור

במקומו ובשמו • למי ארץ לאמר , לדעת
 רד"ק פירושו , למי תחית הארץ והמלכות לא
 לדוראיו לתרגם : (וועם קעמט דאן לאָנְד
 צו אַלס דִיר) • אָבֵל לִפְנֵי הַעֵינֵיךְ חֶסֶד •
 ולדעתו הוא להתקלת הדבור ולקריאה וענינו
 למי שארץ שלו , כלומר למושל הארץ חני שולח
 לאמר , (ולא שהארץ שלו באמת , כי היתה
 ארץ ישראל נחלקת לשבטים אבל חמר קן
 לכבודו , בבחינת היותו מושל הארץ •) זה
 טעם כפילת מלת לחמר , הראשון כמשמעו ,
 והשני ממחמר חבנר עכמו , וכן מתורגם •
 וי"ת מקיימנה במאן דענד חרעה , וכן כתב
 רש"י , ולדעתם מוסב על השם , והוא לשון
 שבועה , ותרגומו : (בייא דַעַם , דַּעַם
 (יג) לפני הביאך , לפני רחייך פני הביאך
 ואף שנתן מאתים חמר מאה לפי שהמורה לח
 ה' ויטר ממאה , כ"ס אין חסן למלך במומר כי חס
 במאה ערלות (ש"א , י"ח , כ"ה) •
 א ב א 2 1
 (טו) מעס

(טו) אישבשח שיקטע אונד לים זיין פאן דעם מאנע וועג האָלן , נעמליך פאָן פלטיאל זאָהן ליש . (טז) איהר מאן בגלייטעטע זיא , אונד גינג וויינענד הינטער איהר הער ביו בחרים . דער שפראך אבנר צו איהם : געה נון צו ריק , אונד ער גינג צוריק .
 (יז) אינדעסן האַטטע זיך אבנר מיט דען עלטעסטן ישראל'ס אונטרעדעט , אונד איהנן פאָרגשטעלט : שאַנגעסטן אונד פאָרגעסטן (זייט לאַנגער צייט) האַכט איהר דוד צום קעניג איבער אייך געווינשט . (יח) זאָ טוהט נון דאָצו , דען דער עוויגע האַט פאָן דוד פאָלגענדס פֿרהייסן : דורך מיינען קנעכט דוד ווילל איך מיין פאָלק ישראל כפֿרייען פאָן דער האַנד דער פלשתים , אונד דער האַנד אַללער איהרער פֿיינדע . (יט) דיזעס האַטטע אבנר אויך דעם שטאַם בנימין פאָרגשטעלט . אונד נון רייזטע ער נאָך חכרן , אום רוד זעלכזט צו איכרברוינגן אַללעס וואָס אין ישראל'ס אויגן , אונד אין דען אויגען דעם שטאַם בנימין , פֿיר גוט בעפֿונדן וואורדע .
 (כ) אַלם

פֿלִישְׁתִּים : (טו) וַיִּשְׁלַח אִישׁ בִּשְׁתַּיִם וַיִּקְחָהּ מֵעַם אִישׁ מֵעַם פִּלְטִיאל בֶּן-לִישׁ : (טז) וַיִּלְךְ אַחֶיהָ אִישָׁהּ הַלֹּךְ וּבָכָה אַחֲרֶיהָ עַד-בַּחֲרִים וַיֹּאמֶר אֱלֹוֹ אַבְנֵר לֵךְ שׁוּב וַיֵּשֶׁב : (יז) וַדַּבֵּר אַבְנֵר הָיָה עִם-זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר גַּם-הַתְּמוּל גַּם-שְׁלֹשׁ הַיְיִתִּים מְבַקְּשִׁים אֶת-דָּוִד לְמַלְךְ עֲלֵיכֶם : (יח) וַעֲתָה עֲשׂוּ כִי יְהוּה אָמַר אֶל-דָּוִד לֵאמֹר בֵּיד דָּוִד עַבְדִּי הוֹשִׁיעַ אֶת-עַמִּי יִשְׂרָאֵל מִיַּד פִּלְשְׁתִּים וּמִיַּד כָּל-אִיבֵיהֶם : (יט) וַיְדַבֵּר גַּם-אַבְנֵר בְּאָזְנֵי בְנֵימִן וַיִּלְךְ גַּם-אַבְנֵר לְדַבֵּר בְּאָזְנֵי דָוִד בַּחֲכָרוֹן אֶת-כָּל-אֲשֶׁר-טוֹב בְּעֵינֵי יִשְׂרָאֵל וּבְעֵינֵי כָל-בֵּית בְּנֵימִן : (כ) וַיָּבֹא

באור

לישק' רשי'

(טו) מעם איש, יונתן תרגם איש צעלה .
 (יז) ודבר אבנר היה, קודם לכן (רשי') .
 (יט) ביד דוד וגו', לא מלאנו כפי' במקרה , שדבר ה' ככה לדוד , ואולי לא אמר זאת אלא להטות לב ישראל אחרי דוד . הושיע, מקור תמורת עתיד , וכן ואתכם היניא מתוכה (יחזקאל)

(טו) מעם איש . ת"י מלות צעלה :
 (טז) הלך וככה . על מנוה ההולכת ממנו שכל אותן השנים נען חרב צינו לצינה צמטה ולא נכשל בה : (יז) ודבר אבנר הים . קודם לכן : (יח) אמר אל דוד . על דוד ואיטו זו ממשמע אל : (כב) מהגדוד

מכלל יופי

(יב) תחתיו , בסוד ובסתר , למי , למי תאות המלכות . (יח) הושיע , מקור במקום עתיד , כלומר אמרתי להושיע . (יט) וידבר גם , הפוך , והוא כאלו כתוב וידבר אביר גם :

(כ) וַיָּבֵא אַבְנֵר אֶל־דָּוִד חֲבֵרוֹן
 וְאִתּוֹ עֲשָׂרִים אַנְשִׁים וַיַּעַשׂ דָּוִד
 לְאַבְנֵר וְלֵאנְשָׁיו אֲשֶׁר־אִתּוֹ
 מִשְׁתָּהּ : (כא) וַיֹּאמֶר אַבְנֵר
 אֶל־דָּוִד אֲקוּמָהּ וְיֵאלְכָהּ
 וְאֶקְבְּצָהּ אֶל־אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ אֶת־
 כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיִּכְרַחֲתוּ אֹהֶךָ בְּרִית
 וּמִלְכָּתָּהּ בְּכָל־אֲשֶׁר־הָאֹהֶה נִפְשֶׁךָ
 וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶת־אַבְנֵר וַיֵּלֶךְ
 בְּשָׁלוֹם : (כב) וְהָיָה עֲבָדֵי דָוִד
 וַיּוֹאֲב בָּא מִהַגְּדוּד וַיִּשְׁלַח רַב
 עֲמָם הַבִּיאוּ וְאַבְנֵר אֵינְנוּ עִמָּךְ
 דָּוִד בְּחֵבְרוֹן כִּי שָׁלַחוּ וַיֵּלֶךְ
 בְּשָׁלוֹם : (כג) וַיּוֹאֲב וְכָל־
 הַצָּבָא אֲשֶׁר־אִתּוֹ בָּאוּ וַיִּגִּדּוּ
 לְיוֹאָב לֵאמֹר בָּא־אַבְנֵר בֶּן־נֵר
 אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁלַחֲרוּ וַיֵּלֶךְ
 בְּשָׁלוֹם : (כד) וַיָּבֵא יוֹאָב אֶל־
 הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר מָה עָשִׂיתָ הַיְּהִי
 בָּא אַבְנֵר אֱלִיָּהוּ לְמַה־זֶּה שָׁלַחְתָּו
 וַיֵּלֶךְ הַלּוֹךְ : (כה) יָדַעְתָּ אֶת־
 אַבְנֵר בֶּן־נֵר כִּי לִפְתָּחֶךָ בָּא
 וְלָדַעַת

(כ) אַל־ס אַבְנֵר אֵין חֲבֵרוֹן בִּיַּא דָּוִד מִיַּט
 אֵינְנוּ גַעֲפֵאֲלַנְע פֵּאָן צוֹאֲנִצְיוּ פֵּעְרוֹזְאֲנֵעַן
 אַנְגַּעקֵאמְמוֹן וְוֹאֶר , גֵּאָב דָּוִד אִיהֵם אֹונֵד
 זַינְעֵן לַיִטְעֵן אֵיין גֵּאָסְטמֵאָהֶל .
 (כא) אַבְנֵר שְׁפֵרֶאָךְ צוֹ דָּוִד : אֵיךְ
 וַיִּלַּל מִיָּד נֹון וַיִּדְרֵר אֹוִיָּף דִּיא רַיִזֵּעַ מֵאָבֵן ,
 אֹונֵד פֵּרֵאֲנִשְׁטֵאֲלֵטֵן , דֵּאָס זִיךְ בִּיַּיִז
 מֵיִינְס הַעֲרֵרוֹן אֹונֵד קַעֲנִיג גֵּאָנִץ יִשְׂרָאֵל
 פֵּרוֹזְאֲמֵלֵן , אֹונֵד מִיַּט דִּיר אֵיִינְעֵן בִּינֵד
 מֵאָבֵעַן ; דֵּאָמִיַּט דִּוֵּא זֵאָרֵאָן רַעגִירוֹן
 קֵאָנְסְט , וַיִּיא דִּוֵּא עֵס זַעֲלִכוֹט וַיִּינְשַׁעֲסֵט .
 דָּוִד עֲנְטֵלִיס אֵלֹוֵא אַבְנֵר , אֹונֵד עַד
 גִּינְג אֵיין פֵּרִידֵעַן פֵּאָרְט . (כב) יוֹאָב
 קֵאָס עֲבָן מִיַּט הַדָּרִים קֵרִיגְסִקְנַעֲכֵטֵן פֵּאָן
 אֵיִינְעֵס שְׁטֵרוֹיִפְצֻוג , פֵּאָן דַּעַם זַיִז
 פֵּילַע בִּיִטְעֵ מִיַּטְגַּעֲבֵרֵאָכְט , אַל־ס אַבְנֵר
 גִּיכְט מַעְהֵר אֵיין חֲבֵרוֹן בִּיַּיִז דָּוִד וְוֹאֶר ;
 דַּעַן דִּוִּיעֵר הָאָטְטַע אִיהֵן בַּעֲרִיִיטְס עֲנֵט־
 לֵאָסֵן , אֹונֵד עַר גִּינְג אֵיין פֵּרִידֵן פֵּאָרְט .
 (כג) זֵאָבֵאֲלֵד נֹון וַיִּיא מִיַּט דַּעַם הַעֲעֵרַע ,
 דֵּאָז מִיַּט אִיהֵם וְוֹאֶר , אַנְקֵאָס ; הַיִּנְטַעֲרֵי
 בְּרֵאָכְטַע מֵאָן אִיהֵם , אֹונֵד שְׁפֵרֶאָךְ ,
 אַבְנֵר זֵאָהֵן נֵר וְוֹאֶר הִיר־בִּיִיס קַעֲנִיג ,
 דִּוִּיעֵר הָאָט אִיהֵם אַבְר־שֵׁאָן וַיִּידַעֲר עֲנֵט־
 לֵאָסֵן , אֹונֵד עַר אִיזְט אֹוִיךְ כֵּרִיִיטְס
 וַיִּידַעֲר אַבְגַּעֲרִיִיזֵט אֵיין פֵּרִידֵעַן .
 (כד) יוֹאָב כַּעֲגֵאָב זִיךְ אַל־סִבְאֵלֵד צוֹס
 קַעֲנִיג , אֹונֵד שְׁפֵרֶאָךְ : וַיִּיאֵס הָאָסְט
 דִּוֵּא גַעֲטֵאָהֵן ? עֵס אִיזְט יֵאָ אַבְנֵר בִּיַּיִז
 דִּיר גִּוִּעֵזוֹן , וַיִּאָרוֹם רֵאָסְט דִּוֵּא אִיהֵן
 דַּעַן וַיִּידַעֲר פֵּאָרְטִגַּעֲלֵאָסֵן ? (כה) דִּוֵּא
 קַעֲנֵסֵט יֵאָ דִּוִּיעֵן אַבְנֵר זֵאָהֵן נֵר , דֵּאָס

באור

(יחזקאל י"ז) . (כב) מהגדרוד , פשטו נגדוה לשלול על האויב (רש"י) . (כה) לפתחך ,
 כתי' לאטעוויך . מוצאך מבואך . כן כתיב וקרי מובאך , הכתיב כמשפטו כדרך כ"עוהקרי
 לזוג המלות . והוא מכהג הלשון , בהרבה מקומות ל"ט לטות התנועות מפני הזיווג , כש
 הדוהו (ישעיה כ"ט י"ג) , וכמוכאך הקרי a 2 ב ב (נהסך

ע
 ד
 ב

ער נור קעמט , דיר עטוואס ווייס צו
 מאַכען , דאַמיט ער ערפֿאַהרע דיינע
 אויס - אונד איינציגע , ערפֿאַהרע אַללס
 וואָס דוא אונטערנימסט . (כו) דאַמיט
 גינג יואב ווידער פֿאַן רוד וועג , אונד
 שיקטע אַבנר באַטן נאך , דיא איהן
 פֿאַן דער איינגעציינטן צייטערנע צוריק
 האַלטן , אָהנע , דאַס עס דוד וואוסטע .
 (כז) אַלס אבנר נאך חכרון צוריק קאַם ,
 צאָג איהן יואב אים טאַרע אויף דיא
 זייטע , אונטער דעם פֿאַרוואַנדע מיט
 איהם צו רעדן , שטאַך איהם געגן דיא
 פֿינפֿטע ריפע , אונד ער שטאַרב .
 (דיוועס טאַט ער) דאַס בלוט זיינעם
 ברודערס עשהאל צו רעכֿן . (כח) אַלס
 עס דוד נאַכגעהנדס ערפֿוהר , שפּראַך
 ער : דיין בין איך אונד מיין פֿאַן גאַטט
 עוויגליך

וּלְדַעַת אֶת־מוֹצְאָהּ וְאֶת־
 מְבוֹאָהּ וּלְדַעַת אֶת כָּל־אִישׁ
 אֲתָה עֹשֶׂה : (כו) וַיֵּצֵא יוֹאָב
 מִעִם דָּוִד וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אַחֲרֵי
 אֲבִנֵר וַיֵּשְׁבוּ אֹתוֹ מִבּוֹר הַסָּרָה
 וְדוֹד לֹא יָדַע : (כז) וַיֵּשֶׁב אֲבִנֵר
 חֲכָרוֹן וַיִּטְהוּ יוֹאָב אֶל־הַתּוֹךְ
 הַשֶּׁעַר לְדַבֵּר אֹתוֹ בְּשָׁלִי וַיִּכְהוּ
 שָׁם הַחֲמִשׁ וַיָּמָת בְּדָם עִשָׂהאֵל
 אָחִיו : (כח) וַיִּשְׁמַע דָּוִד מֵאֲחֵרֵי
 כֵּן וַיֹּאמֶר נָקִי אָנֹכִי וּמִמַּלְכָּהֵי
 מִעַם

באור

רש"י

נהפך עה"פ לפ"א הפעל , והוא ג"כ מכהג
 הלשון , כמו אם יסוב ישיבני (לקמן ט"ו ח')
 דיבה' את יריבני (תהלים ל"ה א') (רד"ק) .
 (כו) מבור הסרה , ת"י מנובתא דסירתא ,
 וזה אינו ככון , לפי שאין דרך לבא ה"א
 הידיעה על שם עצם פרטי . ויותר נראה כמו
 שכתב רד"ק שהוראת סירה קונים , כמו
 ארמנות סירים (ישעיה ל"ד י"ג) ולפ"ז טעמו
 כמו גרן האטל (בראשית כ"י) , לפי תרגום
 הרמב"ן שם עפ"י רש"י : גרן מוקף אטדין ,
 וכן פה בור מוקף סירים . ולדעת רש"י פה
 שם המקום בור הסרה . (כז) לדבר אהו
 בשלי , שלי שם משרש שלה נפלים מרי פתי ,
 וענינו תעות ומרמ' (טיישונג)
 כמו לא תשלה אותי (מ"ב ד' כ"ח) , על השל
 (לקמן ו' א') , ושעורו , בשלי לדבר אהו , וכן
 כתב רד"ק בשרשים שרש שלה , והריק'ם יפרשהו מענין שלה , כלומר בשלום הי' מדבר
 עמו , והראשון עיקר . ורז"ל דרשו (סנהדרין מ"ט) לדבר אהו בשלי אמר ר"י א"ר על עסקי
 שלי , ופי' רש"י שם , שהוא מענין של בעלוד , שאל לו בערמה גדמת יבמה הא"ך חולנת ,
 התחיל שוקה מלפניו , להראות לו שחולנת בשיניה , ובתוך כך שלף חרבו והרטו . ברם
 עשהאל אהיו , הכתוב מעיד שלא הרגו לא לבקום נקמת אחיו , ולא מוקנאה שירא שיהיה
 לראש נכדו : (כח) מעם ה' ער עולם , אין זה שב על נקי , דא' כמה טעם עד עולם ,

(כב) מהגדוד . פשטו בגדוד לשלול
 על האויב : (כו) מבור הסירה . שם
 מקום ורבותיו אמרו בור וסירה גרמו
 לו לאבנר שיהרג על שלא החזיק דברי
 דוד בצפחת המים אשר לקח מראשותיו
 של שחול וגם על כנף המעיל של שחול
 חמר שמא ח' מן הסירים נאחו צו
 וקרעו : (כז) אל תוך השער . לפי
 סנהדרין להישפט על דם עשהאל אחיו :
 בשלי . בשגגה שלא הבין אבנר שכלבו
 להורגו וסרס המקרא ויטהו יואב בשלי
 אל תוך השער לדבר אהו :
 (כט) יחולו

שמואל ב ג

הרגום אשכנזי יא

מֵעַם יְהוָה עַד-עוֹלָם מִדְּמֵי
 אֲבִנֵי בְּדֵינִי : (כט) יִחְלוּ-עַל-
 רֹאשׁ יוֹאֵב וְיֹאֵל כָּל בַּיִת אָבִיו
 וְיֹאֵל-יִכְרֹת מִבֵּית יוֹאֵב זָב
 וּמִצָּרַע וּמִחֲזִיק בַּפֶּלֶךְ וּנְפֹל
 בַּחֶרֶב וַחֲסֵר-לֶחֶם : (ל) וַיּוֹאֵב
 וְאֲבִישׁי אָחִיו הָרְגוּ לְאֲבִנֵי עַל
 אֲשֶׁר הִמּוֹת אֶת-עֲשֵׂהָ אֲחִיהֶם
 בְּגִבְעוֹן בַּמִּלְחָמָה : (לא) וַיֹּאמֶר
 דָּוִד אֶל-יוֹאֵב וְאֶל-כָּל-הָעָם
 אֲשֶׁר-אִתּוֹ קְרָעוּ בְּגָדֵיכֶם וְהִגְדוּ
 שִׁקִּים וְסָפְדוּ לִפְנֵי אֲבִנֵי וְהִמְלִךְ
 דָּוִד הַלֵּךְ אַחֲרֵי הַמָּטָה :
 (לב) וַיִּקְבְּרוּ אֶת-אֲבִנֵי בְּחֶבְרוֹן
 וַיֵּשֶׂא הַמֶּלֶךְ אֶת-קוֹלוֹ וַיִּבְכֶּה אֶל-
 קָצֵר אֲבִנֵי וַיִּבְכוּ כָּל-הָעָם :
 (לג) וַיִּקְבֵּן

עוויגליך בשטימטר טהראן , פֿאן דער
 בלוטשולד אבנר'ס זאָהן נר'ס .
 (כט) זיא , (דיא בלוטשולד) האַפֿטע
 אויף יואב'ס הויפט אונד אויף זיינע גאַנצע
 פֿערטליכע פֿאַמיליע : דאס זיין דהויז
 ניא בפרייעט ווערדע פֿאן פֿלוסזיכטיגן ,
 אויסזעציגן , אן קריקן געהנדן , אונטר
 דעם שווערד פֿאַללענדן אונד ברֿאָד
 דיִפֿטיגן ! (ל) (יואב אונד זיין ברודר
 אבישי האַטטען אבנר דעסוועגן ער-
 שלאַגען , ווייל ער איהרן ברודר עשהאל
 גטערטעט , אין דעם גפֿעכטע כּיִיא
 גבעון .) (לא) דוד שפראַך צו יואב
 אונד צו אַללען לייטען , דיא כּיִיא איהם
 וואָרן : צעררייסט אייערע קליידער ,
 גירטעט זעקע אום , אונד געדיט
 טרוירענד פֿאַר אבנר הער . דער קעניג
 זעלכזט גינג הינטער דער לייכענבאהרע
 הער . (לב) מאַן בעגרוב אבנר אין
 חברון . דער קעניג ערהוב זיינע
 שטיממע אונד וויינטע אן דעסן גראַבע ,
 אויך וויינטע אַללעם פֿאַלק .
 (לג) דער

רשי

באור

(כט) יחולו . ינחו ויחולו דמוי אבנר
 על מוקרא שלפניו הוא מוסב שאמר
 נקי חני וממלכתי מדוני אבנר יחולו
 דמויו על ראש יואב דמוי הנזכרי' במקרא
 שלפניו : ומחזיק בפלך . נשען על מקלו
 מהמת חולי הרגלים : (ל) הרגו
 לאבנר . כמו את אבנר ודומה לו עסק'
 לי ערבני עסקה חותי וכן רפא נאלה
 רפא אותה וכמוהו שלח לשריו לכן חיל
 לעובדים וגו' ללמד צערי יהודה
 ופתרונו שלח את שריו את בן חיל :
 (לג) הכמות

גם כפי הרגל הלשון היה צ"ל, לפני ה', אבל
 שב על ממלכתי , ושעורו : ממלכתי הנכות
 מעם ה' עד עולם , נקי מדמי וגו' , ולזה
 תסכים גם כן הנגינה . ואמר זאת להתנבל
 עמו , כי היה מעם שמשדוהו שהיתה מאתו
 להמית את אבנר , כנראה מפסוקים ל"ו ל"ז .
 (כט) יחולו , הדמים הנזכרים , וענין
 המל' חניה ודניקות ואל יכרת , לא יפסוק ,
 וכן תרגם הארמי . ומחזיק בפלך , נשען
 על מקלו מחולי הרגלי' . (ל) ויואב ואבישי ,
 יואב במעשה ואביש' בענה והסכמה לדבר .
 לאבנר , כמו את אבנר , וכמהו מכאנו דבי' .
 (לב) אל קבר , כמו על . (לג) נבל
 הוראת

חרגום אשכנזי

(לג) דער קעניג בקלאגטע אבנר אונד שפראך : איזט עטוואַ אבנר וויא איין פֿרברעכר געשטארבן ?

(לד) ניין געעסלט ווארן ניכט דיינע דענרע , ניכט מיט קעטטן בעלעגט דיינע פֿיסע ; וויא זאָ מאַנכער פֿאַר רוכלאָזן פֿעללט , זאָ ביזט אויך דוא געפֿאללען ! אונד

שמואל ב ג

(לג) וַיִּקְנֶן הַמֶּלֶךְ אֶל-אַבְנֵר וַיֹּאמֶר הַכְּמוֹת נָבַל יָמוּת אַבְנֵר :

(לד) יָדִיק לֹא-אַסְרוֹת וְרַגְלִיק לֹא-לְנַחֲשֵׁתִים הַגִּישׁוּ כְּנַפּוֹל לְפָנַי בְּנֵי-עוֹלָה נַפְלֵת

ויספו

רש"י

(לג) הכמות נבל * הכמות רשע בחרב : (לד) ידך לא חסורו היו ואיך נפל גבור כמותך לפני בני עולה : (לה) להצרות

באור

הוראת מלה זאת עיין בס' דברים (ל"ב ט"ו) , ולפי הבאור שם הנחתו על כל דבר הנופל מועלת אדם להיות בן מדות רעות , וכן פה טעמו איש חוטא רע ובליעל . הכמות נבל וגו' , אומר על דרך שאלה : הכמות נבל אשר לו משפט מות מת אבנר ? (ואמר ימות עתיד במקום עבר כחבריו .) ועל זה אולל ואומר :

את החוטאים ילשום אותם במשמר , אבל אתה לא היה בידך שום עין למוות עליו , אלא כנפול לפעמים איש נקי לפני בני עולה כן נפלת גם אתה . כן פי' הרי"א , וכן תרגמתי . ועל דעת סד מן חבריא לכאך הקינה באופן זה : הכמות נבל , כלומר מות אשר לא יאות כ"א לנבל . וכינה כן זאת אדם מן העולם פתאום בחרב , מבלי אשר יכין נפשו לעה"ב . והפסו מות ישרים (במדבר כ"ג י') אשר יאות לאנשי תם ויושר . ויקונן המלך , האם ראוי לאבנר שהי' איש נדיק וישר , למוות מות נבל . ירך לא אסורות , אמר כן על כד השאלה , כלומר , איך נכתך ועונם ידיך הוכת , ולא מצאה ידיך לעמוד נגד הקס עליך . כנפול , שב על נבל הנזכר כ"ש הרד"ק , והתביר שתחת כנפול לעד שאיננו סמוך אל לפני . ושעורו : כנפול בני צרויה קשים ממני . והתרגום : (אבנר זאל איינם רוכלאָזן טאָד שטערבן ! ווארן דיר יא דוא הענדע ניכט געבונדן , דוא פֿיסע ניכט אין קעטן גשלאַגן . דוא פֿילסט וויא רוכלאָזע , פֿאַר אונגרעכטן) . (לד) לנחשתים , המוכרת נחושה כמו קטורת והקבץ בא על משקל שנים , ויתכן שטעמו נבחינת היותם שני אסורים על שני הרגלים , כמו שרגילים לבא : הדברים שהם נעצמותם שנים על משקל זה , כמו נעלים מכנסים

מכלל יופי

(כו) בשליכו' . אופי' בפחאום : החמש , אל החמש . (כט) יחלו , יפלו : (לג) הכמות נבל , פי' כאדם נופל ושפל ימות גבור וגדול כאבנר . (לד) כנפול לפני בני עולה , כנפול נבל לפני בני עולה , ואע"פ שלא זכר כאן נפל סמך על המבין וכן הדרך בהרבה מקומות . (לה) להברוח , אכילה מועטת , כתיב להברוח אמרו ז"ל בחילה להברוחו , ולבסוף להברוחו , וכתב הר"י קם לשון כרה אכילה גדולה . ואנחנו לא מצאנוהו להברוח בכל הספרי' המדויקים וכן כתבר' יונה שלא מצא כן :

וַיִּסְפוּ כָּל־הָעַם לְבָבוֹת עָלָיו :
 (לה) וַיָּבֹא כָּל־הָעַם לְהַבְרֹת
 אֶת־דָּוִד לַחֵם בְּעוֹד הַיּוֹם
 וַיִּשְׁבַּע דָּוִד לֵאמֹר כִּי יַעֲשֶׂה־
 לִי אֱלֹהִים וְכִהִי־סִיף בִּי אִם־
 לִפְנֵי כּוֹאֵף־שָׁמַשׁ אֶטְעַם־לַחֵם
 אוֹ כָּל־מְאוֹמָהּ : (לו) וְכָל־
 הָעַם הִכִּירוּ וַיִּיטַב בְּעֵינֵיהֶם כָּל־
 אֲשֶׁר עָשָׂה הַמֶּלֶךְ בְּעֵינֵי כָל־
 הָעַם טוֹב : (לו) וַיֵּדְעוּ כָל־
 הָעַם וְכָל־יִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם הַהוּא
 כִּי לֹא הִרְתָּה מִהַמֶּלֶךְ לְהַמִּית
 אֶת־אֲבִיר בֶּן־נֵר : (לח) וַיֹּאמֶר
 הַמֶּלֶךְ אֶל־עַבְדָּיו הַלֹּזֵא הִדְעוּ
 כִּי־שָׂר וְגִדּוֹל נָפַל הַיּוֹם הַזֶּה
 בְּיִשְׂרָאֵל : (לט) וַיֹּאבְדֵי הַיּוֹם
 רֶךְ וּמִשׁוֹחַ מֶלֶךְ וְהַאֲנָשִׁים
 הָאֵלֶּה בְּנֵי צְרוּיָה קָשִׁים מִמֶּנִּי
 יִשְׁלַם יְהוָה לַעֲשֵׂה הַרְרָעָה
 כְּרָעָתוֹ :

אונד דאָ פֿאַלק בעוויינטע זײַהן נון
 נאָך מעהר . (לה) דאָ גאַנצע פֿאַלק
 קאַם , אונד וואָלטע מיט דוד די
 טרויערמאַלצייט רהאַלטען , אַלס עס
 נאָך טאַג וואר ; אַלליין דוד שוואר
 אונד שפראַך : גאַטט שטראַפֿע מיך
 איצט אונד אין דער צוקונפֿט , ווען איך
 פֿאַר זאָנען אונטערגאַנג בראַך אַדר
 זאָנסט עטוואָס פֿרוּכן ווערדע .
 (לו) אַללע לייטע ערקאַנטן דזעס מיט
 וואָהלגעפֿאַללען , זאָ , וויא אַללס דעס
 פֿאַלקע געפֿיל , וואָס דער קעניג טאַט .
 (לו) אונד זאָ וואָהל זיינע לייטע אַלס
 דאָ איבריגע ישראל וואורדן אַן דזעס
 טאַג איבערצייגט . דאַס עס ניכט פֿאַס
 קעניג פֿראַנשטאַלטעט וואַר , אַבנר
 זאָהן נר'ס אומצוברינגען . (לח) דער
 קעניג שפראַך צו זיינער דינערשאַפֿט :
 גוויס , איהר וויסט , דאַס הייטע אין
 פֿאַרנעהמר אונד גראַסר אין ישראל
 געפֿאַלן . (לט) איך אַבד בין איצט
 צו שוואַך , צוואַר געוואַלכטר קעניג ,
 אַלליין דזע מענר , זעהנע דער צרויה
 זינד מיר צו מעכטיג . זאָ מאַג דען דער
 עוויגע דזון איבלטהערן פֿרגעלטן נאָך
 איהרער באַזוהייט .

ד (א) אלם

ד (א) וישמע

רשי

באור

מַכְנִיסִים כְּנָפִים יָדַיִם . (לה) להברוח ,
 זה סעודת הנראה .
 (לט) רך ומשוח מלך , כ' רד"ק רך במלכה
 כאלו היום נמשחתי למלך , כי היום ההוא היה
 תחלת מלכותו על ישראל ע"כ . והנה מלבד
 זה לא הי' תחלת מלכותו על ישראל
 שחי' מן ומשח במקום אע"פ , כיו' מן והוא
 הי' כמבשר (למטה ד'י) ואחרי אבשלום לא כטה (מ"א ב' כ"ח) ומהדומים , ושעור
 הכתובים

(לה) להברות . לשון סעודה :
 (לט) ואבדי היום רך . ואנח יומא
 דין הדיוט ומרבי למלכא :
 ד (ב) הין

זה לשון גדול בפירוש הפסוק , גם אין אמת בשפתיו , כי לא הי' תחלת מלכותו על ישראל
 עד אחר מות איש בשת . והנראה לי בזה , שחי' מן ומשח במקום אע"פ , כיו' מן והוא
 הי' כמבשר (למטה ד'י) ואחרי אבשלום לא כטה (מ"א ב' כ"ח) ומהדומים , ושעור
 הכתובים

ד (א) אַלס שאול'ס זאָהן ערפוהר , דאָס אבנר צו חברון אומגעקאָממן , ערשלאַפֿטן זיינע הענדע , אונד גאַנץ ישראל וואָר בשטירצט . (ב) שאול'ס זאָהן האַטטע צווייא אברן איכר קריגס־ שאַרן , איינער היס בענה דער אַנדערע רכב ; זיא וואָרן זעהנע רמונ'ס דעס באַרוחטיטר פֿאַן דען קינדערן בנימין'ס . (דען אַויך באַרוח ווירד צו בנימין גרעכנט : (ג) נור אַלס דיא באַרוחטיס אינעס נאך גתים פֿלאהן , בליבן זיא דא זעלבסט וואָהנן ביז אויף דיווען טאַג . (ד) פֿאַן יהונתן שאול'ס זאָהן וואָהר נור נאך איין , אַן דען פֿיסן לאַהמער זאָהן פֿאַרהאַנדען , דיוער וואָר פֿינף יאהרע אַלט , אַלס דיא נאַכריכט פֿאַן

ד (א) וַיִּשְׁמַע בֶּן־שָׁאוּל בִּי מֵת אֲבִיר בְּחֶבְרוֹן וַיִּרְפוּ יָדָיו וַכָּר־יִשְׂרָאֵל גִּבְרָה־לוֹ : (ב) וַיִּשְׁנֵי אַנְשִׁים שָׂרֵי־גִדּוּדִים הָיוּ בֶן־שָׁאוּל שֵׁם הָאֶחָד בְּעֵנָה וְשֵׁם הַשֵּׁנִי רֶכֶב בְּנֵי רִמּוֹן הַבְּאֵרְתִּי מִבְּנֵי בְנֵימִן בִּי גַם־בְּאֵרוֹת הַחָשֵׁב עַל־בְּנֵימִן : (ג) וַיִּבְרָחוּ הַבְּאֵרְתִּים גְּתִימָה וַיְהִי־שֵׁם גָּרִים עַד הַיּוֹם־הַזֶּה : (ד) וַלִּיהוֹנָתָן בֶּן־שָׁאוּל בֶּן־נָכָה רִגְלִים בֶּן־חַמִּישׁ שָׁנִים הָיָה בָּבֶא

שמעת רשי

באור

הכתובים כך : הלא תדעו כי שר וגו' נפל בישראל , (וראוי וכבן לשלם לעושי הרעה כרעתם ,) אבל חכמי היום רך , אף על פי מוזס מלך , מ"מ האנשים וגו' קשים ממני , ישלם להם ה' כרעתם . (ב) היו בן שאול , כמו לבן שאול , וכן למועד אשר שמואל , כמו לשמואל (רשי) . גם בארוח , בארות היתה עיר מערי גבעונים , בחלק בנימין , כמו באר בספר יהושע . וידמה שבנימין הכותב לא היו מבני בנימין דרים בחוכו , בכימין , הוכרך לזכור ג"כ במאמר מוסגר , כי בארות תחשב על בנימין , אבל הם עזבו את עירם לסנה מיה ; ולדעת רש"י זמן בריחת היה במלחמה , שמת בה שאול , שנאמר (ש"א ל"ז) ויעזבו את הערים ויבאו פלשתים וישבו בהן . (ג) גתימה , גתים ג"כ עיר בחלק בנימין , כאשר מנאנו בכתמיה (י"א ל"ג) . (ד) וליהונתן וגו' , מקרא זה ג"כ מאמר

ד (ב) היו בן שאול . כמו למועד אשר שמואל . (ג) ויברחו הבארותי . כשמת שאול שעזבו בני ישראל הערים שסביבות פלשתים כמו שאמר למועלה אז ברחו הבארותים : (ד) וליהונתן בן שאול . מונה והולך חיך נשבה מלכות מוצית

מכלל יופי

ד (ב) היו בן שאול , י"ט ענין שבר , כלומר שברו והמיתו אותו ואין צורך להוציא מפורטו היו עם בן שאול ונפרדו ועתה באו כלקחי חטים , ובמכלל החסד הלמ"ד , וכפי' או' שרי עומד במקום שנים כאלו אמר שרי בן שאול : (ד) [נכה , לשון הכאה שרשו נכה , שם ההואר על משקל יפה תואר :] אמנתו , מגדלתו : בחפזה

שְׁמַעַת שְׁאוּל וַיְהוּתָן מִיִּזְרְעֵאל
וַהֲשִׁיגָהוּ אֶמְנָתוֹ וַחֲנָם וַיְהִי
בַּחֲפוּזָה לָגוֹס וַיִּפֹּל וַיִּפְסַח וַיִּשְׁמוּ
מִפִּיבִשְׁת׃ (ה) וַיִּלְכוּ בְּנִירְמוֹן
הַבְּאֵרֶתִי רֶכֶב וּבַעֲנָה וַיָּבֹאוּ
כַּחַם הַיּוֹם אֶל־בֵּית אִישׁ בִּשְׁת׃
וְהוּא שֹׁכֵב אֶת מִשְׁכַּב הַצְּהָרִים׃
(ו) וַהֲנָה בָּאוּ עַד־הַחֹךְ הַבַּיִת
לִקְחֵי חַטִּים וַיִּבְהוּ אֶל־הַחֶמֶשׁ
וַרְכָב וּבַעֲנָה אָחִיו נִמְלָטוּ׃
(ז) וַיָּבֹאוּ הַבַּיִת וְהוּא־שֹׁכֵב

על

רש"י

מזית שאל הוא וצניו נהרגו חס
הנשאר הרגוהו על משכבו וצניו של
יהונתן נפל ויפסח: נכה רגלים. שזור
רגלים: (ו) והנה צאו עד תוך
הצ' עם תגרי' לוקחי חטים:
(י) לתתי

בראותם שלא תקום המלכה בבית שאל, חשבו למכור חן בעיני דוד, אם יקדו ימי
מלכותו, ויתכן שזה כיוון הכותב, צהקדים הספיר הזה למעשה רכב ובענה. (ז) לקחי
חטים, רש"י ורד"ק פירשו שצאו עד תוך הבית עם תגרי לקחי חטים. והנה מלבד שלפ"ז
נריך להוסיף חיבה שלימה, גם יקשה למה צאו עם לקחי חטים דווקא, ומה ללקחי חטים
בהיכל המלך? ולאיזה צורך זכירה הכתוב? והנכון שתחסר כ"ף הדמיון, ושעורו בלקחי
חטים, ותסרוק אות השמש דבר נהוג במקרא וכן ת"י כונני חטין. ויתכן לומר,
לפי שהיו שרי גדודים צאו לקחת חטים מאוסם המלך לפני חילם, וזכירה הכתוב להודיע
שצאוסן זה צאו בקלות עד תוך הבית. וכן מתרגם. ורכב ובענה אחיו, סגולת לשון
העברי להכפיל השם ולמעט בכנויים, עד שמצאנו בפסוק אחד ה' פעמים בני ישראל
(צמדבר ח' י"ט). וכבר העיר ע"ז הרמב"ע. (ז) ויבאו הבית, כתב רד"ק: נראה כי
אשר שהכוהו ויבאו חורו לבית להסיר את ראשו להביאו לדוד ע"כ. אבל לפ"ז למה לא

פֶּאֶן שְׁאוּל אוֹנֵד יְהוֹנָתָן פֶּאֶן יִזְרְעֵאל
קָאם; נוֹן נָאָם אִיהוֹן זַיִנַע ווערטרין אויף
דען אָרעם, אוֹנֵד וואָלטע פֿליהן, זיא
ליף שנעל, אוֹנֵד דאָ פֿיהל ער הינאָב,
אוֹנֵד וואָרד לאָהם. זיין נאָמע וואָר
מפֿיבשֿת. (ה) דיוֹד רכב אוֹנֵד בענה,
רמוֹן'ס דעם באַרוֹרזיטר זערהנע אַלזאָ
מאכטען זיך אַיינסט אויף דען וועג,
אוֹנֵד גינגען אַלס דער טאַג זעהר רוֹיִם
וואָהר אין דיא וואָהנונג דעם אישבשֿת,
דער עבן דיא מיטאַנגסרוהע גענאָם.

(ו) זיא קאָמען, אַלס ווייזן האַלענדע
לייבט ביוֹ אין דאָ איגרע דער וואָהנונג
אוֹנֵד דאָ שטאַכן זיא אִיהם (אישבשֿת)
געגען דיא פֿינפֿטע ריפע, וואָרויף ביידע
ענטראָנען. (ז) זיא קאָמען נעמליך
אין

באור

מאמר מוסגר, וטעם זכרונותיה כתב ר"י גאון
מפני שהזכיר ברישית הבארותים הסמיך לו
שם בן יהונתן כפסח כשנרחה אומנתו.
והנכון כמ"ש רש"י ח"ל: מוכה והולך איך נשבת
מלכות בית שאל, כי צנו הנשאר נהרג על
משכבו וצניו של יהונתן נפל ויפסח עכ"ל.
ואפשר היתה גם זאת מהסנות אשר עוררו
לבית רכב ובענה להרוג את איש בשת, כי

חשבו למכור חן בעיני דוד, אם יקדו ימי
מלכותו, ויתכן שזה כיוון הכותב, צהקדים הספיר הזה למעשה רכב ובענה. (ז) לקחי
חטים, רש"י ורד"ק פירשו שצאו עד תוך הבית עם תגרי לקחי חטים. והנה מלבד שלפ"ז
נריך להוסיף חיבה שלימה, גם יקשה למה צאו עם לקחי חטים דווקא, ומה ללקחי חטים
בהיכל המלך? ולאיזה צורך זכירה הכתוב? והנכון שתחסר כ"ף הדמיון, ושעורו בלקחי
חטים, ותסרוק אות השמש דבר נהוג במקרא וכן ת"י כונני חטין. ויתכן לומר,
לפי שהיו שרי גדודים צאו לקחת חטים מאוסם המלך לפני חילם, וזכירה הכתוב להודיע
שצאוסן זה צאו בקלות עד תוך הבית. וכן מתרגם. ורכב ובענה אחיו, סגולת לשון
העברי להכפיל השם ולמעט בכנויים, עד שמצאנו בפסוק אחד ה' פעמים בני ישראל
(צמדבר ח' י"ט). וכבר העיר ע"ז הרמב"ע. (ז) ויבאו הבית, כתב רד"ק: נראה כי
אשר שהכוהו ויבאו חורו לבית להסיר את ראשו להביאו לדוד ע"כ. אבל לפ"ז למה לא

נכתב

מכלל יופי

בחפזה, מקור: (ה) כחם, בכ"ף: משכב הצהרים, ת"י שנה מלכיא: (ו) והנה, בא
בנון לזכרים: (י) כמבישר

אין דיא וואהנונג , יענר לאג אין זיינעם
 שלאפגעמאכע אויף דעם בעטטע , זיא
 שטאכען איהן טאָר , היבן אין דען קאָפּף
 אַב , נאָמן דיוען קאָפּף מיט , גינגען
 דען וועג דעם גפילדס דיא גאַנצע נאַכט
 דהינדורף . (ח) בראַכטן דיוען קאָפּף
 דעם דוד נאָך חברון , אונד שפראַכען
 צו איהם : היר איזט דאָז הויפט דעם
 אישכשח זאָהן דיינעם פֿיינדס שאול ,
 דער דיר נאָך דעם לעבן געשטאַנדען .
 דער עוויגע האַט מיינס העררן אונד
 קעניג נון ראַכע פֿרשאַפֿט אָן שאול אונד
 אָן זיינס זאָמן . (ט) דוד אַנטוואַרטעטע
 דעם רכב אונד זיינעם ברודער בענה ,
 דען זעהנן רמון'ס דעם בארוחיתרס ,
 אונד שפראַך : זאָ וואָהר דער עוויגע
 לעבט , דער מיך אויס יעדער נאָהט ער
 רעטעט ! (י) יענר , דער מיר דיא
 נאַכריכט בראַכטע , אונד שפראַך :
 ,, זיה , שאול איזט אומגעקאָממען ,
 דעסן אַבויכט דאָך נור וואָר איין באַט
 שאַפֿטער צו זיין , דאָפֿיר איך איהם
 באַטשאַפֿטלאָהן געבן זאָלטע ; ווען איך
 דיוען

על-מטתו בחדר משכבו ויבהו
 וימתהו ויסירו את ראשו ויקחו
 את ראשו וילכו דרך הערבה
 כל הלילה : (ח) ויבאו את
 ראש איש-בשת אֲדֹד־חברון
 ויאמרו אל-המלך הנה-ראש
 איש-בשת בן-שאול איבך
 אשר בקש את-נפשך ויהן יהוה
 לאדני המלך נקמות היום הנה
 מִשָּׂאוֹל וּמִזֶּרְעוֹ : (ט) ויען דוד
 את־רכב ואת־בענה אחיו בני
 רמון הבארתו ויאמר להם הרי
 יהוה אשר־פָּדָה את־נַפְשִׁי
 מִכָּל־צָרָה : (י) בִּי הַמַּגִּיד לִי
 לֵאמֹר הִנֵּה־מֵת שָׂאוֹל וְהוּא־
 הָיָה כַּמְבֹשֵׁר בְּעֵינָיו וְאַחֲזָה בּוֹ
 וְאַהֲרַגְהוּ

כאור

רשי

(י) לתתי לו בשורה . אשר דימה
 לשמחתי למען תתי לו שכר בשורתו :
 ה (ו) אל

נכתב וישנו הנתי , ולמה נכפל והוא שוכח
 על מטתו ? גם מלת כמלטו בפסוק שלפניו
 אינו מכינס לזה . לכן כראה כמו שכתב
 מהר"י אברבנאל , שפסוק זה אינו כ"א ספור
 יותר פרטי , כדרך המקרא . וכן מתורגם .
 לא הגיד כ"א שמת שאול , ולא התנשא לאמר אני הרגתי , ומה כראה שלא בודון וברוע לבנו
 הרגהו למכוא חן בעיני , וזה שבא לבשרני לא היה כל מנשותיו אלא להיות מנשר , כדי לקבל
 שכר בשורה , וא"כ לא היה פשעו כ"כ גדול ואעפ"כ הרגתי על ששלת ידו במשיח'ה , אף
 כי אנשים וגו' . כן כראה לי הכוונה . אשר לחתי לו בשורה , פי' אשר באו לבשרני כדי
 שאתן לו שכר בשורה (ר"י גאון) .

מכלל יופי

(י) כמבשר , פי' כמבשר טוב : אשר לחתי לו בשורה , אשר חשב שאתן לו שכר
 בשורה ומענינו הבין חסרונו וכן ת"י , ומספר החדשו' על טוב או להפך יקרא מבשר :
 ה (א) הננו

דיוען אלזא האכע ערגרייפען אונד הינע
 ריכטן לאסען ; (יא) וויא פילמעחר
 פֿרדיהנען זאלכעס דיוע רוכלאזען , דיא
 איינען אונשולדיגן מאן ערשלאגען , אין
 זיינעם הויזע אויף זיינעם בעטטע ? זא
 ווילל איך דען אויך ווירקליך ויין בלוט
 פֿאן אייך פֿאָדרן , אונד אייך פֿאָן דעם
 ערדבאל אויסראטן . (יב) דאמיט
 גאב דוד זיינען בורשען דען בעפעהל ,
 דאס זיא זיא ערשלוגען ; זיא היבן איהנן
 הענדע אונד פֿיסע אַב , אונד דזענגטן
 זיא אַס טייכטע ביא חכרון אויף . אויך
 מוזטע מאן אישכשר קאָפּף נעהמן ,
 אונד איהן בעגראבען אין אבנר'ס גראב
 צו חכרון .

וְאַהֲרֹגָהוּ בְּצִקְלָג אֲשֶׁר לְחַתִּי-
 לוֹ בְּשָׂרָה : (יא) אַף כִּי-אֲנָשִׁים
 רָשָׁעִים הָרְגוּ אֶת-אִישׁ-צִדִּיק
 בְּבֵיתוֹ עַל-מִשְׁכָּבוֹ וְעַתָּה הֲלוֹא
 אֲבַקֵּשׁ אֶת-דָּמוֹ מִיָּדְכֶם וּבְעֵרְתִי
 אֶתְכֶם מִן-הָאָרֶץ : (יב) וַיְצוּ
 דָּוִד אֶת-הַנְּעָרִים וַיְהַרְגוּם
 וַיִּקְצְצוּ אֶת-יְדֵיהֶם וְאֶת-רַגְלֵיהֶם
 וַיַּחֲלוּ עַל-הַבְּרֵכָה בְּחִכְרוֹן וְאֵת
 רֹאשׁ אִישׁ-בִּשְׁתׁ לְקַחוּ וַיִּקְבְּרוּ
 בְּקִבְרֵי-אֲבִנָר בְּחִכְרוֹן :

ה (א) נון קאם מאן אויס אללען
 שטעממן ישראל'ס צו דוד נאך
 חכרון , אונד מאן ל'ים איהם זאגען :
 וויר זינד בערייט (איינן בונד צו מאכן) ,
 דיא וויר אויך דיין ביין אונד פֿלייש
 (אנפֿרוואַנדטן) זינד . (ב) שאן זייט
 געסטן אונד פֿאָרגעסטן , אלס שאול
 נאך אונזר קעניג וואַר , וואַרסט דוא'ס
 דער ישראל אויז אונד איין פֿיֿהֿרטע ;
 אונד דער עוויגע שפראך צו דיר : דוא
 זאלסט מיין פֿאַלק ישראל ווידען , דוא
 איבער ישראל רעגענט זיין .
 (ג) דארויף

ה (א) ויבאו כל-שבטי ישראל
 אל-דוד חכרונה ויאמרו
 לאמר הוננו עצמך ובשרך
 אנתנו : (ב) גם-אתמול גם-
 שלשם בהיות שאול מלך עלינו
 אתה הייתה מוציא והמביא
 את-ישראל ויאמר יהוה לך
 אתה תרעה את-עמי את-ישראל
 ואתה תהיה לנגיד על-ישראל :

פסקא באמצע פסוק (ג) ויבאו
 ב א ו ר

ה (א) ויבאו כל , כמו מכל , כי זה אי אפשר שכל כל או רוב ישראל , אכל שלחו מלאכים
 אליו מכל שבטי ישראל ושלחו של אדם כמותו . הננו , מוכנים ומוזמנים לכרת לך
 ברית ולמשך כאשר אמר לנו אבנר .
 (ג) ויבאו

מ כ ל ל י ו פ י

ה (א) הננו , בקלות שני הננון והראשונה בשו"א : (ב) לנגיד , נקרא ראש
 העם כן מענין נגר שפי' עמת ונכח שהעם שמים חמיד פניהם ופונים אליו בכל
 עניניהם :
 (ט) מן

(ג) דארויף קאממען אללע עלטעסטן ישראל'ס צום קעניג נאך חברון ; דער קעניג דוד מאַכטע דאָזעלכסט מיט איהנן איינען בונד פֿאַר דעם עוויגען , אונד זיין זאלבטן איהן צום קעניג איבער ישראל . (ד) דרייסיג יאָהרע וואָר דוד אַלט , אַלס ער דיארעגירונג אַנטראַט , אונד פֿירציג יאָהרע רעגירטע ער .
 (ה) נעמליך צו חברון איבער יהודה רעגירטע ער זיבען יאָהרע אונד זעכס מאַנאַטע , אונד צו ירושלים דרייַג אונד דרייסיג יאָהרע איבער גאַנץ ישראל אונד יהודה . (ו) דער קעניג גינג דאָרויף מיט זיין מאַנשאַפֿט אויף ירושלים לֵאָס געגען דען יבּוסי , איינוואָהנער דיזעם לאַנדס . דאָ לים מאַן דוד זאָגן : דוא ווירסט ניכט צו אונס הערין קאממן ; דוא דזעסט דען שאַן ווענגעשאַפֿט . זאָגאַר וואָס בלינד אונד לאָהם איזט , דיא זאָנסט אויך בערוויפטן ווערדען :
 דוד

(ג) ויבאו כל זקני ישראל אר-
 המלך הכרונה ויכרת להם
 המלך דוד ברית בחברון לפני
 יהוה וימשחו את דוד למלך
 על ישראל : (ד) בן שלשים
 שנה דוד במלכו וארבעים
 שנה מלך : (ה) בחברון מלך
 על יהודה שבע שנים וששה
 חדשים ובירושלם מלך
 שלשים ושלוש שנה על כל
 ישראל ויהודה : (ו) וילך המלך
 ואנשיו ירושלם אל היבסי וישב
 הארץ ויאמר לדוד לאמר לא-
 תבוא הנה פי אסיהסירך
 העורים

באור

רשי

(ג) ויבאו כל זקני ישראל , אחר שזכו המלאכים באו זקני ישראל לכריתת ברית . ואף שלא נכתב זאת בפירוש , קן דרך הכתוב להשמיט את המובן מאליו . ורד"ק נדחק בזה ללא טורח . (ו) וילך המלך ואנשיו , וכדפי' (א' י"א ד') וילך דוד וכל ישראל , כי כל ישראל היה עתה אנשיו (רד"ק) . ירושלים , אע"פ שנאמר וילחמו בני ישראל בירושלים וילכדו אותה (זופט'ס א' ח') ? נראה שהמטרה אשר בירושלים לא כבשו עד הנה לפי שהיתה נצורה מאוד . וזה טעם שנאמר ואת היבוסים יושב ירושלים לא יכלו להורישם . ויאמר לדוד , כאשר בא דוד לצור את המזודה וקרא אליה למלחמה , אמרו לו אנשי יבוס : לא תבאו וגו' וכדברי הימים שם מפרש : ויאמר אנשי יבוס . כי אם הסירך וגו' , הספור הזה סתום מאוד , נכחו בו המפרשים עד שמהם סרו כלל מדרך הפשט ושלכו בעקבות הדרש . והנה בענין העורים והפסחים נראים דברי מהר"א , שאמרו כן על כל הרחבה והמשל , לא שבאמת ימנעוהו עורים

ה (ו) אל היבוסים . מזודת ציון נקרא' יבוס ומזרעו של אחימלך היו והיו להם שני זלמי' אחד עור ואחד פסח שנעשו על שם ינחק ויעקב וזפיה' השבוע' שנשבע חזרה' לאחימלך ולכך לא הורישם כשלכדו את ירושלם לא לכדו את המזודה כמה שנא' ואת היבוסים יושבי ירושלם לא יכלו יושבי יהודה להורישם ותניא אמר ר' יהושע בן לוי יכולין היו אלה שלא היו רשחין : ויאמ' לדוד . מי שאמר : העורי' והפסחים

הַעִוְרִים וְהַפְּסָחִים לֵאמֹר לֹא־
יָבוֹא דָּוִד הֵנָּה : (ז) וַיִּלְכֹּד דָּוִד
אֶת מִצְדַּת צִיּוֹן הִיא עִיר דָּוִד :
(ח) וַיֹּאמֶר דָּוִד בַּיּוֹם הַהוּא כָּל־
מִבְּתֵי יְבוּסֵי וַיַּגַּע בַּצְּנוּר וְאֶת־
הַפְּסָחִים וְאֶת־הָעִוְרִים שָׁנְאוּ
רש"י נפש

מנא"ק

דוד ואלל ניכט העריין קאממן .
(ז) אבער דוד עראברטע דיא פעסטע
בורג ציון , דיא איצט עיר דוד הייסט .
(ח) דוד לים נעמליך אן ריועם טאגע
בקאנט מאכן : ווער הען יבוסי שלעגט ,
ביו אן דיא וואסרלייטונג פאררדינגט
דאס אלוף אויך וואס לאהם אונד בלינד
איזט אומקאטמע ; דיא דוד דארום
פֿרהאסט

באור

עורים ופסחים מנא"ק במזדה , אלא כיונתם
להפליג חזק מבשרם , לומר שאל ידמה בנפשו
לבוא בתוכו , בעוד שיש אנשים בילעמוד כגדו ,
ואפילו עורים ופסחים , כלומר החלשים
שבהם , ושעור הכתוב כך : לא תבא הכה , עד
שהסרת גם את החלשי' אשר גם המה יאמרו ,
לא יבואו הכה , פי' אף הם יוכלו למנוע אותך
מבוא מבשר . (ויתכן שזה לא נזכר כלל
בדברי הימים מן העורים והפסחים , לפי
שאינו מעיקר הספור , ואין דרך כותב דברי
הימים לספר כל פרטי המעשים .) הסורף ,
מקור עם כנוי הקנין . ובא ה"א בסנו"ל
תמורת פתח הראויה לה , כמו : לא תבאו
לראות פני , כי אם לפני הַבַּיִת אֶת מִיכַל
(לעיל ג' י"א) . ומלות הַבַּיִת הַעִוְרִים
והפסחים הם הפעולים , וחסר סימן הפעול
את כדרכו לפעמים . (ז) וילכד , וי' וז
כמו יחס ההפך . (ח) ויאמר דוד , בפסוק
הקודם אמר בדרך כלל שלכד דוד את המכוד ,
ועתה מבאר בדרך פרט האיד לכדה , כי אמר
לשנו , (וכבר העיר רש"י ורד"ק על הקצור הזה , ומנאו דוגמתו : לכן כל הרג קין , ולא
פי' מה יעשה לו , וכן הלכד בחרם יסף באש (יחושע ז' ט"ו) , עיין גם בבאור -) ובדברי
הימים מפורש : כל מכה יבוסי יהיה לראש ולא , ויעל יואב ויהי' לשר . (ועל דעתי
אפשר שטעם קיצור הזה , לפי שיתכן שהמעשה הגדול הזה , אשר עשה יואב ללכוד את המבשר
החזק , היה בימי הכותב מפורסם מאד ואגוד נפי כל איש , גם ידע הכל , שנשכר הלכידה
הזאת גדל דוד את יואב , לראש ולא על כל הכנף , תחת אשר לא היה לפני זה אלא שר
נכב עבדי דוד . ושתי אלה , ר"ל סיבת גדולת יואב שהיא לכידת המזדה , והמסובב שהיא
גדולת יואב , היו מפורסמים כ"כ , עד שנהזכר האחד בשמע האחר ממילא , לכן לא האריך
הכותב כאן לספר הסיבה והמסובב על הסדר אלא זכר הסיבה ורמז א הסובב הידוע לכל .)
בצנור , מלה ידוע בדברי סו"ל , שענינו מרוב (דאבריוגע) , ופה הוראתו , הקנה העשויה
להולך מים ממקום למקום , וכן לקול כנוריד (תהלים מ"ב ט') . והרען פזה שיבאו עד
הכנור לסתמו לבגלי בא מים אל המזדה , וימותו כל אשר בה נכמא עד בלי השאר שריה .
ונקר דוד באופן זה , כדי שימותו גם הפסחים והעורים , אם לא יפתחו לו , למען ענוש אותם
על

פֶּרֶה־אֶסֶט וַיִּנְד , וַיִּיל אֹיִךְ בְּלִינְדַע אֹנֶד
 לֶאֱהַמֵּע זָאֲלָלִן זָאֲגַעֵן קַעֵנֵן : " עַד וַיִּרֵד
 גִּיכֵשׁ הָעֵרִיִן קֶאֱמַמֵּעֵן " : (דַּעַר זָאֲלָל
 פִּירֶשֶׁט אֹנֶד פֶּעֲלַדְהָעֵרֵר וועררן .)
 (ט) דוד נאם בוין פאן דער בורג ,
 גאב איהר דען נאמען עיר דוד , אונד
 לענטע רינגס אומהער גביידע אן פאן
 דעם מלוא (נאמע איינס געביידס אדר
 פלאצס) היינטיגווערטס . (י) נון נאם
 דוד איממר אן גרעסע צו אונד דער
 עוויגע , דער גאטט צבאורח וואר מיט
 איהם . (יא) חירם דער קעניג פאן צר
 שיקטע איהם איינע געוואנדשאפט צו ,
 נעכסט צעדערנהאלץ אונד צימר = אונד
 מויערלייטן , דיא איהם איינן פאללאסט
 בויעטן . (יב) דוד עמפפאנד נון , דאס
 באור איהן

נֶפֶשׁ דָּוִד עַל־כֵּן יֹאמְרוּ עוֹר
 וּפְסַח לֹא יָבֹא אֶל־הַבַּיִת :
 (ט) וַיֵּשֶׁב דָּוִד בְּמִצְדָה וַיִּקְרָא־
 לָהּ עִיר דָּוִד וַיִּבֶן דָּוִד סָבִיב מִן־
 הַמְּלֹא וּבִיחָה : (י) וַיִּלֶךְ דָּוִד
 הַלֹּךְ וַגְּדֹל וַיְהִי אֱלֹהֵי צְבָאוֹת
 עִמּוֹ : (יא) וַיִּשְׁלַח חִירָם מֶלֶךְ־
 צֹר מִלְּאָכִים אֶל־דָּוִד וַעֲצֵי אַרְזִים
 וַחֲרָשֵׁי עֵץ וַחֲרָשֵׁי אֲבֵן קִיר
 וַיִּבְנוּ־בַיִת לְדָוִד : (יב) וַיֵּדַע
 דוד

רשי

צנארי . לשון גובה המגדל כי שם היו
 נתונים הכלמים ובימי דוד כבר עברו
 הדורות שהחכרו בשבועה : (ט) מן
 המלוא וביתה . היקף הוואה נמוכה
 ומומלאין אותה עפר וגובה התל באמצעו
 ומשפע והולך לכל רוח הוא קרוי מלוא
 ועליו בנה דוד בתים ואותו המלוא היה
 סביב למנודה : (יב) וידע דוד .
 בראותו

על דברם עתק , ולהחרימם באמת עד תמס .
 וטעם שזואי נפש דוד , כי באמרם : הפסחים
 והעורים יאמרו לא יבוא דוד הנה , העניבו
 את רוחו , ומררו את נפשו כל כך , עד שכל
 עת זכרו את המלות האלה יתחמץ לבו בקרבו
 ויחר אפו , וזה שאמר על כן יאמרו , כלומר
 העורים והפסחים השטאים לדוד על אשר
 יאמרו גם הם , לא יבא דוד אל הבית . ואת
 הפסחים , מקרא קצר , וז"ל ויסיר את
 הפסחים (ר"י גאון) . ורד"ק כתב , שפעל
 מכה עומד במקום שנים . הביח , כמו ביתה .
 או טעם בית על המנודה שאיננה כי אם בנין אחד ובית אחד . (ט) המלוא , לדעת רד"ק
 היה שם מקום רחב להאסף שם העם ולפסחך נקרא מלוא על ענין קראו מלאי (ירמ' ד' ה') .
 ולדעת אחרים הוא שם בנין , כמו בית ועד ואסיפה (ראהט הויו) , מטעם עצמו שכתב
 רד"ק . והנה באמת אין להכריע בבירור הדין עם מי , אמנם ממקומות אחרים שבאה בהם
 המלה הזאת , כמו לבנות את המלוא (מלכים א' ט' ט"ו) ויתוק את המלוא (דברי הימים ב'
 ל"ג) ידמה שהי' בנין מה . (יב) וידע , בראותו כל מעשיו מכלותין ומלכי האומות
 שולטין

מכלל יופי

(ט) מן המלוא , כו' (ולי המעתיק נראה שאפשר שהיה להם בומנים הקודמים
 ב' חומות זה לפני מזה וכמו שמצינו (במלכים ב' כ"ה ד') דרך שער בין החומות
 והיה בנתיים עפר כמו שעכשיו ישנו שם מים ואותו מקום נקרא מלוא וגם י"ל שהיה
 שם מים , וסעד לפירושי מלת סביב) : (יב) גשא , מהכבר בצירי כמשפט :
 (יד) הילדים

דָּוִד בִּיהֶכְיֵנו יְהוָה לְמֶלֶךְ עַל־
 יִשְׂרָאֵל וְכִי נִשְׂא מַמְלַכְתּוֹ בְּעָבוּר
 עִמּוֹ יִשְׂרָאֵל: (יג) וַיִּקַּח דָּוִד עוֹד
 פְּלִגְשִׁים וְנָשִׁים מִירוּשָׁלַם אַחֲרָי
 בְּאוֹ מִחֶבְרוֹן וַיּוֹלְדוּ עוֹד לְדָוִד
 בָּנִים וּבָנוֹת: (יד) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת
 הַיְלָדִים לוֹ בִירוּשָׁלַם שְׁמוּעַ
 וְשׁוּכַב וְנָהָן וְשִׁלְמָה: (טו) וַיִּבְחַר
 וְאֵלִישׁוּעַ וְנַפְגַּי וְיָפִיעַ: (טז)
 וְאֵלִישְׁמַעַע וְאֵלִידָע וְאֵלִיפֶלֶט:
 (יז) וַיִּשְׁמְעוּ פְּלִשְׁתִּים כִּי־
 מָשְׁחוּ אֶת־דָּוִד לְמֶלֶךְ עַל־
 יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ כָל־פְּלִשְׁתִּים
 לְבַקֵּשׁ אֶת־דָּוִד וַיִּשְׁמַע דָּוִד
 וַיֵּרֶד אֶל־הַמְצוּדָה: (יח)
 וּפְלִשְׁתִּים בָּאוּ וַיִּנְטְשׁוּ בְּעַמֻּק
 רְפָאִים: (יט) וַיִּשְׂאֵל דָּוִד בַּיהוָה
 לֵאמֹר הֲאֶעֱלֶה אֶל־פְּלִשְׁתִּים

התחנם

רש"י

בראותו כל מעשיו מנלחין ונולכי האומות
 שולחין לו מנחה: (יח) וינטשו
 ויתפשו

איהו דער עוויגע צום קעניג איכר ישראל
 בשטיממט האט , אונד דאס ער זיינען
 טרהאן ערהעכט . אום זיינעם פאלקס
 ישראל וויללן . (יג) דוד הייראטעטע
 נאך מעהררע קעכקווייכר אונד גמאהל
 לינגן אוים ירושלים , נאכדעם ער פאן
 חברון דאהין געקאממען וואר , אונד
 עס וואורדן איהם נאך זעהנע אונד
 טעכטר געכאהרן . (יד) דוועס זינד
 דיא נאמען דערער , דיא איהם צו
 ירושלים געכאהרן וואורדן : שמוע ,
 שוכב , נחן שלמה . (טו) יבחר ,
 אלישוע , נפג יפיע . (טז) אלישמע ,
 אלידע אונד אליפלט . (יז) אלס דיא
 פלשתים ערפוהרן , דאס דוד צום קעניג
 איבער ישראל געוואלכט ווארדען ;
 קאמען זיא אללע הינויפגעצאגן , דוד
 אויף צו זוכען . דוד פרנאס עם , אונד
 בעגאב זיך הינאב אין דיא בורג .
 (יח) אינדעסן ווארען דיא פלשתים
 פארגעריקט , אונד דעהנטן זיך אים
 טאהלע רפאים אוים . (יט) דוד
 פראגטע דען עוויגן , אונד שפראך :
 זאלל איך דען פלשתים ענטגעגען ציהן ?
 ווילסט

באור

שולחין לו מנחה (רש"י) . (יז) וירד וני ,
 טעם וירד לפי שהמנחה הית' שפל מירושלי .
 ומה שאמר האעלה אל פלשתים , והם היו
 בעמק . נראה כי הפלשתים היו באותו מקום
 הנקרא בעל פריזים , ונתפשו עד עמק רפאים ,
 (מרד"ק) . או שהי' עמק בין המקום שהיה שם עתה ,
 ובין המנודה , ואמר וירד , בנסיבת
 העמק , ודומה לו ויעלו אותו עמק עכור (יהושע ז' כ"ד) ,
 והיפך הדבר בענין האעלה

מכלל יופי

(יד) הילדים , האר לנולד בשקל גבורים : (יח) וינטשו ,
 ענין פשיטה והנחה :
 (כ) בעל

ווילסט דוא מיר זיא אין דיא הענדע געבן? דער עוויגע אנטווארטטע איהם: ציהע נור הינויף, איד ווילל דיר דיא פלשתים אין דיא הענדע ליפערן.

(כ) דוד איבערפירט זיא דארויף אין דער עבנע פרצים, שלוג זיא אויף דאז הויפט, אונד שפראך: דער עוויגע האט מיינע פיינדע פאר מיר הינוועג געריסען וויא וואסער וועגרייסט. (דא)

הער בעקאם דער ארט דען נאמען בעל פרצים. (עבנע דער הינוועג געריסן.) (כא) זיא ליסן דאזערל כסט איהרע געצענבילדער אין שטיק, אונד דוד ליס זאלכע פאן זיינען לייטן פארברענן.

(כב) דיא פלשתים וואנטן אברמאלס איינען פעלדצוג, אונד דעהנטן זיך ווידר אים טאהלע רפאים אויס.

(כג) אלס דוד נון דען עוויגן פראנטע, שפראך ער: געה איהנן ניכט ענטגעגן, זאגנדרן ווענדע דיך איהנן אין דען ריקן, אונד איבערפאלע זיא דארט דען מויל כערביימן געגן איבער.

(כד) ווען דוא נון איין גרייש פאן שריטטען אויף דען גיפפעלן דער מויל כערביימע דערן ווירסט; דאן גרייפע זיא מיט נאכדרוק

התחנמם בידי * ויאמר יהוה אל דוד עלה כירנתן אתו את הפלשתים בידך: (כ) ויבא דוד בבצל פרצים ויבם שם

דוד ויאמר פרץ יהוה את איבי לפני כפרץ מים על כן קרא שם המקום ההוא בעל פרצים:

(כא) ויעזבו שם את עצביהם וישאם דוד ואנשיו: (כב) ויספו עוד פלשתים לעלות וינטשו בעמק רפאים: (כג) וישאל דוד ביהוה ויאמר לא תעלה הסבאל אחריהם ובאת להם ממור בכבאים: (כד) ויהי בשמעך את קול צעדה בראשי הכבאים אז תחרץ פי אז יצא פסקא באמצע פסוק

יהוה

אן; דער עוויגע ציהט אלס דאן פאר דיר

פסקא באמצע פסוק

רשי

באור

אל פלשתים, והס נעמק רפאים. (כ) פרץ וגו', עשה ה' סרץ באיבי, כאשר יעשו המים בשטפס. (כא) וישאם, לשון שריפה, מן להעלותם משאת העיר (שופטים כ' ל"ח) וכן נאמר בדברי הימים ויאמר דוד וישרפו באש. (כג) בכבאים, מין אילנות, שנדברי סו"ל תותים. (כד) תחרץ, מענין ויד חרוטים תעשיר (משלי י"ד) שהוא לשון השתדלות

מכלל יופי (כ) בעל פרצים, הימישר פרצים: (כד) צעדה, ענין הליכה: תחרץ, ענין חנועה: (א) ויסק

ויתפשטו: (ב) צעל פרטים. מישר פרטים: כפרץ מים. כמים הפורטים גדודי השפה: (כא) וישאם דוד. וחוקידנון דוד וגברוהי: עמוק רפאים. אלל ירושלם הוא בספר יחושע: (כג) ממול בכאים. מקביל חילטיא: (כד) את קול צעדה בראשי הכבאים. הס

מכלל יופי (כ) בעל פרצים, הימישר פרצים: (כד) צעדה, ענין הליכה: תחרץ, ענין חנועה: (א) ויסק

יהוה לפניך להכות במחנה
 פלשתים : (כה) ויעש דוד כן
 כאשר צוהו יהוה ויך את
 פלשתים מגבע עד באף גור :
 ו (א) ויסק עוד דוד את כל
 בחור בישראל שלשים
 אלף : (ב) ויקם ויילך דוד
 וכל העם אשר ארתו מבעלי
 יהודה להעלות משם את ארון
 האלהים אשר נקרא שם שם

יהוה

רשי

הם מלכז' הנועדי' בראשי האילנות
 אשר חני שולח לעזרתך : אז תחרץ
 תרים קול מלחמה וחבת חרב גלפיר
 בלעז (Glupir. לויט שרייחן ,) וכן
 לא יחרץ כלב לשונו :
 ו (א) ויוסף עוד דוד . לאסוף
 את כל בחור בישראל שלשים אלף .
 לפי שנאספו עליו כשהמליכוהו בחברון
 וזו היתה אסיפה שנייה לכך נאמר
 ויוסף : (ב) מבעלי יהודה .
 היא קרית יערים כמו שנאמר ביהושע
 ותאר

דוד הער , דאו לאגער דער פלשתים
 צו שלאגען . (כה) דוד טאט אלזא
 ווייז יהוה דער עוויגע בעפאלן ,
 אונד שלוג דיא פלשתים פאן גבע כיו
 נאך גור .

ו (א) דוד לויט ווידער אללע פאר
 געהמען אין ישראל צוואממען קאמ
 מען , דרייסיג טויזענד און דער צאהל .
 (ב) מאכטע זיך אויף , אונד גינג אין
 בגלויטונג דיזעס פאלקס נאך בעלה אין
 יהודה , דיא לארע גאטעס פאן דארט
 אבצוהאלען , וואכייא דער נאמע ,
 דער נאמע דעס עוויגען צבאות , דער
 צווישען דען כרובים

באור

השתדלות להודרו, וכן תיתקף . וכתב
 רלב"ג ו"ל : ובזה המענה שלא יעלה עליהם
 אם לא בתחבולות באופן שלא ירגישו בבואו ,
 ולזה אמר שיסוב אל אחריהם בדרך שיבא להם
 ממול בכאים , והם אילנות רבי הענפים
 והעלים , ולא ירגישו בהם הפלשתים , וגם
 שם ימתין שיבא רוח יביע ראשי הנכאים בדרך
 שישמע בהם קול כעדי דוד שהוא תנועת
 הנכאים , ולא יהיו כשמרים ממנו כלל , ולזה
 צוה השם שיתנועע' אז במהירות יפול עליהם ,
 כי בזה האופן מן התחבולות ינכסם . ואע"פ
 שהי' השם יכול לנכס ע"ד מופת , הנה לא יעש'
 מופתים כ"א במקום ההכרח ע"כ .

ו (א) ויוסף , משרש אסף בחברון א'
 פ"א הפעל , כמו ויוסף
 מן המועד (לקמן כ' ה') , ואחרים . וטעם עוד כתב רש"י , לפי שנאספו עליו
 כשהמליכוהו בחברון , וזו היתה אסיפה שני' . בחור , המובחרים והקשובים (ר"י
 גאון) . אמנם בדה"י (א' י"ג) נאמר ויקהל דוד את כל ישראל מן שיחר מזרים ועד
 לבוא חמת . (ב) מבעלי יהודה , מ"ס זו אינה יחס הגבול שממנו , אלא במקום
 הגבול שאליו , ודומה לו ויסע לוט מקדם (בראשית י"ג י"א) . ושעורו לבעלה אשר
 ליהודה , (כי גם בחלק שמעון היתה עיר נקראת בעלה) . והיא קרית יערים , וכן
 מפורש הכל בדה"י שנא' ויעל דוד בעלתה אל קרית יערים אשר ליהודה . אשר נקרא
 שם , טעם נקרא שם פה קריאה אל ה' וטעם עליו אלל , כמו והחונים עליו (במד'
 ב' יב) , והוא מחובר למלת אשר כלומר הארון אשר אללו הי' מקום

1 3 א הקבוצ

כרובים טראָהנט , אַן גרופֿן וואָרד .
 (ג) מאַן לענטע דיא לאַדע גאַטטעס
 אויף איינען נייען וואַגען , אונד פֿיהרטע
 זיא אויס דעם הויזע אבינדב'ס צוגבעה .
 עזה אונד אחיו , דיא זעהנע אבינדב'ס
 לייטעטען ריזען נייען וואַגען .
 (ד) צוואַר , אַלס מאַן זיא אויס דעם
 הויזע אבינדב'ס הינויספֿיהרטע , וואַ
 רען ביידע געבען דעה לאַדע , נאַכֿ
 הער

יְהוָה צְבָאוֹת יֹשֵׁב הַכְּרֻבִים
 עָלָיו : (ג) וַיִּרְכְּבוּ אֶת־אֲרוֹן
 הָאֱלֹהִים אֶל־עֲגֹלַת הַדָּשָׁה
 וַיִּשָּׂאֵהוּ מִבַּיִת יְהוֹשֻׁפָּט
 בְּגִבְעָה וַעֲזָא וְאֲחִיו בְּנֵי אֲבִינָדָב
 נְהָגִים אֶת־הָעֲגֹלָה הַדָּשָׁה :
 (ד) וַיִּשָּׂאֵהוּ מִבַּיִת יְהוֹשֻׁפָּט

אֲשֶׁר בְּגִבְעָה עִם אֲרוֹן הָאֱלֹהִים

ואחיו רש"י

באור

הקבוע להתפלל שם אל השם , וכן ויקרא
 בשם ה' (ברא' י"ב ט' .) וכפילת מלת שם
 לתוספת באור , ושעורו : אשר נקרא שם
 (ומהו השם) שם ה' נבואות , ונד"ה לא
 באור כ"א אשר נקרא שם . וח"ל פירשו עליו
 כמו על ידו , והכוונה אשר ע"י נתקדש שמו
 של הקב"ה בהיותו נשדה פלשתיים , כמו
 וקראו שם בבית לחם (רות ד' י"א) , שטעמו
 עשות שם בארץ , ויתורגם : (וואדורך דער
 רוף דעם עוויגען נאַמענס זיך פֿערברויי
 טעמע) , והנותר יבחר . (ג) אשר
 בגבעה , עיין בבאור ש"א ז' ט' . (ד) עם
 ארון האלהים , הריק"ס חנרו עם העגל'
 סדה בפסוק הקודם ושעורו את העגלה עם
 ארון

ותאר הגבול ועלה צעלה היא קרית
 יערים וכן בדברי הימים ויעל דוד וכל
 ישראל צעלמה הוא קרית יערים וצעל
 לשון מישר : ויקם וילך דוד מנעלי
 יהודה . שנאספו שם להעלות מוֹשֶׁס את
 הארון וגו' : אשר נקרא שם שם . אשר
 נקרא לו לארון שם ומהו השם שהיה
 שם ה' נבואות עליו : (ג) אל עגלה
 חדשה . טעה בדבר שאפילו תיטקות
 של בית רבן יודעין אותו כי עבודת
 הקדש עליהם נכתף ישאו ולפי שאמר
 זמירות היו לי חקיך בבית מגורי נענש
 לבא לידי כך ומת עוזא על ידו לפיכך
 כשהביאו מבי' עונד הביאו נכתף שאמר בדברי הימים ויאמר להם אתם
 ראשי האבות אשר ללוים התקדשו אחס ואחיקם והעליתם את ארון וגו' כי
 למבראשונה לא אחס פרץ ה' אלהינו בנו כי לא דרשטוהו כמשפט : (ד) עם
 ארע

מכלל יופי

ו (א) ויסף , שרשו אסף , מענין קבוץ , אך יש הפרש ביניהם כמ"ש הרי"קם כו
 לשון הקבוץ לא יאמר כ"א על המפורד . (ב) מבעלי כו' , ומה שכתוב מבעלי ולא
 ולא יתכן לבא מ"ם במקום למ"ד כי זה הפך זה , רק אין פי' ויקם וילך על ההליכה
 לבעלי יהוד' רק על היציאה משם : שם שם . יד"וד צבאות , השם הנכבד נקרא כן
 שם סתם , ואח"כ פי' שם ד' צבאות : (ג) אל , כמו על : חדשה , בחסרון רה"א
 הידיעה מן התאר : וישאווה , נכפל הפעול בזה הפסוק וכן מצינו הרבה פעמים ,
 [ובשורש עם וי"ם וישאווה על הארגו והרי"קם פי' עם ארון כי עזא הו' הולך עם ארון
 אלהים

וַיֵּאָחֲזוּ הַלֵּךְ לִפְנֵי הָאָרוֹן :
 (ה) וְדָדוֹ וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל
 מִשְׁחָקִים לִפְנֵי יְהוָה בְּכָל־עֲצֵי
 בְרוּשִׁים וּבְכַנְרוֹת וּבְנִבְלִים
 וּבַחֲפִים וּבְמִנְעֵנְעִים וּבְצִלְצִלִּים :
 (ו) וַיָּבֹאוּ עַד־גֵּרָן נֶכֶן וַיִּשְׁלַח
 עֹזָה אֶל־אָרוֹן הָאֱלֹהִים וַיֵּאָחֲזוּ
 בּוֹ כִּי שָׁמְסוּ הַבֶּקֶר : (ז) וַיַּחַר־
 אֶף יְהוָה בְּעֹזָה וַיַּכֶּהוּ שָׁם הָאֱלֹהִים
 עַל־הַשָּׁל וַיָּמָת שָׁם עִם אָרוֹן
 הָאֱלֹהִים : (ח) וַיַּחַר לְדָדוֹ

הער גינג אחיו פֿאַר דער לאַדע דער .
 (ה) דוד אונד דיא זעמטליכן פֿאַמיליען
 ישראל'ס שפיהלטען פֿאַר דעם עוויגען
 אויף אללערלייא אינשטרומענטען פֿאַן
 ברושים האַלץ , אויף האַרפֿן פּזאלטער ,
 פּויקען , שעללען אונד צימבעלן .
 (ו) אַלס זיא ביו גרן נכון געקאַממען
 וואַרען , גריף עזה נאָך דער לאַדע
 גאַטטעס , אום זיא צו האַלטען ; דען
 דיא רינדער האַטטען זיך לאָז געריססען .
 (ז) דא ענטבראַנטע דעם עוויגען צאָרן
 איבר עזה , אונד ער שלוג איהן דאָ
 זעלבסט איבער דיום פֿערגעהן , דאַס
 ער שטאַרב נעבען דער לאַדע גאַטטעס .
 (ח) עם טאַט דוד וועה , דאַס דער
 עוויגע דען

על רש"י

באור

ארון האלהים . הכי לפי המאמר וישארו
 מבית אבינדב כפל לשון ללא טרד כלל , וכן
 הוא אם כאמר שיחסר מלת עזה ושעורו ,
 ועזה עם ארון האלהים , כמו שחשבו קצת .
 לכן דעתי שמוכח על ועזה ואחיו בפסוק
 בקודם , ופסוק זה שב אל טוהגים את
 העגלה חדשה , כלומר האיד הי' מעשה
 נהיגתם , כאשר נשאו אותו מבית אבינדב היו
 שניהם עם ארון האלהים , ולאמר זאת הי'
 אחיו הולך לפני הארון , ולכן כאשר שמו
 הנקר אחו בו עזה ולא אחיו , וכן תרגמתיו .
 (ה) עצי ברושים , שעורו , בכלי זמר
 הנעשים מעצי ברושים . (ו) גרן נכון .
 ונדה"י גרן כידון , ושני שמות היו לו (רד"ק) ,
 (ז) על השל , על השגנה , שהיה לו לדרוש קל וחומר , נושאו נשא בירדן הוא
 ענמו לא כ"ש (רש"י) , והוא מדברי חז"ל . ועוד שג על שאקו בו ולא הי' משנט לו
 (י) עובד

ארון האלהים . הכי לפי המאמר וישארו
 מבית אבינדב כפל לשון ללא טרד כלל , וכן
 הוא אם כאמר שיחסר מלת עזה ושעורו ,
 ועזה עם ארון האלהים , כמו שחשבו קצת .
 לכן דעתי שמוכח על ועזה ואחיו בפסוק
 בקודם , ופסוק זה שב אל טוהגים את
 העגלה חדשה , כלומר האיד הי' מעשה
 נהיגתם , כאשר נשאו אותו מבית אבינדב היו
 שניהם עם ארון האלהים , ולאמר זאת הי'
 אחיו הולך לפני הארון , ולכן כאשר שמו
 הנקר אחו בו עזה ולא אחיו , וכן תרגמתיו .
 (ה) עצי ברושים , שעורו , בכלי זמר
 הנעשים מעצי ברושים . (ו) גרן נכון .
 ונדה"י גרן כידון , ושני שמות היו לו (רד"ק) ,
 (ז) על השל , על השגנה , שהיה לו לדרוש קל וחומר , נושאו נשא בירדן הוא
 ענמו לא כ"ש (רש"י) , והוא מדברי חז"ל . ועוד שג על שאקו בו ולא הי' משנט לו
 (י) עובד

מכלל יופי

אלהים , [(ה) משחקים ענין שמחה . ובמנענעים , כפול הפ"א והע"ן , ונפתח
 הע"ן להרחיב והוא מכלי הנגון שניע גופו וירקד בהם : ובצלצלים , בהכפל גם
 הפ"א והסב' כלי נחשת שמקישין זה בזה . (ו) נכון , י"ח אתר מחקן : וישלח ,
 ידו : שסטו , פועל עומד , ענין עזיבת הדבר . (ז) על השל , פתח באתנח ,
 ה"י ראשתלי כו' ועוד כי לא הי' לוי . (י) על

דען עזה זארהינוענגראפֿט האַט . ער
 נענטע דיון אַרט פּרץ עזה (וועגראַפֿונג
 עזה'ס) . (וויאָער אויך נאָך דיון טאַג
 הייסט .) (ט) דוד גריהט נון אין
 פֿורכט פֿאַר דעם עוויגען, אונד שפּראַך :
 מײַא ווירד דיא לאַדע גאַטטעס צו מיר
 קאַממען קענען ? (י) ער ענטשלאָס
 זיך , זיא ניכט צו זיך נאָך עיר דוד צו
 ברינגן, זאָנדרען ער לים זיא אַכשטעללן
 אין עבד אַדמ'ס דעם גתיר הויז .
 (יא) אַלס דיא לאַדע גאַטעס דרייא
 מאַנאַטע אין עבד אַדמ'ס דעם גתיר הויז
 גווען , זעגנטע דער עוויגע דען עבד
 אַדמ אונד זיין גאַנצעס הויז .
 (יב) עם וואורדע דוד הינטערבראַכט ,
 אונד גזאַגט : דער עוויגע דהאַט עבד
 אַדמ'ס הויז אונד אַללע זיינע אַנהעריגען
 גזעגנט וועגען דער לאַדע גאַטטעס ,
 אונד דא גינג ער הין , אונד פֿיהרטע
 דיא לאַדע גאַטטעס פֿאַן עבד אַדמ'ס
 הויזע נאָך עיר דוד הינויף מיט פֿריידען .
 (יג) איממער ווען נון דיא טרעגער דער
 לאַדע דעם עוויגען ועכס שריטטע גגאַנז
 גען זוארען , לים ער אַכסען אונד
 פֿעטטע שאַפֿע שלאַכטען . (יד) דוד
 זעלכסט טאַנצטע אויס אַללען קרעפֿטען
 פֿאַר דעם עוויגען הער , אונד האַטטע
 אַייגען

על אִשֶׁר פָּרִץ יְהוָה פָּרִץ בְּעֶזְרָה
 וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם הַהוּא פָּרִץ עֶזְרָה
 עַד הַיּוֹם הַזֶּה : (ט) וַיֵּרֶא
 דָּוִד אֶת־יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא
 וַיֹּאמֶר אֵיךְ יָבֹא אֵלַי אַרְוֹן יְהוָה :
 (י) וְלֹא־אָבֵה דָּוִד לְהִסִּיר אֵלָיו
 אֶת־אַרְוֹן יְהוָה עַל־עֵינֵי דָּוִד
 וַיִּמָּהוּ דָּוִד בֵּית עֶבֶד־אֱדָם
 הַגֵּתִי : (יא) וַיֵּשֶׁב אַרְוֹן יְהוָה
 בֵּית עֶבֶד אֱדָם הַגֵּתִי שְׁלֹשָׁה
 חֳדָשִׁים וַיְבָרַךְ יְהוָה אֶת־עֶבֶד
 אֱדָם וְאֶת־כָּל־בֵּיתוֹ : (יב) וַיִּגַּד
 לַמֶּלֶךְ דָּוִד לֵאמֹר בָּרַךְ יְהוָה
 אֶת־בֵּית עֶבֶד אֱדָם וְאֶת־כָּל־
 אֲשֶׁר־לוֹ בְּעִבּוֹר אַרְוֹן הָאֱלֹהִים
 וַיִּלֶּךְ דָּוִד וַיַּעַל אֶת־אַרְוֹן הָאֱלֹהִים
 מִבֵּית עֶבֶד אֱדָם עֵיר דָּוִד
 בְּשִׂמְחָה : (יג) וַיְהִי כִּי צָעְדוּ
 נְשָׂאֵי אַרְוֹן יְהוָה שְׁשֵׁה צַעֲדִים
 וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא : (יד) וְדָוִד מְבָרַךְ בְּכָל־עֵז לִפְנֵי יְהוָה

ודוד

ר ש י

(י) עוזב אַדום . לוי הים נדצרי הימי'ומן השוערים הים : (יא) ויברך ה'
 וגומר . אשתו ושמה כלותיה ילדו ששה בני'זכרם אחד שנאמר ופעולתי השמיני
 ששים ושנים לעוזב אַדום : (יד) מזכר . מרקד : אפוד

מ כ ל י ו פ י

(י) על עיר , אל עיר . (יג) ומריא , מין ממיני בקר הגדולים בלע"ו כופאנו ,
 וי"מ מפוטם . (יד) מזכר , מרקד : אפוד , כרדוט . (טז) מפון

וְדוֹד הַגּוֹר אֶפּוֹד בָּד : (טו) וְדוֹד
 וְכָל-בֵּית יִשְׂרָאֵל מֵעַלִּים אֶת-
 אֲרוֹן יְהוָה בְּתַרְוַעָה וּבְקוֹל
 שׁוֹפָר : (טז) וְהָיָה אֲרוֹן יְהוָה
 בְּאֵי צִיר דָּוִד וּמִיכַל בֶּת-שָׁאוּל
 נִשְׁקָפָה בְּעַד הַחֲלוֹן וְהִתְרַא
 אֶת-הַמֶּלֶךְ דָּוִד מִפְּנֵי וּמִכַּרְבֵּר
 לִפְנֵי יְהוָה וַתִּכּוּ לוֹ בַּלְבָּה :
 (יז) וַיָּבֹאוּ אֶת-אֲרוֹן יְהוָה וַיִּצְנְנוּ
 אֹתוֹ בְּמִקּוֹמוֹ בְּתוֹךְ הָאֹהֶל אֲשֶׁר
 נָטָה-לוֹ דָּוִד וַיַּעַל דָּוִד עֲלוֹת
 לִפְנֵי יְהוָה וּשְׁלָמִים : (יח) וַיְכַל
 דָּוִד מִהָעֲלוֹת הָעוֹלָה וְהַיְצִלְמִים
 וַיְבָרֵךְ אֶת-הָעָם בְּשֵׁם יְהוָה
 צְבָאוֹת ; (יט) וַיַּחֲלֶק לְכָל-
 הָעָם לְכָל-הַמּוֹן יִשְׂרָאֵל לְמֵאִישׁ
 וְעַד-אִשָּׁה לְאִישׁ חֶלֶת לֶחֶם
 אַחַת וְאִשְׁפָּר אֶחָד וְאִשִּׁישָׁה
 אַחַת וַיִּלְךְ כָּל-הָעָם אִישׁ לְבֵיתוֹ :
 (כ) וַיֵּשֶׁב

איינען ליינענען אָבערמאַנטעל אָן .
 (טו) זאָ בראַכטע דוד אונד גאַנץ ישראל
 דיא לאַרע דעם עוויגען הינויף , אונטער
 יויכצען אונד פאזוינען שאַל .
 (טז) אַלס דיא לאַרע דעם עוויגען אין
 עיר דוד אַנקאַם , שויעטע מיכל דיא
 טאַכטער שאול'ס דורכ'ס פֿענסטער ;
 וויא זיא נון דוד זאָ היפֿפֿען אונד טאַנצען
 זאָה פֿאַר דעם עוויגען ; דא טאַדעלטע
 זיא איהן אין איהרעם הערצען .
 (יז) מאָן בראַכטע ענדליך דיא לאַרע
 דעם עוויגען , אונד שטעלטע זיא אָן
 איהרען כשטימטען ארט אונטער דאָז
 צעלט , דאָז איהר דוד האָט אויף שלאָ-
 גען לאַססען , ווארויף דוד דעם עוויגען
 גאַנץ אונד פֿריידען אָפֿפֿער דארבראַכ-
 טע . (יח) נאַכדעם ער מיט דער
 אָפֿפֿרונג דער גאַנץ אונד פֿריידען
 אָפֿפֿער פֿערטיג וואָר ; זעגנטע
 ער דאָז פֿאַלק אים נאַמען דעם עוויגען
 צבאות , (יט) אונד לים איהרנען ,
 זאָפֿיהל איהרער אויס ישראל בייא זאמן
 וואהרען , יעדס , זאָוואָהל מאן אַלס
 פֿרויא , אויסטהיילען איינען קו־ען ,
 איין שטיק פֿלייש אונד איינע פֿלאַשע
 מיט וויין , ווארויף דאָז פֿאַק הינוועג גינג ,
 איין יעדער נאָך זיינער היימאט .
 (כ) אַלס

רשי

אפוד בד , מעיל בן פורטי'ינט בלע"ז
 (עיין שמות כ"ח ד') ויונתן תירגס
 כרדוט וכן תירגס ונתן מעילים דתמר
 אחות חזשלו' כרדוטין : (יט) ואשפר .
 אחד משסה צפר : ואשיסה אחת .
 גרצח דחמר : (כ) אחד הריקין' .
 חד

באור

(מרד"ק) . (טו) וחכו לו , כיחשנה
 שאין כבוד המלך להתנהג כמכהג הדיוט אפי'
 לפני הארון (רד"ק) : (יז) במקומו ,
 במקום אשר הוכן לו . (יט) ואשפר ,
 חתיכת צפר , ודרשו חכמים אחד משסה צפר .
 ואשישרה , כלי של יין . כדכתי' אשישי
 ענבים , סמכוני באשישות (ר"י נאון) .
 (כ) טה

(כ) אלס דוד נון צוריק קאם אונד אויך אין זיינעם הויזע דען זעגען ערטהיילען וואָלטע; גינג איהם מיכל שאול'ס טאָכטער ענטגעגען, אונד שפראַך: ווייא פֿרעהרונגסוויירדג וואָר הייטע דערקע-גינג פֿאַן ישראל, דא ער זיך דען אויגען דער מעגדע זיינער אונטער טאָהנען זאָ בלאָס שטעלטע, וויא זיך נור איינער דער ניריגסטען מענשען בלאָס צו שטעללען פֿערמאָג! (כא) דוד ערווידערטע מיכל: פֿאַר דעם עוויגען, דער אָן מיר מעהר גפֿאַללען האַטטע, אַלס אָן דיינעם פֿאַטטער אונד זיינעם גאַנצען הויזע: אינדעם ער מיך צום רעגענטען איבער ישראל בשטעלט, פֿאַר דיום גאַטט האַבע איך מיינע פֿריידע גאייסערט.

(כב) אונד לים איך מיך אויך נאָך מעהר

(כ) וישב דוד לברך את ביתו והצא מיכל בת שאול לקראת דוד והאמר מה נכבד היום מלך ישראל אשר נגלה היום לעיני אמרות עבדיו בהגלות נגלות אחד הרקים: (כא) ויאמר דוד אל מיכל לפני יהוה אשר בחר בי מאביך ומיכל ביתו לצות אתי נגיד על עם יהוה על ישראל ושחקתי לפני יהוה: (כב) ונקלתי עוד פסקא כאמצע פסוק מואת

ב א ו ר

(כ) מרה נכבד, כפעל עבר כי הוא פתוח. ואמירה זאת על דרך לעג והתול, כמליצה הנקראת בלה"ע (איראניא), כי היא חשבה שלא יאות למלך לעשות כמעט המון עם, שהוא נגד כבודו. נגלה, המלך נעימי העם כעלה ונשגב ממעלת אדם, ולזה יכבדוהו וינשאוהו מבין אחיו, ולכן מן הראוי שיהי' דרכו ומנהגו כעלה על מנהג המון עם, כי זה יכסה בעדו, אמנם אם ירד ממעלתו ויתערב בין העם ויעשה כמעשיהם, אז ישליך את מעטה תפארתו ונגלה לעיניהם שגם הוא אדם כמוהם ויקל בעיניהם. בהגלות נגלות, שניהם מקור מכפעל האחד שלם כמו נשאל נשאל דוד והאחד חסר טו"ן כמנהג, ובא כפלים לרוב התגלותו בשחוק (רד"ק). הרקים, מין אדם שפל אשר לגדל מדרגת שפלותם לא יתבואו מפני כל, ולא יחששו להיות נבזה בעין רואיהם, בהיותם כבד בתכלית הבזיון והשפלות. (כא) ושחקתי, פעל עבר אע"פ שהנניח מלרע, וכת"י ושחיתית, ומחובר הוא אל לפני ה' הנאמר בראש

הפסוק, והשעור לפני ה' שחקתי, אלס לפי שהפסיק בין לפני ה' ובין שחקתי והאריך בדברים הנאותים אל הענין לפיכך חזר ואמר לפני ה', וזה מנהג הלשון, והוא סאלו נאמר לפני ה' הוה שחקתי וכדומתורגם. אשר בחר וגו', הכאין לבה בזה כי זה הנמול היה ראוי לה על שהטיחה דברים נגד דוד (רלב"ג). ונקלותי וגו', כפעל מפעלי הכפולים, והוא מבנין התנאי והספק, וכן פעל והייתי הבא אחריו. והכוונה, אף אם הייתי משפיל את עצמי יותר, לא יהי' זאת סנה לפחיתת כבודי בעיני עמי, ואדרבה מה ששמחתי עמם לכבוד השם, זה יגדיל כבודי בעיניהם, וכיון הוא ע"פ הנסיון שכאשר ירבה המושל לרדת מגדולתו בעתו, ולהשתעשע עם עמו כקטן כגדול, לאכל באבלתם ולשמת בשמחתם, כן ירבה להיות אהוב וכבד להם, טא וראה מידותיו של הקב"ה בכל מקום שאתה מוצא גדולתו עם אתה מוצא ענותנותו. ועם האמהות וגו', אבל האמהות עצמן אכבד אשר בלעני שפה דברת מהן, וזה טעם כפל מלות עם. כלומר

מִזֹּאת יְהִי יְשׁוּפֵל בְּעֵינַי וְעַם-
הָאֲמָהוּת אֲשֶׁר אָמַרְתָּ עִמָּם
אֶכְבְּדָה : (כג) וְלִמְיֹכֵל בַּת-
שָׂאוּל לֹא-הָיָה לָהּ יוֹלֵד עַד יוֹם
מוֹתָהּ :

ז (א) וַיְהִי כִּי-יָשָׁב הַמֶּלֶךְ
בְּבֵיתוֹ וַיִּהְיֶה הַיְחִידָלוֹ
מִסָּבִיב מִכָּל-אִיכָּיו : (ב) וַיֹּאמֶר
הַמֶּלֶךְ אֶל-נָתָן הַנָּבִיא רְאֵה נָא
וְלֹד ק' רש"י אַנְכִי

מעהר העראב , דינקטע מיך נאך זא
קליין : זא ווירדע איך דעננאך זעלבסט
פאן דען מעגדען פאן דענן דוא גשפרא-
כען , געעהרט ווערדען . (כג) מיכל
טאכטער שאול האטטע נון קיינע קינד
דער ביזאן איהרען שטערבעטאג .

ז (א) אַלֶם ענדליך דער קעניג רוהיג
אין זיינעם פאללאטטע וואהנטע ;
נאכדעם נעמליך דער עוויגע איהם פאן
אללען פיינדן אומהער רוהע פֿרשאַפט :
(ב) שפראך ער איינסט צום פראפעטן
נתן : זיהע , איך וואהנע אין איינעם
צערדן פאללאטט , אונד דיא לאדע
גאטטעם

באור

כלומר עם איתן אשר אמרת אהי' ולנו , עם
איתן בעינין אכבדה . והנה השיב דוד בזה
ואמר , עשיתי הישר והטוב בכלל כל ואיתן ,
א' מחוייב אני להודות לה' ולכבדו בכל עת
אשר בחר ביוצא אותי לנגיד על עמו , וב'
אשר יראת שיגיע לי נזק ע"י זה , אל תיראי ,
אין הדבר כן , אדרבה עוד יכבדוני העם
אף אם אנקל עוד מוזאת ואהי' קטן בעיני ,
כי לכבוד ה' עשיתי והוא יכבד את מכבדו .
(כג) ולמיכל , כאילו יאמר שזה הי'
סנה להמנע ממנה פרי בטן , כי לא אהב
אותה דוד כמו קודם זה (רלב"ג) . אמנם
לדעת חז"ל הי' זה לה לעונש .

חד מן סריקי' : (כב) ונקלותי עוד .
לפניו יותר מוזאת שהקלותי בעלמי
עתה : עמם אכבדה . אינם מבזין
אותי אלא חשוב אני בעיניהם על זאת :
(כג) לא היה להולד . ממותו היום
והלאה :

ז (א) וה' הניח לו . אמר הרי
נתקיים והניח לכם מכל אויביכם
וגו' מה כתוב אחריו והי' המקום אשר
יבחר וגו' מעתה עלינו לבנות בית
הבחירה

ז (א) ישב , סיפא דקרא מפרש לרישא , כלומר ישב במנוחה , ולא היה לו לפחד מאויביו
ולכך נא לו הרעיון לבנות בית הבחירה , כדאיתא בגמרא (סנהדרין כ')

מכלל יופי

(טו) מפוז . מתחזק ורוקד כי כן דרכן של הרוקדים לחזק אזור מחניהם .
(יט) ואשפר , א' לה נוספת , חלקבשר . (כ) לברך , לחת שלום לפי שכא
מן הדרך : כהגלות נגלות , שניהם מקור , הא' שלם , וכפל המקור לרוב התגלותו
בשחוק : (כא) ושחקתי , מלרע לפי שרוא עתיד . (כב) אכבדה , האל"ף
בחירק , ענין כבוד . (כג) ולד , למדינחאי כתיב ולד וקרי ילד , למערבאי בהפוך :
מוחה , בחולם , מקור , ובדרש אבל ביו' המיתה הי' לה :
ז (ב) בבית ארוים , בבית מקורה , וכן ת"י בביתא דמסלל בכיורי ארויא :
(ז) אח

גאטטעס שטעהט אונטער טעפיִּיִן .
 (ג) נחן ערווידערטע דעם קעניגע :
 אללעס וואס דוא פֿאַרהאַסט , דאז
 טוה , דען דער עוויגע איזט מיט דיר .
 (ד) אַבער אין דער נאַכט דאַרויף וואַרד
 דעם עוויגן וואַרט דעם נחן וויא פֿאַלגט .
 (ה) געה היז אונד זאָגע מיינס קנעכטע
 דוד . זאָ שפּריכט דער עוויגע : וואַלטע־
 סט דוא מיר איינען טעמפל צום וואָהנ־
 זיץ ערבויען ? (ו) האַבע איד יאָ נאָך
 גיא אין איינס טעמפל געוואָהנט , פֿאַן
 דער צייט אָן , דאָ איד דיאָ קינדער
 ישראל'ס אויס מצרים הערויסגעפֿיהרט
 ביו אויף דיווען טאָג ; זאָנדרען מיך
 איממער נור אין צעלטן אונד רייטטען
 וואָהנונגן אויפֿגעהאַלטן . (ז) שפּראַך
 איד אַבר וואָהל , זאָ לאַנגע איד אונטער
 דען קינדערן ישראל'ס זאָ געוואַנדעלט
 בין , יעמאַלס צו איינעם פֿאַן ישראל'ס
 ריכטן , דענן איד בעפֿאַהלן מיין פֿאַלק
 ישראל צו ווידען : „ וואַרום בויעט
 איהר

אַנכי יושב בבית ארזים וארון
 האלהים ישב בחוף היריעה :
 (ג) ויאמר נתן אל־המלך כל
 אשר בלבבך לך עשה כִּי יהוה
 עמך : (ד) ויהי בלילה ההוא
 ויהי דבר יהוה א־נתן לאמר :
 (ה) לך ואמרת אל־עבדי א־
 דוד בה אמר יהוה האתה
 חבנה־לי בית לשבתי : (ו) כִּי
 לא ישבתי בבית למיזם העלתי
 א־ת־בני ישראל ממצרים ועד
 היום הזה ואהיה מתהלך
 באהל ובמשכן : (ז) בכל אשר־
 התהלכתי בכל־בני ישראל
 הדבר דברתי א־ת־א־תד שבתי

ישראל אשר צויתי לרעות את־עמי את־ישראל לאמר למה לא

באור פסקא באמצע פסוק רשי

ג' מצות נכטוו וכו' . (ה) האתה חבנה , פה
 כאמר זה על דרך שילה ובדה"י (א' י"ז) על
 דרך שילה : לא אתה תבנה וגו' והמוכן אחד .
 (ז) בכל הרגון בזה אשתי שכל זמן התהלכתי
 בבני ישראל, לא שאלתי עוד לבנות לי בית ,
 כשמע מזה שאין עוד רצוני בכך , וא"כ למה
 תחסון אתה בכך , טרם דברתי אליך לעשות
 כן . שבטי ישראל, שופטי ישראל, מענין
 לא יסור שנט מיהודה , וכן בדה"י את אחד
 שופטי

הבחירה : (ד) ויסי צלילה הסוא
 חומר ר' חנינא בר פפא חומר לו הקצ"ה
 לנתן האדם הזה שאני משלחך חללו
 מהיר הוא שמוא ישכור פועלי' ונמנחתי
 מפסידו מהר ואמור לו לא אתה תבנה
 הבית ר' סימון חומר האדם הזה שאני
 משלחך חללו גדרן הוא כענין שנאמר
 אשר נשבע לה' נדר לאציר יעקב אם
 אבא באהל ציתי שמוא יאמר חיני אוכל
 ואיני שות' עד שאעש' כך ונמנחתי מפסידו : (ו) באהל ובמשכן . משכן שילה
 לא היתה צו תקרה לא בית של אבנים מלמטן ויריעות מלמעלן : (ז) הדבר
 דברתי . לשון תמוסה הוא לכך הוא נקוד ה"א חטף פתח וסד"ל רפה :
 (ח) מן

לֹא־בְנִיתֶם לִי בַיִת אַרְזִים :
 (ח) וְעִקְתָּהּ כַּה־תֹאמַר
 לְעַבְדֵי לְדָוִד כַּה אָמַר יְהוָה
 צָבָאוֹת אֲנִי לְקַחְתִּיךָ מִן־הַנְּחֻוֹת
 מֵאַחַר הַצָּאן לְהַיּוֹת נָגִיד עַל־
 עַמִּי עַל־יִשְׂרָאֵל : (ט) וְאַהֲיָה
 עִמָּךְ בְּכֹל אֲשֶׁר הָרָה כֶּתֶךָ
 וְאַכְרַתָּה אֶת־כָּל־אֵיבֶיךָ מִפְּנֵיךָ
 וְעִשְׂתִּי לְךָ שֵׁם גָּדוֹל בְּשֵׁם
 הַגְּדֹלִים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ : (י)
 וְיִשְׁמְתִי מְקוֹם לְעַמִּי לְיִשְׂרָאֵל
 וְנִשְׁעַתְּיוּ וְשָׁכְנוּ תַחְתָּיו וְלֹא יִרְגְּזוּ
 עוֹד וְלֹא יִסְיְפוּ בְנֵי עוֹלָה לְעַנּוֹתוֹ
 בְּאֲשֶׁר בְּרָא־שׁוֹנָה : (יא) וְלִמֶן

איהר מיר קיינען טעמפל פֿאַן צעדרן ?
 (ח) זאגע אַלואַ מיינעם קנעכטע דוד ,
 זאָ שפּריכט דער עוויגע צבאֹות : איך
 האָבע דיר פֿאַן דען שאַפֿרזירדן וועג
 גענאַמען , אום רעגענט מיינס פֿאַלקס
 יִשְׂרָאֵל צו זיין . (ט) בין מיט דיר
 גווען , וואָ דואַ גינגסט : האָבע אַללע
 דיינע פֿיינדע פֿאַר דיר אויזגעראַטטעט ,
 אונד דיר איינען נאַמען געמאַכט , וויא
 איהן דיא גראַסען אויף ערדן האָבן .
 (י) האָבע דאָרוך מיינעם פֿאַלקע
 יִשְׂרָאֵל איינע כלייבענדע שטעללע פֿר־
 שאַפֿט , אונד עס זאָ איין גפֿלאַנצעט ,
 דאַס עס נון רוהיג אונד פֿורכטלאָז
 וואָהנען קאַן , דאַס אונגרעכטע פֿיינדע
 עס ניכט מעהר אונטערדריקען קענן וויא
 פֿאַרמאלס . (יא) אונד צו דער צייט ,
 וואָ איך ריכטער איבער עס דערדרשן
 ליס

הַיּוֹם אֲשֶׁר צִוִּיתִי שְׁפָטִים עַל־

עמי

רשי

באור

(ח) מן הטוה • דיר הרועים כמו
 נות כרות רועים : (ט) ואכריתה
 את כל אויביך • ולכך עלה על לבך
 לבנות הבית כמו שכתוב בתורה ושמותי
 מקו' עוד אני חפץ להשקיט שיהא שקט
 ושליו את עמי בימי בנך : כשם הגדולי •
 זהו שאומרים ונגן דוד : (יא) ולמן
 היום אשר צויתי • מחובר על העליון
 ולא יוסיפו לענותו כאשר בראשונה
 קודם

שופטי ישראל (מרד"ק) • (ח) ועתה כד
 חאמר וגו' , כלומר לפי שעלה על לב עבדי
 דוד לבנות לי בית , ראיתי הכרח להגיד לו
 מה שגלגבי , ולכן תאמר לו שיד אני לקחתך
 וגו' , ומוכה והולך מה שעשה לו ובעבורו
 וסיים בפסוקי אלהינותי לך וגו' כלומר כל
 זה עשיתי בימך , הניחותי לך מכל אויביך ,
 והרמותי כל מכשול מדרך , עד שמעתה בזמתי
 אין עיכוב עוד לבנות בית הנבירה , אבל אני
 לך חדשות מה בלבי שיהיה עוד טרם יבנה , כי
 אעשה לך בית ובנך שיבא ממעיד הוא יבנה
 אותו • את זה ראיתי להקדים , לפי שהנכתי
 מאיזה מפרשים , כי נצטוו בענין זה עד שמהם רוצים לומר , שהשם דבר קשות לדוד על שחפץ
 בגדלות ודוחקים את עמוס מאוד כפי פסוק י"א • (ח) הנה , גדרת כאן נקרא נוה ,
 כמו שכתוב נות כרות רועי וגדרות כאן (נפניה ב'ו') • (י) מקום , פי' מקום קיום שלא
 יגלו קמנו • (יא) ולמן היום , מחובר עם העליון , ולא יוסיפו לענותו כאשר בראשונה
 קודם השיפטים , וכאשר עשו מימי השופטים , (רש"י) וכן מתרגם • והגיד וגו' , אין פירוש
 כמו

לים , אונד נון דיר ווירקליך פאן אללען
 פיינדען רודזע פֿרשאַפֿט — אלליין
 דער עוויגע לעסט דיר פֿרקינדן , דאָס
 ער ערשט פֿאן דיר איין נייעס פֿאַמיליענֿג
 הויז ווירד ענטשטעהן לאַסען .
 (יב) נעמליך ווען דואַ דיינען לעבענס־
 לויף פֿאַללענדעט האַסט אונד צו דיינען
 פֿעטרן הינאיבר גשלוּמערט זיין ווירסט ;
 זאָ ווערדע אַיך (דער עוויגע) דיינען
 זאָהן , דער אויס דיינען איינגעוויידען
 קאַממען ווירד , נאָך דיר אַויף דען
 טראָן ברינגען , אונד זיין רייך אַויף
 איממער כֿעעסטיגען . (יג) דיזר זאָלל
 מיר אַלסדאָן איינען טעמפל בויען . אַיך
 ווערדע אויך זיינען קעניגליכען טהראָן
 אַויף עוויג בעשטעטיגען .

(יד) אַיך איהם אַלס פֿאַטער אונד ער
 ווירד מיר אַלס זאָהן זיין , זאָ , דאָס
 ווען ער זיך פֿרגעהט , אַיך איהן מיטדער
 רוהטע אָדר זאָנסט

באור

כמו שפירשו קנת שהם דברי כתן אל דוד , כי
 ממה שנאמר בפסוק ט"ז ככל הדברים וגו' כן
 דבר נתן אל דוד , מכלל שעד פסוק זה הכל
 דברי השם לכתן לאמר לדוד . אלא וודאי גם
 זה ממאמר השם , ופירושו כמו שנארת בפסוק
 ט' זה טעם שאמר והגיד , לפי שמעתה בא
 הגדה חדשה , מדבר אשר עתיד להעשות לו ,
 אשר רצה להודיע אליו . ואל תתמה שאמר כי
 בית יעשה בלשון נסתר , כי כן דרך הלשון ,
 כמו כה יעשה לאבנר וחבריו . בית , טעמו
 כטעם ויעש להם בתים (שמות א' כ"א) לפי
 פי' רש"י והראב"ע שם , שילאומהן משפחות
 הרבה

עמי ישראל והניחתי לך מכל־
 איבֿיך והגיד לך יהוה כי־בית
 יעֿשה־לך יהוה : (יב) בֿי
 ימֿלאו ימֿיך ושכבת את־
 אבֿתיך והקימתי את־זרעך
 אַחֿריך אשר יצא ממעֿיך
 והבינתי את ממלכתו : (יג) הוא
 יבנה־בית לשמי וכננתי את־
 כסא ממלכתו עד־עולם :
 (יד) אני אהיה־לו לאב והוא
 יהיה־לי לבן אשר בהעותו
 והכחתיו בשבט אנשים וכנגעֿי

בני

מענשען

אינר שטראפֿע נאָך

רש"י

קודם השופטים וכאשר עשו מימי
 השופטים עד כאן : והניחתי לך
 יותר ויותר עד שתגוח מכל אויביך :
 והגיד לך ה' . היום על ידי כי בית יעש'
 לך להושיב בך על כסאך ויתקיים לך
 בית מלכות והוא יבנה הבית : (יד)
 בשבט אנשי' . זה הדד ורזון בן אלידע :
 וכנגעני בני אדם . זה אשמדאי שדחשו
 ממלכותו והשדים בני אדם הראשון
 הם שכל מזה ושלישים שנה שפירש
 אדם

מכלל יופי

(ז) את אחד שבטי , כלו' עם השופטי' והמלכו' ונקראו כן כי דרך המושלים
 להיות שבט בידם ועוד כי בידם שבט מוסר העם , וכן בדה' במקומו אחד שופטי
 ישראל : (י) ונטעתיו , בא כן ע"ד ההשאלה , ובפי' כתרנומו ואקמינון : ולא
 ירנו , שלא יגלה עוד ממקומו כמו שח"י ולא יזעזע כי הרוגו הפך המנוחה : בני
 עולה , אנשי עולה : (יא) בית , בית מלכות : (טז) לשנך

בְּנֵי אָדָם: (טו) וְחִסְדֵי לֹא-יִסוּר
מִמֶּנּוּ בְּאִשְׁרֵי הַסֵּרֶתִי מֵעַם שְׂאוֹל
אֲשֶׁר הִסִּירֹתִי מִלְּפָנָיָהּ:

(טו) וְנֶאֱמַן בֵּיתָהּ וּמִמְלַכְתָּהּ
עַד-עוֹלָם לְפָנָיָהּ כְּסֶאֱף יִהְיֶה
נֶכּוֹן עַד-עוֹלָם: (יז) כְּכֹל
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וּכְכֹל הַחַיּוֹן
הַזֶּה בֵּן דְּבַר נָתַן אֶל-דָּוִד:
(יח) וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיֵּשֶׁב
לְפָנַי יְהוָה וַיֹּאמֶר מִי אֲנֹכִי אֲדֹנָי
יְהוָה וּמִי בֵּיתִי כִּי הֵבִיאֲתָנִי עַד-
הַלֵּם: (יט) וַתִּקְטַן עוֹד זֹאת
בְּעֵינָיָהּ אֲדֹנָי יְהוָה וַתְּדַבֵּר גַּם-
בֵּית-עֲבֹדָהּ לְמַרְחֹק וְזֹאת
תּוֹרַת

מענשען אַרט ציכטיגן . (טו) אַכר ניא
איהם מיינע געוואַגענדרייט ענטציהן
וועררע , וויא איך זיא שאול ענטצאָגען
האַכע , דען איך פֿאַר דיר דעם טרהאַנס
ענטועצט . (טז) פֿילטעהר ווירד דיר
דיין הויז אונד רייך עוויגליך דויערן י
דיין טהראַן בעפֿעסטיגט זיין פֿיר אונד
פֿיר . (יז) אַללע דיזע וואַרטע , וויא
זיא אין דיזער ערשיינונג לויטן , ריכטעטע
נתן אַן רוד נעמליך זאָ אויס .

(יח) דער קעניג דוד גינג דאָרויף (אין
דאָו צעלט , וואָ דיא לאַדע שטאנד) ,
ליס זיך פֿאַר דעם עוויגן נידער , אונד
שפראַך : ווער בין איך דויערר ! אַ
עוויג ! , וואָס איזס מיין רהויז , דאָו
דוא מיך זאָ עמפֿאַר געהאַבן ?
(יט) דאָך שיען דיזס דיר נאָך צו וועניג ,
הערר ! אַ עוויג ! אונד דוא גאַבסט
נון ריינס קנעכטע זאָגאַר פֿרהייסונג אין
דיא צוקונפֿט . גצימט זאָ וואָס איינעם
גרינגן

רשי

באור

אדם מאשתו צמות הכל היו הרוחות
מתייחמות ויולדות הימנו: (יח) וישב
לפני ה' . לפני הארון : עד הלום .
שהמלכתי : (יט) גם א בית עבדך .
להמליך את בני אחרי : חאת תורת
האדם . בתמיה ראוי להתבשר כן
לבשר

הרבה . (טו) ונאמן , נפעל עבר כמו
ויתקיים , מן ותקעתיו יתד במקום כאמן
(ישעי' כ"ב כ"ג) (רד"ק) , ומוסב על הפסוק
הקודם , שלא יסיר חסדו ממנו כמעט שאלו ,
רק כאמן וגו' . (יז) ככל הדברים , ענין
וכיוון הדברים , כילא יתכן לפרש שדבר את
הדברים מלה במלה כמו שהם לפנינו , לפי
שגם בדה"י כאמר פסוק זה , ובאמת כמלאו
שם שטים וחלופים . (יח) לפני ה' , לפני
הארון . עד הלום , שהמלכתי (רש"י) .
אלא עוד דברת אלי טובות לזמן רחוק , שימלך בני אחרי , וגם אמרת לי שיהיה (ר"י גאון) .
וזאת תורת האדם , רש"י ורבינו ישעיה פירשוהו : בתמיה וכי ראוי כן לבשר ודם .
אמנם לפי הכוונה איננה אחת עם וראיתני כתור האדם המעלה , הנאמר במקומו בדה"י
(י"ז י"ז) . והנה רד"ק רוצה להשוות הכוונות ופ"י ח"ל : תורת האדם תכונת האדם ,
כלומר זאת שדברת עלי תכונת האדם הגדול הוא , ולא אדם שפל וכנוה כמוני , כמו שאמר
מי אנכי ומי ביתי , וכן בדה"י עכ"ל . וכן פ"י רש"י בדה"י . ולדעתם מלות תורה ותור אחת
הן , והוראת תור שורה , כמו תור בטי"ת . וכן נאלו לסייך בתורים (שיר א' י') , והושאל
גם

גרינגען מענשן ? אַ הערר ! עוויגער !
(כ) וואָס פֿרמאָג דוד נאָך דיר פֿאַר
צושטעללן , דא דוא , הערר ! עוויגער !
פֿיר דיינען קנעכט זאָ זאַרגסט ?
(כא) בלאָס ווייל דוא'ס זאָ פֿרהייסן ,
אונד עס זאָ דיין וויללע איזט , ליסעסט
דוא דיזע גרעסע וועררן , אונד פֿרקנירן
דיינע קנעכטע . (כב) זאָ גראָס ביזט
דוא , עוויגער ! גאַטט ! ניכטס איזט
מיט

באור

גם כן על המדרגה , וכן כל"א מלות (ראנג ,
קלאַטע) . והנה דבריהם נכונים , חלא
שחסר לפ"ז מלת המעלה , כי לא יתכן לפרש
שטעס אדם סתם אדם גדול , ואדרב' ההיפך
כראה ממה שכתב הרד"ק בעצמו על פסוק גם
בני אדם גם בני איש (תלים מ"ט ג') , שטעס
אדם הפחות במעלה . ולדעתי הוראת מלת
תורת פה כמו משפט , כי מנאנו יותר שמלות
תורה ומשפט הוראה אחת להן , כמו שכתב
הרב המבאר להפך כ"ה (דברים י"א א') ,
וטעמו כטעם מה משפט הנער (שופטים י"ג
י"ב) , וטעם אדם כמו בתהלים כגזרה ופחות ,
ושעורו : וכי זה משפט אדם נכזה כמוני ?
והיא הכוונה בעצמה מן מה אנכי ומה ביתי ,

ואין הגדל בין פה לדת"י חלא בלשון , כי פה נאמר ע"ד שאלה ושם ע"ד החלט , ולכך הוסיף
שם מלת המעלה . וכרווח נזה שאין טורח להוציא המלה משמעתה . ואע"פ שהמלות
אינן שוות , לא נקפיד לזה , אם רק הכוונות מתדמות , כי זה רגיל מאוד בסיפורי הנכתבי'
פה ובדה"י . וכבר העיר על זה האברבנאל לז"ל , כל מה שכתב הנביא בספרים אלו הוא
מה שראוי שנאמן אמתו , ומה שגנה עורא הי' בדרך פירוש שגדה"י ראה לפרש הדברים
בשנותו המלות והמאמרים כדי להטיב הנכת' . (כ) ומה יוסיף , מה אשאל עוד , ואתה
ידעת וגו' נתת לי כל זרכי כמו יודע זריק נפש בהמתו (משלי י"א א') (רש"י) . (כא)
דברך , להקיס מה שאמרת לשמוא להמליכני . וכלבך , רנוקך הוא ולא שאני כדאי . לה' יודע ,
ולכשר את עבדיך . (כב) עלבן , טעם על כן , כמו כי על כן עברתם וסניריו .
וטעם

מכלל יופי

(טו) לפניך , כמו שהוא לפניך היום : (יח) עד הלום , ערהנה : (יט) וואת
תורה האדם כו' נוי"ת ומללהא אף על בית עבדך לעלמא דאחי , ורא הוא לבני אנשא
ד' אלדי' ורו"ל פי' למרחוק שהייתי רחוק ונתקרבותי כי בא מרות המואבי' : וואת תורת
האדם היא , אבל נקבוחיהם מותרו' מיד שכן בא בקבלת מואבי ולא מואבית עמוני ולא
עמונית : (כ) ואת , ידעת לבב , ולא אדע לדבר מה שבלביו ו"ת ואת ידיעת בעות ,
כמו מה אדם ותדעהו : (כג) ומי

הוֹרַת הָאָדָם אֲדָנִי יְהוָה :
(כ) וּמַה יוֹסִיף דָּוִד עוֹד לְדַבֵּר
אֵלַיךָ וְאֵתָהּ יִדְעָה אֶת־עַבְדְּךָ
אֲדָנִי יְהוָה : (כא) בְּעַבּוֹר דְּבָרְךָ
וּכְלַבְּךָ עֲשִׂיתָ אֶת כָּל־הַגְּדוּלָּה
הַזֹּאת לְהוֹדִיעַ אֶת־עַבְדְּךָ :
(כב) עַל־כֵּן גִּדַּלְתָּ יְהוָה אֱלֹהִים
רש"י כי

רש"י כי

לכשר ודס . ד"א עשית לי כמו שעשית
לאדם הראשון שהראית לו דורות
העתידי' לנאת ממונו : (כ) ומה יוסיף
דוד עוד לדבר אליך . מה אשאל עוד :
ואתה ידעת את עבדך . נתת לי כל
זרכי כמו יודע זריק נפש בהמתו :
(כא) בעבור דברך . להקיס מה
שאמרת לשמואל להמליכני : וכלבך .
רנוקך הוא ולא שאני כדאי : לה' יודע
את עבדך . הנשורה שנישרתני :
(כג) אשר

ע"ד שאלה ושם ע"ד החלט , ולכך הוסיף
שם מלת המעלה . וכרווח נזה שאין טורח להוציא המלה משמעתה . ואע"פ שהמלות
אינן שוות , לא נקפיד לזה , אם רק הכוונות מתדמות , כי זה רגיל מאוד בסיפורי הנכתבי'
פה ובדה"י . וכבר העיר על זה האברבנאל לז"ל , כל מה שכתב הנביא בספרים אלו הוא
מה שראוי שנאמן אמתו , ומה שגנה עורא הי' בדרך פירוש שגדה"י ראה לפרש הדברים
בשנותו המלות והמאמרים כדי להטיב הנכת' . (כ) ומה יוסיף , מה אשאל עוד , ואתה
ידעת וגו' נתת לי כל זרכי כמו יודע זריק נפש בהמתו (משלי י"א א') (רש"י) . (כא)
דברך , להקיס מה שאמרת לשמוא להמליכני . וכלבך , רנוקך הוא ולא שאני כדאי . לה' יודע ,
ולכשר את עבדיך . (כב) עלבן , טעם על כן , כמו כי על כן עברתם וסניריו .
וטעם

פִּירְאִין כַּמּוֹךְ וְאִין אֱלֹהִים זּוֹלָתְךָ
 כָּכֵל אֲשֶׁר־שָׁמַעְנוּ בְּאֲזְנוֹנוּ :
 (כג) וּמִי כַעֲמֶךָ בְּיִשְׂרָאֵל גּוֹי
 אַחֵר בְּאַרְצֵי אֲשֶׁר הִלְכוּ אֱלֹהִים
 לַפְדּוֹת־לּוֹ לְעַם וְרִשׁוּם לּוֹ שֵׁם
 וְלַעֲשׂוֹת לָכֶם הַגְּדוּלָּה וְנִרְאוֹת
 לְאַרְצֶךָ מִפְּנֵי עַמֶּךָ אֲשֶׁר פָּדִיתָ
 ל' הגושה

מיט דיר צו פֿרגלייכֿן , קיין גאָטט אויסר
 דיר , גאַנץ זאָ וויא וויר מיט אונזרן
 אָהרן פֿרנאַממן . (כג) אונד ווא איזט
 וויא דיין פֿאַלק ישראל איינע איינציגע
 נאַציאָן אויף ערדן , אום דערענטוויללן
 איינע גאָטהייט געגאַנגן זיא זיך צום
 פֿאַלקע צו ערלעזן , זיך איינען נאַמען
 צו מאַכען , — אָדר פֿיר אייך (איהר
 פֿעלקר !) צו צייגען וויא דוא דיועגרעסע
 דיוע וואונדר אין דיינעם לאַנדע ,
 געצייגט , פֿיר דיין פֿאַלק דאַר דוא דיר
 אויס

רש"י

באור

(כג) אש' הלכו אהי' משה ואהרן שנ'
 נתתיך חלסי' לפרעה וכן תרגם יונתן
 דחלין שלוחין מן קדם ה' : לפדות לו
 לעם . כך אמרו השלוחים לישראל
 הקב"ה שלחנו לפדות לו לעם ולעשות
 לו שם ולעשות לכם הגדולה וגוראות
 עשית לארצך לאחר שיכלו משה ומה
 הם הגוראות מפני עמך לגרש גוים
 וחלסים' ומקרא זה חסר לגרש ובדברי
 הימים פירשו לגרש מפני עמך אשר
 פדית מונגרים מבין הגוים ואינו חסרון
 כי מושמע שנאמר מפני עמך גוים חנו
 שומעין לשון טרודין וגירושין :
 (בח) אתה

וטעם גדלת כטעם להראות את גדלך כ"ש
 רש"י שם זה מדת טובך . והמשך הכתובים כך :
 על אשר גדלת לכן תעשה עמי חסד חנם , כי
 אין כמוד וגו' ככל אשר שמענו מאז ומקדם סבן
 מרתך להטיב חנם . וכן הראית מדת טובך
 לעמך ישראל לעשות לו גדולות וגוראות ,
 להכינו לך לעם עד עולם , ולהיות אתה
 בעיניך להם לאלהים . (כג) אשר הלכו
 אלהים , לדעת רד"ק ומפרשים אחרי' אהים
 זה קודש , ואין הכתוב מתישב בו יפה , כנראה
 למעיין . והכסוף בעיני שאלהים זה קול ,
 ותכלית המאמר להפליג גדולת השם להשפיע
 טובו לעמו ישראל , והכיבדף אלהי העמים
 כגד אלהי ישראל , כלומר היש שום אלהי אשר
 פדה לו עם ועלה לו נוראות , כמו שעשית
 אתה מפני עמך , וכן דבר משה איש האהים
 (דברים ד' ל"ד) , עיין הבאור שם . ולעשות
 לכם , מן הראוי לכתוב ולעשות לו , כי הוא שכל גוי אחד בארץ , אלא מכת דמיונו
 שיתמה לו ברעיוניו הגדולות והנוראו' שעשה ה' לעמו , הפך שאר עמים שלא נעשה להם
 כזאת מאלהיהם , מיסב פתאום הדבור מהשם אל העמים , כאלו הם לפניו ויאמר להם :
 ולעשות

מכלל יופי

(כג) ומי כעמך , כמו שאין כמוד באלהים כן אין בישראל בעמים : אלהים , נביאי'
 ומלאכי' וכ"ה ראולו שלוחי' , ובפירוש הלכו לשון רבי' דרך כבוד וכן בד"ה אשר
 הלך האלהים : ולשום לו שם , לאלהי' כמ"ש ואכבדה כפרעה : ולעשות לכם ,
 כנגד ישראל : לארצך , כנגד ישראל , או כנגד השם , ופי' עשית להם כו' עד
 שבאו לארצך , מפני עמך , גרשח גוים : גוים ואלהיו , י"א על משה שהי' גדול
 שלהם , וי"א כי מ"ם ממצרים מושך עצמו ואחר עמו דקאי גם על גוים ואלהיו ,
 [וי"מ]

אויס מצרים ערלעזט ; פֿעלקר אונד
 איהרע געטטר (אויסצוטרייבען) ?
 (כד) דוא בעשטימטעסט דיין פֿאלק
 ישראל דיר צור נאציאָן אויף עוויג , אונד
 דוא ועלכסט עוויגר ! ביזט איהר גאָטט
 געוואָרדען . (כה) נון (ביטטע איך)
 עוויגר ! אָ גאָטט ! בעשטעטיגע אויך
 וואָס דוא אויף ריינען קנעכט אונד זיין
 רהיז פֿרהייסן , ביו אין עוויגקייט ,
 טוהע וויא דוא פֿרשפראַכן האסט .
 (כו) דאמיט דיין נאָמען עוויגליך פֿרֿ
 הערליכט , עם הייסן מעגע : „ דער
 „ עוויגע צבאות אויט ישראל'ס גאָטט “ .
 לאַס אלוף דאָס הויז ריינעם קנעכטס
 דוד פֿאַר דיר בעפֿעסטיגט זיין .
 (כו) ווייל דוא , אָ עוויגר צבאות ,
 גאטט ישראל'ס ! ריינעם קנעכטע צו
 אָרוון קאממען ליסעסט , אונד
 שפראכסט : „ איך ווילל דיר איין הויז
 „ ערבויען “ ; דארוך פֿינדעט איצט
 דיין קנעכט זיין הערץ גשטימט , פֿאַר
 דיר

לך ממצרים גוים ואלהיו :
 (כד) ותכונן לך את עמך ישראל
 לך לעם עד עולם ואתה יהוה
 היית להם לאלים : (כה) ועתה
 יהוה אלים הדבר אשר דברת
 על עבדך ועל ביתו הקם עד
 עולם ועשה כאשר דברת :
 (כו) ויגדל שמך עד עולם
 לאמר יהוה צבאות אלהים על
 ישראל ובית עבדך דוד יהיה
 נכון לפניך : (כו) כִּי־אתה יהוה
 צבאות אלהי ישראל גלית את
 און עבדך לאמר בית אבננה
 לך על־כן מצא עבדך את־לבו
 להתפלל

ב א ו ר

ולעשות לכם הגדולה והנוראות ! ודבור כזאת
 הנוטה מעיקר המאמר יקרא השטה בין כללי
 המליכה , בל"א (אויגע אויסשוויפֿונג)
 ושימוש הוי"ו במלת ולעשות במקום או , וכיוון
 אל שני דברים , האחד לפדות עם מכור ברזל
 כאשר פדה אלהים את ישראל ממזרים . והב'
 להביאם אל ארץ , ולגרש לפניהם גוים
 ואלהיהם . לארצך , הלמ"ד במקום בית ,
 כמו לכל דרכיו משכיל (ש"א י"ח) כי נוסח
 אתה לבן ישי (שס כ') ודומיהם . ומלת
 הגדולה ונוראות נקראות למטה , כנראה
 כוננת בעל הטעמים . והפעל עשה שבמאמר
 הנדמה , גם בכח מאמר הדעיון , כאילו
 מפורש : ולעשות לכם , כאשר עשית הגדולה
 והנוראות (הידועים) בארצך , מפני עמך
 וגו' . גוים ואלהיו , חסר פעל לגרש ובדה"י
 מפורש . וטעם גוים ואלהיו , כל גוי וגוי ואלהיו .

(כד) ותכונן לך וגו' לך לעם , לך הראשון
 תקון הלשון , כמו לך לך , קום לך , ודומיהם ,
 והשני כתי הקנין , לעם שלך . (כה) ועתה
 וגו' , אחרי שנתן שבת והודי' לל' פתח בתפילה
 שיקים השם מה שדבר לו ולזרעו עדי עד . ולא
 שהי' דוד מקטני אמנה לבקש מה שכבר הנוטח
 לו השם אלף שהי' עיקר תפלתו כמו שכתב
 אברבנאל , שיברך השם את ביתו (מה שאל
 בפסוק כ"ט) כלומר שיברכס שהי' תמיד
 תמים עם ה' ללכת בדרכיו , כי ידע שאף שאו
 אפשר לבא שני מזד הפועל יוכל לבא מזד
 המקבל . (כו) ויגדל שמך , כלומר אם
 תקים מה שדברת לבנות בית ולהקים מלכות
 ישראל נכון עד עולם , ע"ז יגדל שמך עד
 עולם , כי יודע שאלהי ישראל הוא אלהים
 האמת , התקיף ובעל היכולת הכל . (כו)
 מצא את לבו , מצאו מכון להתפלל לפניך
 (רד"ק)

לְהַתְּפִיל אֱלֹהֵי אֶת־הַתְּפִלָּה
 הַזֹּאת : (כח) וְעָתָה יִדְבַּר אֱדֹנָי יְהוִה
 אֶת־הוּא הָאֱלֹהִים וּדְבַרְיָה
 יְהִי אַמֶּת וַחֲדַבֵּר אֶל־עַבְדְּךָ אֶת־
 הַטּוֹבָה הַזֹּאת : (כט) וְעָתָה
 הוֹאֵל וּבָרַךְ אֶת־בֵּית עַבְדְּךָ
 לְהִיּוֹת לְעוֹלָם לְפָנֶיךָ כִּי־אָתָה
 אֲדַבֵּר יְהוִה דְּבַרְתָּ וּמִבְּרַכְתָּךְ
 יִבְרַךְ בֵּית־עַבְדְּךָ לְעוֹלָם :

ה (א) וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַיֵּךְ דָּוִד
 אֶת־פְּלִשְׁתִּים וַיִּכְנָעוּם
 וַיִּקַּח דָּוִד אֶת־מִתְּג הָאִמָּה מִיַּד
 פְּלִשְׁתִּים : (ב) וַיֵּךְ אֶת־מוֹאֵב

דיר דיועס געבעט צו טוהן .
 (כח) נעמליך דא רוא , אָ הערר ! דער
 רוא דער איינציגע גאטט ביזט , דעסן
 פֿרהייסונגן געוויס אין ערפֿילונג געהן ,
 דיינעם קנעכטע דיועס גוטע פֿרהייסן ;
 (כט) זאָ לאַס עס אויך דיין וויללע זיין
 דאז הויז דיינעם קנעכטס זאָ צו זעגן ,
 דאס עס עוויג פֿאַר דיר בשטעהן קאן ;
 דען דוא אָ הערר , עוויגה ! האסט
 עס איינמאל פֿרשפראכן , אונד נור
 הורך דיינען זעגן ווירד דאז דהויז דיינעם
 קנעכטס אויף איממער געזעגנט בלייבן .

ה (א) אייניגע צייט נאָכהער שלוג
 דוד דיא פלשתים , דעמיהטיגטע
 זיא אונד נאָם איהנן מרג אמה וועג .
 (ב) שלוג אויך מואב , אונד ליס זיא
 מיט

וימדרם

באור

(ד"ק) . (כח) ועתה וגו' , לדעתי שעור
 הכתוב כן : אחרי שאתה האללים אשר דברך
 יהיו אמת , דברת על וגו' , לכן הואל גם כן
 ובך וגו' . זהו כפל מלת ועתה בראש פ' כ"ט
 לפי שהאריך בדברי' כ"ט לעיל שכן דרך הלשון .
 הואל , ענין רטון וחפז .
 ח (א) מתג האמה , וכדו' כתיב את
 גת ובכתי' , ואלי
 היה זה המסח נקרא מתג האמה (רלב"ג) .
 (ב) וימדרם , מדד את השנוים כמה ימית
 וכמה

גת . מתג . אגו' יילון זלע"ז (שטאכל , גווענאליזן עיין שופטים ג' ל"ח) .
 האמה . הוא המרדע של עץ : (ב) וימדד שני חבלים להמית . לפי
 סהרגו

מכלל יופי

[וי' מ גרשת גוים ואלהיו מפני עמך , והטעם ז' גוים ויונתן לא הרגם גוים ואלהיו
 אפשר שדעתו כדעה קצת מרו' ל דקאי על השם ע"ד בכל צרוחם לו צר , כביכול
 שהוא פדוי עמהם , ולכן לאחר גמנו (להרחיק ההגשמה)]
 (כו) בית אבנה , מלכו אקיים לך : (כט) הואל כו' ווי' ת לשון התחלה שרי ,
 כמו הואלת הראשון שח"א שריתי :

יו :
 רי :
 הוה
 אה
 זרת
 עד
 דת :
 לם
 על
 יהיה
 יהוה
 את
 בנה
 דקבו
 הראשון
 מיהם
 ועתה
 ובתפילה
 גד . ולא
 ר הכטות
 כמו שכתב
 מה שח
 תמיד
 שאף שאי
 לבח מזד
 בלומר אם
 ים מלכות
 שם עקד עד
 אלהים
 (כו)
 מכלל לפניך

מיט איינער מעםשנוד אויס מעסן ; ער לים זיא נעמליך אויף דיא ערדע לעגן , אונד אויסמעסן , זא דאס צוואַ שנירע לאנג פאָן איהנן צום טאָדע פראור-טיילט , אונד איינער שנור לאנג דאָן לעכן גשענקט וואורדע , דאדורך ווארד מואב פאָן דוד אַכהענגיג , אונד מוסטע איהם טריבוט געבן .

(ג) פערנר שלוגער דען הדרעור זאָהן רחב , דען קעניג פאָן צוכה , אלס דיור אין בעגריף וואר , זיך אַם פלוסע פרת ווידר פעסט צו זעצן . (ד) אונד מאכטע דאכייא טויוענד אונד זיבן הונדרט רייטר אונד צוואנציג טויוענד מאן פֿום פֿאלקס צו געפֿאנגענן . ער לים אללעס גשפאן לעהמן , ביז אויף הונדרט , דיא ער איבריג לים .

(ה) אַלס נון ארם דמשק הדרעור דעם קעניג פֿאָן צוכה צו הילפֿע קאם , מאכטע דוד אויך פֿאָן איהנן צווייא אונד צוואנציג טויוענט מאן נידער . (ו) ער זעצטע דארויף אין ארם דמשק לאַנדפֿלעגער הין , אונד זאָ ווארד אויך ארם דעם דוד אונטערווירפֿיג , איהם טריבוט צו ברינגן . אלזאָ האַלף דער עוויגע דעם

באור דוד

וַיִּמְדָּדֵם בַּחֶבֶל הַשָּׁבֵב אוֹתָם
אֶרְצָה וַיִּמְדָּד שְׁנֵי חֲבָלִים
לְהַמִּית וּמְלֵא הַחֶבֶל לְהַחִיּוֹת
וַתְּהִי מוֹאֵב לְדוֹד לְעֲבָדִים נְשָׂאֵי
מִנְחָה : (ג) וַיֵּךְ דָּוִד אֶת־
הַדְּרֵעוֹר בֶּן־רַחֵב מֶלֶךְ צוּכָה
בְּלָכְתּוֹ לְהַשִּׁיב יָדוֹ בְּנֶהְרֵ-
(ד) וַיִּלְכֹּד דָּוִד מִמֶּנּוּ אֶלֶף
וְשִׁבְעֵ־מֵאוֹת פְּרָשִׁים וְעֶשְׂרִים
אֶלֶף אִישׁ רַגְלִי וַיַּעֲקֹר דָּוִד אֶת־
כָּל־הָרֶכֶב וַיֹּחֵר מִמֶּנּוּ מֵאָה
רֶכֶב : (ה) וַתְּבֵא אֲרָם דְּמִשְׁק
לְעֹזֵר לְהַדְּרֵעוֹר מֶלֶךְ צוּכָה וַיֵּךְ
דָּוִד בְּאֲרָם עֶשְׂרִים וְשָׁנָיִם אֶלֶף
אִישׁ : (ו) וַיָּשֶׂם דָּוִד נְצִיבִים
בְּאֲרָם דְּמִשְׁק וַתְּהִי אֲרָם לְדוֹד
לְעֲבָדִים נְשָׂאֵי מִנְחָה וַיֵּשַׁע

פרת ק' רש"י יהוה

שהרגו את אביו ואת אמו ואחיו שגאמ' וינחם את פני מלך מואב ולא מניעו שינאחו משם : (ג) זלכתו כשהלך הדרעור להשיב ידו כהרגומו לאשנאה תחומיה שכבש מן הארץ חזק לגבול ארצו והרחי' את גבולו : (ד) ויעקר דוד את הרכב : משום לא ירצה לו סוסים : ויותר מומנו ממה רכב : שהיו צריכין לו לכדי מרכבתו והרכ' ארבעה סוסים כמו שגאמר מרכבה בשש מואות

שהרכב

וכמה יסיה , ועשה כן כמו שכתב רד"ק דרך כקמה ובזיון , ולמה ? כתבו המפרשים לפי שהרגו אביו ואמו ואסיו . והוא דעת ריב"ז בסנהדרין . (ג) להשיב ידו , פי' היה הולך להכין לו מקום נכבד פרת כמו וידתה' לך (ר"י) , וי'ת לאשנאה תחומיה כלומר להרחיב את גבולו . (ד) אלף ושבע מאות , ובה"י אלף רכבו אלפים פרשים ? וכתב רד"ק , שפה מנה השדים הגדולים , ושם מנה כל הרכב והפרשים , וכן לא זכר כאן מנין הרכב ושם זכר אותם , והרגלים זכר רק כאן (ז) שלטי

כסף וסוס בחמשים ומהה כאן למדנו

יהוה את־דוד בכל אשר־הלך :
 (ו) וַיִּקַּח דָּוִד אֶת שְׁלֹטֵי הַזֶּהָב
 אֲשֶׁר הָיוּ אֶל עַבְדֵי הַדְּרָעוֹר
 וַיָּבִיִּאם יְרוּשָׁלַם : (ח) וּמִכְּטָח
 וּמִבְּרֹתֵי עָרֵי הַדְּרָעוֹר לָקַח
 הַמֶּלֶךְ דָּוִד נְחֹשֶׁת הַרְבֵּה מְאֹד :
 (ט) וַיִּשְׁמַע תְּעֵי מֶלֶךְ חֲמַת בִּי
 הַכָּהֵן דָּוִד אֶת־כָּל־חֵיל הַדְּרָעוֹר :
 (י) וַיִּשְׁלַח תְּעֵי אֶת־יֹרָם־בְּנוֹ
 אֶל־הַמֶּלֶךְ דָּוִד לִשְׁאֵל־לוֹ לְשָׁלוֹם
 וּלְבָרְכוֹ עַל אֲשֶׁר נָרְחַם
 בַּהַדְּרָעוֹר וַיִּבְרָאוּ כִּי־אִישׁ
 מִלַּחְמֹת תְּעֵי הָיָה הַדְּרָעוֹר
 וּבִידּוֹ הָיוּ כְּלֵי־כֶסֶף וּכְלֵי־זָהָב
 וּכְלֵי נְחֹשֶׁת : (יא) גַּם־אַתֶּם

דוד אין אללען אונטרנעהמונגן .
 (ו) דוד ערבייטטע דיא גאלדנן שילדע ,
 דיא הררעוור'ס קנעכטע האטן , אונד
 בראכטע זיא נאך ירושלים .
 (ח) אויך אויס כטח אונד ברותי , דען
 שטעטן הררעוור'ס האטע ער זעהר פילס
 קופער ערבייטט . (ט) אלס תעי דער
 קעניג פאן חמת ערפוהר , דאן דוד
 דאן גאנצע דעער דעס הדרעוור
 געשלאגען ; (י) שיקטע ער איהם
 זיינען זאהן יורם צו , אום זיך נאך זיינס
 וואהל צו ערקונדיגן , אונד איהם זיינן
 גרום צו ענטביטן , דאן ער הדרעוור
 בעקריגט אונד געשלאגען . (דען תעי
 שטאנד אימטער אין קריג פרוויקעלט
 מיט הדרעוור .) דוד בראכט זילברנע ,
 גאלדנע אונד קופערנע גפעטע מיט .
 (יא) אויך דיוע דהייליגטע דער קעניג
 דודרעם עוויגן , נעכסט דעם זילבר
 אונד

הקדיש המלך דוד ליהוה עם

באור הכסף

רשי

(ז) שלטי , מין מנן . ולדעת רש"י הם
 אשפתו שנותני' בהם החנים (בל"א קעכר) ,
 כמו שנאמר הכרו החנים מלאו השלטים
 (יחמיה כ"א י"א) . (י) ולברכו , שיליקו
 האל במלחמתיו , כן כתב רד"ק בתחילת
 דבריו . וכתב פי' אחר : ולתת לפכו מנחה ,
 כמ"ש ובידו היו כלי כסף וגו' , כי המנחה
 נקראת נרכה כמו קח נא את ברכתי , וראוי
 לתרגם (אונד איהם צו דאנקן) והנותר
 יבחר . (יא) הקדיש , לכנין בית המקדש : (יג) ויעש

שהרכב הרבנה סוסים : (ז) שלטי
 הזהב . הם אשפתות שנותנים בהם
 החנים כמה דחת חמר הכרו החנים
 מלאו השלטים כל הפרשיות הללו
 סומן אלל פרשת של בית המקדש לפי
 שוכל המלחמות הללו קיבן הקדשות
 ללכרי

מכלל יופי

ח (א) מתג האמה , ה"י תיקון אמחא אולי היתה אמת המי' עובר' בעיר חקנו
 אותה לבוא מחוץ לעיר אל העיר : (ב) כחבל , ה"י בערבא , כלו' גורל :
 שני חבלי' ומלא החבל תרגו' חבלי' חבלא : ותהי מואב , עדה מואב : (ד) ויעקר ,
 פועל הכבד בכריתת עקבי הכהמה : (ז) אל עבדי , על עבדי :
 1 4 ד א ט (א) הכי

אונד גאלדע , דאז ער שאן געהייליגט , פאן אללען פעלקרן , דיא ער איבער- וואנד . (יב) נעמליך פאן ארם , מואב , דען קינדרן עמונ'ס , דען פלשתים אונד פאן דער בייטע דעס הררעור זאָהן רחב , קעניגס פאן צובה . (יג) אויך מאַכטע זיך דוד איינען גראַסען נאַמען , אַלס ער פאן דעם שלאַגען דעם ארם צוריק גינג , אונד אים זאַלצטאַהלע אַכט צעהן טויזענד אדומים שלוג .

(יד) ער זעצטע דאָרויף אויך אין אדום לאַנדפֿלעג רהין , אין גאַנץ אדום פֿראַרדענטע ער זאָלכע לאַנד פֿלעגער , אונד זאָ וואַרד אדום איהם עכנפֿאַלס אונטרווירפֿיג . אַלזאָ אַהאַלף דער עוויגע דעם דוד אין אללען אונטער- נעהמונגן . (טו) דוד רעגירטע איבר גאַנץ ישראל , אונד איבטע גרעכטיג- קייט אונד טוגענד אַהיים , געגן יעדן זיינער

הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב אֲשֶׁר הִקְדִּישׁ מִכָּל-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר בְּבֶשׂ : (יב) מֵאָרֶם וּמִמּוֹאָב וּמִבְּנֵי עַמּוֹן וּמִפְּלִשְׁתִּים וּמִעַמְלֶק וּמִשִּׁלַּל הַרְדְּעוֹר בְּדָרְחָב מֶלֶךְ צוּבָה : (יג) וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם בְּשָׂבוֹ מִהַכּוֹתוֹ אֶת-אָרֶם בְּגִיא-מֶלֶךְ שְׁמוֹנָה עָשָׂר אֶלֶף : (יד) וַיִּשֶׂם בְּאֲדוֹם נְצֻבִים בְּכָל-אֲדוֹם שֵׁם נְצֻבִים וַיְהִי כָל-אֲדוֹם עֹבְדִים לְדָוִד וַיֹּשִׁעַ יְהוָה אֶת-דָּוִד בְּכָל אֲשֶׁר הָלַךְ : (טו) וַיִּמְלֶךְ דָּוִד עַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל וַיְהִי דָּוִד עֹשֶׂה מִשְׁפָּט וַיִּצְדָּקָה לְכָל-

רשׁוֹ עִמּוֹ

באור

(יג) ויעשונו' , אין פירושו , כי דוד עשה שם ע"י הכות את ארם בניה מלח , כי במקומו בדה"י (א"י י"ב) ובתהילים (ס' א') נאמר בפירושו שהי' זה הנכחון על אדום ולא על ארם אלא שעור הכתוב כך : ויעש דוד שם בשבנו מהכות את ארם ויך את אדום בניה מלח ונו' , והנה פה יחשב המספר ל"ח אלף ויחם הדבר לדוד , ובדה"י נאמר שאבישי הרג י"ח אלף , ובתהילים : וישב יואב ויך את אדום שנים עשר אלף ? והנכון בזה מה שהביא בן מלך בשם ר' יואל שיעב , ולדעתו הענין כך : כאשר נלחם דוד עם ארם פשע בו אדום , ונאסף לנאת לקראתו לעזור לארם , וישמע דוד ושלח ממוקמת חילו ביד יואב לערוך לקראתם , והוא נשאר ויך את אדום ויכניעם וילך אח"כ ג"כ לקראת אדום עם אבישי אשר היה עתה על נכחו , ויכו באדום עוד שנים עשר אלף ויעש לו נכחות זה שם גדול . ובאופן זה נתיישבו המוקראות , ומוסכס עם דעת חז"ל , שהיו שתי מלקמות , באחת הרג יואב שנים עשר אלף ובשנית הרג אבישי שמונה עשר אלף .

לנרכי הכזית : (יג) ויעש דוד שם * שקצר את הסרוגים שהרג באדום והוא שם טוב לישראל שקוברין את אויביהם וכן הוא חומר במלחמת גוג ומוגוג וקברו כל עם הארץ והיה לכם לשם ומנין שקברן דוד שנאמר בספר מלכים ויהי כהיות יואב באדום בעלות יואב שר הנבא לקבור את החללים : שמונה עשר אלף . ובספר תילים הוא חומר שנים עשר אלף חומר מעתה שתי מלקמות היו : (יד) נתיבים * פקידים לגבות מס : (טו) ויהי דוד עושה

עמו : (טז) ויִוָּאֵב בֶּן־צְרוּיָה
עַל־הַצָּבָא וַיְהוֹשֶׁפֶט בֶּן־
אַחִילֹד מְזֻכָּר : (יז) וַצְרוּק בֶּן־
אַחִיטוֹב וְאַחִימֶלֶךְ בֶּן־אַבִּיתָר
כַּהֲנָיִם וַיִּשְׁרִיחַ סוּפֵר : (יח)
וּבְנֵיהֶוּ בֶּן־יְהוֹיָדָע וְהַכֹּהֲנֵי
וְהַפְּלִתִי וּבְנֵי דָוִד כַּהֲנָיִם הָיוּ :

וינער אונטרטאהנן . (טז) יואב זאהן
צרויה וואר איבר דאס קריגסהעער ,
יהושפט זאהן אחילוד קאנצלר .
(יז) צרוק זאהן אחיטוב אונד אחימלך
זאהן אביתר ווארן דיא פריסטער ,
שריה וואר געהיימשרייבר .
(יח) בניהו זאהן יהוידע וואר איבער
דיא כהתי אונד פלתי , אונד דיא
זעהנע דוד'ס ווארן דיא פארגעהמסטן
שטאטסדיהנר .

ט (א) וַיֹּאמֶר דָּוִד הַכֵּי־ישׁ-
עוֹד־אֲשֶׁר נֹתַר לְבֵית שְׂאוּל
וְאֵעֲשֶׂה
רשׁי

ט (א) דוד שפראך איינסט . איזט
נאך יעמאנד פאן דער פאמיליע
דעס שאול פארהאנדן , איך מעכטט
זאלכס

באור

עושה משפט וגומר : (טז) ויואב על
הצבא . דוד גרס ליואב להיות מלחיה
על הצבא לפי שעושה משפט ונדקה
ויואב גרס לדוד לעשות משפט ונדקה
לפי שהוא דן ויואב שטר ורודס על ידו
ועוד מתוך שיואב עוסק במלחמות לא
היה דוד טרוד בהן ולכן פתוח לשפוט
צדק : מזכיר . חזה דין צא לפניו
ראשון לפוסקו ראשון : (יח) ובניהו
בן יהוידע והכרתי והפלתי . תרגם
יונתן ובניהו בן יהוידע מונח על
קשתיה ועל קלעיה ורבותיהו חמרו
כרתי ופלתי אורים ותומים : שהנים
היו . רברבין הו :

(טז) מזכיר , ית מונח על דוכריא ,
כלומר מיונה על ספר הזכרות .
אמנם אין זה שרת נכבד כל כך , ופה לא מנה
אלא הממונים החשובים ביותר . ויתכן שהוא
היה שהזכיר את המלך ויעטו כדת מה לעשות
תחת ממשלתו . (יח) והכרתי , וי"ו
והכרתי כמו על ארעס וכן ויוסף הי' במצרים
שפירשו עס יוסף , וכן בדברי הימים על
הכרתי . הכרתי והפלתי , ת"י בניהו בן
יהוידע מונח על קשתיה ועל קלעיה , וי"מ
כרתי ופלתי שתי משפחות היו מישראל שהיו
סרים אל משמעת המלך ורואים כניו תמיד
ובניהו הי' בראשם , ורז"ל פי' אלו אורים
ותומים , אמנם לדעת רד"ק ורש"י בדה"י
היו שנות אומות אשר היו אצל דוד להיותם
אנשים גבורי חיל , (עיין ש"א ל"י שבבאור)
ואין ספק שהיו מעבדי המלך הקרובי אליו ,
כי בנרח דוד מפני אבשלום בנו נחמר (לקמן
ע"י"ת) וכל עבדיו עובדי על ידו וכל הכרתי
וכל הפלתי , וכן כאשר רצה דוד להמליך את שלמה בנו אמר : קמו עמכם את עבדי אדוניכ'
(מ"א ל"ג) ובתיב אחריו וירד צדוק וכו' והכרתי והפלתי . ויתכן שהיה משמרתם לשמור
ראש המלך ולנאח ולנוח עמו . זה נחמר (לקמן כ"ג כ"ג) שזס דוד את בניהו על משמעתו ,
כלומר על אנשים הסרים למשמעתו כמו ובני עמון משמעתם (ישעיה י"א י"ד) . כהנים
מפורס בדה"י : ובני דוד הראשונים ליד המלך , ופי' רש"י שס , שהיו תמיד ראשונים אצל
המלך לעשות כל דרכו ע"כ . ולשון כהן נופל על כל משרת בגדולה הן בעבודת ה' הן
בעבודת המדינה . 4 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

ואלכם גנאדע ער צייגען אום ירוונרן'ס
וויללען . (ב) שאול'ס פאמיליע האט
טע איינען קנעכט, נאמענס ציבא, דיור
נוארדע נון פאר דוד גרופען . דער
קעניג פראנטע איהן: ביזט דוא ציבא?
ער ערווידערטע: צו דיהנען .

(ג) דער קעניג, שפראך: איזט ני
מאנד מעהר פאן שאול'ס פאמיליע אס
לעבען, ראפאך איהם גנאדע גאט-
טעס ערווייזען קאן? ציבא ערווידרטע
דעם קעניג: פאן יהונתן לעכט נאך איין
זאהן, ער איזט לאהם אן דען פיסען .

(ד) ווא איזט ער דען? פראנטע דוד
ווידער, ציבא אנטווארטטע: ער העלט
זיך אויף אין דעם הויזע מכיר'ס, זאהן
עמיאל צו לו דבר . (ה) דער קעניג
שיקטע היראויף אונד לים איהן אהיים
מכיר'ס הויזע פאן לו דבר האללען .

(ו) מפיכשת זאהן יהונתן זאהן שאול
קאם אלזא צו דוד, פיל אויף זיין אנט-
גויכט, אונד ווארף זיך פאללענדרס ני
דער . דוד רערטע איהן אן; מפיכשת!
ער שפראך: היר איזט דיין קנעכט .

(ז) דוד שפראך בפירכטעניכטס, דען
איך וויל דיר גנאדע ערצייגען, דיינעם
פאטערס יהונתן וועגען; וויל דיר אללע
גיטער דיינעם גראספאטערס שאול ווי
דער איינריימען לאססען, אונד דוא
זאלסט בשטענדיג אן מיינער טאפעל
שפייזען . (ח) מפיכשת ווארף זיך
אכערמאלס נידער אונד שפראך: וואס
איזט דיין קנעכט, ראס דוא דייך נאך
איינעם טארטען הונדע, ווא איך בין,
אומזיהסט? (ט) דער קעניג לים זיך
דאן

ואעשה עמו חסד בעבור
יהונתן: (ב) ולבית שאול
עבד ושמו ציבא ויקראו לו
אל-דוד ויאמר המלך אליו
האפה ציבא ויאמר עבדה:
(ג) ויאמר המלך האפס עוד
איש לבית שאול ואעשה עמו
חסד אלהים ויאמר ציבא אל-
המלך עוד בן ליהונתן נכה
רגלים: (ד) ויאמר לו המלך
איפה הוא ויאמר ציבא אל-
המלך הנה הוא בית מכיר בן-
עמיאל בלו דבר: (ה) וישלח
המלך דוד ויקחהו מבית מכיר
בן-עמיאל בלו דבר: (ו) ויבא
מפיכשת בן-יהונתן בן-שאול
אל-דוד ויפל על-פניו וישתחו
ויאמר דוד מפיכשת ויאמר הנה
עבדה: (ז) ויאמר לו דוד אל-
הירא פי עשה ואעשה עמה
חסד בעבור יהונתן אביה
והשיבתה לי את-כל-שרה
שאול אביה ואפה האכל לחם
על שלחני תמיד: (ח) וישתחו
ויאמר מה עבדה כי פנית אל-

הכלב הימה אשר במוני: (ט) ויקרא המלך אל-ציבא נער

בַּעַר שְׂאוּל וַיֹּאמֶר יְהוָה כֹּל
 אֲשֶׁר הָיָה לְשְׂאוּל וְלִכְלַל-בֵּיתוֹ
 נָתַתִּי לְבֶן-אֲדֹנָיָה : (י) וְעַבְדָּתָהּ
 לֹא אָרַתְיָהּ אֲדָמָה אֲתָהּ וּבְנֵיהָ
 וְעַבְדֵיהָ וְהַיְבָאֹתָ וְהָיְיָה לְבֶן-
 אֲדֹנָיָה לֶחֶם וַיֹּאכְלוּ וּמִפִּיבִשְׁת
 בֶּן-אֲדֹנָיָה יֹאכַל תְּמִיד לֶחֶם עַל-
 שְׁלַחְנִי וְלַצִּיבָא חֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵם
 בָּנִים וְעֶשְׂרִים עַבְדִים : (יא)
 וַיֹּאמֶר צִיבָא אֶל-הַמֶּלֶךְ כְּכֹל
 אֲשֶׁר יִצְוָה אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אֲתָ-
 עַבְדּוֹ בֶּן יַעֲשֶׂה עַבְדָּתָהּ וּמִפִּיבִשְׁת
 אֹכַל עַל-שְׁלַחְנִי כַּאֲחֵד מִבְּנֵי
 הַמֶּלֶךְ : (יב) וְלִמִּפִּיבִשְׁת בֶּן-

קטן רש"י

ט (ט) נתתי לבן אדוניך המלך
 רשאי להעביר נחלה שנאמר
 במשפט המלוכה את שדותיכם ואת
 כרמיכם יקח ונתן לעבדיו : (יא) כן
 יעשה עבדך ומפיבשת אוכל על שולחני
 ציבא אמר כן יעשה עבדך ודוד השיב
 ומפיבשת אוכל על שלחני :
 (יב) מושב בית ציבא בניו ועבדיו :
 י (ב) כאשר

מכלל יופי

דאן ציבא, דען בורשן שאול'ס, ווידעד
 רופען, אונד שפראך צו איהם : אלי
 לעס, וואס שאול אונד זיינעם דרויע
 גהערטע האבע איך דעם זאָהנע דיינעם
 העררן גגעבען. (י) דוא אלזאָ מוסט
 זיין ערדרייך בעאַרבייטען, זאָוואָהל דוא
 זאלס דיינע זעהנע אונד קנעכטע, אונד
 דען ערטראַג איינבריינגען, דאָס זיך
 דאָפֿאן דיינעם העררען זאָהן אונטער-
 דהאַלטע : מפיבשת ועלכוט אָבער
 שפיוזט כשטענדיג אן מיינער טאָעל.
 (יא) ציבא האטטע פֿונפֿעצעהן זעהנע אונד
 צוואנציג קנעכטע. (יב) ציבא ער
 ווידערטע דעם קעניג : וויא מיין הערר
 אונד קעניג זיינעם קנעכטע כפֿאָהלען,
 זאָ ווירר דיין קנעכט טוהן. מפיבשת
 (ווידערהאַלטע דער קעניג) שפיוזט
 אבער אן מיינער טאָעל, וויא איינער
 דער פרינצען, (יב) מפיבשת דהאטע
 איינען

באור

ט (ג) האפס עוד, האין עת
 (י) והבאת, מסר פעול התבואה.
 לבן אדניך, הוא מיכא בן מפיבשת, כלומר
 תבואת האדמה יהי לחם לבן אדניך מיכא
 ואכלו (ד"ק) ויאמר אדניך הראשון על
 מפיבשת, והשני על שאול, כי היו שניהם
 אדני ציבא. (יא) ומפיבשת אוכל,
 ציבא אמר כן יעשה עבדך ודוד השיב, ומפיבשת
 אוכל (רש"י). (יב) מושב, כל בני
 ביתו.

י (ב) עשה

ט (א) הכי יש עוד, האם : (ג) נכה רגלים, בתרגומו לקי בתרחי רגלוהי,
 והוא חאר סמוך : (ד) איפה, נכתב בה"א : בלודבר, שם מקום :
 (ז) שדה שאול, שם כלל לנחלה : (י) ועבדת, לרוב צורך האדם אל האדמה,
 ושצריך להתעסק בה הוא כעבד אליו : והבאת, מלעיל : (יב) מושב, כתב ר'
 יונה כי הוא חאר ר"ל כל היושבים והשוכנים בבית ציבא :
 י (ב) אל

איינען קליינען זאָהן נאמענס מיכא .
דיא גאנצערהוינגאסענשאפט דעם
ציבא , ווארען צור ברוהנונג דעם
מפּיבשת . (יג) מפּיבשת בליב נון
אימער צוירושלים , ווייל ער בשטענדיג
דיג אן דעם קעניגס טאפעל שפּיוטע .
ער וואר לאַהם און ביידען פּיסען .

י (א) ניכט לאַנגע נאךהער שטאַרב
דער קעניג דער קינדר עמוּן'ס , אונד
דעסן זאָהן חנוּן , פּאָלגטע איהם אין
דער רעגירונג . (ב) דאָ שפּראַך דוד :
איך ווילל מיך פּריינדשאַפּטליך בעייגען
געגן חנוּן זאָהן נחש , זאָ וויא זיין פּאָטר
זיך געגן מיך פּריינדשאַפּטליך בעייגטע ;
ער שיקטע דאָהער איינע גואַנדשאַפּט ,
אום איהן וועגן זיינעם פּאָטערס צו
טרעסטן , אַלס נון דוד'ס געוואַנדטע
אין דעם לאַנדע דער קינדר עמוּן אַנ-
געלאַנגט וואַרן ; (ג) שפּראַכען דיא
פּאַרנעהטן דער קינדער עמוּן צו חנוּן
איהרם העררן : גלויבסט רוא , דאָס
דוד עטוואַ דיינעם פּאָטער צו עהרן
טרעסטער שיקט ? אַ גוויס , נור אום
דיא שטאַט צו ערקונדשאַפּטן , זיין
אויס צושפּעהן , אום זיא הערנאָך אומ-
צוקעהרן , דהאַט ער דיר זיינע אַב-
געאַרדענטן

באור

י (ב) עשה אביו , כשהי' דוד בורח
מכני שאל בלו אליו אביו ואמו ואחיו ,
ויכח את פני מלך מואב , ויאמר לו , ישב
נא אביו ואמי עמך , והרגם חן מא' מהם
שנמלט לארץ בני עמון , (ממדרש פנחסא) .
(ג) המכבד וגו' , הידמה בעיניך שלמען
כבד דוד את אביו שלם לך מנחמים ? הלא ,
מלה

קטן ושמו מיכא וכל מושב בית
ציבא עבדים למפּיבשת :
(יג) ומפּיבשת ישב בירושלם
כי על־שלחן המלך תמיד הוא
אכל והוא פּסח שהי רגליו :

י (א) ויהי אחר־יכן וימת
מלך בני עמוּן וימלך חנוּן
בנו תחתיו : (ב) ויאמר דוד
אעשה־חסד וְעִם־חֲנוּן בן־נחש
כאשר עשה אביו עמדי חסד
וישלח דוד לנחמו ביד עבדיו
אל־אביו ויבאו עבדיו דוד ארץ
בני עמוּן : (ג) ויאמרו שרי
בני־עמוּן אל־חֲנוּן אֲדֹנֵיהֶם
המכבד דוד את־אביו בעיניך
כי־שלח לך מנחמים הלוא
בעבור חקר את־העיר ולרגלה
ולתפכה שלח דוד את־עבדיו

רשי אריך

י (ב) כאשר עשה אביו עמדי
חסד . ומקו החסד כשהיה דוד
בורח מפני שאול נא אליו אביו ואמו
ואחיו ויגח' את פני מלך מואב ויאמר
לו ישב נא אביו ואמי עמך והרגם חן
מאחד מהם שצרח שנמלט לאר' בני
עמוּן אלל נחש צמד'ר' רבי תנחומא
צוירא חליו : (ג) המכבד דוד את אביו בעיניך שדוד מכבד אביו
הם מוחזקים לא תדרוש שלומם והוא ידרוש שלומיך : (ד) מדויהם

אֵלֶיךָ : (ד) וַיִּקַּח חָנוּן אֶת־
עַבְדֵי דָוִד וַיַּגְלֶה אֶת־חֲצֵי זְקָנָם
וַיִּכְרֶת אֶת־מְדוּיָהֶם בַּחֲצֵי עַד־
שְׁתוּתֵיהֶם וַיִּשְׁלָהֶם : (ה) וַיַּגְדוּ
לְדָוִד וַיִּשְׁלַח לְקִרְאָתָם כִּי־רָוִי
הָאֲנָשִׁים נִכְלָמִים מְאֹד וַיֹּאמֶר
הַמֶּלֶךְ שָׁבוּ כִּי־רָחוּ עַד־יִצְמַח
זְקָנְכֶם וּשְׁבַתְּם : (ו) וַיֵּרְאוּ
בְנֵי עַמּוֹן כִּי נִבְאֵשׁוּ בְדָוִד
וַיִּשְׁלְחוּ בְנֵי עַמּוֹן וַיִּשְׁכְּרוּ אֶת־
אָרֶם בֵּית־דָּרוֹב וְאֶת־אָרֶם
צוּבָא עֵשָׂרִים אֶלֶף רַגְלֵי וְאֶת־
מֶלֶךְ מַעֲכָה אֶלֶף אִישׁ וְאִישׁ טוֹב
שְׁנַיִם עֶשְׂרֵת אֶלֶף אִישׁ : (ז) וַיִּשְׁמָע
דָּוִד וַיִּשְׁלַח אֶת־יֹאבָב וְאֶת־כָּל־

הצבא

רשי

(ד) מדויסה • חלוקיסה : שתוחיסה •
היצגבות : (טז) שונך

געאַרדנעטן גשיקט • (ד) חנון לים
הירויף דוד'ס גואַנדטען ערגרייפֿען ,
איהנען דען דזאַלכּן באַרט אַבשערן ,
איהרע קליידער ביו אין דיא העלפֿטע ,
נעמליך ביו אן דיא שאַם וועגשניידן ,
אונד שיקטע זיא זאָ ווידר צוריק •

(ה) מאַן בריכטטע דיוס דעם דוד ,
דער אינן אַלס כאלד ענטגעגן שיקטע ,
(דען דיא מענר שעחמטן זיך זעהר ,)
אונד זאַגן לים : פלייכט זאָ לאַנגע צו
זיחו , ביו אייערע בערטע ווידער
גוואַכסן זיין ווערדן , אונד דאַן קאַמט
צוריק • (ו) דיא קינדער עמוֹן'ס דיא
נון איינזאַהן , דאַס זיא זיך בייא דוד
ווערדן פֿרהאַסט גמאַכט האַבען , שיקט
אונד נאַמן פֿאַן ארם דעם הוועררחב'ס ,
אונד פֿאַן ארם צובא צוואַנציג טויענט
מאַן , פֿאַן דעם קעניג פֿאַן מעכה טויענד
מאַן , אונד טרופן פֿאַן טוב צוועלף
טויענט מאַן , אין זאַלד • (ז) אַלס
דוד דיועס ערפֿוהר , שיקטע ער יואב
מיט דעם גאַנצען דזעערע אונד דען
העלדן

באור

מלה לאמת הדבר • (ד) מדויסה, בגדיהם •
שחוחיהם, אס שראשות ינא מדרך המשפט
פי משפטו נקמן כמו שחוחיה (ישעיה י"ט
(י) ואפשה שהוא מכלה נשקל בנותיהם •
הערוה בזה כמו שכנה נ"כ פתחן יערה (שסג' י"ז) מן והסתות לדלתות (מ"ח ו'
ל"ד) (בן מלך) • (ו) ויראו גו' נבאשו ברוד, צעיני דוד • עיין (ש"א כ"ז י"ב) • וטעם
וראו, אפשה שמעו שדוד מכין עמנו לנאת לקראתם למלחמה • או פירושו הרנישו בשמם שטעשו
שטאים לדוד ע"י מעשיהם טעשו אל שטחיו • וכן תרגומתי • (ז) הגבורים • שערזוהגבורים •
ויצאו

מכלל יופי

(ב) אל אביו, כמו על : (ג) ולהפכה, כתרנומו ולמברקה, כי בודק הדבר
הופכה לכל צד : בחצי, בחצי לבושיהם : (ה) יצמה, המלה הזאת, כשתבא
על פועל עבר או עתיד תבא בדרך קצרה בחסרון אשר : יצמה, פועל עומד מהכבד :
(ו) נבאשו, ענין תיעוב ומיאוס כמו שיטאס אדם בדבר המכאיש : הצבא הגבורים,
כמו

העלרן צו פֿעלדע , (ח) נון ריקטן דיא
 קינדער עמון אים (אויס דער שטאָט
 מידיבא) , אונד שטעלטן זיך אין שלאַכט
 אַרדנונג פֿאַר דעם אַיינגאַנגע דעם
 טהאַרם . ארם צוכא אונד רחוב , דיא
 מאַנשאַפֿט פֿאַן טוב אונד מעכה שטעלטן
 זיך בזאַנדרם אין שלאַכטאַרדנונג אויף
 דעם פֿעלדע . (ט) אַלס יואב זאַה ,
 דאַס דער אַנגריף אויף איהן פֿאַן פֿאַרן
 אונד פֿאַן הינטן געריכטט וואַר ; וזכטע
 ער זיך דיא אויסערלעזנסטע מאַנשאַפֿט
 פֿאַן ישראל אויס , אונד שטעלטע זיך
 אין שלאַכטאַרדנונג געגען ארם .
 (י) איבערגאַב דאַן איכריגע פֿאַלקדער
 אַנפֿיהרונג זיינס ברודר'ס אכשי , דער
 זיך דען קינדערן עמון'ס ענטגען שטעלל
 טע . (יא) אונד שפראַך : זאַלטע
 ארם מיר איכרלעגן וועררן , זאָ מוסט
 דוא מיר צו הילפֿע קאממען , הינגעגן ווען
 דיא קינדער עמון'ס דיר צו מעכטיג
 וועררן , זאָ קאם איך דיר צוהילפֿע .
 (יב) לאַס אונס אונזרע קרעפֿטע
 איפֿכיהטן , פֿיר אונזר פֿאַלק אונד פֿיר
 דיא שטעטע אונזרס גאַט'ס , זאָ דאַן
 מאַנ'ס דער עוויגע פֿיגן , וויא עס איהן
 גוט דינקט . (יג) נון ריקטע יואב מיט
 זיינער מאַנשאַפֿט העראַן , גריף ארם
 אַן . אונד בראַכטע זיא צום פֿליהן .
 (יד) זאָבאַלד דיא קינדער עמון'ס זאַהן
 דאַס ארם פֿלאָה , ערגריפֿן אויך זיא דיא
 פֿלזכט פֿאַר אכשי , אונד וואַרפֿן זיך
 אין דיא שטאַרט . יואב צאָג זיך הירוויף
 פֿאַן

הצבא הגבורים : (ח) ויצאו
 בני עמון ויערכו מלחמה פתח
 השער וארם צוכא ורחוב
 ואיש טוב ומעכה לבדם
 בשדה : (ט) וירא יואב כי
 היתה אליו פני המלחמה מפנים
 ומאחור ויבחר מכל בחורי
 בישראל ויערף לקראת ארם :
 (י) ואת יתר העם נתן ביד
 אבשי אחיו ויערף לקראת בני
 עמון : (יא) ויאמר אם החזק
 ארם ממני והיתה לי לישועה
 ואם בני עמון יחזקו ממך
 והלכתי להושיע לך : (יב) חזק
 ונתחזק בעד עמנו ובעד ערי
 אלהינו ויהודה יעשה רחוב
 בעיניו : (יג) ויגש יואב והעם
 אשר עמו למלחמה בארם
 וינסו מפניו : (יד) ובני עמון
 ראו כי נס ארם וינסו מפני
 אבשי ויבאו העיר וישב יואב
 מעל
 ישראל ק'

באור

(ח) ויצאו , זעיר מידבא אשר היתה בנבול ארצם , כי שם הי' מסתיהם כמפורש בדה"י .
 לבדם , ערכו לבדם , ופעל ויערכו מוסב על כלם . (ט) היתה וגו' , אמר היתה על
 אולחמה אע"פ שזכר פני , וכמה קול נגדים נחבא (איוז כ"ט י') . וטעם פני המלחמה
 פניית המלחמה בל"א (דער אַה

מַעַל בְּנֵי עַמּוֹן וַיָּבֵא יְרוּשָׁלַם :
 (טו) וַיָּבֵא אֶרֶם בִּי נִגְף לִפְנֵי
 יִשְׂרָאֵל וַיֵּאֲסֹפוּ יָחַד : (טז) וַיִּשְׁלַח
 הַדְּרֵעוֹר וַיֵּצֵא אֶת־אֶרֶם אֲשֶׁר
 מֵעֵבֶר הַנְּהָר וַיָּבֵאוּ חֵילָם וּשְׂוֹכְבֵי
 שַׁרְצָבָא הַדְּרֵעוֹר לִפְנֵיהֶם :
 (יז) וַיַּגִּד לְדָוִד וַיֵּאֲסֹף אֶת־
 כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲבֵר אֶת־הַיַּרְדֵּן
 וַיָּבֵא חֲלָאמָה וַיַּעֲרֹכוּ אֶרֶם
 לְקִרְאֵת דָּוִד וַיִּלְחַמּוּ עִמּוֹ :
 (יח) וַיָּנֶם אֶרֶם מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 וַיַּהַרְג דָּוִד מֵאֶרֶם שִׁבְעַ מֵאוֹת
 רֶכֶב וְאַרְבַּעִים אֶלֶף פְּרָשִׁים
 וַיֵּאֵת שׂוֹבֵב שַׁרְצָבָא וְהַקָּהָה
 יחיד א' וימת
 רש"י

פֶּאן דַּעַן קִינְדְרוּ עַמּוֹן'ס צוּרִיק , אֹנֶד
 גִּינְג נאך ירושלים . (ט) אַלְלִין אֶרֶם ,
 דָּאָס זיך פֶּאָן יִשְׂרָאֵל גַּעשְׁלָאָנַעַן זָאָה ,
 צָאָג זיך נִייעַרדִינְגַס צוּזָאָמֶן .
 (טז) דָּאָצוּ שִׁיקטַע הַדְּרֵעוֹר , אֹנֶד
 לִיס אײך דִּיא אֶרֶמִים יַעֲנוּיִטַס דַּעַם
 פֶּלוֹסַעַס (פֶּרַת) זיך אִין כּוּעֵגוֹנְג זַעֲצוּ
 אֹנֶד נאך חֵילַס קאַמֶמן , שׂוֹכְבֵי הַדְּרֵעוֹר'ס
 הַעֵררֶפִי הַרְר וּזָאָר אָן אִיהַרְר שְׁפִיצַע .
 (יז) זָאָבְאֶלְד דוד דָּאָפֶאָן נֶאָכְרִיכַט
 כַּעֲקָאָם , צָאָג עַר גָּאָנֶץ יִשְׂרָאֵל צוּ
 זָאָמֶן , גִּינְג אִיכֶר דַּעַן יַרְדֵּן אֹנֶד רִיקטַע
 פֶּאָר כִּיז נאך חֵלַם . הִיר שְׁטַעלְטֶן זיך
 דִּיא אֶרֶמִים אִיהֶם אִין שְׁלָאָכְטֶאָרְדִּנוֹנְג
 עֲגַטְנַעַגֶן , אֹנֶד גֵּרִיפֶן שִׁיהֶן אָן .
 (יח) אָכֶר אֶרֶם מוֹסְטַע פֶּאָר יִשְׂרָאֵל
 פֶּלִיהֶן אֹנֶד דוד מֵאָכְטַע פֶּאָן אִיהֶנן
 (דִּיא מֵאָנְשָׁאָפֶט צו) זִיכֶן הוֹנְדַּעֲרַט
 שְׁטֵרִיטוּזָאָנַעַן אֹנֶד פִּירְצִיג טוּיִעֲנַט
 רִיטַעַר נִירַעַר . אײך אִיהַר הַעֵרֶפִי הַרְר
 שׂוֹכְבֵי

באור

גְּרִיף) * (טו) וַיֵּאֲסֹפוּ , לְקַחַת כְּקַמָּה
 מִיִּשְׂרָאֵל . (טז) הַנְּהָר , זֶה נְהַר פֶּרַת
 אֲשֶׁר עַל גְּבוּלְסֵי מוֹרְחָה . חֵילָם , שֵׁם עִיר ,
 וְהִיא חֲלָאמָה הַנּוֹכַחַת לְקִיָּן , אֵלֶּה שְׂבוּ
 וְהָיָה אֶת־הַדְּרֵעוֹר וְהָיָה אֶת־אֶרֶם . (יח) וַיַּהַרְג , אָמַר
 וְהָיָה עַל הַרְכָב כַּעֲיֵן אָמַר עַל הַעִיר וַיִּכַּסּ לְפִי חֶרֶב , וְהַכּוּנָה עַל הַאֲנָשִׁים הַמְּיוֹחֵדִים
 לְרֶכֶב . וְהָנָה פֶּה אָמַר ז' מֵאוֹת רֶכֶב וְכֹד' הִי ז' אֶלְפִים , פֶּה פֶּרָשִׁים וְשֵׁם אִישׁ רַגְלִי ?
 הַחֵילֹף הַרְאָשׁוֹן אֲפֶסֶר לִישַׁן וְלִמַּר שֶׁהִי לְכָל רֶכֶב וְרֶכֶב אֶלֶף אִישׁ הַמְּיוֹחֵדִים לוֹ , וְאָמַר פֶּה
 מֵסַפֵּר הַרְכָב וְשֵׁם מֵסַפֵּר הַאֲנָשִׁים לְכָל הַרְכָב , וְכַעֲנִין חֵילֹף הַשְּׂנֵי כְּתִב רַד"ק שֶׁפֶה מְכָה
 מֵפֶרָשִׁים וְלֹא הַרְגָלִים וְשֵׁם לְהִסְפֵּךְ , אָמַר רַחֵם הוּא מֵאוֹד לְאוֹר שְׁאִירַע הַדְּבַר שֶׁהִי
 מֵסַפֵּר הַפֶּרָשִׁים הַנְּהַרְגִים נִצְמַטוּס כַּמְסַפֵּר אִישׁ רַגְלִי .

(טז) שׂוֹכְבֵי שַׁר לְנֹחַ הַדְּרֵעוֹר : עַל שֵׁם
 סַסִּיהַ גִּיבּוֹר וְעֵרִין מֵאֹד הַזְּכִירוּ בְּשֵׁמוֹ :
 יא (א) לַעַת

יא (א) לַעַת

מכלל יז פי

כְּמוֹ הַעַם הַמְּלַחְמָה , אוֹפִי הַצְּבָא וְהַגְּבוּרִים : (ח) וְרַחֹב , פִּי' וְאֶרֶם רַחֹב וְאֶרֶם
 צוּבָה שׂוֹכֵר עוֹמֵד כַּמְקוֹם שְׁנַיִם : וּמַעֲכָה , אֶרֶם מַעֲכָה , אוֹ מִלְךְ מַעֲכָה : (ט)
 בַּחֲרוּי , כְּשׁו"א הַכִּי"ה : (י) אֲכִישׁוּ , כְּשׁו"א הַכִּי"ת : (יא) וְהִיתָה , כְּתוּס' ה"א ,
 נַחֲסֵר' יו"ד לַס"ד הַפּוֹעֵל : (טז) נִגְף , פִּתַּח וְהוּא נִפְעַל עֵבֶר : חֲלָאמָה , הוּא חֵילָם :
 יא (א) צֵאֵת

שוכך בליב אויף דעם פלאצע .
(יט) אלס דזיר אויף דיא קעניגע ,
דהרעוור'ס פאסאלן זאָהן , דאס זיא
פאָן ישראל אויף דאָז הויפט גשלאַגען
וואָרדן , מאַכטן זיא פֿרידן מיט ישראל ,
אונד אונטרוואַרפֿן זיך איהנן . אַרם
פֿירטעטע נונטערהר דען קינדרן עמון
ווידר בייא צו שטעהן .

יא (א) דאָס דאָרויף פֿאַלגענדע
יאָהר , אלס דיא יאָהרס צייט
ווידר קאָם , אין וועלכע דיא קעניגע
דיא פֿעלד ציגע ערעפֿנן , שיקטע דור
וואב מיט זיינן קריגסקנעכטן אונד גאַנץ
ישראל דאָס זיא דיא קינדר עמון פֿעללויג
אויפֿרייבן , אַנד רבה בעלאַגן וואָלטן .
דוד בליב אַבער צו ירושלים .

(ב) אלס ער איינמאַל גען אַבענד פֿאָן
זיינעם לאַגער אויפֿגעשטאַנדן וואָר
אונד אויף דער אלטאַנען זיינעם
פֿאַללאַסטס הערום גינג ; ערוואָה ער ,
פֿאָן דער אלטאַנע העראַב איין באַדענדס
פֿרויענצימער פֿאָן זעהה שענר גשטאַלט .
(ג) ער שיקטע אונד ליס זיך גאך דעם
פֿרויענצימער ערקונדיגן , אונד מאַן
בראַכטע איהם דען בשייד : ,, עם איוט
דיא בהשבע טאַכטער אליעם , אוריה
,, דעם

וימת שם : (יט) ויראו כל
המלכים עבדי הדרעור כי נגפו
לפני ישראל וישלמו את ישראל
ויעבדום ויראו ארם להושיע
עוד את בני עמון :

יא (א) ויהי לתשובת השנה
לעת יצאת המלאכים
וישלח דוד אתיואב ואת עבדיו
עמו ואת כל ישראל וישחרתו
את בני עמון ויצרו על רבה
ודוד יושב בירושלם : (ב) ויהי
לעת הערב ויקם דוד מעל
משכבו ויתהלך על גג בית
המלך וירא אישה רחצת מעל
הגג והאשה טובת מראה
מאד : (ג) וישלח דוד וידרש
לאשה ויאמר הלא זאת בת
שבע בת אליעם אישת אוריה
יתיר א' החתי

באור

רשי

יא (א) לעת צאת וגו' , יש עת בשנה
שדרך החיילי לנחת והוא מכיסן וילך
שעברו ימות הגשמים והסוסים מוצאים בשדה
לאכול (רש"י וזאר מפרשים) . ולדעת
רד"ק פירוש לתשובת לסוף השנה שהיא תשוב'
השמש אל הנקודה ההיא . ומשכן שנה זו מוזן שיצאו המלכים הנזכרים להלחם ותכנונו (אין
יאָהר גאַכדעם ריוע קעניגע צו פֿעלדע גצאַגען וואָדען) . וישחירו , ענינו שיסחיתו
וכן ויכרו . (ב) מעל הגג , שעורו , וירא מעל הגג , אשה וגו' . (ג) ויאמר , כתב רד"ק
דרש לאנשי ביתה אם היא בת שבע ע"כ , כראה דעתו כי ויאמר שבע על דוד . ויותר כראה מה
שכתב מהרי"א שבע על המשיב , והוא פעל שלא נזכר שם פועלו , ושעורו , ויאמר לו
יאמר . ויתכן

(א) לעת נחת המלכים .
יש עת בשנה שדרך החיילי
לנחת כשהארץ מלאה קמה והסוסים
מוצאים
ישחירו , ענינו שיסחיתו
וכן ויכרו . (ב) מעל הגג ,
שעורו , וירא מעל הגג ,
אשה וגו' . (ג) ויאמר ,
כתב רד"ק דרש לאנשי
ביתה אם היא בת שבע ע"כ ,
כראה דעתו כי ויאמר שבע
על דוד . ויותר כראה מה
שכתב מהרי"א שבע על המשיב ,
והוא פעל שלא נזכר שם פועלו ,
ושעורו , ויאמר לו
שהיתה

החתי: (ד) וישלח דוד מלאכים ויקחה והכוא אליו וישכב עמה והיא מתקדשת מטמאתה והישב אל-ביתה: (ה) ותהר האשה והשלח והגד לדוד ותאמר הרה אנכי: (ו) וישלח דוד אל-יואב שלח אלי ארתי אוריה החתי וישלח יואב את אוריה אל-דוד: (ז) ויבא אוריה אליו וישאל דוד לשלום יואב ולשלום העם ולשלום המלכה: (ח) ויאמר דוד לאוריה רד לביתך ורחץ בגליקה ויצא אוריה מבית המלך והצא אתריו משאת המלך: (ט) וישכב אוריה פתח בית המלך את כל-עבדי אדניו ולא ירד אל-ביתו: (י) ויגדו לדוד לאמר לא-ירד אוריה אל-ביתו

רשי' ויאמר

מונאים נשדה לאכול: (ד) מטומאתה. מנדתה: (ו) שלח חלי את אוריה. שהיה מתכוין שיכבד עם אשתו ויהא סבור שמונו היה מעוברת: (ח) משאת המלך. סעודת דמלך: (טו) ונכה

שפיווען נאבנטראגען. אבל יותר נראה לפרש משאת לשון מתנה כמו וישא משאות (נרא' מ'ג ל"ד) עיין הנאור סס.

„דעם חתיר'ס פרוי'א“ . (ד) ער שיקטע דארויף צו איהר , אונד לים זיי'א צו זיך קאממן , זיא קאם , ער בעשליף זיא , (זיא דאטטע זיך פאן איהרר אונרדייניגקייט גערייניגט) . אונד זיא גינג ווידר נאך הויזע . (ה) דיא פרויא ווארד שוואנגר , שיקטע היז אונד לים דוד דאפאן מעלדונג טוהן , לים געמליך זאגן : „איך בין שוואנגר“ . (ו) דא זענדעטע דוד יואב דען כפעהל צו : שיקע מיר אוריה דען חתיר , אונד יואב שיקטע איהם דען אוריה . (ז) אוריה קאם אן , נאכדעם זיך נון דוד נאך יואב'ס אונד דעם דעערס וואהלזיין , אונד נאך דעם גליקליכן פארטגאנג דעם קריגס ערקונדיגט האטע ; (ח) שפראך ער צו איהם : געה נון נאך הויזע , אונד וואשריינע פיסע . אוריה גינג אלוא אויס דעם שלאסע הינוס , אונד איין גשענק פאם קעניג פאלגטע איהם נאך . (ט) אוריה לעגטע זיך אבר אן דען איינגאנג דעם שלאסעס , נעבן דען קריגסקעכטן זיינס העררן , אונד גינג ניכט נאך הויזע . (י) עס ווארדע דוד דינטרבראכט : אוריה איזט ניכט נאך הויזע גנאנגען . אלס

באור

שהיתה בת שבע מפורסמת , אולי לרוב יופיה , וזה טעם הלא זאת כמתמה על שלא הכיר דוד אותה , והיא מפורסמת . (ד) מטמאתה , מנדתה , לימר שלא בעל כדה (רש"י ורד"ק) , ואל"כ מאמר זה כמאמר מוסגר . (ח) משאת המלך , לדעת הארמי משאת סעודה , וראוי לתרגם : (עס וואורדען איהם פאן דעם קעניגט) עס וואורדען איהם פאן דעם קעניגט (נרא' מ'ג ל"ד) עיין הנאור סס . (יא) היך

אלס נון דוד איהן דאריכר צור רעדע
 שטעלטע : " דוא ביזט יא פאן דער
 ריזע געקאטמען , ווארום גינגסט דוא
 דען ניכט נאך הויזע " ?
 (יא) ערווידרטע ער דוד : דיא לאדע ,
 ישראל אונד יהודה וויילן אונטר צעלטן ,
 מיין הערר יואב אונד דיא קריגסקנעכטע
 מיינס העררן לאגרן אויף פרייעם פעלדע
 אונד איך זאלטע נאך הויזע געהן ,
 עסן , טרינקן אונד מיך צו מיינעם
 ווייבע לעגען ? ניין , זא וואהר דוא
 לעבסט , ביאדעם לעבן דייןר זעלע ,
 איך קאן דאס ניכט טוהן . (יב) דוד
 שפראך דארויף צו אוריה : בלייב
 הייטע נאך דויר , אונד מארגן ווילל
 איך דויר ווידר ענטלאסן . אוריה בליב
 אלווא דיון טאג אונד דען פאלגנדן מארגן
 צו ירושלים . (יג) דוד ליס איהן איינ
 לאדן , ער מוסטע פאר איהם עסן אונד
 טרינקען , אונד ער כרוישטע איהן .
 דעם אבענדס גינג ער וועג , לענטע זיך
 ווידר אויף זיין לאגער , נעבן דען קנעכטן
 זיינעם העררן אונד גינג ניכט נאך הויזע .
 (יד) דעם מארגענס דארויף שריכרוד
 אן יואב איינען בריף , אונד גאב זאלען
 דעם אוריה מיט . (טו) ער האטטע
 אין דעם בריפע פאלגענדס געשריבן :
 שטעללעט דען אוריה געגן דיא זייטע
 זוף דער אנגריף אס העפטיגסטן גשעהן
 זאלל

באור

(יא) חיד , סיי זמנית , ומי נפסך , סיי
 נכסית . (יב) ומטהרת , מקנת היום *
 (טו) בשמור
 (יא) חיד , חסדיו'ד הרבים : (טו) פני המלחמה , ע"ד ההשאלה :
 יב (ג) אין

ויאמר דוד אל אוריה הלוא
 מדרך אהבא מדוע לא
 ירדת אל ביתך : (יא) ויאמר
 אוריה אל דוד הארון וישראל
 ויהודה ישבים בספורת ואדני
 יואב ועבדי אדני על פני השדה
 חנים ואני אכוא אל ביתי לאכל
 ולשתות ולשכב עם אשתי
 תיך וחי נפשך אם אעשה את
 הדבר הזה : (יב) ויאמר דוד
 אל אוריה ישב בזה גסדהיום
 ומחר אשלחך וישב אוריה
 בירושלים ביום ההוא ומחרת :
 (יג) ויקרא לו דוד ויאכל לפניו
 וישת וישכרו ויצא בערב
 לשכב במשכבו עם עבדי
 אדניו ואל ביתו לא ירד :
 (יד) ויהי בבקר ויכתב דוד ספר
 אל יואב וישלח ביד אוריה :
 (טו) ויכתב בספר לאמר רבו
 את אוריה א מול פני המלחמה

החזקה מכלל יופי

יא (א) צאח , נכתב ב"אלף המשך .
 (ו) ולשלוס המלחמה , הגבורה
 העושים מלחמה : (ח) משאח ,
 בפ"ח האל"ף והוא שם התשורה :
 (טו) פני המלחמה , ע"ד ההשאלה :
 יב (ג) אין

ואלל, ציהט אייך זאראן פאן איהם אב,
 דאס ער אים גפעכטע אומקאממע.
 (טז) אלס נון יואב דיא שטאט איינג
 שליסן וואלטע, שטעללטע ער אוריה
 געגן דיא זייטע, פאן דער ערוואוסטע,
 דאס זיא פאן טאפערע מאנשאפט פאר
 טידינגט ווארדע. (יז) דיא בזאצונג
 טאט איינען אויספאל, אונד גרויף יואב
 אן, עס פילן אייניגע פאם העערע,
 פאן דען קנעכטן דור'ס, אונד זא קאם
 אויך אוריה דער חתיר אום.

(יח) יואב שיקטע דארויף (אייניגען
 באטען) אונד ליס דוד אללע פארפעללע
 דעם קריגס בעריכטן. (יט) ער טרוב
 דיועם באטע פאלגענדס אויף: ווען
 דוא דעם קעניגע אללע פארפעללע דעם
 קריגס אויס ערצעהלט האבען ווירסט;
 (כ) אונד דוא זיהסט, דאס דער קעניג
 זיין צארן גראטהע, אונד עטווא
 שפרעכע: ווארום האבט איהר אייך זא
 נאה אן דיא שטאט געוואגט, זיא אג
 צוגרייפען, קאנטעט איהר דען ניכט
 דענקן, דאס מאן פאן דער מויער העראב
 שיסען ווערדע? (כא) ווייז קאם
 אבימלך זאהן ירבשח אום? ניכט
 וואהר, איין ווייב ווארף איין שטיק פאן
 איינעם אברן מיהלשטיינע, פאן דער
 מויער העראב אויף איהן, אונד ער
 מוסטע צו רובן שטערבן? ווארום
 האבט איהר אייך אלזא זא נאהע אן דיא
 מויער געוואגט? דאן זאגע איהם: אויך

בייא

דיין קנעכט אוריה דער חתיר איזט דא

באור

רשי

(טז) בשמור, עיין נכור שופטים א' כ"ד.
 (כג) כי
 (כא) בן ירובשת.
 הוא

(טז) ונכה ומת. כדי שתהא מגורשת
 למפרע ונמו' שלא על אשת איש שכל
 ה' הוא למלחמה כותב גט לאשתו על תנאי אש ימות במלחמה: (כא) בן ירובשת.
 הוא גדעון שעסה מריב' עם הכנשת

בייה געבליבן . (כב) דער באַטע
 גינג אַלזאָ אַב , קאַם אונד בריכטעטע
 דוד אַלס וואָס איהם יואב אויפֿגטראַגען
 האַטטע . (כג) אונד שפראַך צו
 איהם : דיא לייטע וואָרן אונס איבער־
 לעגן , אונד טאַטן איינען אויספֿאַלל
 אויף דאַן פֿעלד : דאָך וויר דרענגטן זיא
 צוריקבין אַן דען איינגאַנג דעם טהאַרם ;
 (כד) אַבער דא שאַסן דיא באַגענ־
 שיצן אויף דיינע קנעכטע , פֿאַן דער
 טויער העראַב , עם קאמען דאָדורך
 אייניגע פֿאַן דען קנעכטן דעם קעניגס
 אום , אויך איזט דיין קנעכט אוריה
 דער חתיר דאבייא גבליבן . (כה) דוד
 שפראַך דאָרויף צו זיינעם באַטן : זאַגע
 אַן יואב פֿאַלגענדערמאַסן : לאַס דיר
 וועגן דיזס פֿרפֿאַללס ניכט לייד זיין ,
 דען דאַן קריגס שווערד פֿריסט גוועהנליך
 אויף דיזע אָדר יענע אַרט . גרויף נור
 דיא שטאַרט פֿערנר מיט נאַכדרוק אַן
 רייס זיא נידער , אונד בפֿעסטגע זיא
 ווידער . (כו) אַלס אוריה'ס פֿרוי־
 פֿרנאַם , דאַס איהר מאַן טאַד זייה ,
 טרויערטע זיא אום איהן . (כז) זאַבאַלד
 דיא טרויער צייט פֿרכייה וואָר , שיקטע
 דוד

באור

(כג) כי גברו וגו', נתחלה גברו הם
 עלינו וינחו עלינו השדה, אבל כאן סורנו
 להיות עליהם ולרדפם אחורנית עד שער
 העיר, ולזוירו המורים ונהיו עליהם,
 היינו חזקים מהם, וידינו על העליונה,
 ואנכי תרגמתיו לפי הכוונה. (כד) ויראו,
 יתיר אל"ף ומשפטו ויכו. (כה) והרסה,
 קומת העיר. וחזקתו, פי' אכרבתא"ל,
 אחר שכבשת אותה תחזק את העיר להשגב בהמן האויבים. והפי' הזה יפה, אע"פ שהי' ראוי
 לכתוב וחזקה, כי עיר נקבה, מ"מ אפשר שהכוונה על המבצר המחזק את העיר, וכן וקמטנו
 אותו (להלן י"ז י"ג). וכן תרגמתיו.

החתי מת : (כב) וילך המלאך
 ויבא ויגד לדוד את כל אשר
 שלחו יואב : (כג) ויאמר המלאך
 אל־דוד כי־גברו עלינו האנשים
 ויצאו אלינו השדה ונהיה
 עליהם עד־פּתח השער :
 (כד) ויראו המוראים אל־
 עבדיך מעל החומה וימורו
 מעבדי המלך וגם עבדך אוריה
 החתי מת : (כה) ויאמר דוד
 אל־המלאך בה־תאמר אל־
 יואב אל־ירעו בעיניך את־
 הדבר הזה בירכזה ויכזה האבל
 החרב החזק מלחמתך אל־
 העיר והרסה וחזקתו :
 (כו) ותשמע אשת אוריה כי־
 מת אוריה אישה ותספד על־
 בעלה : (כז) ויעבר הַיֶּאֱבֵל

רשי

הוא הסעל : (כה) החזק מלחמתך
 אל העיר והרסה. עד כאן דברי
 השליחות וחזקו. דוד אמר למלאך
 וחזקו ליואב בדברי תנחומין שלא ירך
 לבו :

יב (ד) ויבא

יב (ד) ויבא
 הלך

וַיִּשְׁלַח דָּוִד וַיֵּאסְפֶה אֶל-בִּירְתּוֹ
וַתְּהִי-לוֹ לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לּוֹ בֶן
וַיַּרְע הַדָּבָר אֲשֶׁר עָשָׂה דָּוִד
בְּעֵינֵי יְהוָה :

דוד צו איהר , לים זיא אין זיין שלאם
ציהן , דהיראטהטע זיא , אונד זיא
גבאהר איהם איינן זאָהן . אבער די
זאכע , דיא דוד דא גטאהן מוספיל
דעם עוויגן .

יב (א) וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת-נָחַן
אֶל-דָּוִד וַיִּבֹא אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ
שְׂנֵי אַנְשִׁים הָיוּ בְּעִיר אַחַת אַחַד
עָשִׂיר וְאַחַד רֹאשׁ : (ב) לְעָשִׂיר
הָיָה צֹאן וּבָקָר הַרְבֵּה מְאֹד :
(ג) וְלֹרֵשׁ אֵין-כֹּל כִּי אִם-כִּבְשָׂה
אַחַת קִטְנָה אֲשֶׁר קָנָה וַיַּחֲדָהּ
וַתַּגְדֵּל עִמּוֹ וְעַם-בְּנָיו יַחְדָּו מִפְתּוֹ
הָאֵכֶל וּמִבְּסוֹ תִשְׁתַּה וּבְהִיקוּ
תִשְׁכַּב וַתְּהִי לוֹ כִּבְתָּ : (ד) וַיִּבֹא
הַלֵּךְ לְאִישׁ הָעָשִׂיר וַיַּחְמַל
לְקַחַת מִצֵּאָנוֹ וּמִבָּקָרוֹ לַעֲשׂוֹת
לְאַרְחַת הַבָּא לוֹ וַיִּקַּח אֶת-כִּבְשָׂת
הָאִישׁ הַרֹאשׁ וַיַּעֲשֶׂה לְאִישׁ
הַבָּא אֵלָיו : (ה) וַיַּחֲרֹאֲף דָּוִד
בְּאִישׁ מְאֹד וַיֹּאמֶר אֶל-נָחַן חִי-
יְהוָה כִּי בֶן-מָוֶת הָאִישׁ הָעָשִׂיר
יחרא' יחיר א' זאת
רש"י

יב (א) דער עוויגע זענדעטע נחן
אן דוד . דזער גינג הין אונד
ערזעהלטע איהם : צווייא מענד לעב
טעו אין איינער שטאט , איינער וואר
רייך , דער אנדרע ארם . (ב) דער
רייכע האטטע שאפע , דינדער , זעהר
פיל . (ג) דער ארמע האטטע ווייטער
ניכטס , אלס איין איינציגס שעפלען ,
דאו ער זיך גקויפט אונד אויפגעצאגען
האטטע , אונד בייא איהם אונד זיינען
קינדערען גראסגעווארדען וואר . דזעס
אס פאן זיינעם ביססען , מראנק אויס
זיינעם בעכר , שליף אין זיינעם שאסע ,
אונד וואר איהם וויא איינע טאכטער .
(ד) איינסט קאם אין רייזענדר צו דעם
רייכען מאנע , דא שאנטע דזער פאן
זיינעם קליינן פיה אדר דינדען עטוואס
צונעהמן , דען צו איהם גקאמנען גאסט
צו בוירטען אונד נאהם — דאן שעפלען
דעם ארמען מאנס , אונד בוירטעטע
דאמיט דען מאן , דער בייא איהם איינ
געשפראכען האטטע . (ה) דוד כראך
אין העפטיגען צאָהן אויס איבער דען
מאן , שפראך צו נחן : זאָוואָהר דער
עוויגע לעבט ! דער מאן דער דזעס
טאט

באור

יב (ד) ויבא הלך . דיונה חת
יזר הרע תחלה להלך שעובר
לדרכו וחח"כ לאורה שנעשה חכסנאי וחר כך לחיס שהוא בעל הבית :
(ה) כי בן מות . הגוף חת העני כאילו נוטל חת נפשו שנחומר חת נפש
בעליו

טאט איזט דעם טאדעס ; (ו) אונד
 דאז שאף זאל ער פיר פאך בעצאהלען ,
 ווייל ער זאואס טוהן קאנטע , אונד
 זא גפיהללאס וואר . (ז) היראויף
 שפראך נתן צו דוד : דוא ביזט דער מאן !
 זא שפריכט דער עוויגע , דער גאטט
 ישראל'ס : איך האבע דרך צום קעניג
 גזאלבט איכר ישראל , דרך עררעטעט
 פאן דער האנד שאול'ס , (ח) איך
 גאב דיר דיינעס העררען הוין , לעג
 טעריא ווייבער דיינעס העררען אין
 דיינען שאס , פערטרויעטע דיר דאז
 הוין ישראל אונד יהודה אן ; ווארע
 דיועס אכר נאך צו וועניג , זא קענטע
 איך דיר יא , וויא דיועס אדער יענס
 איזט , נאך מעהר געבן . (ט) ווארום
 האסט דוא אלא דעס עווינען ווארט
 פעראכטעט , אונד זא איבעל אין ווינען
 אויגעגעטאהן ? אוריה דען חתי לג
 סעסט דוא אים קריגע ערשלאגען ,
 זיינע פרויא נאהמסט דוא דיר צום
 ווייבע ; זאגאר ליסעסט דוא איהן דורך
 דאז שווערד דער קינדער עמון'ס . אומ'
 קאמן ! (י) נון , זא זאל אויך דאז
 שווערד פאן דיינעס הויע ניכט וויינען
 אין עוויגקייט ; ווייל דוא מיך זא הינדאג
 גועצט , אונד אוריה'ס פרויא דיר צום
 ווייבע

זאת : (ו) ואת הכבשה ישלם
 ארבעתים עקב אשר עשה
 את הדבר הזה ועל אשר לא
 חמל : (ז) ויאמר נתן אל
 דוד אתה האיש כה אמר יהוה
 אלהי ישראל אנכי משחתיה
 למלך על ישראל ואנכי
 הצלתיך מיד שאול : (ח) ואתנה
 לך את בית אדניה וארתי נשי
 אדניה בחיקה ואתנה לך את
 בית ישראל ויהודה ואם מעט
 ואספה לך כהנה וכהנה :
 (ט) מדוע בזית את דבר
 יהוה לעשות הרע בעיניו את
 אוריה החתי הכיפה בחרב ואת
 אשתו לקחת לך לאשה וארזו
 הרגת בחרב בני עמון : (י) ועתה
 לא תסור חרב מביתך עד
 עולם עקב כי בזרתי וחתקת

את אשת אוריה החתי להיות

לך

רשי בעניוק

באור קמץבוק

(ח) ואם מעט וגו' , כלומר ואם זאת שנתתי
 לך עוד מעט , אני יכול להוסיף לך כהנה
 וכהנה . וכל כהנה בלשון נקבה כסגולת
 הלאן בדבר שלא הוצרך המין . וסוף לערו
 מלאן (סנה' כ"א) שהמלך לא ירבה לו
 יותר מ"ח נשים , ולדעתם שב כהנה על נשיו .
 ואתו הרגת וגו' , טעם הכפילה לומר שתי
 דעות עשה כמתתי על שהרג אותו ג"כ בחרב

לָהּ לְאִשָּׁה : (יא) כֹּה יֹאמֶר
 יְהוָה הִנְנִי מְקִים עָלֶיךָ רָעָה
 מִבֵּיתְךָ וּלְקַחְתִּי אֶת־נְשִׁיךָ
 לְעֵינֶיךָ וּנְתַתִּי לְרַעִיָּה וְשָׁכַב עִם־
 נְשִׁיךָ לְעֵינֵי הַשָּׁמֶשׁ הַזֹּאת :
 (יב) כִּי אָחָה עָשִׂיתָ בְּסַחֵר וְאֲנִי
 אֶעֱשֶׂה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה נֶגְדְךָ
 כָּל־יִשְׂרָאֵל וְנֶגְדְךָ הַשָּׁמֶשׁ :
 (יג) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־נָתָן הַטָּאֵתִי
 לַיהוָה * וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל־דָּוִד
 גַּם־יְהוָה הֵעֲבִיר הַטָּאֵתֶךָ לֹא
 תָמוּת : (יד) אַפְסֵי־כִי־נִאֲמַרְנָה
 נֶאֱצָה אֶת־אִיבֵי־הַיְהוָה בְּדַבַּר הַזֶּה
 גַּם הִבֵּן הַיְלֹוֹד לָהּ מוֹת יָמוּת :

רש"י (טו) וילך

(יד) כי נאחז נאלצת את אויביי כינוי הוא
 זה דרך כבוד למעל' ויונתן תירגם ארז
 מופתת פתחת' פומא דסכאי עומא דה'
 (טו) ויאחז

נות הקוטאים, כי השם לא יחפון נמות המית כ"א נאוכו מדרכו וחיה, אפס כי נאחזונו' לא
 חפסר מכל וכל, אכל גם הנן ונו'. וטעם גם כתב רד"ק, מלכד העונש שאמרת' לך ככר גם
 הנן הילוד נות ימות. (יד) כי נאחזונו', לפי' המפרשים אמר אויבי על דרך כבוד למעלה.
 והנכון שישנו הפעל פה כהפעיל, (ומנאכו כזה יותר במקרא) ושעורו, על שאתה גרמת
 שיחללו אויבי ה'את השם וכן תרגם הארמי, ארי מפתח פתחתא פומא דסכאי, כלומ' נתת להם
 פתחון

מכלל יופי

יב (ג) אין כל, מאומה: (ג) ויחיה, כתבר' שמואל הנגיד כי היו"ד דגושה,
 ולא מצאנו כן בס' המדויקים: מפתח, התיכח לחם: הלך, תאר:
 (ו) ארכעתים, כ' פעמים ארבעה: (יא) לרעיד, כיו"ד וענינו ליחיד ואפשר ששרשו
 רעה, או לרעיד לא' מרעיד ואין לאדם אוהב יותר מבנו: לעיני השמש, בגלוי:
 (יד) אפס, במקום כלתי: נאחז, מקור במשקל העבר: (טו) ויגוף, נגפו
 בחולי

ה א

ווייבע גנאממען • (יא) זא שפראך
 דער עוויגע: איך וויל דיר איין אונז
 גליק אויס דיינעם אייגען הויזע ענטש
 שטעהן לאססען, וויל דיר דיינע ווייז
 בער פאר דיינען אויגען ענטרייסען,
 אונד זיא דיינעם נעכסטען געבען,
 דער זיא כשלאפען ווירד אים אננויכט
 דוור זאנע. (ד"ה אם העללען טאנע).
 (יב) רוא טאטסט היימליך, איך אבר
 וויל דיזעס עפנטליך טוהן, פאר גאנץ
 ישראל אונד דוור זאנע! (יג) דוד
 שפרך צו נתן: זא איך האבע געגן דען
 עוויגן גוונדיגט — דא שפראך
 נתן ווירד צו איהם: עוואר לעסט דיר
 דער עוויגע אין זאפען דיינע נינדע הינט
 געהן, דאס דוא ניכט שטערבן
 זאלסט; (יד) יעדאך ווייל דוא
 דורך דיוס פערגעהן, דען פיינדען דעם
 עוויגען צום לעסטדען אנלאס גגעבען,
 זא

באור

שכאי ישראל (מרד"ק). (יא) לעיני
 השמש, לעין כל. (יג) הטאתי לה,
 התודה את חטאיו וחרט עליהם, ועל זה
 ויאמר נתן, לפי שאתה מתחרט, גם ה'
 סולח לך כל מה שחטאת לו, ולא תמות עתה
 נאוכו מדרכו וחיה, אפס כי נאחזונו' לא
 חפסר מכל וכל, אכל גם הנן ונו'. וטעם גם כתב רד"ק, מלכד העונש שאמרת' לך ככר גם
 הנן הילוד נות ימות. (יד) כי נאחזונו', לפי' המפרשים אמר אויבי על דרך כבוד למעלה.
 והנכון שישנו הפעל פה כהפעיל, (ומנאכו כזה יותר במקרא) ושעורו, על שאתה גרמת
 שיחללו אויבי ה'את השם וכן תרגם הארמי, ארי מפתח פתחתא פומא דסכאי, כלומ' נתת להם
 פתחון

(טו) וַיִּלֶךְ נָתָן אֶל־בֵּיתוֹ וַיִּגְף
 יְהוָה אֶת־הַיֶּלֶד אֲשֶׁר יָלְדָה
 אִשְׁת־אֹרִיָּה לְדָוִד וַיֵּאנֶשׁ :
 (טז) וַיִּבְקֹשׁ דָּוִד אֶת־הָאֱלֹהִים
 בְּעַד הַנְּעֹר וַיֵּצֵא דָּוִד צֹם וּבָא
 וּלְזָן וַיִּשְׁכַּב אַרְצָה : (יז) וַיִּקְמוּ
 זַקְנֵי בֵיתוֹ עָלָיו לְהַקִּימוֹ מִן־
 הָאָרֶץ וְלֹא אָבָה וְלֹא־בָרַח אֲתָם
 לֶחֶם : (יח) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
 וַיָּמָת הַיֶּלֶד וַיִּרְאוּ עַבְדֵי דָּוִד
 לְהַגִּיד־לוֹ כִּי־מָת הַיֶּלֶד כִּי
 אָמְרוּ הִנֵּה בְהוּת הַיֶּלֶד הוּא
 הַבְּרִנּוֹ אֵלָיו וְלֹא־שָׁמַע בְּקוֹלָנוּ
 וַאֲיֵךְ נֹאמַר אֵלָיו מָת הַיֶּלֶד וַעֲשֵׂה
 רַעָה : (יט) וַיִּרְא דָּוִד כִּי עָבְדָיו
 מְתַלְחֲשִׁים וַיִּבְנֶה דָּוִד כִּי מָת הַיֶּלֶד
 וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶעֱבְדֵי הַמָּת הַיֶּלֶד
 וַיֹּאמְרוּ מָת : (כ) וַיִּקָּם דָּוִד

מהארץ

דארוים, דאס דאז קינד טאד זיין מיסע. ער פראגטע דא הער : איזט דאז קינד טאד? אונד זיא אנטווארטעטען: יא עם איזט טאד. (כ) זא גלייך

רשיי

(טו) וַיִּלֶךְ נָתָן אֶל־בֵּיתוֹ וַיִּגְף
 וּלְזָן וַיִּשְׁכַּב אַרְצָה : (יז) וַיִּקְמוּ
 זַקְנֵי בֵיתוֹ עָלָיו לְהַקִּימוֹ מִן־
 הָאָרֶץ וְלֹא אָבָה וְלֹא־בָרַח אֲתָם
 לֶחֶם : (יח) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
 וַיָּמָת הַיֶּלֶד וַיִּרְאוּ עַבְדֵי דָּוִד
 לְהַגִּיד־לוֹ כִּי־מָת הַיֶּלֶד כִּי
 אָמְרוּ הִנֵּה בְהוּת הַיֶּלֶד הוּא
 הַבְּרִנּוֹ אֵלָיו וְלֹא־שָׁמַע בְּקוֹלָנוּ
 וַאֲיֵךְ נֹאמַר אֵלָיו מָת הַיֶּלֶד וַעֲשֵׂה
 רַעָה : (יט) וַיִּרְא דָּוִד כִּי עָבְדָיו
 מְתַלְחֲשִׁים וַיִּבְנֶה דָּוִד כִּי מָת הַיֶּלֶד
 וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶעֱבְדֵי הַמָּת הַיֶּלֶד
 וַיֹּאמְרוּ מָת : (כ) וַיִּקָּם דָּוִד

פתחון סה לדבר על ה' ועל משיחו. הילוד, תאר כמו גבר, סכור. (טו) ויאנש, ענין חולי כנר. (טז) ויבקש, חש'פ שאמר הכביא שהנער ימות התפלל בעדו, כמו שאמר, מי יודע וסכני ה' וגו' (רד"ק). בא ולן, ובא מכית ה' שהי' סס כל היוס נס ומתפלל, כשא לביתו לן בלא אכילה ושכב ארנב (מהכ"ל). (יח) ועשה רעה, כגופו. (כ) וישאל וישומו וגו', ע"ד

באר

פתחון סה לדבר על ה' ועל משיחו. הילוד, תאר כמו גבר, סכור. (טו) ויאנש, ענין חולי כנר. (טז) ויבקש, חש'פ שאמר הכביא שהנער ימות התפלל בעדו, כמו שאמר, מי יודע וסכני ה' וגו' (רד"ק). בא ולן, ובא מכית ה' שהי' סס כל היוס נס ומתפלל, כשא לביתו לן בלא אכילה ושכב ארנב (מהכ"ל). (יח) ועשה רעה, כגופו. (כ) וישאל וישומו וגו', ע"ד

שמואל ב יב

הרגום אשכנזי לר

מִהַרְצֵן וַיִּרְחֵץ וַיִּסַּךְ וַיַּחֲלֵף
 שִׁמְלֹתָיו וַיָּבֵא בֵּית־יְהוָה וַיִּשְׁתַּחֲוֶה
 וַיָּבֵא אֶל־בֵּיתוֹ וַיִּשְׁאֵל וַיִּשְׁמָו לוֹ
 לֶחֶם וַיֹּאבֵל : (כא) וַיֹּאמְרוּ
 עֲבָדָיו אֵלָיו מָה הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר
 עָשִׂיתָה בְּעִבּוֹר הַיֶּלֶד חַי צְמִתָּ
 וַתִּכְרֶךְ וּכְאֲשֶׁר מַת הַיֶּלֶד קִמְתָּ
 וַתֹּאכַל לֶחֶם : (כב) וַיֹּאמֶר
 בְּעוֹד הַיֶּלֶד חַי צְמִיתִי וַיֶּאֱבָכָה
 כִּי אָמַרְתִּי מִי יוֹדַע יְחִנֵּי יְדָוָה
 וְהִי הַיֶּלֶד : (כג) וַעֲתָה יָמַת
 לָמָּה זֶה אֲנִי צָם הָאוֹכֵל לְהִשְׁבֹּו
 עוֹד אֲנִי הֹלֵךְ אֵלָיו וְהוּא לֹא־
 יָשׁוּב אֵלָי : (כד) וַיִּנְחַם דָּוִד אֶת
 בַּת־שָׁכֵעַ אִשְׁהוֹ וַיָּבֵא אֵלָיָהּ
 וַיִּשְׁכַּב עִמָּה וַתַּהַר בֶּן וַיִּקְרָא
 חֲנָנִי' אֶת

גלייך שטאַנד רוד פֿאַן דער ערדע
 אויף , וואוּש אונד זאלכטע זיך ,
 וועכסלטע דיא קליידר , גינג אין דאז
 הויז דעם עוויגן , ווארף זיך צור אָנ־
 בעטונג נידר , קאַם נאך הויזע , אויף
 ויין בגעהרן טרוג מאן איהם עסן אויף
 אונד ער צום . (כא) דא שפראַכען
 זיינע ריהנער צו איהם : וואָס בערדייטעט
 דיזם בעטראַגען ; אַלס דאז קינד נאָך
 לעכטע , פֿאַסטעטעסט דאז אונד
 וויינטעסט , אונד זאָבאלד עס טאָד
 וואר , שטאַנדעסט דאז אויף , אונד
 אסעסט ? (כב) ער ערווידרטע : דא דאז
 קינד נאָך אס לעבן וואר , פֿאַסטעטע
 איך אונד וויינטע , ווייל איך מיר דאכט
 טע : ווער ווייס , פֿיללויכט טורחט מיר
 דער עוויגעגנאדע , אונד לעסט דאז
 קינד גנעזן ; (כג) נון איזט'ס אבר
 טאָד , וואצו זאָלט' איך פֿאַסטען ? קאן
 איכ'ס מעהר צוריקשאַפֿען ? איך וואנד
 לעצו איהם הין , עס קעמט אבר ניש
 ווידר צו מיר . (כד) רוד טרעסטעטע
 היראויף ויינע פֿרויא בהשבע , קאם צו
 איהר אונד בשליף זיא . זיא גבאָהר
 שלמה

ב א ו ר

זוה יהושע ויורידום, ושעורו : וישאל לשום לו
 לחם, וישמו : (כא) בעבור הילד,
 ענינו בעוד שהילד חי, וכן ת"י עד דרבייא
 קיים : (כב) ותקרא, וכן הקרי, ואין
 פירושו שנת שבע מענמה נתן לו עס זה,
 כי כבר כאמר בדה"י (א' כ"ב ט') כי תקרא
 כן עפ"י השם, שאמר לדוד שהנן אשר יולד
 לו יהי' שמו שלמה, אלא פירושו שמיד אחרי
 המליטה אותו, היא היתה הראשונה שקראו
 את הילד בשם זה. ולפי הכתיב הוא פעל
 שלא נזכר שם פועלו (מאן נענטע) : (כה)
 וישלח וגו', לדעת רד"ק וי"ו של וישלח

במקום בעבר, ושב על המקרא שלפניו לומר
 לכך קראה את שמו שלמה לפי שה' שלח ביד
 הכניא, ומה שאמר ויקרא שמו יודיד' הוציא על
 דוד געשה כן מעצמו. ואין כראין דכרוי,
 אלא פירושו כפשוטו, שהשם שלח את כתן
 שקרא את שמו יודידה, ולא שיהי' כן שמו
 אשר יקראו לו בני אדם, כי כבר אמר האל
 שיהיה שמו שלמה, אלא קראו יודידה בעבור
 ה', כלומר השם הזה לא יהי' שגור כפי אדם
 אלא כפי ה' שהוא בעצמו יקראהו כן לרוב
 אהבתו אותו, וטעם יודידה כמו יודידובז
 השם במקום כמו, כמושי יד על כס יה
 (שמות) ה ב 2

הרגום אשכנוי

שמואל ב יב

שלמה • דיזען האטע דער עוויגע ליב •
 (כה) ער זענדעטע דען פראפעטן נחן,
 וועלכער איהם דען צונאמען ידיריה
 (ליבלינג דעם עוויגען) געבען מוסטע,
 פאן דעם עוויגען וועגען • (כו) אינ
 דעסען האטע יואב דען קריג נפיהרט מיט
 רבה דער קינדער עמון, אונד דיא
 קעניגליכע רעזידענץ עראכרט •
 (כז) ער זענדעטע דארניף באטען אן
 דוד, אונד לים איהם זאגען: איך
 האבע מיט רבה דען קריג גפיהרט,
 אונד דיא וואסערשטאט ברייטסער
 אכערט • (כח) ציהע אלזא דאן נאך
 איכריגע קריגס פאלק צוזאמען,
 בלאגרע דיא שטאדט אונד נעהמע זי
 פאללענדס איין, דען ווען איך דיא
 שטאדט אייננעהמע, זא טראגע איך
 דען רוהם דאפאן • (כט) דוד צאג
 אלזא אללעם פאלק צוזאמען, גינג
 נאך רבה, בעקריגטע עס אונד נארום
 עס איין • (ל) נארום איהרעם קעניגע
 דיא קראגע פאם הויפטע, דיא איין
 ככר אן גאלד וואג מיט עדעלשטיינען
 בזעט וואר, אונד זעטצטע זי וך
 אויף, אויך פיהרטע ער אויס דער
 שטאדט

את שמו שלמה ויהוה אהבו :
 (כה) וישלח ביד נתן הנביא
 ויקרא את שמו ידידיה בעבור
 יהוה : (כו) וילחם יואב ברבת
 בני עמון וילכד את עיר
 המלכה : (כז) וישלח יואב
 מלאכים לדוד ויאמר גלחמתי
 ברבה גם לכדתי את עיר
 המים : (כח) ועתה אסף את
 יתר העם וחינה על דוד
 ולכדה פן אלכד אני את העיר
 ונקרא שמי עליה : (כט) ויאסף
 דוד את כל העם וילך רבקה
 וילחם בה וילכדה : (ל) ויקח
 את עטרת מלכם מעל ראשו
 ומשקלה פפר זהב ואבן יקרה
 ותהי על ראש דוד ושלל העיר
 הוציא

באור

רשי

(שמות י"ז ט"ז) והדומים • וכונן לפ"ו שלא
 מנחנו בשום דוכתה שנקרא בשם ידידיה •
 (כו) עיר המלכה, יתכן שהי' חלק אחד
 מעיר כנבל משאר העיר למושב המלך,
 ובמקרא שלאחריו נקראת עיר המים, ואולי
 היתה כנ"ל על אמת המים • (כח) ונקרא
 שמי עליו, חלק יואב כבוד למלכו שיבוא
 וילכד את העיר, למען יקראו שמו עלי' •
 ויברכהו העם לאמר: הנה מלכנו כלתם
 מלחמותינו, ומרחיב ארצינו, ואם לא יבוא
 יהי' התפארת

אכיל' כמו ואברה מידה : (כה) בעבור
 ה' • אשר אהבו : (כו) את עיר
 המלכה • שני חזוקי חומה היו זה
 חינוכה ופנימי' העיר החינוכה עיר
 מלכה והפנימי' למצד ולחוק :
 (ל) את עטרת מלכם • תועבת בני
 עמון מלכם שמו לשון מלך : ותהי על
 ראש דוד • אתי הגיתי בטלה :

(לא) מנרה

הוֹצִיא הַרְבֵּה מְאֹד: (לא) וְאֶת־
הָעַם אֲשֶׁר־בָּהּ הוֹצִיא וַיִּשֶׂם
בַּמַּגֵּרָה וּבַחֲרִיצִי הַבְּרִזָּל
וּבַמַּגְזְרוֹת הַבְּרִזָּל וְהַעֲבִיר אֹתָם
בַּמַּלְבָּן וּכְנִיעֵשׂוּהוּ לְכָל עָרֵי בְנֵי־
עַמּוֹן וַיֵּשֶׁב דָּוִד וְכָל־הָעָם־
יְרוּשָׁלַם:

שטארט איינע זעהר בטרעכטליכע
בייטע . (לא) דיא איינוואהנער לים
ער הערויס פיהרען , אונד טהיילס
אונטער זעגען , אייזערנ דרעשוואלצען
אונד אייזערנ האקן לעגען , טהיילס
דורך ציגעלאפן שלעפען . זא פערפוהר
ער מיט אללען שטעטען דער קינדער
עמונ'ס , אונד קעהרטע הערנאך מיט
רעם גאנצען רזערע ווידר נאך
ירושלים .

יג (א) ויהי אחר־כֵן
ולאבשלום בן־דוד אחות
יפה ושמה תמר ויאהבה אמנון
בן
רשׁי

יג (א) איינע צייטלאנג נאכדער
טרוג זיך פאלגענדס צו :
אבשלום זאהן דוד'ס האטטע איינע
שענע שוועסטער , מיט נאמען תמר ,
אין וועלכע זיך אמנון זאהן דוד'ס פער־
ליבטע
באור

(לא) מוגרה וחרויים ומגרות
כמין פלירפס שקורין ליומ'ה בלעז
(כמו ש"א יג"כ"א) מיניסורין הס :
מוגרה : סכין פגוס פגימות הרצה
תכופו' זו לזו : חרויים : הוא מורג
חרון מלא חרויים כמין פלירפס
שקורין ליומ'ה : במלכן . צטיט חונות
וכן תרגם יונתן וגרריתסון בשוקיא :
יג (א) ולאבשלום אחות יפה
שהיתה

לו . (לא) וישם , עשה בהם שפטים
גדולים והמיתם נמיני אכזריות זוכים .
במגרה , סכין פגוס פגימות הרצה
תכופות זו לזו (רש"י) . ובחריצי , כלי
גדול וכבד לדז התנאה (ד"ק בשרשים) .
ובמגרות , הם הגרוכים שנוקעין בהם
העגים (הנ"ל) . במלבן , שרפס בכבשן
שורפים צו הלכנים . וי"ת ונור יתהן
בשוקיא כלומר גדרס בחזית שהם מחופין
בלכנים , וראוי לתרגם : (ער לים זי"ה
טהיילס דורך דיא שטראסען
של יושפען) .

יג (א) ויהי אחרי כן , שערו : זאת הי' אחרי כן , כלומר הדבר המסופר בפסוקי הבאי'
הי' אחרי כן . עמ"ס לעיל

מ כ ל ל י ו פ י

בחולי קשה : (יו) ולא ברה , ולא אכל ענין אכילה מועטה : (ית) מה הילך ,
פועל עבר : (יט) מהלחשים , מדברים בסוד ובחשאי : (כ) בייור , ענין הזמן
ההוא : (כד) ויקרא , כתיב והקרי והקרא הכתיב אומר כי הקב"ה קרא אותו
שלמה והקרי , על בת שבע קראתו שלמה , ויקרא , דוד שמו ידודי' :
(לא) ובחריצי , כמו למורג חרוץ , ענין חיתוך וכריתה , כלי שרשים בו החבואה ,
לוחעץ ואבנים דקות החובות תחתיו לחתוך האבן ולהוציא החבואה מקליפתה ,
ונקרא חרוץ ע"ש מלאכתו שחותך הקליפה מעל החבואה :
יג (ב) ויצר

יג (א) איינע צייטלאנג נאכדער
טרוג זיך פאלגענדס צו :
אבשלום זאהן דוד'ס האטטע איינע
שענע שוועסטער , מיט נאמען תמר ,
אין וועלכע זיך אמנון זאהן דוד'ס פער־
ליבטע
באור

לוכטע ; (ב) זא , דאס איהם איינע
 קראנקהייט דראדעטע וועגען זינד
 שוועסטער חמר ; דען זיא וואר איינע
 יונגער , אונד עס וואר און זיינען אויגען
 שווער , איהר עטוואס צו טוהן .
 (ג) אמנון האטטע איינען פריינד ,
 נאמענס יונדב , (ער וואהר איין זאָהן
 שמעה'ס דעם ברודר'ס רוד'ס .) דיזער
 יונדב וואהר איין זעהר קלוגער מאן .
 (ד) אלס ער איהן גון אוינסט גפראגט :
 ווארום מיין פרינץ , וורסט דו זא מיט
 יעדס מארגן זא אבנצעהרט ? ווילסט
 דו א מיר'ס ניכט זאנען ? אונד אמנון
 איהם גשטאנד : איך ליכע חמר ,
 דיא שוועסטער מיינעם ברודער'ס
 אכשלוס : (ה) דא שפראך יונדב צו
 איהם : לעגע דייך צו בעטטע , אונד
 שטעללע דייך קראנק ; ווען דאן דיין
 פאטער קאממען ווירד , דייך צו בויען ,
 זא ביט איהן : לאס דאך מיינע שוועסטער
 חמר קאממען אונד מיך מיט איהגענד
 אויבער שפייע לעבן ; דאס זיא נעמליך
 דיא לאכע שפייע פאר מיינען אויגען
 מאכע דאמיט איך צוזעהע , אונד זיא
 אויס איהרער האנד גניסע .
 (ו) אמנון לענטע זיך אלא זא בעטטע ,
 אונד שטעלטע זיך קראנק , אלס גון
 דער

באור

(א' א') : (ב) כי בחולה היא ,
 כלומר היתה כנוע כדרכ התולות
 בזמן ההוא , ולפיכך ייפלא בעיני אחיק ,
 ככסה ונעלם מומו ועך תאנה יכול לבקש
 ויטכב עמה (רש"י) , (ד) בבקר בבקר ,
 כלומר תלך הולך ודל מדי יום ביום . (ה)
 והתחל , הרחם עמך חולה . הבריה ,
 שרטה גופל על מחל קל ומעט , עוב להשיב
 הן שפס החולה . (ו) לבבות , שם מעשה

בן-דוד : (ב) ויצר לאמנון
 להתחלות בעבור המר אהרזו
 כי בתולה היא ויפלא בעיני
 אמנון לעשות לה מאומה :
 (ג) ולאמנון רע ושמו יונדב בן
 שמעה אחי דוד וינדרב איש
 חכם מאד : (ד) ויאמר לו
 מדוע אהה בכה דל בן המלך
 בבקר בבקר הלוא תגיד לי
 ויאמר לו אמנון אתה חמר אחות
 אכשלם אחי אני אהב :
 (ה) ויאמר לו יהונדב שכב על-
 משכבך והתחל וביא אביך
 לראותך ואמרת אליו תבא נא
 חמר אחותי ותכרני לחם ועשתה
 לי ימי אתה הבריה למען אשר
 אראה ואכלתי מידה :
 (ו) וישכב אמנון והתחל ויבא
 המלך

רש"י

סהיתה צת חמו : (ב) להתחלות . עד
 שנחלס : כי בתולה היא . ונוע' צבית
 נאיגה יונא' לחוק לפיכך ויפלא בעיני
 חמוטן וגו' וכסה ונעלם מומו מה תאנה
 יכול לבקש ויטכב עמ' כמו כי יפלה מוך
 חרי יתכס' מוין : (ג) איש חכ' לרשע' :
 (ד) דל . כחוש כמו דלות ורעו' תואר :
 (ה) חת הנריס . חת הסעוד' :
 (ח) ותלכז

הַמֶּלֶךְ לְרֹאחוֹ וַיֹּאמֶר אֲמִנוֹן אֶל-
הַמֶּלֶךְ הַבּוֹא נָא הַתָּמַר אַחֲרָי
וְהִלַּבְבְּ לְעֵינַי שְׂהֵי לְבָבוֹת
וְאַבְרָהָמָה : (ו) וַיִּשְׁלַח הַיָּוֵד
אֶל-הַתָּמַר הַבִּיתָה לֵאמֹר לְכִי נָא
בֵּית אֲמִנוֹן אַחֲדָי וְעָשִׂי-לִי
הַבְּרִיָּה : (ח) וַהֲלַךְ הַתָּמַר בֵּית
אֲמִנוֹן אַחֲרָי וְהוּא שָׂכַב וַתִּקַּח
אֶת-הַבֶּצֶק וַתְּלוֹשׁ וַתִּלְבַּב לְעֵינָיו
וַתְּבַשֵּׁל אֶת-הַלֶּבְבוֹת :
(ט) וַתִּקַּח אֶת-דַּמְשָׁרָה וַתִּצְקַ
לְפָנָיו וַיִּמָּאן לֶאֱכֹל וַיֹּאמֶר אֲמִנוֹן
הוֹצִיאוּ כָּל-אִשְׁכְּעָלַי וַיֵּצְאוּ כָּל-
אִישׁ מֵעָלָיו : (י) וַיֹּאמֶר אֲמִנוֹן
אֶל-הַתָּמַר הַבִּיאִי הַבְּרִיָּה הַחֲדָר
יְחִידָי וַאֲבֵרָה

דער קעניג קאם איהן צו בווען
שפראך אמנון צו איהם : לאם דאך
מיינע שוועסטער תמר קאממען , אונד
פאָר מיינען אויגען צווייא לבכות מאַכן ,
דאָס איך זיא אויס איהרה האַנד גניסע .
(ו) דוד שיקטע הין צו תמר אין איהרע
וואָהנונג , אונד לים איהר זאָגען :
געה דאך נאך דעה וואָהנונג דינס
ברודערס אמנון , אונד מאַכע איהם
אינע לאַכע שפיווע . (ח) תמר גינג
נאך דער וואָהנונג איהרעס ברודערס
אמנון . ער לאַג צו בעטטע . זיא גאָס
מעהל , קנעטטטע איינן טייג ,
מאכטע פאָר וינען אויגען לבכות דאָ
רויס , לים זאלכע באַקן . (ט) נאָס
זאָרן דיא פפאָנע , אונד שיטעט זיא
פאָר איהם אויס : אלליין גון וויינערטע
ער זיך צו עסן , אונד שפראך : לאַסט
יעדרמאָן פאָן מיר הינום געהן ! אונד
עס גינגען אללע פאָן איהם הינוים .
(י) ער שפראך היראויף צו תמר :
ברינג דיא לאכע שפיווע אינס שלאַפֿע
צימר

רש"י

באור

(ח) ותלכז • ותחליט סולת מורכבת
צוים רותחין תחלה ואחר כך צמוק :
(ט) את המשר' • הרגום של ונחנת
נושרית
שמעונים הנצק במחנת עם שמן • (ט) המשרה , המחנת • ותצק , שפכה לפניו
הלבינות עם השמן בכלי שהביאה בו לכני את הנריה (רלכ"ג) • הוציאו , אמרוה
למשרתיו , שיוציאו כל העומדים עליו • (י) החרר , כתי' לאידרן בית משכנא •
(יג) לא

אופה מה , ואולי כעסה בתמונת לב , ונחר
אמק בס לפי שהס תמונת חליו , כי
סולת האהנה תקועה בלב • (ח) הבצק ,
אמר צנץ ע"ש סוסי , ורבים כמכו • ותבשל ,
אמרו חז"ל שעשתה לו מיני טגן וחול
שמעונים הנצק במחנת עם שמן • (ט) המשרה , המחנת • ותצק , שפכה לפניו
הלבינות עם השמן בכלי שהביאה בו לכני את הנריה (רלכ"ג) • הוציאו , אמרוה
למשרתיו , שיוציאו כל העומדים עליו • (י) החרר , כתי' לאידרן בית משכנא •
(יג) לא

מכלל יופי

יג (ב) ויצר , ענינו הצר , חפך המרחב , וי"ל משורש צרה ויהי' יצר וצורה
בענין א' : להתחילות , הו' נראה חולי מרוב חשקובה : (ד) ככה דל , חולה -
[(ד) בכקר י"ל בכל בקר אהה דל זכחוש יוהר משאר היום , ובהולי טבעי יקל
בבקר] : (ו) ותלכז , הרגומו ותחלוט לעיני תהתן חליטה וזהחלוט ירוע בררו"ל :
(יג) הנבלים

צימר , דאס איך זיא אויס דיינער
האנד גניסע . דא גאס חמר דיא לככות
וועלכע זיא גמאכט אונד בראכטע זיא
איהרעם ברודר אינס שלאפצימער .
(יא) אלס זיא איהם נון זאלכע דייני
רייכטע צום עסן , ערגריף ער זיא ,
אונד שפראך צו איהר : קאם לעגע דייך
צו מיר שוועסטער ! (יב) זיא ערווידער :
טע איהם : ניכט דאך מיין ברודר !
טוה מיר קיין גוואלט אן ; זאואס דארף
אין ישראל ניכט גשעהן , כנערה יא
זאלכע פֿרעפעלטהט ניכט !
(יג) דען איך וואהן זאלט' איך
טיינע שאנדע טראגען ? אונד דוא ,
דוא ווירסט פֿיר אייגען דער שענדליכס
טען און ישראל גהאלטען ווערדען .
ווירב אלוא ליבער אום בייך ביים קעניג ,
ער ווירד מייך דיר גוויס ניכט פֿערווייגן .
(יד) אלליין ער וואלטע איהר שטימ
מע קיין גהער געבען ; זאנדרן איבר
וועלטיגטע זיא , טאט איהר גוואלט
אן , אונד בשלוק זיא . (טו) נון
בקאם אמנון איינען זעהר גראסען האס
געגען זיא , זא , דאס דיזער האס
נאך אין גרעסרם מאסע וואר , אלס
דיא ליבע דיא ער צו איהר האטטע .
אונד ער שפראך צו איהר : שטעה אויף
אונד געה . (טו) זיא מאכטע איהם
פֿארשטעללונגען וועגן דיזער גראסן

באור באי

ואברה מידך ותקח תמר ארת
הללכות אשר עשתה ותבא
לאמנון אחיה החדררה
(יא) ותגש אליו לאכל ויחוק
בה ויאמר לה בואי שכבי עמי
אחותי : (יב) ותאמר לו אל
אחי אל תענני כי לא יעשה כן
בישראל אל תעשה את הנבלה
הזאת : (יג) ואני אנה אוליך
את חרפתי ואתה תהיה כאחד
הנבלים בישראל ועתה דבר
נא אל המלך כי לא ימנעני
ממך : (יד) ולא אבה לשמע
בקולה ויחוק ממנה ויענה
וישכב אתה : (טו) וישנאה
אמנון שנאה גדולה מאד כי
גדולה השנאה אשר שנאה
מאהבת אשר אהבה ויאמר
לה אמנון קומי לכי :

רשי הרעה

משרית : (יג) כי לא ימנעני מורך .
שמותרת חני לך לפי שנתעברה זה
חמה כשהיא נכרית יפת תואר שלקחה
דוד במלחמה ומי שיש לו בן או בת מן
השפחה אינו בנו לכל דבר : (טו) וישנאה אמנון יאמרו רבותינו נמה קשרה
לו ועשתהו כרות שפחה : (טז) אל חודות . אל יעשו חודות הרעה הזאת של שילוי
הגדול וכהחר' שעשית עמי ועניתני ועו' תוסיף דעס מונל

הַרְעָה הַגְּדוּלָה הַזֹּאת מֵאַחֶרֶת
 אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמִּי לְשַׁלְּחַנִּי וְלֹא
 אָבִיחָה לְשִׁמְעַתְּ לָהּ :
 (יז) וַיִּקְרָא אֶת־נַעֲרוֹ מִשְׂרָתּוֹ
 וַיֹּאמֶר שְׁלַחְוָנָא אֶת־זֹאת מִעָלַי
 הַחֹצֵה וְנַעַל הַדְּלֹת אַחֲרָיָה :
 (יח) וְעָלְיָה כְּתָנֹת פְּסִים כִּי בֵן
 הַלְבִּישָׁנָה בְּנוֹת־הַמֶּלֶךְ הַבְּתוּלֹת
 מְעִילִים וַיֵּצֵא אוֹתָהּ מִשְׂרָתּוֹ
 הַחֹצֵץ וְנַעַל הַדְּלֹת אַחֲרָיָה :
 וְהִקָּח חֲמָר אֶפֶר עַל־רֹאשָׁהּ
 וּכְתָנֹת הַפְּסִים אֲשֶׁר עָלְיָה
 קָרָעָה וְהִשֵּׁם יָדָהּ עַל־רֹאשָׁהּ
 וְהִלָּךְ הַלֶּחֶץ וַוַעֲקָה : (כ) וַיֹּאמֶר
 אֵלָיָה אַבְשָׁלוֹם אַחִיָּה הָאֲמִינוֹן

אחיק

ב א ו ר

(טו) אל אודות וגו' לדעת רד"ק שגור
 הכתוב : אל יהי זה הדבר לשלחני כי גדולה
 הרעה הזאת מאחרת אשר עשית עמי
 אמנם לפי הכי זה מקרא מסורס מאוד
 ונא הגדולה תאר השם במקום תאר הפעל
 ולדעת רש"י מאיר אל אודת כמו על
 אודת כת"י על עיסק, ואין טעם ותאמר לו
 כמו ותניד לו את הדברים האלה הנאים
 אלא פי' ותדבר על לבו על אודת הרעה
 הגדולה הזאת, ואין טורח להזכר את אשר
 דברה, אלא זכר סוף דבריו, והם גלוי על
 ראש אמרי' שהיו תכנה ובקשה לעורר לבבו
 לבלתי שלחה מאתו אחרי אשר ענה, אך
 כאשר ראתה שלריוק תיגע ולשוא תבקש
 מדדה רוחה וועקה מרה, כאשר האונד

באזהיט. א, (ריף זיא ענדליך אוים)
 דאז איבערטרופט יענם, זא דוא מיר
 גטאהן! — מיד פארט שיקען! —
 ער וואלטע איהר אכר דעננאך קיין גהער
 געבן; (יז) זאנדרען ריף זיינען
 דיהנר, אונד שפראך: יאגע דאך
 דויע פאן מיר הינוים, אונד שלים דיא
 טיהרע הונטער איהר צו. (יח) זיא
 האטע איינען בונטען ראק אום זיך,
 זא, וויא דיא אונפֿעהר היידאטעטן פרינצ
 עסינן צו טראגען פֿלעגן, איינע ארט
 מאנטעל. זיין דיהנער פֿיהרטע זיא
 אלא הינוים, אונד שלאס דיא טיהרע
 הונטער איהר צו. (יט) חמר שטריי
 עטע זיך אשע אויף דאז הויפט צררים
 דען בונטען ראק, דען זיא אום זיך
 האטטע, ראנג דיא הענדע איבער
 דען קאפף, ליף אומהער אונד שריא.
 (כ) דא שפראך איהר ברודר אבשלום
 צו איהר: דיין ברודר אמינון האט מיט
 דיר

כל תקוה ואמרה: הוה, זה יותר מאחרת
 אשר עשית עמי! לשלחני אתה אומר אחרי
 אשר עניתני! וקצרה ודברה בדברים אחרים,
 כגון אמרה מאחרת מבלי שתפרוט לאמר,
 גדלה הרעה הזאת מאחרת גו'; וכן לשלחני
 שאיכנה כ"א מלה אחת אבל רבת הענין, כי
 כן תולדת האדם ביגונו ומר רוסו, לקצר
 ולבטא רק עצמות רעיוניו ובמעט תיבות,
 כאשר העיר על זה במ"א. ועפ"ז תרגמתי.
 לשלחני שהיתה רוצה שישאנה לאשה (ר"י).
 (יח) מעילים, ת"י כרדוטין, וכן תרגם
 אפוד בד כרדוט דבן, והמעיל הזה עשוי
 כתכונת הכתונת, כי כן אמר ועל'י כתונת
 פסים לא כמו המעיל הכתוב בתורה, והי'
 זה המלבוש ידוע ביניהם (רד"ק).
 (כ) האמינון

דיר צו טוהן גהאבט ? נון שוועסטער !
 ברוהיגע דייך , עם איזט דייך ברודר ,
 נים דיר דיא זאכע יא ניכט צו דזערצן !
 חמר בליב היראויף זעהר נידר גשלאגען
 און דעם דוויזע אידורם ברודערס
 אבשלום . (כא) אלס דער קעניג דוד
 דיזע גשיכטע פֿרנאם , מאכטע זייא
 איהם פֿיל פֿערדרום . (כב) אבשלום
 רעדעטע ניכטס מיט אמנון , וועדער
 גוטס נאך בעזס ; דען אבשלום האסטע
 אמנון , ווייל ער זיינער שוועסטער חמר
 זא גוואלט אנגטאהן . (כג) צווייא יאהרע
 דארויף האטטע אבשלום שאפשוהר ,
 אין דער עכנע חצור , כייא אפרים .
 ער לוד דאצו אללע פֿרינצן איין .

אחיך היה עמך ועתה אחותי
 החרישו אחיך הוא אל-תשירתי
 את-לבך לדבר הזה ותשב תמר
 ושממה בית אבשלום אחיה :
 (כא) והמלך דוד שמע את-כל-
 הדברים האלה ויחר לו מאד :
 (כב) ולא דבר אבשלום עם-
 אמנון למרע ועד-טוב כי-שנא
 אבשלום את-אמנון על-דבר
 אשר ענה את המר אחיו :
 (כג) ויהי לשנתיים ימים ויהיו
 גזוים לאבשלום בבעל חצור אשר עם-אפרים ויקרא
 אבשלום לכל-בני המלך :

(כד) גינג

(כד) ויבא

באור

רשי

(כ) האמינון , לשון בזיון . אחיך הוא ,
 ואין ראוי לפרסם נטותו (רלב"ג) *ושממה ,
 כ"ו' ללא תוספת דבר , ואל"א ז"ל פ"י זה
 והדומים עם חסרון עניין הדומה , ופ"י
 ושוממה , עכ"ה ושוממה , (רד"ק) , והוא לשון שממה ודיקות משמחת נעורים
 שהי' לה ממי קדם . ורלב"ג כתב שהיתה בלי חנדה , כטעם כל שעריה שוממים . (כב) ולא
 דבר וגו' , לדעת מהרי"א אין פירושו שלא דבר עמו כלל , אלא שער הכתוב שלא דבר עמו על
 דבר אשר ענה וגו' , כי אחרי שהתנחם לו להרגו , רחוק לומר שהראה לו שנאתו , וידמה יותר
 כי אבשלום מתעלם לעשות , כדי שלא ישמור חמתו ממנו . ולפ"ז טעם כי שאל , כ"כ שאל
 אותו שלא היה' חשוב בעיניו להוכיחו על זה , בהיותו שומר רק על יום נקם , וראוי לתרגם
 (אבשלום הילט אמנון דאפאן ניכטס פֿאר , דאס ער זיינער שוועסטער גוואלט אנטאט
 וועדר אים גוטען נאך אים בעזן , דען דאצו האט ער אידהן צו זעהר גהאסט) .
 (כג) ויהיו גוזוים , והי' דרכם לעשות משתה . בבעל חצור , ת"י מישר חנור . עם
 אפרים , סעוד

מומל' לשלחתי : (כג) ויהיו גוזוים .
 ודרכם הויה לעשות משתה בגזו לחגם :
 (כו) ולא

מכלל יופי

(יג) הנבלים האדם פחות יקרא נבל : (יח) כחנת , נקראו הכחנת והמעיר
 כא' כי הם ענין א' אבל כחנת הכחוב כבגדי כהונה אינו המעיל : מעילים , אינו
 כחמנת המעיל הכחוב כבגדי כהונה , כי זה היל' כחמנת הכחנת : (יט) וועקה ,
 עבר במקום בינוני : (כ) האמינון , דרך העכרים להוסיף אותיות להקטין כמז
 שבחון

(כד) וַיָּבֵא אֲבִשְׁלוֹם אֶל־הַמֶּלֶךְ
 וַיֹּאמֶר הִנֵּה־נָא גִזְזִים לַעֲבָדֶיךָ
 יָלְדוּ־נָא הַמֶּלֶךְ וְעַבְדֵי־וַיֵּעַם עֲבָדֶיךָ:
 (כה) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־אֲבִשְׁלוֹם
 אֶל־בְּנֵי אֶל־נָא גִלְגָּה כְּלָנִי וְלֹא
 נִכְבַּד עָלַיָּךְ וַיִּפְרֹץ־בוּ וְלֹא־אָבָה
 לְלַכֵּת וַיִּבְרַכְהוּ: (כו) וַיֹּאמֶר
 אֲבִשְׁלוֹם וְלֹא יָלְדוּ־נָא אֶתְנֹו
 אֲמִנֹו אַחִי וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ לָמָּה
 יָלְדוּ עִמָּךְ: (כז) וַיִּפְרֹץ־בוּ
 אֲבִשְׁלוֹם וַיִּשְׁלַח אֶתְו אֶת־אֲמִנֹו
 וְאֶת כָּל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ: (כח) וַיִּצְוּ
 אֲבִשְׁלוֹם אֶת־נַעֲרָיו לֵאמֹר רְאוּ
 מֵאִפְסוֹב לִב־אֲמִנֹו בֵּינִי וְאִמְרַתִּי
 אֲלֵיכֶם הֲפֹו אֶת־אֲמִנֹו וְהַמִּיתֶם
 אֹתוֹ אֶל־הִירָאוּ הַלֹּוּהַ כִּי אֲנִכִי
 צִוִּיתִי אֶתְכֶם חֲזָקוֹ וְהָיוּ לְבָנֵי־
 חַיִל: (כט) וַיַּעֲשׂוּ נַעֲרֵי אֲבִשְׁלוֹם
 לְאֲמִנֹו כַּאֲשֶׁר צִוָּה אֲבִשְׁלוֹם
 וַיִּקְמוּ כָּל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וַיִּרְכְּבוּ
 אִישׁ עַל־פָּרְדֹו וַיִּנְסוּ:

(ל) ויהי

רשי

(כו) ולא ילך נא חתנו • ולא יכול
 אתה ללכת ילך נא חונן:
 (לב) על

(כד) גינג צום קעניג אונד שפראך:
 זיה! דין קנעכט האט שאפשוהר,
 זא געהע דאך דער קעניג, אונד זיינע
 דינער שאפט מיט דיינעם קנעכטע!
 (כה) דער קעניג ערווירטע אבשלום:
 ניכט דאך מיין זאהן, פֿרלאנגע ניכט,
 דאס וויר אללע געהן זאללן, וויר מעכט
 טען דיר צו כשוועהרליך ווערדען. ער
 לאג איהם צוואר נאך דארום אן, ער
 וואלטע אבער ניכט מיטגעהן, אונד
 ער זעגנטע איהן. (כו) היראויה
 שפראך אבשלום ווידער: זאל דען
 ניכט וועניגסטענס מיין ברודר אמנון
 מיט אונס געהן? דער קעניג ערווירטע
 איהם: וואצו זאל ער מיט דיר געהן?
 (כז) דאך אלס אבשלום איהם דארום
 אנלאג, שיקטע ער אמנון נעכסט אללן
 פרינצען מיט. (כח) נון גאב אבשלום
 זיינען בורשען פאלגענדן בפעהל: געכט
 אכט, זאכאלד אמנון וואהלגמוט זיין
 ווירד פאם וויינע, זא ווערדע איך זיין
 זאגען: „ערשלאגט אמנון“, דאן
 טעטעט איהן אהנע פֿורכט. זיה,
 איך בין'ס, דער אייך דיועס כפיהלט,
 זייד נור בהערצט, אינד צייגט איך
 אלס טאפפֿרע לייטע. (כט) אבשלום'ס
 בורשע פאלצאגן אן אמנון וויא אירגען
 אבשלום גבאטן. דא מאכטען זיך אללע
 פרינצען אויף, איין יעדער וואָרף זיך
 אויף זייגן מוילעול, אונד איילטען דאָ
 פֿאן. (ל) אלס

באור

לארן אפרים • וי"מ כשך לשיר שמה
 אפרים • (כה) ויפרץ, כתחלק העי"ן
 כלמ"ד והוא כמו ויפצר • (כו) ולא ילך
 וגו', חס לא תחנה אתה ללכת, לכל
 הכחות ילך נא חתנו אמנון • כי הוא חי' או כירש עמר הגדול בכני המלך • (לב) על

(ל) אגלם זייה נאך אונטרוועגנס ווארען , קאם שאן דאן גריכט צו דוד , וועלכס לויטעטע : אבשלום האט אלס לע פרינצן ערשלאגן , ניכט איין איינציג גר איזט איבריג גבליכן . (לא) דער קעניג שפראנג אויף , צעררים זיינע קליידער , אונד ווארף זיך אויף דיא ערדע . אללע זיינע האַפּבדירהנטן שטאנדען הערום , מיט צרריסנן קלויג דרן . (לב) דא נאם יונדב זאָהן שמעה'ס , דעם ברודרס דוד'ס דאז ווארט , אונד שפראך : מיין הערר גלויבע ניכט , דאס מאן אללע פרינצן אומגבראכט האבע , נור אמנון אלליין כאג אומגקאממן זיין ; דען מיט זאָוואס מוס אבשלום אומגאנגן זיין , זייט דער צייט ער זינר שוועסטער תמר גווארט אנגטהאן . (לג) אלזאָ נעהמע ויך מיין קעניגליכר גביהטר ניכט צו הערצן , אלס

באור

(לב) על פי וגו' , לדעת רש"י שומה שם המקרה , ושעורו , בצויו של אבשלום היתה שומה זאת כשומת על עבדיו להרג את אמנון והנכון שמת שומה בינינו פעל כדעת רד"ק , והשעור : עפ"י אבשלום היתה כזאת שומה .

(ל) ויהי הַמָּה בַּדָּרֶךְ וְהַשְּׁמֵעָה בָּאָה אֶל־דָּוִד לֵאמֹר הַיְבִיֵּה אֶבְשָׁלוֹם אֶת־פְּלִיִּי וְהַמֶּלֶךְ וְלֹא־נֹתֵר מֵהֶם אַחֵר : (לא) וַיִּקָּם הַמֶּלֶךְ וַאֲקִרַע אֶת־בְּגָדָיו וַיִּשְׁכַּב אַרְצָה וְכָל־עַבְדָּיו נִצְּבִים קִרְעֵי בְּגָדִים : (לב) וַיַּעַן יוֹנָדָב בֶּן־שִׁמְעֵה אֶחִי־דָוִד וַיֹּאמֶר אֶל־יְאִמֵּר אֲדֹנָי אֵת כָּל־הַנְּעָרִים בְּנֵי הַמֶּלֶךְ הַמֵּיתוּ כִּי־אֲמַנּוֹן לָבְדוּ מֵחַ כִּי־עָלְפִי אֶבְשָׁלוֹם הַיְתָה שְׂיִמָּה מִיּוֹם עָנְתוּ אֵת הַתָּמָר יַחְחֹתוּ : (לג) וַעֲתָה אֶל־יִשָּׁשׁ אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ אֶל־לְבֹד־דָּבָר לֵאמֹר

שומה ק' רש"י

כל

(לב) על פי אבשלום היתה שומה זו בצויו של אבשלום היתה שומה זו נישומת על עבדיו להרוג את אמנון : (לט) ותכל

ואין פירושו שאמר זאת על דרך בירור כאלו ידע מהדבר , כמו שחשני קצת , כי בוודאי לא נלה אבשלום דבר זה לאחרים , ומכ"ש לריע אמנון , גם אם כאמר שידע יונדב מהדבר לא יתכן שאמר לדוד , כי בזה ה' קייב ראשו למלך . על שלא נלה לו הדבר , אלא יונדב ה' חכם , וכשמעו את דברי המניד לאמר הכה אבשלום וגי' , הכין אמתת הדבר , שאמנון לבד הומת ואמר כי ידמה לו שכזאת היתה כלב אבשלום מיום ענתו את תמר . וענין על פיו היתה שומה כת"י : ארי בלבא דאבשלום הות כמניה , פי' היה הדבר הנעשה עתה פנר מוסכס ושעור בלבו מאז ענתו

מכלל יופי

שבחון אישון , וכן דרך לשון הלע"ו שמוסיפין אותיות להקטין הדבר : (כה) ולא נכבד , ענין כבדות כלו' לא נהי' עליך לטורח אלמשה : (כו) ולא , הוי"ו קמוצה וענינה לחמי' , ובמכלל הוי"ו לשאה ובפירוש דרך בקשה : (כח) הלא , מלהזאת באה לפעמים לענין זרון וחזוק : (לב) שומה , פעול מהקל , פי' חסיד הוי' מספר מרעה אבשלום : יד (כ) אבל

כָּל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ מָתוּ כִּי־אִם
 אֲמָנוּן לְבָדוֹ מֵת : (לד) וַיִּבְרַח
 אֲבִישָׁלוֹם וַיֵּשֶׁא הַנְּעֵר הַצֶּפֶה אֶת־
 עֵינָיו וַיִּרְא וְהִנֵּה עֶסֶר רַב הַלְכִים
 מִדֶּרֶךְ אַחֲרָיו מִצַּד הַדָּרוֹר :
 (לה) וַיֹּאמֶר יוֹנָדָב אֶל־הַמֶּלֶךְ
 הִנֵּה בְנֵי־הַמֶּלֶךְ בָּאוּ כְּדָבָר
 עֲבָדֶיךָ בֶּן הָיָה : (לו) וַיִּדְוֶי
 כְּכַלְהוֹ לְדָבָר וְהִנֵּה בְנֵי־הַמֶּלֶךְ
 בָּאוּ וַיֵּשְׂאוּ קוֹלָם וַיִּכְּפוּ וַגִּס־
 הַמֶּלֶךְ וְכָל־עֲבָדָיו פָּכוּ כִּי־גָדוֹל
 מָאֵד : (לז) וַאֲבִישָׁלוֹם בָּרַח
 וַיֵּרֶד אֶל־תַּלְמֵי בֶן־עַמִּיחֹר
 מֶלֶךְ גִּישׁוֹר וַיִּתְאַבֵּל עַל בָּנוּ כָּל־
 הַיָּמִים : (לח) וַאֲבִישָׁלוֹם בָּרַח
 וַיֵּלֶךְ גִּישׁוֹר וַיְהִי־שֵׁם יִשְׁרָשָׁר
 שְׁנָיִם : (לט) וַתְּכַל הָדוֹד הַמֶּלֶךְ
 כַּחֲבִיב וְלֹא קָרִי עֵינָיו ק' הוֹדֵק' לְצֵאת
 רש"י

אלם ווארן עטווא אללע פרינצען זומם
 גקאממן ; דען גווים נור אמנון אללזין
 איזט אומגקאממן . (לד) אבשלום
 ענטפלעה . דער בורשע אויף דער
 האכוואכט הוב דיא אויגן אויף זונד
 במערקטע , דאס פילע לייטע פאן
 איינס וועגע הינטר איהם קאממען ,
 נעמליך פאן דער זייטע דעם בערגס
 דער . (לה) דא שפראך יונדב צום
 קעניג : זיה ! דיא פרינצן קאממן !
 וויא דיין קנעכט געמוהטמאסט זא
 איזט'ס . (לו) קוים האטע ער אויס
 גרעדעט , זא קאמען דיא פרינצן אן ,
 זיא ערהובן איהר שטיממע אונד וויינ
 טען . אויך דער קעניג אונד אללע האפ
 בדיהנטן וויינטן זעהר העפטיג .

(לז) אכשלום פליכטעטע זיך צו חלמי
 זאהן עמיהוד דעם קעניגע פאן גשור ,
 זונד זא לאנגער דארט וואר , טרויער
 טע דוד אום זיינן זאהן . (לח) אלס
 אבשלום , דער , (וויא גזאגט) נאך
 גשור ענטפלעהן וואר , דאוועלכוס
 ברייטס דרייא יאהרע צו גבראכט האט
 טע ; (לט) גאב דוד דען פארוואן
 אויף

באור

ענתו וגו' . (לד) הלכים בדרך , כמו
 באים מדרך , וכן ת"י אתן . ובתב רד"ק
 שהגיפה רוחה אותם באים בדרך שאמרי ההר
 מכד ההר , ונא הכנוי טרם הידיעה כמו
 ותראה את הילד וולתו עכ"ל . ויותר נראה
 פירוש ר"י : שהי' פני הגופה בדרך שהלכו
 והם היו באים מאחוריו מפני שנתנו דרך עקלתון מפחד שירדוף אחריהם . (לו) אל תלמי ,
 אני אמו' כל הדימים , כלומר כל הימים שהי' אבשלום בגשור והם שלש שנים (מדר"ק) כי
 זמן מועט אחרי הנסח דוד על אמנון נתגלגל הדבר שגנ"כ אבשלום לירושלים . (לח)
 ואבשלום וגו' , אין בזה כפל לשון ללא צורך , כי פסוק זה אינו מחובר למעלה , אלא הוא
 התחלת ספור הנא , ולפיכך מתחיל כמה דסיים , ושעורו : אבשלום הכזר שנתן גשורה כאשר
 הי' שם שלש שנים , כלה דוד לנאת וגו' . (לט) וחבל וגו' , לדעת הארמי והמפרשים
 גס
 גשור הכתוב , ותכל נפש דוד , כלומר נכספה

(לט) ותכל דוד . הרי זה מקרא
 קנר ותכל נפש דוד וכן תירגם יונתן
 וחמודת נפשא דדוד כמו נכספה וגם
 כלת' : כי נח' על אמנון יקבל הנחומין .
 יד (3) וישלח

והם היו באים מאחוריו מפני שנתנו דרך עקלתון מפחד שירדוף אחריהם . (לו) אל תלמי ,
 אני אמו' כל הדימים , כלומר כל הימים שהי' אבשלום בגשור והם שלש שנים (מדר"ק) כי
 זמן מועט אחרי הנסח דוד על אמנון נתגלגל הדבר שגנ"כ אבשלום לירושלים . (לח)
 ואבשלום וגו' , אין בזה כפל לשון ללא צורך , כי פסוק זה אינו מחובר למעלה , אלא הוא
 התחלת ספור הנא , ולפיכך מתחיל כמה דסיים , ושעורו : אבשלום הכזר שנתן גשורה כאשר
 הי' שם שלש שנים , כלה דוד לנאת וגו' . (לט) וחבל וגו' , לדעת הארמי והמפרשים
 גס
 גשור הכתוב , ותכל נפש דוד , כלומר נכספה

אויף , זיינט וועגען צו פֿעלדע צו ציהן .
ווייל ער נונמעהר וועגן אמנון'ס טאָד
גטרעסטעט וואָר :

יד (א) דאָך וואָוסטע יואב וואָרן
צריה , דאָס דעם קעניגס דערין
נאָך ווידר אכשלוס וואָר . (ב) ער
שיקטע דאָהער נאָך וקועה , לים זיך
פֿאָן דאָרט איינע קלונע פֿרויאַ אָטמן ,
צו דער ער שפראַך : שטעללעדריך אלס
העטעסט דוא טרויער , לעגע טרויער-
קליידער

לִצְאֹת אֶל-אַכְשָׁלוּם בְּיַדְנָחֶם
עַל-אַמְנוֹן בְּיָמֵת :

יד (א) וַיֵּדַע יוֹאָב בֶּן-צְרוּיָה
כִּי-לֹבְהַמֶּלֶךְ עַל-אַכְשָׁלוּם :

(ב) וַיִּשְׁלַח יוֹאָב הַקְּוֵעָה וַיִּקַּח
מִשָּׁם אִשָּׁה חַבְמָה וַיֹּאמֶר אֲלֶיהָ
הֲתֵאבְלִי-נָא וְלִבְשֵׁי-נָא בְגָדַי
אֲבֹל

ב א ו ר

יואב כי לב המלך על אכשלוס , ר"ל שהי
בלבו להנקם ממנו , ע"כ תוכן דבריו ,
ופירושו טוב וישר בכללו , אלא שאין הכרח
לומר שיצא דוד למלחמה בפועל , כי אפשר
לא הי' הכתוב מונע מלהזכיר זה , אלא הי'
מ כנס בדעתו לנאת , ויתכן כי נחרות אלו
שלחיוה פעמים אל מלך גשור להסגיר לו
את אכשלוס , וכאשר לא אבה לשמוע אלו
התועז והכין את עצמו למלחמה , והי' תמיד
בדעתו לנאת אלו , אבל לא הספוק לעשות
עד שנסס , ואז נשכך חמתו ולא יכא . ולא
יוכיר הכתוב זאת בפירוש כדרכו לעזוב דבר
בלתי ראוי , ולא לכתוב כ"א תכלית הדבר ,
ומתכליתו כנין ראשיתו . ומה שבא ומכל
לשון נקבה נראה שהיא כשוויכל , אלא שאין
נורכ כ"כ לשמור המין בנא פעל לפני הפועל
כטודע .

יד (א) וידע , אע"פ שכלה המלך לנאת
למלחמה , מ"מ ידע יואב
כי לב המלך רע על אכשלוס , כי אין ספק
שדבר הוא עם המלך על דבר אכשלוס להשיט
וראה שעוד לבו איננו שלם עמו , והעד מה
שבא' להלן : היד יואב אתך , ומאין ידע זאת
אם לא שכבר השתדל יואב בעצמו להטות לב
המלך אל בנו , וידע דוד כי לב יואב טוב אל
אכשלוס , וכבראה יואב שאין יכולת בידו
להטות לב דוד בדבריו משב תחבולה להטות
ע"י האשה החכמה . (ב) החכמה , ואף
שס יואב הדברים נפיה , נריך לחכמה
היודעת לקדר דבריה , לדבר אל המלך
ולחשיבו

ונס כלתה נפשו לנאת אל אכשלוס מרוב
אהבתו לו . אמנם אין פירושם מסכים עם
הענין המסופר בפרשה הנאה , כי אם
כדבריהם כן הוא למה נריך יואב לתחבולה
עם התקועית ? ולמה הוצרכה האשה להוכיח
את המלך שלא ישיב את נדחו ? ומדוע אחרי
אמר המלך להשיב את אכשלוס משב יואב זאת
למכירתו קן בעיני המלך ? ועל כלם אחרי
שב אכשלוס , ביה דוד שלא יראה פניו וישב
שנתים בלי ראות פניו , ויואב ירא לדבר
בשבו אל המלך , וזה לאות ברור שלא שב
קרובו מעליו . והנה עכ"ז העיר ג"כ הרב ר'
הירן וויזל (במאסף לשנת תקמ"ח) , ובאר
שם הפסוק בענין אחר , לדעתו טעם לנאת
לנאת למלחמה , והענין , שמקן ג' שנים
לפרידת אכשלוס , נעתקה מחשבת אבל
דוד למחשבות נקמה , כי נעץ לנאת למלחמה
אל מלך גשור להלחם עם אכשלוס להרגו ,
וסבור דוד שעי"ז תשוב נפשו למנוחתה וינחם
מאבלו . והנה הדין עמו בטעם מלת לנאת ,
אבל אין דעתי נוטה אליו בנאור המקרא ,
כי לדבריו הי' ראוי לכתוב אפכא וינחם דוד ,
כי כלה לנאת וגו' כי הינאה תהי' סבה
להנחם , כ"ש שאמר דוד עי"ז תשוב נפשי
למנוחתה . ומהרי"א כתב כדעת האספר
שמלת ופכל לשון מכינה , כמו לא יכלה
(ברא' כ"ג) , וענינו שבגלג השנים יכא
דוד כמה פעמים לנאת בשביל אכשלוס , עד
שנחס על חמתו , אז מנע את עצמו או את
עבדיו לנאת יסוד אל אכשלוס , ועכ"ז ידע

קליידער און , אונד זאלכע דין ניכט , דאמיט דוא איינע פרויא פאר שטעללסט , דיא זייט לאנגר צייט אום איינען פאר שטארבנען טרויערט . (ג) געה זאראן צום קעניג , אונד רעדע מיט איהם פאלגענדרגשטאלט . יואב לעגטע איהר נעמליך דיא ווארטע אין דען מונד .

(ד) דיא הקועית שפראך הירוויף מיט דעם קעניג : זיא פיל נעמליך אויף דאז אנגעזיכט צור ערדע , שטרעקטע זיך היין , אונד ריף אויס ; הילף ! אקעניג ! (ה) וואס איזט דיר , פראגטע דער קעניג . זיא ערווידרטע איך בין ליידר ! איינע וויטווע , מין מאן איזט מיר געשטארבן . (ו) נון האטטע דיינע מאגד צווייא זעהנע , דיזע גריהטן אויף דעם פעלדע אין שטרייט , ניאמאגד וואר צו געגן , דער זיא אויסאיינאגד געבראכט ; דא שלוג דער איינע דען אנדרן , אונד בראכטע איהן אום .

(ז) איצט קעמט דיא גאנצע פאמיליע איבער דיינע מאגד , אונד שפרעכן : גיב דען ברודר מערדר הערויס , דאס וויר איהן הינריכטן , וועגן דער מארד טאט , דיא ער און זיינס ברודר בגאנגן , אונד

באור

ולהשיבו כראוי , כילא ידע האיך יתגללו הדברים בינה ובין המלך . (ד) והאמר אל המלך , כלל , ושב אל פסוק הקודם , שנאמר ויש יואב את הדברים בפי , אמר עתה שהיא אמרה את הדברים האלה אל המלך , ואת כ מפרט האיך היה הדבר . (ז) וי' וזכוספת ומשטרויך (עיין בנאור יהושע ב'ד') . (ז) בנפש , במכת נפש , וכמוהו לא נכחו נפש . היוורש , כטוהו יורש להגיד שלא היה כוונת המכה אלא , להיות יורשו , וכענין הדקת וגם ירשת (מ"א כ"א י"ט) . לבלתי שום ונ' , כלומר אינם מתכוונים לש"ס , אלא לבלתי שום לאישי שארית , כדי שירשו הם נכסי בעלי , כי אין דינו מסור לפני אדם לפי שאין מגיל ביניהם , ולא היה שם עדים והמראה , גם לא יחס לנכס כנאלי

אבל ואל-הסוכי שמן והיית באשה זה ימים רבים מת-אבלת על-מת : (ג) ובאת אל-המלך ודברת אליו בדבר הזה וישם ויאב את-הדברים בפיה : (ד) והאמר האשה התקעית אל-המלך והפל על-אפיה ארצה והשתחו והאמר הושיעה המלך : (ה) ויאמר-לה המלך מה-לך והאמר אבל אשה אלמנה אני וימת אישי : (ו) ולשפחה שני בנים וינצו שניהם בשדה ואין מציל ביניהם ויבו האחד את-האחד וימת ארו : (ז) והנה קמה כל-המשפחה על-שפחה ויאמרו הני את-מכה אחיו ונמתהו בנפש אחיו אשר הרג ונשמדה

רשי גם

יד (ב) וישלח יואב תקועה . חמרו רבותינו שמן זית מגוי שם לכך חכמה מנוייה שם : (ה) אבל אשה אלמנה אני . אבל בקושטה : (ט) עלי ואמר שנפלה על אפי' ונ' . (ו) ויבו , וי' וזכוספת ומשטרויך (עיין בנאור יהושע ב'ד') . (ז) בנפש , במכת נפש , וכמוהו לא נכחו נפש . היוורש , כטוהו יורש להגיד שלא היה כוונת המכה אלא , להיות יורשו , וכענין הדקת וגם ירשת (מ"א כ"א י"ט) . לבלתי שום ונ' , כלומר אינם מתכוונים לש"ס , אלא לבלתי שום לאישי שארית , כדי שירשו הם נכסי בעלי , כי אין דינו מסור לפני אדם לפי שאין מגיל ביניהם , ולא היה שם עדים והמראה , גם לא יחס לנכס כנאלי

אונד אויך איהן , דען ערכן , פֿער-
 טילגן . זיא וואָללן אַלואַ אויך דיזען
 איינציגן פֿונקן , דער מיר נאָך גבליבן ,
 אויסלעשן , אום מיינעם מאַנע ווערר
 נאָמען נאָך איבררעסט צו לאַסן , אויף
 דעם ערדרייכע . (ח) דער קעניג
 שפראַך היראויף צור פֿרויא : געה נור
 נאָך הויזע , איך ווערדע דיינטוועגן שאַן
 בפֿעהלע ערטהיילן . (ט) דאָ ער-
 ווירטע דיא תקועית דעם קעניג : אויף
 מיך , מיין הערר אונד קעניג , פֿאַללע
 דיא שטראַפֿע ! אויף דאָז הויז מיינעם
 פֿאַטערס ! דער קעניג אונד ויין טהראַן
 זייא דאָרוך גרעכטפֿערטיגט .

(י) דער קעניג שפראַך : ווער דיר
 ווירר וואַס דאָפֿאַן זאָגן ווירר , דען לאַס
 נור צו מיר פֿיהרן ; ער ווירר דיר זאָ
 דאָן גוויס אין רוהע לאַסן . (יא) יענע
 פֿרועצטע ווירר : דער קעניג גרענקע

דאָך באור

כנאלי הדם , אלא רק להרג שארית אישי
 (מרד"ק) . (ח) אצוה עליך , בשבילך ,
 כלומר אטוה לחקור ולדרוש הדבר לדעת
 אמתו . ולפי שתכלית האשה הית' לשמוע
 צפידוש מפי המלך שיכיל את בנה ממות , כדי
 לסנב הדבר על אבטלוס , לא נחה דעתה
 בתשובה זאת , והוסיפה מענה על מענה ,
 עד שהביאה את המלך להשבע סי' וגו' .
 (ט) עלי וגו' , לדעת המפרשים אמקה זאת
 לכבוד המלך , ובלבה הפכה וחשבה שעון יהיה על המלך , אם לא יטוה כאשר דבר . והנכון
 לדעתי כי טעם עלי כמו עלי קללתך בני (בראשית כ"ו ג'), וטעם עון עונש , כמו גדול עוני
 מכאן , כלומר חכמי אקבל העונש עלי ועל בית אבי , זהיתה כוונתה צוה כמו שכתב מהר"א
 לפתות את המלך שיאמין את דברי' מבלי שצריך לחקור את הדבר , אבל יחריץ מוד משפטו על דבר
 בנה , כי העון יהי' עליה אם לא כדברי' כן הוא , והמלך וכסאונקי במה שיטעו , אחרי שסמך
 על דבריה . (י) והבאתו , נא שלא כמשפט כמו לוכר טוכס , והראו והבאתיו . ואפשר
 כי הו' איכנה כנוי הפעול , אלא נוספת כו' של ויכו לעיל פסוק ו' . ורד"ק כתב שאמר זה
 כנגד אחד מכערו העומדים שסדוחק . לגעת , ת' לאנוקא , מרגסרק הכוונה , וכן
 בל"א . (יא) מהרבח , מנבין הכבד הנוסף , והוא יוצא לשלישי (פֿרמעהרן לאסן) ,
 והמ"ס נאה במקום שלילה , וכמהו ועל העבים אנוה מהמטיר עליו מער (ישעיה ה' ו') .
 וענינו , אל יתן המלך שירכו גואלי

גם אתה יורש וכבו את-
 גחלתי אשר נשארה לבלתי
 שום לאיש שם ושארית על-
 פני האדמה : (ח) ויאמר המלך
 אל האשה לכי לביתך ויבני
 אצוה עליך : (ט) ותאמר האשה
 התקועית אל המלך עלי אדני
 המלך העון ועל בית אבי
 והמלך ובסאו נקי : (י) ויאמר
 המלך המדבר אליך והבאתו
 אלי ולא יסיף עוד לגעת בך :
 (יא) והאמר יזכר-נא המלך

שום ק' את

רשי

(ט) עלי אדוני העון . כנוי הוא
 לכבודו כלומר אתה מדחה אותי לאומר
 אני מנו' עליך ואני חלך לדרכי ואת' לא
 תנו' עלי וצני יסרג על מי העון הזה :
 (יא) יזכר נא המלך את ה' . שהקפ'ו
 על אורך סדרך להטיל נפשות שאמר
 והשיגו

הנכון
 עון עונש , כמו גדול עוני
 מכאן , כלומר חכמי אקבל העונש עלי ועל בית אבי , זהיתה כוונתה צוה כמו שכתב מהר"א
 לפתות את המלך שיאמין את דברי' מבלי שצריך לחקור את הדבר , אבל יחריץ מוד משפטו על דבר
 בנה , כי העון יהי' עליה אם לא כדברי' כן הוא , והמלך וכסאונקי במה שיטעו , אחרי שסמך
 על דבריה . (י) והבאתו , נא שלא כמשפט כמו לוכר טוכס , והראו והבאתיו . ואפשר
 כי הו' איכנה כנוי הפעול , אלא נוספת כו' של ויכו לעיל פסוק ו' . ורד"ק כתב שאמר זה
 כנגד אחד מכערו העומדים שסדוחק . לגעת , ת' לאנוקא , מרגסרק הכוונה , וכן
 בל"א . (יא) מהרבח , מנבין הכבד הנוסף , והוא יוצא לשלישי (פֿרמעהרן לאסן) ,
 והמ"ס נאה במקום שלילה , וכמהו ועל העבים אנוה מהמטיר עליו מער (ישעיה ה' ו') .
 וענינו , אל יתן המלך שירכו גואלי

הדם

אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִהַרְבֵּית גֹּאֲלֵהֶם לְשַׁחֵת וְלֹא יִשְׁמְדוּ אֶת־בְּנֵי־וַיֹּאמֶר חַי־יְהוָה אִם־יִפְּלֹ מִשְׁעֶרְתָּ בְּנֶךְ אֶרְצָה : (יב) וַהֲאֹמֶר הָאִשָּׁה הַדְּבָר־נָא וְשִׁפְחָתְךָ אֶל־אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ דָּבָר וַיֹּאמֶר דִּבְרֵי : (יג) וַהֲאֹמֶר הָאִשָּׁה וּלְמָה חֲשַׁבְתָּה מְזֹאת עַל־עַם אֱלֹהִים וּמִדְּבַר הַמֶּלֶךְ הַדְּבָר הַזֶּה כְּאִשִּׁים לְבִלְתִּי הָשִׁיב הַמֶּלֶךְ אֶת־נְדָחוֹ : (יד) כִּי־מוֹת נָמוֹת וּבְמִים הַנְּגָרִים אֶרְצָה

מהרבת ק' אשר

וזאראן זינד וויר דעם וואסער עהנליך , דאז דאהין רינט אויף דען באדן , אונד

דאך אן גאטט דען עוויגן , אונד פֿר־ היטע , דאס דיא בלוטרעדער ניכט נאך מעהר פֿרדערבן אנריכטן , דאס זינען נעמליך מיינן זאָהן ניכט פֿרטיילגן ! דא שוואַר דער קעניג : זא וואָהר דער עוויגע לעכט , עם זאלל פֿאָן דיינעם זאָהנע קיינע האַרע צור ערדע פֿאללן . (יב) נון שפראך דיא פֿרויא : ערלויבע דאך , דאס דיינע מאַגד מיינעם העררן אונד קעניג נאך עטוואַס זאָגען דאָרף ! יענר שפראך : דוא קאנסט רעדן .

(יג) דיא שפראך זיא : וויא קאנסט דוא רעדגלייכן פֿאָן גאטטס פֿאלק דענקן ? דאך נאכדעם דער קעניג דיא גשפראכן , איזט יא דיעס פֿרפֿאהרן העכסט אונד גרעכט , דאס דער קעניג זיינען פֿר־ שטאַסענן ניכט צוריק קאָממן לעסט . (יד) דען וויר מיסן יא אללע שטערבן , דאז דאהין רינט אויף דען באדן , אונד

ניכט

רש"י

באור

הדס לשחת, וטעם הרבת, כי האחד נשחת ככר, וגואלי הדס ירבו לשחת גם את השני. והשיבה זאת על שדסה אותם המלך בדקוי אחר לאמר היודבר אליך וגו' בלי לחוות דעתו כרונה, והכוונה שבנדון בזה אין להתרשל כי אם לא יטוה המלך, לאומתיו גואלי הדס, וישחיתו בני הנשאר טרם חוכל לבוא עוד אל המלך. (יג) ולמה חשבת, שיאנו להכות כפש חגס לטובתם. ובדבר וגו', כלומר מן דבר המלך אודת בני ידעתו עתה, שנס אין משפט עית אל כן אבשלים, כי משפטו ומשפט בני שווים, ובולדי אין בלבך להרני, ואם קן הדבר הזה כאשם לבלתי השיב את כדיו, כלומר לעזוב אותו מכודת בין עם אהי ככר, ומגורש מהסתפס בנחלתה. (יד) כי מוח וגו', היקרא הזה סתום מאוד, ומפרשי הפסע לא הגיעו עד תכליתו, כאשר תראה בעמך הקורא הנעים אם תעיין בס. ויפה

והשיגו כי ירצה הדרך וחסו מהרצות גואל הדס לשחת וחתם דוחס אותי : (יג) ולמה השבתה כזאת . שחשדת לישראל שיבואו להרוג את השני בלא עדים וסתראם : ומדבר הוולך הדבר הזה כאשם . והדבר הזה שחרגת לאחרים שאמרת לי לא יפול משערת כן ארצה עכשו שאגלה שאין הדבר הזה אלא על שני בניך חל תתחרט לאמר דברתי זה כאשם והכני חוזר בי לבלתי השיב המלך את אבשלום שגדחה מומנו וברח לו : ומדבר המלך : חוקי"ן קון פרלטי"ש בלע"ז (O que non parlale. בל"ח הדס איהר ניכט אזוא רעדטע) : (יד) כי מוח נמות .

ניכט ווידר אויף גשעפֿט ווערדן קאן—
גאטט פֿרציייהט דאן דער הינגעשיידנען
זעללע ניכט מעהר ; מאן מוס דאהער
דארויף בדאכט זיין , דאס ניכט זיין
זינד פֿאללענדס פֿאן איהם אכגֿיהרט
ווערדע . (טו) איצט (גשטעה איך ,)
דאס איך דעם קעניג מיינס העררן דיא
פֿארשטעל-

אֲשֶׁר לֹא יֵאָסְפוּ וְלֹא יִשָּׂא אֱלֹהִים
נַפֶּשׁ וְהָשִׁיב מִהַשְׁבוֹת לְבַלְתִּי
יְיָח מִמֶּנּוּ נְדָח : (טו) וְעַתָּה
אֲשֶׁר-בָּאתִי לְדַבֵּר אֶל-הַמֶּלֶךְ
אֲדַנִּי

באור

רשי

אמר עליו הרבר' ה'קן ויוול בספרו גן נעול
(בבית השני חדר י"א) , אחרי שהכתוב
תאר לאשה נשם חכמה , לא יתכן שלא יהיה
כל דבריה כמשפט וכהלכה , כי חכם לא יענה
דעת רוח' והנה הרב הנ"ל אחרי שהביא שם
ד' פירושים מהר"א והשיג עליהם דרך בו
דרך קדש , ע"ש ותמצא נועם לנפשך , אבל לא אחד מאדוני הרב נר"ו שיש לו דברים לטעון
עליו , כי אם כדבריו כן הוא שהיתה כל השתדלות התקועית להטות את המלך שלא ימות את
אנשלוס , אם כן אחרי שחרן לה המלך שאין לבנה משפ' מות , מה לה לדב' עוד ולהוכיח ולהפוך
בזכות אנשלוס , לא היה לה אלא להשוות את דבר משפט בנה עם דבר אנשלוס , ונודחי לא
יעשה המלך נגד היושר והטק , גם ממשמעות לשונה לבלתי השב המלך את נדחו כראה , שלא
היתה תכליתה להכיל את אנשלו' מדין מות , לא להשיבו א' אביוול מולדת , וכן לקמן ממאמר דוד
א' יואב , ולך השב את הנער , נראה שתכלית בקשתם לא היתה אלא על ההשבה , ועוד אם רך
בקאו להכיל את נפשו ממות , מה זה יגעו ועמלו להשיבו , הלא דים בשנתו בנשור ? גם לפ"ז
רצה להם דוד יותר מאשר בקשו . אלא ודאי היתה כוונתם שישב המלך איתו , ולא יהיה מבודם
ומגורש בין עם אל כבוד כמו שנארתי . והפסוק הזה לנות טעם ותוקף אל מה שאמרה , שהדבר
כאשם לבלתי השב המלך את נדחו , ופי' אחרי שכולנו מעותדי' למות , ואין לנו יודעים קיינו ,
ואם מתנו או כמים הנגרים נחנו , שלא נשוב בארץ החי' , כמים הנשפכים ובבלעים בקרקע ,
אשר לא יאספו , ואז לא ישא אלהים נפש , פי' אין סליחה אחרי המות , (כ"ש הרבר' ה' ויוול
נר"ו) , ואם מת אדם נחטאו הוא מעות לא יוכל לתקן . וכעין שאמרו חז"ל העולם הזה
דומה לפרוודור וכו' , לפיכך עלינו לחשוב מחשבות שלא ימות הקיטא נחטאו , לא לתת לו
מקום לעשות תשובה לבל ידח מעם ה' , וטעם נדח פה כמו ונדחת והשתחית (דברים ד' י"ט)
(או נוכל לומר ג"כ , כיוקשב מחשבות מוסב על אלהים , שחשב לנות דרכי התשובה ,
והנדח ישוב וירפא לו , והראשון יותר נכון .) וא"כ גם המלך יחשוב להשיב את נדחו , כי
אם נשאר בין העמים שוכמי אהים הנאמן , יהיה נדח לגמרי מעם ה' , ולא ישוב מחטאו ,
ואולי פתאום יבא יומו ויגוע בעונו , ולפי הכוונה הזאת תרנמתי . לא יאספו , הטפות
הנגרים אי אפשר להאסף עוד . (טו) ועתה וגו' , עתה התנבלה לפני המלך על שכונה לו
במעשה

ודיינו בחותו עונש ולח ישא חלקים נפש
איש מן המיתה לפיכך חשב המלך
מחשבות לבלתי ידה ממונו נדה :
(טו) ועתה אשר באתי לדבר אל
המלך

אמר עליו הרבר' ה'קן ויוול בספרו גן נעול
(בבית השני חדר י"א) , אחרי שהכתוב
תאר לאשה נשם חכמה , לא יתכן שלא יהיה
כל דבריה כמשפט וכהלכה , כי חכם לא יענה
דעת רוח' והנה הרב הנ"ל אחרי שהביא שם
ד' פירושים מהר"א והשיג עליהם דרך בו
דרך קדש , ע"ש ותמצא נועם לנפשך , אבל לא אחד מאדוני הרב נר"ו שיש לו דברים לטעון
עליו , כי אם כדבריו כן הוא שהיתה כל השתדלות התקועית להטות את המלך שלא ימות את
אנשלוס , אם כן אחרי שחרן לה המלך שאין לבנה משפ' מות , מה לה לדב' עוד ולהוכיח ולהפוך
בזכות אנשלוס , לא היה לה אלא להשוות את דבר משפט בנה עם דבר אנשלוס , ונודחי לא
יעשה המלך נגד היושר והטק , גם ממשמעות לשונה לבלתי השב המלך את נדחו כראה , שלא
היתה תכליתה להכיל את אנשלו' מדין מות , לא להשיבו א' אביוול מולדת , וכן לקמן ממאמר דוד
א' יואב , ולך השב את הנער , נראה שתכלית בקשתם לא היתה אלא על ההשבה , ועוד אם רך
בקאו להכיל את נפשו ממות , מה זה יגעו ועמלו להשיבו , הלא דים בשנתו בנשור ? גם לפ"ז
רצה להם דוד יותר מאשר בקשו . אלא ודאי היתה כוונתם שישב המלך איתו , ולא יהיה מבודם
ומגורש בין עם אל כבוד כמו שנארתי . והפסוק הזה לנות טעם ותוקף אל מה שאמרה , שהדבר
כאשם לבלתי השב המלך את נדחו , ופי' אחרי שכולנו מעותדי' למות , ואין לנו יודעים קיינו ,
ואם מתנו או כמים הנגרים נחנו , שלא נשוב בארץ החי' , כמים הנשפכים ובבלעים בקרקע ,
אשר לא יאספו , ואז לא ישא אלהים נפש , פי' אין סליחה אחרי המות , (כ"ש הרבר' ה' ויוול
נר"ו) , ואם מת אדם נחטאו הוא מעות לא יוכל לתקן . וכעין שאמרו חז"ל העולם הזה
דומה לפרוודור וכו' , לפיכך עלינו לחשוב מחשבות שלא ימות הקיטא נחטאו , לא לתת לו
מקום לעשות תשובה לבל ידח מעם ה' , וטעם נדח פה כמו ונדחת והשתחית (דברים ד' י"ט)
(או נוכל לומר ג"כ , כיוקשב מחשבות מוסב על אלהים , שחשב לנות דרכי התשובה ,
והנדח ישוב וירפא לו , והראשון יותר נכון .) וא"כ גם המלך יחשוב להשיב את נדחו , כי
אם נשאר בין העמים שוכמי אהים הנאמן , יהיה נדח לגמרי מעם ה' , ולא ישוב מחטאו ,
ואולי פתאום יבא יומו ויגוע בעונו , ולפי הכוונה הזאת תרנמתי . לא יאספו , הטפות
הנגרים אי אפשר להאסף עוד . (טו) ועתה וגו' , עתה התנבלה לפני המלך על שכונה לו
במעשה

מכלל יופי

יד (ה) אבל , ענינו אמת : ויבו האחר , הכינוי טרם הידיעה :
(ט) עלי אדני המלך , כנחה לכבוד המלך : (יא) משערת בנג ארצה ,
משער ריש בריך : (יג) אח נדחו , תאר מכנין נפעל , בא בדגש לחסרון נו"פ"א
הפועל : (יד) הנגרים , ענין ההחכה במשמעו : (טו) כיראני , עבר מכנין
פיעל

שמואל ב יד

הרגום אשכנזי מב

אֲדַנִּי אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה כִּי יֵרָאֵנִי
הָעַם וְהֵאמֵר שִׁפְחַתְךָ אֲדַבְּרָהָּ
בָּא אֶל־הַמֶּלֶךְ אֲוֹלֵי יַעֲשֶׂה הַמֶּלֶךְ
אֶת־דְּבַר אַמְתּוֹ: (טו) כִּי יִשְׁמַע
הַמֶּלֶךְ לְהַצִּיל אֶת־אַמְתּוֹ מִכַּף
הָאִישׁ לְהַשְׁמִיד אֹתוֹ וְאֶת־בְּנֵי
יָחַד מִנַּחֲלַת אֱלֹהִים: (יז) וְהֵאמֵר
שִׁפְחַתְךָ יְהוָה נָא דְבַר־אֲדַנִּי
הַמֶּלֶךְ לְמַנְחָה כִּי כִמְלֶאכֶת
הָאֱלֹהִים כֵּן אֲדַנִּי הַמֶּלֶךְ לְשִׁמְעַת
הַטּוֹב וְהָרַע וַיְהוֶה אֱלֹהֵיךָ יְהוִי
עִמָּךְ: (יח) וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר

פֶּאֶרשטעללונג אויף דיזע אַרט צו מאַכן
קאַם , בלאַס ווייל: מיר דיא לייטע
באַנגע מאַכטן — : אַלליין דייע מאַגד
דאַכטע , זיך ווילל עס וואַגען דעם
קעניגע עטוואַס פֶּאַרצושטעללן , פֶּיל־
לייכט גוועהרט ער דאַז גזוך וויינר מאַגד .
(טו) נעמליך , ווען דער קעניג ווירד
גהער געבן , זיינע מאַגד פֶּאַן דער האַנד
איינס מאַנס צו רעטן , דער מיך זאַמט
מיינס זאַהנע פֶּאַן דעם ערכטהייל גאַטטס
אויסטילגן וואַללע . (יז) דאַן , זאַ
דאַכטע דייע מאַגד , ווירד דער איינגע
אויסשפרוך מיינס העררן אונד קעניגס
איהם צור בערוהיגונג דיהען ; דען מיין
דערר אונד קעניג אויט יאַ וויא זייז
ענגל גאַטטס , צו פֶּרשטעהן וואַס גוט
אַדר שערלויך אויט . דער עוויגע דיין
גאַטט וויא נון מיט דיר ! (יח) דער

קעניג פֶּינג דארויף אן אונד שפראך צור
רש"י

באור

המלך אדוני את הדבר הזה כי יראני
עלי ועל בני : כי יראוני העם .
הפחידוני מלכק את אדוני על בני פן
יכעוס עלי . ותאמר שפחתך הדברה
נא . כענין זה אולי יעשה וגומר :
(טו) כי ישמע המלך אלי להניל את
אמתו מכף האיש . הבא להרוג את בני
ולהשמידני יחד מנחלת אלהים :
(יז) ותאמר שפחתך . מואחר שינוס
המלך עלי . יהיה דברו למנוח לבני כי
לא ישבו מדברו הטוב כי כמלאך ה'
אדני המלך ולא יחזירו כעם ושנאה
וודברו

במעשה בנה ולא הגידה לו מתחילה את כל
לבה מבלי סבב הדבר , ותאמר : אשר באתי
לדבר למלך במשל הזה , על כי יראוני העם
לנקש על בני אדני , פן יכעוס עלי ולא ישמע
לדברי , לכן ותאמר שפחתך הדברה כענין
הזה אולי יעשה וגו' . (טו) כי ישמע וגו' ,
כלומר אם ישמע אז יהיה דבר המלך לענינו
למנוחה על דבר בני . (יז) כי כמלאך וגו' ,
ידוע שכל מי שהוא משועבד להתפעלויותיו ,
אם תתגברנה עליו , לא ישמע עוד לקול
השכל , ולא יטה אזנו להאזין מה שטוב או רע
לו , כי כרוך הוא אסרי התשוקה המושלת בו ,
מבלתי יכולת לפרוק מעליו עול ממסלתה , לא
כן איש חיל המושל ברוחו , כי זה ישמע הטוב
והרע , יחזיק בראשון ויכח ידיו מהאחרון .
ואדם כזה יש לדמות למלאכי מעלה שאין
תגבורת כח התפעלויות שייך אליהם , לפי שכל השכל וכח התשוקה , אשר מחזירים יולדו
ההתפעלויות יש בהם בערך השווי (כמו שכתב הרמב"ן בענין עין הדעת ע"ש) ולזה
כיונה האשה באמרה אל המלך שהוא כמלאך האלהים לשמוע הטוב והרע , כלומר שלא
יודו בו סרון אסו וקנאתו על אנשלוס , ולא יעכבוהו מעשות הטוב והישר לעשות לו . יהי

פרויה : איך ביטטע , פרליונגע מיך
 איינע זאכע ניכט , ווארויף איך דיך
 פראגען ווילל . דיא פרווא ערווידרטע :
 מיין הערר אונד קעניג גרוהע נור צו
 שפרעכן . (יט) דא פראגטע דער
 קעניג : איזט ניכט יואב מיט דיר היראין
 פרשטאנדן ? דיא פרווא אנטווארטטע ,
 אונד שפראך : ביים לעבן דיינר זעעלע
 מיין הערר אונד קעניג ! עס איזט ניכט
 מעגליך ווערר רעכטס נאך לינקס אויס-
 צווייכען , בייא אללעס , אום וואס
 מיין הערר אונד קעניג פראגט . יא דיין
 קנעכט יואב האט מיר'ס בפאהלען ,
 ער האט דיינער מאגד אללע דינע וואר-
 טע אין דען מונד גלעגט . (כ) אום דער
 זאכע איינע אנדרע ווענדונג צו געבן ,
 טאט דיוס דיין קנעכט יואב , אבר מיין
 הערר איזט זא ווייזע וויא איין ענגל
 גאטטעס , ער ווייס אללעס וואס אים
 לאנדע פארגעהט . (כא) דער קעניג
 שפראך דארויף צו יואב : דא דוא דיוס
 פראנשטאלטעסט , זא רייזע דען הין ,
 אונד האלע אבשלוס צוריק .
 (כב) יואב

אל האשה אל נא חבדי ממני
 דבר אשר יאנכי שאל אהך
 והאמר האשה ידבר נא אדני
 המלך : (יט) ויאמר המלך הו
 יואב אהך בכל זאת ותען
 האשה והאמר חי נפשה אדני
 המלך יאם יאש , להמין
 ולהשמיל מפל אשר דבר אדני
 המלך כי עבדה יואב הוא צוני
 והוא שם בפי שפחה את כל
 הדברים האלה : (כ) לבעבור
 סבב את פני הדבר עשה עבדה
 יואב את הדבר הזה ואדני
 חכם כחכמת מלאך האלהים
 לדעת את כל אשר בארץ :
 (כא) ויאמר המלך אל יואב
 הנה נא עשיתי את הדבר הזה

ולך הישב את הנער את

אבשלום

באור

עשית ק'

רשי

עמד , בעזרתך , לשכך להב חמתך . (יט)
 דיר יואב , ענתו ודברו (ד"ק) . אם אש
 וגו' , כל אש שאחרי שנועה לשון שלילה ,
 וענינו , אי אפשר להכחד ולנטו' ימין או שמא ,
 מכל אשר דבר , ר"ל כל אשר שא עליו , כלומר
 אי אפשר להעלים ממוך דבר , וכן כחיה דעת
 יהונתן שדרגס , אש אית למיסעי לימינא
 ולשמאלא מכל די מליל וגו' . אש , בא הא'
 תמורת יו"ד , והוא כמו אש י . כי עבדך ,
 (כ) לבעבור סבב , לגלגל עד שיכא דבר כמו של מלך לאור (רש"י) . פני הדבר , מה
 שראוי שיכפ' הדבר אליו והוא התכלי הראוי , וכאלו אמר שעשה קן כרוי שיגיע התכלית
 הראוי

וודברו הטוב : (יט) אם אש כמו
 אם יש כמו היס וכן עוד האיש בית
 רשע כמו היס : (כ) לבעבור סבב .
 לגלגל עד שיכא דבר כמו של מלך לאור :
 וחדני חכם . והבנת כי מוחת יואב
 ינחת

מאמר בפני עכמו , ומלת כי לאמת הדבר .
 (כ) לבעבור סבב , לגלגל עד שיכא דבר כמו של מלך לאור (רש"י) . פני הדבר , מה
 שראוי שיכפ' הדבר אליו והוא התכלי הראוי , וכאלו אמר שעשה קן כרוי שיגיע התכלית
 הראוי

אבשלום: (כב) ויפל יואב אל-
פניו ארצה וישתחו ויברך את-
המלך ויאמר יואב היום ידע
עבדך כי מצאתי חן בעיניך
אדני המלך אשר עשה המלך
אתדבר עבדך: (כג) ויקם
יואב וילך גשורה ויבא את-
אבשלום ירושלים: (כד) ויאמר
המלך יסב אל ביתו ופני לא
יראה ויסב אבשלום אל ביתו
ופני המלך לא ראה:
(כה) וכאבשלום לא היה איש-
יפה בכל ישראל להלל מאד
מכף רגלו ועד קדקדו לא היה
בו מום: (כו) ויבגלו את ראשו
והיה מקץ ימים לימים אשר
יגלח פי כבד עליו וגלחו ושקל
את שער ראשו מאתים שקלים
באבן המלך: (כו) ויולדו
לאבשלום שלושה בנים ובת

(כב) יואב פיל אויף דאן אנגויכט צור
ערדע, שטרעקטע זיך הין, זעגנטע
דען קעניג אונד שפראך: הייטע איזט
דיין קנעכט איבערצייגט, דאס איך
גנאדע אין דיינען אויגען גפונדען,
הערר! א קעניג! דא דא דיינס
קנעכטע זיינע ביטטע גוועהרסט.
(כג) יואב מאכטע זיך אלוף אויף,
ריווטע נאך גשור, אונד בראכטע
אבשלום נאך ירושלים. (כד) דא
שפראך דער קעניג: ער מאג זיך נאך
זיינער וואהנונג בגעבן, מיין אנגויכט
אבר זאל ער ניכט זעהן. אבשלום
גנאב זיך אלוף נאך זיינער וואהנונג,
אונד זאך דעם קעניגס אנגויכט ניכט.
(כה) זא שען וויא אבשלום, וואך
קיינע מאנספערואן אין גאנץ ישראל,
קיינר אן דעם זאפיל צו ריהמען וואך;
פאן זיינער פויסזאהלע ביז צום שייטעל
האטטע ער קיינן מאנגעל. (כו) אימר
ווען ער זיך זיין הויפט האר אבשערן לים,
(דינס גשאה פאן איינער גוויסן צייט צור
אנדערען, נעמליך ווען איהם דיא הארע
צו בשוועהרליך וואורדן!) דא וואג עס
צוויא הונדערט שקלים נאך דעם קעניג-
ליכען גוויכטע. (כו) עס וואורדען
אבשלום דרייא זעהנע געבאָהרען אונד
איינע טאכטער נאמענס חמר. דינע
וואך

אחת ושמה חמר היא היתה
עבדך ק' באור

אשה

מוזן עידן לעידן, וכן תרנמתיו, ולדעת
חז"ל טעמו משכה לשנה, ולמדו מזה שכל מי
שכר כנזיר עולם, כשהכניד שער מיקל
בתער משכה לשנה. באבן המלך, כפי משקל
קבוע מאת המלך. ואין ספק כי שקל המלך
היתה קלה עד מאוד, דאל"כ איך אפשר
לו

הראוי (רלב"ג). (כה) להלל מאוד,
שערו: לא היה איש להלל מאד. (כו)
ובגלחו, לפי קבלת חז"ל אבשלום נזיר עולם
היה, אבל מן הפסוקים לא ראו זה, ולפי
פשוטו אפשר שהי' מגדל שער ליופי להתנאות
בו (ורד"ק). מקץ ימים לימים, ת"

וואר איין פרויענצימר פאן שענר גע-
 שטאלט . (כח) אלס אבשלוס
 ברייטס צווייא יאהרע צוגבראכט , אונד
 נאך דעם קעניגס אנגויכט ניכט גזעהן
 האטע ; (כט) שיקטע ער צו יואב ,
 אום אוהן דעם קעניג אנצושיקען ,
 דויר אכר וואלטע ניכט צו אוהם קאמן ,
 ער שיקטע אכרמאלס , אלליין ער וואל-
 טע דאך ניכט קאמן . (ל) דא שפראך
 ער צו ווינן קנעכטן : זעהט יואב'ס אקר
 דארט נעבן מיינס , עס איזט מיט גערש-
 טע כשטעללט , געהט אונד שטעקט
 יאהן אין בראנד . דא שטעקטן
 שלום'ס קנעכטע דען אקר אין
 בראנד . (לא) נון מאכטע זיך יואב
 אויף , קאם צו אבשלוס אינ'ס רהיו ,
 אונד שפראך : ווארום האבן דינע
 קנעכטע מיינען אקר אין בראנד
 גשטעקט ? (לב) אבשלוס ערווידער-
 טע

אִשָּׁה יִפֶּת מְרָאָה : (כח) וַיֵּשֶׁב
 אֲבִשְׁלוֹם בִּירוּשָׁלַם שְׁנֵהִים
 יָמִים וּפְגִי הַמֶּלֶךְ לֹא רָאָה :
 (כט) וַיִּשְׁלַח אֲבִשְׁלוֹם אֶל-יֹאָב
 לְשַׁלַּח אֹתוֹ אֶל-הַמֶּלֶךְ וְלֹא אָבָה
 לָבוֹא אֵלָיו וַיִּשְׁלַח עוֹד שְׁנִיָּה וְלֹא
 אָבָה לָבוֹא : (ל) וַיֹּאמֶר אֶל-
 עֲבָדָיו רְאוּ חִלְקָת יֹאָב אֶל-יָדֵי
 וְלוֹשֵׁם שְׁעָרִים לָכֵן וְהוֹצִיתִיהָ
 בְּאֵשׁ וַיִּצִיתוּ עֲבָדֵי אֲבִשְׁלוֹם אֶת-
 הַחִלְקָה בְּאֵשׁ : (לא) וַיָּקָם יֹאָב
 וַיָּבֹא אֶל-אֲבִשְׁלוֹם הַבַּיִתָּה וַיֹּאמֶר
 אֵלָיו לָמָּה הִצִּיתוּ עֲבָדֶיךָ אֶת-
 הַחִלְקָה אֲשֶׁר-לִי בְּאֵשׁ :

(לב) וַיֹּאמֶר אֲבִשְׁלוֹם אֶל-יֹאָב

הנה

והציהוה ק' רשי

באור

ינחת : (ל) חל ידי . סמוך לרשותי
 במקום שאני יכול להזיק : חל ידי .
 איננו יש אי"ש (ר"ל אינ מעם
 אי"ש , Enmes aifes. כל"א חן
 מיינר זייטע , כמו במדבר ב' י"ז , ש"ח
 ו"ט ג') : (לא) והמיתני . ויהרוג
 אותי המלך : (א) וחמשים

לו לשאת את שער ראשו ? (ל) והציהוה ,
 כן הוא הקרי , וכן נכון , כי מנחנו כל פעלי
 פ"י חס עין הפעל גד"י שהולכים על משקל
 חסרי פ"א , מלבד ינח היונא מכלל זה .
 והטעם אמרו המדקדקים לפי שטעם להס"י
 במנחא גד"י עם סמך , ולכך נשנט פ"א
 הפעל ונשלם עם דגש להיות הנד"י נרנש
 במנחא . (לב) והמתני , יחיד נסתר עם
 כנוי הפעול מדבר בעדו כמו הַיְשִׁיבֵנִי ,

כלומר והמית אותי המלך .

מ כ ל ל י ו פ י טו (ב) והשכים

פיעל הדגוש על משקל גרשוני פי' הפהירוני : (יט) ולהשמיל , בלא פ"ה שמא :
 (כב) א פניו , כמו על פניו : (כו) באבן המלך , ר"ל במשקל המלך :
 (ל) חלקת יואב , נקראת אחות השרה חלקה לפי שזו חלקא' וזו חלקא' : א
 ידי , סמוך לגבול' : והציהוה , כתיב ע"ד נפ"י למ"ב שהוא עצמו ילך עמהם :
 טו (ג) ראה

הנה שלחתי אליך ולאמר בוא
הנה ואשלחה אתה אל המלך
לאמר למה באתי מגשור טוב
לי עד אנשים ועתה אראה פני
המלך ואם ישיבי עון והמתני :
(לג) ויבא יואב אל המלך ויגד
לו ויקרא אל אבשלום ויבא אל
המלך וישתחו לו על אפיו
ארצה לפני המלך וישק המלך
לאבשלום :

טו (א) ויהי מאחרי כן ויעש
לו אבשלום מרכבה
וקסים וחמשים איש רצים
לפניו : (ב) והשקים אבשלום
ועמד על יד דרך השער
ויהי פל האיש אשר יהיה לו
ריב לבוא אל המלך למשפט
ויקרא אבשלום אליו ויאמר אי
מזה עיר אתה ויאמר מאחד
שבטי ישראל עבדך :
(ג) ויאמר אליו אבשלום ראה

דברך רשי

טו (א) וחמשים איש וגו' .
כולם נטולי טחול וחקוקי כפות
רגלים : (ב) והשקים אבשלום .
בכל בקר : מ אחד שנטי ישראל עבדך .
משנט

טע איהם : ויה ! איך האכע צו דיר
גשיקט , אונד דיר זאגן לאסן : קאם
צו מיר , איך וויל דיר דעם קעניג זאגן
שיקען , אונד איהם זאגען לאסן :
וואצו בין איך פאן נשור גקאטמן ?
עס וועהרע מיר ליבר , ווען איך גאך
דארט וועהרע . איך מוס אלזא דעם
קעניגס אנגויכט זעהן ; אדר בין איך
שטראפבאר , זא מעגע ער מיך אומ-
ברינגן . (לג) יואב גינג היראויף צום
קעניג , אונד שטעללע עס איהם פאר .
ווארויף דוור אבשלום צו זיך קאממן
לים . ער ערשין פאר דעם קעניג ,
ווארף זיך אויף דאן אנגויכט צור ערדע
הין , אונד דער קעניג קיסטע
אבשלום .

טו (א) ניכט לאנגע נאכהער ,
שאפטע זיך אבשלום וואגען אונד
פפערדעאן , נעכסט פונפציג מאן ,
דיא פאר איהם הערליפען . (ב) ער
שטאנד גוועתנליך פריהצייטיג אויף ,
אונד שטעלטע זיך אן דען וועג , דער
צום טאהרע פיהרט ; ווער נון איינע
שטרייטזאכע האטע , אונד צום קעניג
פאר גריכט וואלטע , דען ריף אבשלום
צו זיך אונד שפראך : אויס וועלכר
שטאט כיוט דוא ? יענר בעשיד איהם
דאן , אויס וועלכם שטאממע ישראל'ס
ער וואר . (ג) דא שפראך אבשלום
צו איהם : ויה ! ריינע ווארטע זינד
גוט

באור

טו (ב) והשכים , כן היה מנהגו בכל
בקר (ד"ק) . על יד דרך השער ,
ר"ל על מקום שם יעברו העוברים לבא אל
שער המלך (ד"ל בג) . אי מזה , כמו
מאזה . (ג) ראה וגו' , אחרי שאתר לו
האיש

גוֹט אונד בילליג ; דאָך בקעמסט לויא קיין גהער פֿאַן זייטן דעם קעניגס .
 (ד) דאַן ריף ער אויס : ווער מיך דאָך צום ריכטער אים לאַנדע מאַכטע !
 דאַס איין יעדער , דער איינע שטרייט-
 אַדר רעכטס וואַכע העטע , צו מיר קע-
 מע , איך וואַלטע איהם גרעכטיגקייט
 ווידרפֿאַהרן לאַסן ! (ה) נאַהטע זיך
 יעמאַנד , זיך פֿאַר איהם נידער צו
 ווערפֿן , זאָ שטרעקטע ער זיינע הענדע
 אויס , אומפֿאַסטע אונד קיסטע איהן .
 (ו) אויף עהנליכע אַרט מאַכטע ער עס
 מיט אַללן ישראל'ס , דיא צום קעניגע
 פֿאַר גריכט וואַלטען ; אונד שטאדל
 דאורך דיא הערצן אַללר ישראל'ס .
 (ז) עס וואַר צו ענדע דעם פֿירציגסטן
 יאָהרס . דא באַט אבשלום דען קעניג :
 ערלויבע דאָך דאַס איך נאך חכרון ריזן
 דארף , וואַ איך מיין גליכדע ערפֿיללן
 וויל , דאז איך דעם עוויגן צו עהרן
 גטאהן . (ח) דען

דְּבַרְיָה טוֹבִים וְנִכְחִים וְשִׁמְע
 אִידֹלָה מֵאַתְּ הַמֶּלֶךְ :
 (ד) וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם מִדִּישְׁמֹנִי
 זָפַט בְּאַרְצוֹ וְעָלִי יָבוֹא כָּל-אִישׁ
 אֲשֶׁר-יְהִי-לוֹ רִיב וּמִשְׁפָּט
 וְהִצְדַּקְתִּיו : (ה) וְהָיָה בְּקָרְב־
 אִישׁ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לוֹ וְשָׁלַח אֶת-
 יָדוֹ וְהַחֲזִיק לוֹ וַיִּשָּׁק לוֹ :
 (ו) וַיַּעַשׂ אַבְשָׁלוֹם בְּדָבָר הַזֶּה
 לְכָל-יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-יָבֹאוּ לְמִשְׁפָּט
 אֶל-הַמֶּלֶךְ וַיִּגְנֹב אַבְשָׁלוֹם אֶת-
 לֵב אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל : (ז) וַיְהִי
 מִקֵּץ אַרְבַּעִים שָׁנָה וַיֹּאמֶר
 אַבְשָׁלוֹם אֶל-הַמֶּלֶךְ אֵלֶכָה
 בְּאוֹתְשֵׁלִים אֶת גְּדְרֵי אֲשֶׁר-

גְּדְרֵי לַיהוָה בְּחֶבְרוֹן :

(ה) כי

באור

רשי

משצט פלוגי : (ד) והצדקתיו .
 זאידוניטיה בקושטא : (ז) מקץ
 ארבעים שנה . ששאלו ישראל מלך
 לשמואל נתגלגל דבר מורד והשפלה
 צמלכות : אלכה נא לחברון ואשלם
 את גדריו אמרו רבותינו להביא כצנים
 מחברון כי שם

האיש מאיזה עיר הוא שאל לו על דבר הריב
 אשר לו וכאשר ספר לו האיש את דבר
 המשפט , אמר לו ראה וגו' , ואע"פ שלא
 נאמר זאת בפירש , אין ספק שכן הי'
 אלא שקינר הכתוב כדרכו . (ד) ועלי ,
 כמו ואלו . והצדקתיו , ת"י ואדוניכיה
 בקושטא , וכן מתורגם בל"א . (ה) והחזיק
 לו , כמו בו , וכן לפיכך למחב כמו חבר
 (ד"ק) . (ז) ארבעים שנה , יש בזה
 דעות שונות , וכתב רלב"ג שאלו ארבעים

שנה התחילו מעת כתיבת המלכות בישראל . ר"ל מעת המשח שאל , וכן כתב הר"י גאון מעת
 ששאלו להם מלך וכן שנינו בסדר עולם , ואפשר כי בימים ההם נקבע העת הזאת לחשבון השנים ,
 להיותה מפורסמת מאוד , ע"י ההתקדשות ושנו גדול הנתי' בה , להיות מלך בישראל , אשר
 לפנים לא הי' , כמו שהיתה רגיל ג"כ למנות השנים מייחאת מצרים . וכן נהגו שאר עמים
 לקבוע זמן מפורסם וטודע ע"י הזמנות מעשה גדול ונחשב להם , ונקרא (עפ"כ) .
 (י) מרגלים

(ח) כִּי־נָדַדְתָּ עַבְדְּךָ בְּשִׁבְתִּי
 בְּגִשּׁוֹר בְּאֶרֶם לֵאמֹר אִם יִשְׁיב־
 יִשְׁבְּנִי יְהוָה יְרוּשָׁלַם וְעַבְדְּתִי
 אֶת־יְהוָה : (ט) וַיֹּאמֶר־לוֹ
 הַמֶּלֶךְ לֵךְ בְּשָׁלוֹם וַיֵּקֶם וַיֵּלֶךְ
 חֶבְרוֹנָה : (י) וַיִּשְׁלַח אֶבְשָׁלוֹם
 מִרְגָּלִים בְּכָל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל
 לֵאמֹר פְּשַׁמְעֶכֶם אֶת־קוֹל
 הַשֹּׁפָר וַאֲמַרְתֶּם מֶלֶךְ אֶבְשָׁלוֹם
 בְּחֶבְרוֹן : (יא) וְאֶת־אֶבְשָׁלוֹם
 הֵלְכוּ מֵאֲתֵימ אִישׁ מִירוּשָׁלַם
 קָרְאִים וְהֵלְכִים לְחַמֵּם וְלֹא

ישוב ק' ידעו
 רש"י

(ח) לען דיין קנעכט האט איין גליכדע
 גטאהן , דא איך צוגשור אין ארם מיך
 אויפהילט , אונד גשפראכען : ווען
 דער עוויגע מיך ווירר נאך ירושלים צו
 ריק ברינגן זאלטע ; זא וויל איך איהם
 דיהנן . (ט) דער קעניג שפראך צו
 איהם : רייזע אין פֿרוין ! דאָ מאַכטע
 ער זיך אויף , אונד רייזטע נאך חברון .
 (י) ער שיקטע אויסשפעהר אין אללע
 שטעטמע ישראל'ס אונד טרוג איהנן
 אויף : זא באַלד איהר דען פּאָווינענע
 שאַלל הערן ווערדט , זא מאַכט בקאַנט :
 אַבשלום איזט צו חברון צום קעניג ער
 נאַנט וואָרדן . (יא) אויס ירושלים
 וואָרד צווייאהונדרט מעננר מיט אבשלום
 גרייזט , ווערלכע איינגעלאדן , אין
 איהרר איינפאלט מיטגינגן , אָהנע פּאָן
 עטוואַס

באור

(ו) מרגלים , לרגל בתחיל' לבאיש ישראל ואם
 יראו כי טובים הם אחריו , יאמרו , נשמעם
 את קול השופר מלך וגו' . כשמעכם וגו' ,
 להבין זאת האיד' הי' אפשר לשמוע קול השופר
 מן חברון בכל שבטי ישראל , כבר העירו
 איהם מעתיקים כי נעשה זאת ע"י הטופים
 שהי' בכל גבול ישראל מעקים למקום , והיו
 להם סמנים בקול השופר אם למלחמה אם
 לשלום אם לאסיפה ואם להכרות דבר אחר .
 ואם הי' לאחד דבר להודיע לכל ישראל , תקע הטופה שהי' בגבול זה , וכאשר נשמע התקיעה
 למרחוק לטופה הקרוב , תקע גם הוא ואז תקע גם השלישי והרביעי , עד שבזמן קצר נשמע
 התקיעה בכל גבול ישראל . (יא) לחמם

מכלל יופי

מז (ג) ראה, על ראוי' הלב : (ה) בקרב , בק"ח , ובמכלל בבא מאריך עם
 החיר"קאע"פ שאין נקוד פת"ח עם השו"א אתה קורא השו"א כמו שו"א ופת"ח ,
 וכן בפיו הכי"ת מעמדת כגעי' והרי"ש חטופה : (ח) ישוב כתב וקרי ישוב לעון
 ישיבה ובמכלל בשרש שוב כתב ר' יהודה כי נהפך עי"ן הפועל לפ"א הפועל , גם
 יחכן לומר שהיו"ד נוספת כמו שמצינו יקום : וכל הכרתי וכל הפלתי , ח"י וכל
 קשתאי וכל קלעיא , אפשר שהיו משפחו' ידועות בישרא' : ברגלו , פיו בעבורו :
 על פני המלך , כמו לפני המלך : גלה אהה , ענינו מלטול הנוע לבד שאין בו שבי
 ופיו

עטוואס צו וויסן . (יב) אבשלום פֿרֿע
שיקטע אויך אחיהופל דען גילוניר ,
דור'ס גרהיימראהט , אויס ווינער
שטאָט , נעמליך אויס גלה , וועהרנד
ער דיא אפֿפֿר פֿרריכטן לים , דיא פֿרֿע
שווערונג וואָרד נון שטאַרק , אונד עס
שלוגען זיך אימער מעהר לייטע צו
אבשלום . (יג) אינצווישען קאָם
יעמאַנד אונד בראַכטע דוד דיא נאַכֿע
ריכט : „דיא ישראלים זינד פֿיר
„אבשלום גוינט“ . (יד) דאָ שפראַך
דוד צו וינר דינרשאַפֿט , דיא בייא
איהם אין ירושלים וואָרן . מאַכט אויך
אויף , דאס וויר פֿליהן ; דען זאָנסט
ווירד פֿיר אונס קיינע רעטונג זיין פֿאַר
אבשלום . איילט דאָס וויר פֿאַרט
קאָמטן ; דען ווען ער איילטע , אונד
אונס היר אַנטרעפֿע , זאָ ווירדע ער
אונס אינס פֿרדערבען שטירצען , אונד
דיא שטאַט מיט דער שערפֿע דעס
שווערדס פֿרהעררן . (טו) דיא דינרֿע
שאַפֿט דעס קעניגס ערווידערטן דעס
קעניג : וואצו זיך אונדער קעניגליכער
נביהטר ענטשליסט , דאצו זינד דייענע
קנעכטע

ידעו פֿלֿדֿבר : (יב) וישלח
אבשלום את־אחיהופל הגילוני
יועץ דוד מעירו מגלה בזבחו
את־הזבחים ויהי הקשר אמין
והעם הולך וירב את־אבשלום :
(יג) ויבא המגיד אר־דוד לאמר
היה לב־איש ישראל אחרי
אבשלום : (יד) ויאמר דוד
לכל־עבדיו אשר־אתו
בירושלם קימו ונכרחה כי לא־
תהיה לנו פֿליטה מפני אבשלום
מהרו ללכת פֿן־ימהר והשגנו
והדיח עלינו את־הרעה והפה
העיר לפי־חרב : (טו) ויאמרו
עבדי־המלך לא־המלך ככל
אשר־יבחר אדני המלך הנה
עבדיך

באור

(יא) לחמם , תמס כאמר על דבר שלם
בלי חסרון , וכן על שלימות ותאימות הלכ ,
ומזה הושאל ג"כ על שלימות המתשבה והרצון
שיש לאדם בעשיית דבר מה , ר"ל שכל
עשייתו רק לתכלית אחד מבלי שום דבר אחר ,
היסך העושה מעשה בערמה ותחבולה , וזה
טעם פה , שלא היו הולכים אלא לסנת
היותם קרואים , ולא להיות עם אבשלום
בקושרים , וכן טעם ואיש משך בקשת לתמו
(מ"א כ"ב ל"ד) שלא משך כ"א יירות ולא
לקחת מלך ישראל . ותרגמתיו (איינפֿאלט)
לכי גס למלה זאת יש הוראה כה גאף שהיא

קצת נשנת בלשכ' . (יב) וישלח וגו' , כסדרון
שלח את אחיהופל שיבא מעירו , או פירוש
וישלח אבשלום ויקח את אחיהופל מעירו כן
כתב רד"ק . ואנכי העתקתי הפסוק כש
שהוא לפנינו , כי לדעתי יתכן פירוש ,
בזבחו את הזבחים אשר בידאי לא הי' רק
יום אחד או יומים , שלח את אחיהופל שהי'
חכם וככד , מעירו לפתות את העם
ולהטותם אחריו , וזה המשך המאמר ויהי
הקשר אמין , כלומר ע"י זה נהי' הקשר
אמין . (טו) ברגליו , ת"עמיה , כמו
וכל העם אשר ברגליו (שמות י"א ס') .
(יז) בית

עֲבָדֶיךָ: (טו) וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ וְכָל־
 בֵּיתוֹ בְּרַגְלָיו וַיַּעֲזֹב הַמֶּלֶךְ אֶת־
 עֶשְׂרֵת נָשִׁים פְּלִגְשִׁים לְשֹׁמֵר
 הַבָּיִת: (יז) וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ וְכָל־
 הָעָם בְּרַגְלָיו וַיַּעֲמֵדוּ בֵּית־
 הַמֶּרְחֶק: (יח) וְכָל־עֲבָדָיו
 עֹבְרִים עַל־יָדוֹ וְכָל־הַפְּרִתִּי
 וְכָל־הַפְּלִתִּי וְכָל־הַגְּתִים שִׁש־
 מֵאוֹת אִישׁ אֲשֶׁר־בָּאוּ בְּרַגְלָיו
 מִגַּת עֹבְרִים עַל־פְּנֵי הַמֶּלֶךְ:
 (יט) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־אֶרְתָּי
 הַגְּתִי לְמָה תֵּלֵךְ גַּם־אִתָּה אֲתָנִי
 שׁוֹב וְשֵׁב עִם־הַמֶּלֶךְ בִּירְנָכְרִי
 אִתָּה וְגַם־גֹּלָה אִתָּה לְמִקְוֵמָה:
 (כ) הַתְּמוֹל י בּוֹאֶךָ וַיְהִי־וּם

אנועך

רש"י

(יז) בית המרחק • צאת דרחיק:
 (יח) על ידו • חנלו היה עומד והם
 עוברים: (יט) עם המלך •
 עם אנשלוס: כי נכרי אתה • ואנחנו
 צורחים ונחין לך ומוזן ומתוך שאתה
 נכרי לא תמנא מרחמים: וגם גולה
 אתה למקומך • וגם אם גולה אתה
 מעם המלך שחוק רונה להיות עמו
 למקומך חזור לך כי לא טוב לכתך עמי
 שהרי תמול צאתה • (כ) והיום
 חניעך עמו • ואין לי מקום שאוכל
 להוסיף שם ולהמלט כי אני הולך אל
 אשר

קנעצטע בערייט • (כו) דער קעניג
 רייזטע אלוף אב, אונד ארלע זיינע
 היוזלייטע פאלגטן איהם: נור צעהן
 קעכסווייבר לים ער צוריק, דאז רזיו
 צו היטן • (יז) ער צאג מיט זיינס
 גפאלגע אויס דער שטאט, ווארויף
 אין איינס ענטלעגן ארטע, שטיללע
 גהאלטן וואורדע • (יח) היר צאגן
 אללע זיינע קריגסקנעצטע פאר איהם
 פארבייא, וויא אויך דיא זעמטליכע
 כרחי אונד פלחי: אונד אללע גתים
 זעכס הונדערט און דער צאהל, דיא
 איהם פאן גת אויס גפאלגט ווארען;
 דיוע צאגן אללע פאר דעם קעניגע פאר
 בייא • (יט) דער קעניג שפראך צו
 אחי דעם גחיר: וואצו ווילסט אויך דוא
 מיטנעהן? קעהרע אום אונד בלייב בייא
 דעם קעניג; דוא ביוט יא איין פרעמדר •
 זאלטעסט דוא אבר אויך פרטריבן
 ווערדן, זא געה נאך דיינר היימאט •
 (כ) זייט קודצם ביוט דוא נקאממען •
 אונד

באור

(יז) בית המרחק, כת"י באתר רחיק,
 כלומר במקום שהי' רחוק מירושלים • ויתכן
 שיכאז מעיר הכל בערבוביא, ולכן עמדו בית
 המרחק לערוך סדר המסע ולראות מי שילך
 עם המלך • (יח) על ידו כמו לכניו,
 כמו שאמר על פני המלך (רד"ק), כלומר
 המלך הי' עומד והם עוברים לכניו •
 (יט) עם המלך, ר"ל אנשלוס • כי
 נכרי אתה, הרטון בזה לפי שנכרי הוא
 אין לו לירוא מפני אנשלוס, כי לא יחדוהו
 להיות נוטה אחרי דוד, כי מה לו אם ימלך
 דוד או אנשלוס • וגם גולה וגו', הכתוב
 בזה כמו שתרגם הארמי: ואף אם גלי את
 אויל לך לאתרך, וכ"כ רש"י, וגם אם תהיה
 גולה מעם המלך תחזור למקומך • (כ)
 ואני

אונד איצט זאלט' איך דייך מיט אונס
 הערומוואנדערן לאסן, דא איך זעלבסט
 נור דאהין רייזע, אונבשטימט, וואס
 דיין איך קאממע? קעהרע אלזא ליכר
 אום, אונד ניס דיינע ברודר מיט דיר
 צוריק; איך פֿרקענגע דארום ניכט דיינע
 גיטע אונד טרייע. (כא) אתי אבר
 אנטווארטעטע דעם קעניג אונד
 שפראך: זא וואהר דער עוויגע לעכט!
 זא וואהר מיין הערר אונד קעניג לעכט!
 נור דא, וואס מיין הערר אונד קעניג ווין
 ווירד, עס זייא נון צום טאדע אדר צום
 לעבן, דא ווירד דיין קנעכט אויך בלויבן!
 (כב) דער קעניג שפראך דארויף צו
 אתי: זא ציה דאן הין. אתי צאג
 אלזא פֿארבייא מיט וויינר גאנצען מאנא
 שאפט, אונד אללן קינדערן דיא ער
 בייא זיך האטע. (כג) אללע אויס
 דעם לאנדע אומהער, וויינטן מיט
 לויטר שטיימע. נאכדעם נון אללם
 פֿאלק פֿאר בייא גצאגן וואר, צאג
 דער קעניג איבער דען באך קדרון, דאן

באור פֿאלק

(כ) ואני הולך וגו', ת"י ואנא אזיל לאתר
 דלית אנא ידע לאן אנא אזיל. חסד ואמת,
 אזי מחזיק לך חסד ואמת על מה שעשית, ואני
 מכיר כי לנך טוב עמי (רד"ק) וכן פי'
 רש"י, וכן תרגמתיו. וי"ת ואחייבת אהך
 ועבד עמהון טיבו וקשוע. (כא) כי אם,
 לשון רד"ק: אם כתיבולא קרי והטנין אחד,
 והמלות דכתיבין ולא קורין או להיכך וכן קרי
 וכתיב, נראה כי בגלות הראשנה אנדו
 הספרים, ונטלטלו, והחכמים יודעי
 המקרא מתו, ואנשי כנסת הגדולה שהחזירו
 התורה ליושנה, מצאו מחלוקת בספרים
 הכתובים, והלכו בהם אחר הרוב לפי
 דעתם, ובמקום שלא השיגה דעתם על
 הברור, כתבו האחד ולא קדו, או כתבו מבחן ולא מבפנים
 עכ"ל. (כב) לך ועבר, עס שאר העם אחרי שאיך רוצה להפרד ממני (רש"י). (כג)
 את המדבר, כמו

אנועה עמנו ללכת ואני הולך
 על אשר אני הולך שוב והשב
 את אחיך עמך חסד ואמת:
 (כא) ויען אחי אתה המלך
 ויאמר חיריהוה וחי אדני המלך
 כי אם במקום אשר יהיה שם
 אדני המלך אם למות אם
 לחיים כירשם יהיה עבדך:
 (כב) ויאמר דוד אל-אתי לך
 ועבר ויעבר אתי הגתיו וכל--
 אנשיו וכל-הטף אשר ארתו:
 (כג) וכל-הארץ בוכים קול
 גדול וכל-העם עברים והמלך
 עבר בנחל קדרון וכל-העם
 אניעך ק' כחיבולאק' עברים

רשי

אשר יקרני הוקרה ללכת יום יום
 כשאשמוע שרודפים כאן חגי צורח כאן
 וכן הירג' יונתן וגם גולה אתה למקוונך
 ואף אם גלי את אחי לך לאתרך:
 חסד ואמת. חגי מחזיק בך טובת
 חסד ואמת שעשית עמדי: (כב) לך
 ועבור. עס שאר העם אחר אשר איך
 רוצה להפרד מומני: (כג) וכל
 העם עוברים. מן המלך והלחה לפי
 שהוא עומד קורא אותם עוברים:
 (כד) ויניקו

אל

עֲבָרִים עַל־פְּנֵי דְרָךְ אֶת־
 הַמַּדְבָּר : (כד) וְהִנֵּה גַם־צְדוֹק
 וְכָל־הַלְוִיִּם אֹתוֹ נוֹשְׂאִים אֶת־
 אֲרוֹן בְּרִית הָאֱלֹהִים וַיִּצְקוּ אֶת־
 אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיַּעַל אֲבִיתָר עַד־
 הַם כָּל־הָעַם לְעִבּוֹר מִן־הָעִיר :
 (כה) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְצְדוֹק
 הֲשֵׁב אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים הָעִיר
 אִם־אֶמְצָא חַן בְּעֵינֵי יְהוָה
 וְהִשְׁבֵּנִי וְהִרְאֵנִי אֹתוֹ וְאֶת־
 נְוָהוּ : (כו) וְאִם כֹּה יֹאמֶר רֹא
 חֲפָצְתִּי בְּךָ הִנְנִי יַעֲשֶׂה־לִּי
 כְּאֲשֶׁר טוֹב בְּעֵינָיו : (כו) וַיֹּאמֶר

המלך
 גוט דינקט • (כו) אונד
 רש"י

פֶּאֶלֶק צָאָג אויך הינאיכר , דען וועג
 נאך דער וויסטע צו • (כד) עם וואר
 אויך צדוק דא גווען , אונד מיט איהם
 אללע לויים , דיא בונדסלאדע גאטטס
 טראגענד • מאן האטטע דיא לאדע
 גאטטעס נידר גשטעלט (אויף אוינר
 אנהעע) אונד אביהר וואר זא לאנגע
 הינויף גגאנגן , ביז דאז פֶּאֶלֶק אויס
 דער שטאט פֶּאללענדס פֶּארבייא גצאָפֿן
 וואר • (כה) נון שפראך דער קעניג
 צו צדוק : ברינג איצט דיא לאדע גאטטס
 נאך דער שטאט צוריק , ווען איך גנאדע
 פֶּינרן ווערדע אין דען אויגן דעס עזינג ,
 זא ווירד ער מיך ווירד צוריק פֶּיהרן אונד
 מיך זיא אונד דערן וואָהננג ווירד זערן
 לאסן • (כו) זאָלטע ער אָבר אויך
 אויס שפרעכֿן : „אויך האָבע קיין גע־
 „פֶּאללן אָן דיר“, זאָ בין איך עכנפֶּאלס
 בערײט , ער טוהע מיר , וואָס אירן
 פֶּוהר דער , קעניג

באור

אל המדבר , וכן והראה את הכהן , כלומר
 עובדים אל המדבר על פני הדרך שהי' שם ,
 כלומר שלא עברו דרך הנחל • או פירושו ,
 וכל העם עובדים ג"כ בנחל כמו שהי' המלך
 עובר , וכלם מגמת פניהם אל המדבר ,
 כמו שא' דוד , אכזי מתמהמה בערבות
 המדבר (ד"ק) • המדבר , עיין בנחיר
 שמוט ג' א' • (כד) ויעל אביהר , לפי
 פשט הכתוב יראה כי פי' ויעל אביהר נסתלק
 לנד אחד עם הארון , עד תום כל העם
 לעבור מן העיר (הכ"ל) • (כו) הנני ,
 כלומר אקבל גזירותיו באהבה • (כו)
 הרואה

מכלל יופי

ופי' למקומך קשור עם שוב : (כ) על אשר אני הולך , כמו 4 : (כג) וכל הארץ
 בוכים , פי' אנשי הארץ : (כד) ויציקו , ויעמידו : שבה , אמר הנגיד כי הוא מלעיל ,
 ואנחנו לא מצאנוה רק מלרע בספרי' המדווקים וכ' בס' אכלה ואכלה מלרע :
 (כה) מתמהמה

קעניג פֿאַרט , פֿינדעסט רוא עם פֿיר
 גוט , זאָ קעהרע אויך רוא נאָך דער
 שטאַט צוריק אין פֿרירן . דיין זאָהן
 אחימעץ , אונד יהונתן זאָהן אביתר ,
 דיזע איירע ביירן זעהנע האַבט אידור
 בייא אייך ; (כח) זעהט ! איך פֿער-
 וויילע מיך אין רען עבנן דער וויסטע ,
 ביז איין כריכט פֿאַן אייך קאַטמן ווירד ,
 דען איהר מיר ווערדט מעלדן לאַסן .
 (כט) צדוק אונד אביתר בראַכטן אַל-
 זאָ דיא לאַדע גאַטס נאָך ירושלים צו-
 ריק , אונד בליבן דא זעלבסט .
 (ל) דוד גינג דען עהלבערג הינויף ,
 גינג אונד וויינטע . האַטטע דאז הויפט
 פֿרהילט , אונד גינג באַרפֿום . אַל-
 לע לייטע , דיא מיט איהם ווארן ,
 האטן אויך איין יעדער זיין הויפט פֿר-
 הילט , אונד גינגען עכנפֿאלס וויינענד
 הינויף . (לא) היז וואורדע רוד דיא
 נאכריכט גבראכט , אהיתופֿל זיין
 אויך מיט אונטר דען פֿרשוואַהרנען מיט
 אבשלוס , דאריף ער אויס : פֿראייטלע
 דאך אחיתופֿל'ס ראהט שלאַגע , אַ ע-
 וויגר ! (לב) אַלס דוד ביז אַן דען גיפֿ-
 פֿל גקאַטמן וואַר , וואַ טאַן זיך פֿאַר
 גאַטט , צור אַנכעטונג נידר צו ווערפֿן
 פֿפֿלעגטע

באור

(כו) הרואה אתה , לאן ראית הלכ כחנידו
 (איינוויכט) . והלסון הזה מורגל ג"כ כפי-
 סז"ל , רואה חניאת דברי ר' אלעזר כו' .
 (ל) במעלה , נהר הזתים . (לא)
 ורוד , ססר למ"ד השמש , ושעורו ולדוד
 הניד המניד , ורבים כמוהו' (לב) הראש ,
 ת' ריש טוריא . ישחחזה וגו' , אשר הי'
 רגיל

המלך אל-צדוק הכהן הרואה
 אתה שבה העיר בשלום
 ויחזימעץ בנה וידונתן בן
 אביתר שני בניכם אתכם ;
 (כח) ראו אנכי מתמהמה
 בעברות המדבר עד-בוא דבר
 מעמכם להגיד לי : (כט) וישב
 צדוק ואביתר את-ארון האלהים
 ירושלם וישבו שם : (ל) ורוד
 עלה במעלה היתים עלה
 ובוכה וראשו חפוי והוא הולך
 יחף וכל-העם אשר-אתו חפוי
 איש ראשו ועלו עלה ובכה ;
 (לא) ורוד הגיד לאמר אחיתפל
 בקשרים עם-אבשלום ויאמר
 דוד סבל-נא את-עצת אחיתפל
 יהוה : (לב) ויהי דוד בא עד
 הראש אשר-ישחחזה שם
 כערכותק' לאלהים
 רשי

ראש אתה שענה נכונה היא שוב העיר
 וגומר : שני בניכם אתכם . וזכר
 תוכלו להודיעני מה שתשמעו מזית
 המלך ולפי מה שתודיעוני חמלט :
 (ל) במעלה הזתים . נהר הזתים :
 חפוי . מכריך כדרך האנלים : חפוי .
 כריכו : (לא) ורוד הגיד . ולדוד
 בא עד הראש : (לב) בא עד הראש . עד ריש
 טוריא : אשר ישחחזה שם לאלהים . אשר היה רגיל להשתחות

לאלהים והנה לקראתו חושי
 הארבי קרוע פהנתו ויבדמה
 על ראשו: (לג) ויאמר לו
 דוד אם עברת אתי והית עלי
 למשא: (לד) ואם העיר תשוב
 ואמרת לא בשלום עבדך אני
 המלך אהיה עבד אביך ואני
 מאז ועתה ואני עבדך
 והפרתה לי את עצת
 אחיתפל: (לה) והלוא עמך
 שם צדוק ואביתר הכהנים
 והיה פלהדבר אשר השמע
 מבית המלך תגיד לצדוק
 ולאביתר הכהנים: (לו) הנהד
 שם עמם שני בניהם אחימען
 לצדוק ויהונתן לאביתר
 ושלחתם בידם אי
 רשי

פאלעגטע; זיה, דא קאם איהם חושי
 דער ארכי ענטגעגן זיין לייבראך וואר
 צרריסן, אונד ערדע אויף זיינעם
 הויפטע. (לג) דוד שפראך צו איהם:
 ווען דוא מיט מיר הערום ריזן ווילסט,
 זא ווירסט דוא מיר נור צור לאסט זיין;
 (לד) גינגסט דוא אבר נאך דער שטאט
 צוריק, אינד שפראכסט צו אבשלום:
 ״דיין קנעכט וויל איך זיין, א קעניג!
 דינס פאטערס קנעכט, זא דער וואר
 איך זאנסט, פאן נון אן וויל איך דיין
 קנעכט זיין״; זא קענטעסט דוא מיר
 אחיהופל'ס ראהטשלעגע צרשטערן
 העלפן. (לה) זיה! דארט האסט
 דוא דיא פריסטר צדוק אונד אביתר צו
 גהילפן; אללס וואס דוא נון אים שלאג
 סע ערפיהרעסט, דאז קענטעסט דו
 דען פריסטרן צדוק אונד אביתר בריכטן.
 (לו) דיזע נון האבען איהרע צווייא
 זעהנע בייא זיך, צדוק האט אחימען,
 אונד אביתר יהונתן, דורך דיזע אל זא
 קענטעט איהר מיר צו שיקן, אללעס
 וואס

פלדבר

אשר באור

רגיל להשתחות שם כשהיה בא לירושלים
 קי' רואה משם את האהל שהארון נתוכו והי'
 משתחוה (רש"י). (לד) ואני מאז
 וי' גוססת, ושעורו ענד אביך אני מאז.
 (לו) יבוא

שם כשהיה בא לירושלים היה רואה
 משם את האהל שהארון נתוכו והיה
 משתחוה: (לד) ענד אביך ואני
 מאז. כמו ואני ענד אביך מאז ומקרא

מסורס מ כ ל ל י ו פ י

(כח) מתמהמה, ענין עכוב: (ל) כמעלה הזיתים, כחרגומו במסקנא דטור ויחא:
 יחף, תאר: (לא) סכל, ענין טפשות: (לב) הארכי, ע"ש מקומו נקרא כן:
 כתנתו, באקמוץ וסמוך כמו לבוש הכדים, ובמכלל אינו סמוך, רק יחסר בי"ח
 השמוש: (לג) והיה, חסרה היו"ד מהמכתב שהיא במקום למ"ד הפועל:
 (לד) עבדך, אני המלך אהי, מהיום ואילך אהי עבד אביך כמו שהייתי עבד
 אביך: רעה דוד, ראויה הי' העי' בציר"י מפני הסמיכות אא שנמצא בספרים כן:
 מז (א) וצמד

טאם איהר פֿרנעהמט . (לו) חושי דוד'ס פֿרײנד קאם אַלואַ נאך דער שטאַט , אַלס עבן אבשלום אין ירושלים איינציהן זאָלטע .

טז (א) אַלס דוד איין וועניג פֿאַן דער בערגשפיצע רײנוועג וואָר , דאָ קאָם איהם ציבא , מפיבשרה בורשע ענטגעגן , מיט איינעם פֿאַאַרע גוואַטעל . טער עזעל , דיא מיט צווייא הונדערט בראַטטן , הונדערט מאַסן ראַזינן , עבן זאָ פֿיל זאַממפֿריכטע , אונד איינעם שלויך וויין , בעלאַדן וואַרען .

(ב) דער קעניג שפראַך צו ציבא : וואָצו זאָלל דיזעס דיר ? ציבא ערווידרטע : דיא עזעל זינד פֿיר דיא קעניגליכע פֿאַמיליע צום רײטען , דאָס בראַט אונד דיא פֿריכטע צום עסן פֿיר דיא קנאַבען , אונד דער וויין צום טרינקען פֿיר דען מאַטען אין דער וויסטע .

(ג) דער קעניג פֿראַגטע : וואָ איזט דען דער זאָהן דײנעם העררן ? דוד , אַנטוואַרטטעטע ציבא דעם קעניג , איזט אין ירושלים . ער זאָגטע : איצט ווירד דאָ דרויזן ישראל'ס דאָן רײך מײנעם פֿאַטערס ווירד מיר איבערגעבן .

(ד) דער קעניג שפראַך דאָרויף צו ציבא : זייה , אַללעס , וואָס מפיבשרה בויצט , גהערט דײן . ציבא ערווידרטע : איך בין דיר פֿוספֿעלליג , לאַס מיך פֿערנר

אַשֶׁר הִשְׁמַעוּ: (לו) וַיבֹּא הוֹשִׁי רָעָה דָּוִד הָעִיר וְאֶבְשָׁלוֹם יָבֹא יְרוּשָׁלַם :

טז (א) וְדָוִד עָבַר מֵעַט מִהָרָאשׁ וְהָיָה צִיבָא נֶעַר מִפִּיבִשְׂרָה לְקָרְאָתוֹ וַצִּמַּד חֲמֹרִים חֲכָשִׁים וְעַלִיָּהֶם מֵאֲתָתִים לֶחֶם וּמֵאָה צְמוּקִים וּמֵאָה קִיץ וּנְבֵלִיץ: (ב) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְצִיבָא

צִיבָא מַה־אֵלֶּה לָּךְ וַיֹּאמֶר צִיבָא הַחֲמֹרִים לְבֵית־הַמֶּלֶךְ לְרִכְבּ וְלֶהֱלַחֵם וְהַקִּיץ לְאֲכֹל הַנְּעָרִים וְהַיֵּין לְשִׁתּוֹת הַיַּעַף בַּמִּדְבָּר :

(ג) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ וְאִיָּה בֶן־אֲדִנְיָה וַיֹּאמֶר צִיבָא אֶל־הַמֶּלֶךְ הֲנִיָּה יוֹשֵׁב בִּירוּשָׁלַם כִּי אָמַר הַיּוֹם יֵשִׁיבוּ לִי בֵּית יִשְׂרָאֵל אֶת־מַמְלַכּוֹת אָבִי : (ד) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְצִיבָא הֲנִיָּה לָּךְ כֹּל אֲשֶׁר לְמִפִּיבִשְׂרָה וַיֹּאמֶר צִיבָא

וְהַלְחֵם הַשְׂתַּחֲוִיָּה רש"י

מסורה הוא : (לו) יבוא ירושלים . נתן לבו שיבא לירושלים :

טז (א) ומאה קיץ . ומאה מן דבילתא : (י) כה

מז (א) ומאה צמוקים , כת"י מאה איתכלין . קיץ , ר"ל פירות המיושאים בקיץ (לכ"ג) . וי"ת מאה מן דבילתא כלומר מאה ליטרין מאה יבשים

באור

(לו) יבוא ירושלים , נתן לבו שיבוא לירושלים (רש"י) , וכעין זה תרגמתיו . ולדעת הארמי ורד"ק הוא עתיד במקום עבר ושערו , כאלה כל חושי כל אנשים .

מז (א) ומאה צמוקים , כת"י מאה איתכלין . קיץ , ר"ל פירות המיושאים בקיץ (לכ"ג) . וי"ת מאה מן דבילתא כלומר מאה ליטרין מאה יבשים

הַשְׁתַּחֲוִיתִי אֶמְצֵא־חַן בְּעֵינֶיךָ
 אֲדַנִּי הַמֶּלֶךְ : (ה) וּבֵאתְּ הַמֶּלֶךְ
 דָּוִד עַד בַּחֲוִירִים וְהִנֵּה מִשֶּׁם
 אִישׁ יוֹצֵא מִמִּשְׁפַּחַת בֵּית־
 שָׁאוּל וְשִׁמּוֹ שְׁמֵעִי בְּן־גֵּרָא יוֹצֵא
 יְצוּאָה וּמִקְלָל : (ו) וַיִּסְקַל
 בְּאַבְנִים אֶת־דָּוִד וְאֶת־כָּל־
 עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ דָּוִד וְכָל־הָעָם
 וְכָל־הַגִּבּוֹרִים מִימֵינוּ
 וּמִשְׁמָאלוֹ : (ז) וְכֹה־אָמַר
 שְׁמֵעִי בְּקִלְלוֹ יָצָא אִישׁ
 הַדְּמִים וְאִישׁ הַבְּלִיַּעַל :
 (ח) הַשֵּׁיב עָלַיָּה יְהוָה כֹּל דַּמִּי
 בֵּית־שָׁאוּל אֲשֶׁר מָלְכָה הַחַתּוֹ
 וַיְהִי יְהוָה אֶת־הַמְּלוּכָה בְּיַד
 אַבְשָׁלוֹם בֶּנֶךָ וְהִנֵּה בִרְעָתְךָ כִּי
 אִישׁ דְּמִים אָתָּה : (ט) וַיֹּאמֶר אֲבִישִׁי בֶן־צְרוּיָה אֶל־הַמֶּלֶךְ לָמָּה

פֶּעַרְנָד גַּענָאָדַע אִין דִּינַעֵן אוּיִן פֶּינִדִן ,
 מִיִּין הַעֲרָר אֹונד קַענִיג ! (ה) אַלס־דַּעַר
 קַענִיג רֹוד בִּין בַּחֲוִירִים גַּעקָאָמֵן וואָר ,
 זִיָּה , דַּאָ קָאָם אִיִּין מֵאָן הַעֲרוּיִם , פֶּאָן
 דַּעַר פֶּאָמִילִיעַ שָׁאוּל'ס , זִיִּין נֵאָמַע וואָד
 שְׁמַעִי זָאָהֵן גֵּרָא : דִּיזַעַר צָאָג דַּאָהַעַר
 אֹונד שִׁמְפֶּטַע . (ו) וואָרְף מִיִּט
 שְׁטִינַעֵן נֵאָד רֹוד נֵאָךְ אֶל־לֵעֵן קֶרִיגִים
 קַנַע־כֶּטָן דַּעַם קַענִיגִם , נֵאָךְ דַּעַם פֶּאָלְקַע
 אֹונד דַּעַן הַעֲלָדִן , דִּיא צו זִינַעַר רַע־כֶּטָן
 אֹונד לִינְקֵן וואָרֵן . (ז) אֹונד שְׁפֶרְאָךְ
 פֶּאָלְגַענְדִּם אִין זִינַעַם שִׁמְפֶּן : הַיְנוּיִם ,
 דִּינַיִים בְּלוֹט־דִּיר־שְׁטִיגֶר אֹונד נִידַעַר
 טֶרַע־כֶּטִּיגֶר מֵאָן ! (ח) דַּעַר עוּיִיגַע הַאָט
 אוּיְף דִּיךְ צוּרִיק־גַּעבֶר־אֶכְט , אַלְלַע בְּלוֹט
 שוּלְדֵן דַּעַם רֶהוּיִם שָׁאוּל'ס , אָן דַּעַסֵן
 שְׁטַעלְלַע דוּא רַעגִירֶט הַאָסֶט , אֹונד דִּיא
 רַעגִירֹונג דִּינַעַם זָאָהֵנַע אֲבִשְׁלוֹם אִיבַעַר
 גַּעבֵן . דַּאָ בִּיזֶט דוּא נֹון אִין דִּינַעַם אֹונד
 גְּלִיקַע ! ווייל דוּא אִיִּין בְּלוֹט־דִּיר־שְׁטִיגֶר
 מַענַשׁ בִּיזֶט . (ט) אֲבִישִׁי זָאָהֵן צְרוּיָה
 שְׁפֶרְאָךְ צוּם קַענִיג : וואָרוּם זָאָלֵל דִּיזַעַר
 טָאָדַטַע

אִישׁ דְּמִים אָתָּה : (ט) וַיֹּאמֶר אֲבִישִׁי בֶן־צְרוּיָה אֶל־הַמֶּלֶךְ לָמָּה
 יקלל החתיוק'

באור

ינשים . (ו) וכל העם וגו' , דעת בעל
 הטעמים , שהכית האמת תחת מלת דוד
 המפסיק יותר מהטגינה שבמלת הגבורים ,
 משמע שזה מאמר בפני עצמו , ואינו שנ על
 ויסקל . ואינו כראיה כי לאיזה נודך זכירה
 הכתוב פה ? ואין לומר כי פירושו שהלכו העם
 והגבורי' לימינו ולשמאלו שלא תגיע אל האבנים
 אל דוד , כי אין זה במשמעת הדברים . לכן
 כראיה כמו שכתב רד"ק , ששנ על ויסקל ,
 כלומר סקל כל העם והגבורים שהיו מימינו
 ומשמאלו

מכלל יופי

מז (א) וצמד חמורים , זוג הבהמות נקרא כן מפני החיבור : מאתים לחם ,
 כח"י הפסוק מאתן גריצין דלחם ומאה אתכלין דענבין יבישין ומאה מונן
 דרבנחא : (ב) ולהלחם , כתוב בלמ"ד ואינה נקראת ואין לה טעם : והקיץ ,
 הפירווח המיובשים בקיץ : (ו) ויסקל באבנים , השליך : (ז) ואיש הבליעל ,
 איש 7 א איש

טארטע הונד מיינען העררן אונד קעניג
 לעסטרו? ערלויבע, דאס איך היינט
 איבער געהע אונד איהם דען קאפף אב
 שלאגע, (י) דער קעניג ערווידרטע:
 וואס קימפערט'ס אייך אום מיך זעהנע
 צרוידי'ס? מאג ער דאך לעסטרו!
 פיללויכט אויך, דאס איהם דער עוויגע
 איינגעגעבן: "לעסטרעדוד" אונד
 ווער ווירד זיך זאָרען אונטרשטערן,
 איהם צוזאָגן: וואָרום האסט דוא דיוס
 גטאהן? (יא) דוד שפראך פֿערנר
 געגן אבישי אונד אללע זיינע דיהנר:
 זיה! מיין לויבליכר זאָהן שטעהט מיר
 נאך דעם לעבן, וואס זאָלל ניכט ערשט
 זיין בינימניטר טוהן? לאסט איהן
 אַלזאָ, דאס ער לעסטרע, גוויס האָט
 עס איהם דער עוויגע איינגעגעבן.

(יב) פֿיללויכט ווירד דער עוויגע ענדליך
 אויף מיין עלענד זעהן, אונד מיר ווירד
 גוטס געבן, שטאַט דיועס הייטיגן פֿר
 ווינשן. (יג) דוד גינג אַלזאָ מיט זיינן
 לייטן אין דער לאַנדשטראַסע, אונד
 שמעי גינג אָן דער זייטע דעם בערגס
 הין. געגן איהם איכר, לעסטערטע
 איממער פֿאַרט, וואָרף מיט שטיינען
 נאך איהם, אונד עררענטע איינען
 שטויב. (יד) ענדליך לאַנגטע דער
 קעניג מיט זיינס געפֿאַלגע אַבגעמאַטעט
 (אין כחורים) אָן, אונד רוהטע זיך
 דאָזעלכזט אויס. (טו) אינדעסן וואָרן
 אבשלום, אונד אללע זיינע אַנדזענגר
 אויס

באור

ומשמאלו. (י) וכי ה' וגו', כלומר אולי
 מהשי"ת כהיה, להניע זה העונש לדוד,
 ולזה אין ראוי שישתדלו במכיעתו (רלב"ג).
 (יד) ויבא המלך, אל כחורים הנזכר.
 (כ) הבו

יקלל הפֿלג המֿת הַזֶּה אֶת־
 אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ אֶעֱבְרֶה־נָא
 וְאָסִירָה אֶת־רֵאשֵׁי: (י) וַיֹּאמֶר
 הַמֶּלֶךְ מִהֲלִי וְלָכֶם בְּנֵי צָרִיה
 פִּי יִקְלַל וְכִי יִהְיֶה אָמַר לוֹ קִלְל
 אֶת־דָּוִד וְכִי יֹאמֶר מִדֹּע
 עֲשִׂיתָה־כֵּן: (יא) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶ־
 אֲבִישִׁי וְאֶל־כָּל־עַבְדָּיו הִנֵּה בְנֵי
 אִשְׁרָיִצָא מִמַּעַי מִבִּקֵּשׁ אֶת־
 נַפְשִׁי וְאֶף פִּי־עַתָּה בֶּן־הַיְמִינִי
 הִנְחוּ לוֹ וַיִּקְלַל פִּי־אָמַר לוֹ
 יְהוָה: (יב) אֹלֵי־יִרְאָה יְהוָה
 בְּעוֹנָי וְהָשִׁיב יְהוָה לִי טוֹבָה
 תַּחַת קִלְלָתִי הַיּוֹם הַזֶּה:
 (יג) וַיִּלֶךְ דָּוִד וְאֲנָשָׁיו בַּדְּרֹךְ
 וְשָׁמְעֵי הַלֶּךְ בְּצִלְעֵי הַהָר לְעַמְתּוֹ
 הַלֹּךְ וַיִּקְלַל וַיִּסְקַל בְּאֲבָנִים
 לְעַמְתּוֹ וְעַפְרָ בְּעַפְרָ: (יד) וַיָּבֹא
 הַמֶּלֶךְ וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר אִהוּ
 עִיפִים וַיִּנְפְּשׁ שָׁם: (טו)

באו

רשי

(י) כה יקלל כן יקלל: ה' אמר לו.
 חופש' אדם כמותו שהו' ראש לסנהדרין
 יקלל את המלך חס לא שנאמר לו מאת
 הקב"ה: (יב) יראה ה' צעירי דמעת
 עיני; (יד) וינפש שם; (כא)

באו (טו)
 האר
 ויאמ
 המל
 אבש
 את
 רעף
 אבש
 והע
 אהי
 למי
 בא
 אה
 אבש
 עצו
 אחי
 כא
 עתה
 איש
 עיני
 שהצ
 הכבו

באו ירושלים ואחיהפל אתו :
 (טז) ויהי כבא ישראל בא חושי
 הארבי רעה דוד אל-אבשלום
 ויאמר חושי אל-אבשלום יהי
 המלך יהי המלך : (יז) ויאמר
 אבשלום אל-חושי זה הסדף
 את-רעה למה לא-הלכת את-
 רעה : (יח) ויאמר חושי אל-
 אבשלום לא כי אשר בחר יהוה
 והעם הזה וכל-איש ישראל לא
 אהיה ואהו אשב : (יט) והישגית
 למי אני אעבד הלוא לפני בנו
 כאשר עבדתי לפני אביך בן
 אהיה לפניך : (כ) ויאמר
 אבשלום אל-אחיהפל הבו לכם
 עצה מה-נעשה : (כא) ויאמר
 אחיהפל אל-אבשלום בא אל-

אויס ישראל , אין ירושלים איינגעצאגן .
 אחיהפל וואר אויך דאכייא .
 (טז) אלס נון חושי דער ארכי , דוד'ס
 פריינד , פאר אבשלום ערשין , שפראך
 ער צו איהם . עם לעבע דער קעניג !
 עם לעבע דעם קעניג ! (יז) ווארויף
 אבשלום צו חושי זאגטע : איזט דיועס
 דיינע פריינדשאפט געגן דיין פריינד ;
 ווארום ביזט דוא ניכט מיט דיינס פריינדע
 געגאנגען ? (יח) חושי ערווירטע
 אבשלום : ניכט דאך ; נור דעסן , דען
 דער עוויגע , דיועס פאלק , אונד
 גאנץ ישראל ערוועהלטן , ווילל איך זיין ,
 נור ביא דעם ווילל איך בלייבען .
 (יט) אונד צווייטענס , ווער איזט'ס ,
 דעם איך דיהנן ווילל , איזט'ס ניכט זיין
 זאהן ? זא וויא איך אונטר דיינס פאטר
 געדיהנט האבע , ווערדע איך אויך
 אונטער דיר זיין . (כ) אבשלום זאגטע
 צו אחיהפל : געכט איינען ראהט ,
 וואס צו טוהן איזט . (כא) דא שפראך
 אחיהפל צו אבשלום : קאס צו דען
 קעכטווייברן דיינעם פאטרס , דיא ער
 צוריק געלאסן האט , דאז דיווי צו
 היטן

פלגשי אביך אשר הניח לשמור

הבית באור

רשי לוק'

(כ) הבו לכם , לשון רבים דרך כבוד , או פי'
 אתה והחכמים שאתך . (כא) ושמע וגו' ,
 לשון רלב"ג : והכפ יען לו זה אחיהפל לחשבו ,
 אולי

(כא) וחזקו ידי כל אשר אתך . כי
 עתה ידם רפה לעזור לך שאומרים
 כלכם

מכלל יופי

איש הרשע : (יב) בעיני , י"מ בו כיהיו"ד הנקדמת ראוי' להאחר , וי"ח דמעת
 עיני ויחכן לפ' בעיני , ורו"ל הרגילו בזה מעין : (יג) בצלע , מלעיל , ולפי
 שהצלעות ב' צדדים היטין והשמאל כנה צד כל רבר בלשון צלע : ועפר , פועל
 הכבד נלקח ממלת עפר והכפל לחזק הענין : (כ) מה נעשה , בא לשון רבים
 ליחיד לחפארת : (כא) נבאשת , ענין חיעוב ומיאוס .

ז ב ז ב ז (ח) א

היטן ; דא ווירד גאנץ ישראל פֿר־
 נעהטן , וויא דוא דיינן פֿאַטֿר העראבֿ
 געווירדיגט האַסט , אונד דאָן ווערדן
 זיא דיא הענדע אַללער , דיא עם מיט
 דיר האַלטן אונטערשטיצן .
 (כב) אבשלום לים זיך אַלזאָ איין צעלט
 אויף דעם דאַכע אויפֿשלאַגען , אונד
 קאַם צו דען קעבסווייברן זיינס פֿאַטֿרס ,
 אים אַנגעזיכטע פֿאָן גאַנץ ישראל .
 (כג) אחיחפֿל'ס ראהט , דען ער איין
 דען דאמאָליגן צייטען גאַב , גאלט ,
 אַלס ווען מאַן גאַטט אום ראהט גפֿראַגט
 גהעטע , זאָ דזייליג וואָר אַללעם .
 וואַס אחיחפֿל גערֿאהטן , זאָוואָהל דוד
 אַלס אבשלום .

(א) אחיחפֿל שפֿראַך פֿערנר צו
 אבשלום : לאַס מיך צוועלף
 טויזענד מאַן אויסווכען , זאָ ווילל איך
 אויפֿברעכֿן , אונד דוד נאך אין דזער
 גאַכט נאַכזעצן . (ב) איהן איבערֿ
 פֿאַללען דאָ ער מידע אונד ערשלאַפֿט
 איזט אונד איהן דאָרויך אין שרעקן זעצן ;
 דיא מאַנשאַפֿט , דיא בייא איהם איזט ,
 ווירד דיא פֿלזכט ערגרייפֿן , איך ווערדע
 דאָן דען קעניג אַלליין ערשלאַגען .
 (ג) אונד אַללעם פֿאַלק דיר צוריק ברינגן
 קעננן ; דען , ערשלאַגען דען מאַן ,
 נאַכרעם

הבית ושמע כל־ישראל כי־
 נבא־שת את־אביך והזקו ידי
 פֿר־א־אִשֶׁר אָהָךְ : (כב) וַיִּטּוּ
 לְאַבְשָׁלוֹם הָאֵהָל עַל־הַגִּגַּי וַיִּבֹא
 אֲבִשָׁלוֹם אֶל־פִּלְגֵשִׁי אָבִיו לְעֵינֵי
 כָּל־יִשְׂרָאֵל : (כג) וַעֲצַת אַחִיחֶפֶל
 אֲשֶׁר יַעֲזֵן בַּיָּמִים הָהֵם פֶּאֶשֶׁר
 יִשְׂאֵל* בְּדַבֵּר הָאֱלֹהִים כִּן כָּל־
 עֲצַת אַחִיחֶפֶל גַּם־לְדָוִד גַּם־
 לְאַבְשָׁלוֹם :

יז (א) וַיֹּאמֶר אַחִיחֶפֶל אֶל־
 אֲבִשָׁלוֹם אֲבַחֲרֶה־נָא שְׁנַיִם־
 עֶשְׂרֵי אֵילָף אִישׁ וַיִּקְוֶמָה
 וַאֲרִדְפָה אַחֲרֵי־דָוִד הַלְיָלָה :
 (ב) וַאֲבֹא עָלָיו וְהוּא יִגְעַרְפָּה
 יָדַיִם וְהַחֲרַדְתִּי אֹתוֹ וְגַם כָּל־
 הָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ וְהִכִּיתִי אֶת־
 הַמֶּלֶךְ לְבָדּוֹ : (ג) וַאֲשִׁיבָה כָּל־
 הָעָם אֵלָיִךְ כְּשׁוֹב הַכֹּל הָאִישׁ
 איש ק' ולא כתיב אשר

באור

רשי

אֵילֵי־יִשָּׁשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא הִי' הַקֶּשֶׁר אֶל תְּחִבּוּלָה
 לְבַחֲקוֹן אֶס לִבִּי יִשְׂרָאֵל יִשְׂרָאֵל דָּוִד , וְלֹזֶה יִירָאוּ
 מִלְּמַרְדּוֹ בּוֹ , אֲךְ כִּשִׁימַע הַמַּעֲשֵׂה הַמְּגֹנָה
 מֵאַבְשָׁלוֹם כַּנֶּגֶד אֲבִיו , אִזּוֹ יִתְבַּאֵר לָהֶם , כִּי
 כִּבְשָׁאֵת דָּוִד , וְשִׁאִין הַקֶּשֶׁר לְבַחֲקוֹן לְבָנָם :
 יז (ג) כְּשׁוֹב הַכֹּל , הַנִּכּוֹן בְּכָל הַפִּירוּשִׁי ,
 וְלִדְעֹתוֹ שִׁיעוֹר הַכְּתוּב כֵּךְ : הַכּוֹת הָאִישׁ וְגו' כְּשׁוֹב הַכֹּל , כְּלוּמַר מִמִּיתַת דָּוִד יִמָּשֶׁךְ
 שִׁישִׁפוּ כָּל־יִשְׂרָאֵל אֵלָיִךְ , וְיִהְיֶה זֶה סֵנֵה שֶׁלֹּא תַשְׁחִית אֶת עַמּוֹ , אֲךְ יִהְיֶה כָּל הָעָם שְׁלוֹם בְּנֵי
 מִלְּקָמָה , כִּי אִתְּךָ עֲשִׂיתִי לֹא יִתְכַן שְׁתִּהִי־

בְּלִבָּם הֵבֵן יִתְחַרְט חֲלָל אֲבִיו וְחָטוּ נִהְיִי
 שְׂנוֹחִים לְמוֹלָךְ :
 יז (ג) כְּשׁוֹב הַכֹּל חֲלִיד־הַחַסֵּר
 חֲשֵׁר
 אֲשֶׁר מִנְּאֵתִי בֹזֵה הַפְּסוּק , הוּא פִי' רַלְבִּג'
 שׁוֹמֵר מִקְרֵי אֲקִיבִי וְוֹדַע מִחֲרֵעֵלִיז
 שׁוֹמֵר מִקְרֵי אֲקִיבִי וְוֹדַע מִחֲרֵעֵלִיז

נאכרעם דוא שטעהסט , דייסט
 אללעס צוריק ברינגן ; דאדורך ווירד
 דאז גאנצע פאלק אין פרידן ערהאלטן .
 (ד) דזער פארשלאג גפילען אין דען
 אויגען אבשלוס'ס , אונד אין דען אויגן
 אללער עלטעסטן ישראל'ס .
 (ה) דאך שפראך אבשלוס : מאן רופע
 אויך חושי דען ארכי , דאס וויר אויך
 דערן , וואס ער דאצו זאגען ווירד .
 (ו) אלס נון חושי פאר אבשלוס
 געקאממען וואר , שפראך אבשלוס צו
 איהם : זא אונד זא האט אחיחפל פאר
 געשלאגען , זאללן וויר זיינן פארשלאג
 בעפאלגען אדר ניכט ? זאגע דוא דיינע
 מיינונג . (ז) דא שפראך חושי צו
 אבשלוס : דער ראהט , דען אחיחפל
 דזעס מאל געגעבן , איזט ניכט גוט .
 (ח) דען , פוהר ער פארט , דוא
 קענסט דיינען פאטר אונד זיינע לייטע ,
 דאס זיא העלדן אונד זא גרימיגע לייטע
 זינד , וויא איין זיינער יונגען בערויכטר
 בער אויף דעם פעלדע ; צו דעם איזט
 דיין פאטער איין ערפאהרנער קריגער ,
 ער איבערנאכטעט ניכט אונטער דעם
 פאלקע ; (ט) זאגנרן איצט העלט ער
 זיך פרשטעקט אין אירגענד איינער
 העהלע

באחת

באור

סוס מלחמה כלל על זה - (ח) כדוב שכול ,
 כדוב נזול מבניו , כי אז הוא מר כפס ומסוכן
 מאוד * ואביך איש וגו' , וודע עניני מלחמה
 וטכסיסיה , וטוב מארב , ובעוח הוא שתדוף
 הלילה לבא עליו לפיכך לא ילין עם שאר
 העם (ד"י) - (ט) והיה וגו' , הכונה ,
 אחרי כי התחבולה האת , להסריד אותו
 שינוס כל העם ולהכות המלך לבדו אי אפשר ,
 אבל נרדוף אסריהם , הם יעשו מלחמה אפ
 כדפיהם

אשר-אתה מבקש כל-העם
 יהיה שלום : (ד) וישר הדבר
 בעיני אבשלום ובעיני כל-זקני
 ישראל : (ה) ויאמר אבשלום
 קרא נא גם לחושי הארבי
 ונשמעה מה-בפיו גם-הוא :
 (ו) ויבא חושי אל-אבשלום
 ויאמר אבשלום אליו לאמר
 בדבר הזה דבר אחיחפל
 הנעשה את-דברו אם-אין-אתה
 דבר : (ז) ויאמר חושי אל-
 אבשלום לא-טובה העצה
 אשר-יעז אחיחפל בפעם
 הזאת : (ח) ויאמר חושי אתה
 ידעת את-אביך ואת-אנשיו כי
 גברים הם ומרי נפש הם
 כדוב שכול בשדה ואביך איש
 מלחמה ולא ילין את-העם :
 (ט) הנה עתה הוא-נחבא

רש"י

אשר אתה מבקש יעשה צו בקשתך
 ויהרג וזה ככל העם יהיה שלום חס
 מקר'קר : (ד) ובעיני כל זקני ישראל .
 זקני אשמה : (ח) ואביך איש מלחמ' .
 וודע עניני מלחמה וטכסיס' וטוב
 מארב ובעוח הוא שתדוף הלילה לבא
 עליו לפיכך לא ילין עם שאר העם :
 (ט) הנה עתה הוא נחבא - וכשתבא
 על

העהלע , אדר ואנסט איינעם ארטע ;
 נשעהע עם נון , דאס פאן איהנו (דען
 צוועלף טויענד מאן) צוערשט וועלכע
 פילען , אונד יעמאנד , דער עם פֿרֿ-
 נעהמע , נאך אויסשריע , ״ עם איזט
 שאן איינע נידערלאגע גוועזן , אונטר
 דעם פֿאלקע פֿאן אבשלום ״ס פֿארטייא ״:
 (י) דאן ווירד אויך דער טאפֿפֿערסטע
 קריגער , דעסן הערץ וויא איין לעזון
 הערץ איזט , פֿרצאגן ; דען נאנץ ישראל
 ווייס , דאס דיין פֿאטר איין העלד איזט ,
 אונד דאס ער לויטר טאפֿפֿרע קריגער
 ביא זיך דראט . (יא) איך ראהטע
 אלא : דוא לאסעסט דיר גאנץ ישראל
 פֿרואטלען פֿאן דן ביו בארשכע , זאפֿיל
 וויא זאנד אס מעערע , אונד געהסט
 זעלכסט מיט דען קריג אנצופֿיהרן .
 (יב) וויר געהן דאן אויף איהן לאסאן
 איינען

בִּיאָהָה הַפְּחָתִים אִזוּ בִּיאָחַד
 הַמְּקוֹמָה וְהָיָה כַּנְּפֹל בָּהֶם
 בַּתְּחִלָּה וְשָׁמַע הַשְּׂמִיעַ וְאָמַר
 הִיְתָה כַּגִּפָּה בְּעַם אִישׁר אַחֲרֵי
 אֲבִישׂרָם : (י) וְהוּא גַם־בֶּן־
 חֵיל אִישׁר לְבוּ כָּלֵב הָאֲרִיָּה
 הַמַּסִּימָס בִּיַּדְע כָּל־ישׂרָאֵל בִּי-
 גְבוּר אָבִיָּה וּבְנֵי־חֵיל אִישׁר אִהוּ :
 (יא) בִּי יַעֲצָתִי הָאָטָף יֶאֱכָף עֲלֶיָּךְ
 כָּל־ישׂרָאֵל מִדָּן וְעַד־בְּאֵר שֶׁבַע
 בַּחוּל אִישׂר־עַל הַיָּם לָרֶב וּפְנִיָּךְ
 הַלְּכִים בְּקָרֵב : (יב) וּבִאֲנוּ אֵלָיו
 באחת

באור

רשי

רודפיהם , ועתה אס יארע שיפלו נופלים
 בתחילה משנים עשר אלף איש שאמר אחתפל
 לרדוף עמם (כיוזא אפטר מאוד , בהיותם
 כלתמים עם גבורים ומרי נפש , ושמע
 השומע , ויזעק עוד היתה מנפה וגו' , זה יהיה
 סבה להביא מורכ כלב הכשאים , ואזנס מי
 שהוא בן חיל אשר לבוגו' המס ימס , ולכן לא
 טוב' הענ' למהר ולרדוף אחריו צמתי מסכה .
 ולריק'ס שיעור הכתוב , ושמע השמע
 שיאמר , כלומר בנפול ממסכה אנשלוס יקראו
 אנשי דוד היתה מנפה וגו' , כלומר רדפו
 אחריהם כי נתנס ה' בידינו , ומי שישמע
 זאת מאנשי אנשלוס אפי' הוא השומע בן חיל
 המס ימס , וראוי לתרגם : (זא ווירד דער ,
 דער רופן הערן ווירד : עם איזט שאן כו' ,
 ווען ער אויך איינר דער טאפֿפֿערסטן
 כו') , והנותר ינחר . (יא) ופניך וגו' ,
 אתה בעצמך תלך במלחמה , ובא כנוי ההליכה
 בפנים כי בהם השמירה והשגחה כאשר ילך
 האדם (רד'ק) . וי"ת ואת תהי חזיל בריס
 כולכת . (יב) ונחנו עליו , כלומר נהאסף

על מתניה העם אשר אתו הוא לא יהיה
 שם שיהרגנו : והיה כנפל בהם
 בתחלה . אני אמרתי לך כי אנשו
 גבורים ומרי נפש ואס יהרגו צעמך
 תהיה צם מפלה במלחמו' זו היא שהיא
 ראשונה ושמע השומע מכל ישראל
 הצאים להתחבר אליך ואמר היתה
 מגפה בעם אנשלוס : (י) והוא גם
 בן חיל . ואותו השומע אפילו הוא בן
 חיל ולבו כלב האריה המס ימס צפחד
 ורעד' ולא יתקשר עוד אליך כי אמר
 כבר התחיל ליפול ונענש הוא על חבו
 ולא יצליח : (יא) כי יעצתי . כי זאת
 עצתי : ופניך הולכי' . צראש ואת תהי
 חזיל צריס כולא : (יב) ונחנו עליו
 ונח

בַּאֲחַת הַמְּקוֹמֹת אֲשֶׁר נִמְצְאָה
 שָׁם וַנַּחֲנוּ עָלָיו כְּאֲשֶׁר יָפַל הַטֹּל
 עַל-הָאֲדָמָה וְלֹא-נֹחַתָּר בּוֹ
 וּבְכָל-הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-אָתוּ גַם-
 אַחֵר : (יג) וְאִם-אֶל-עִיר יֵאָסֶף
 וְהִשְׂיֵאוּ כָל-יִשְׂרָאֵל אֶל-הָעִיר
 הַהִיא חֲבָלִים וְסַחֲבָנוּ אֹתוֹ עַד-
 הַנַּחֲלָה עַד אֲשֶׁר-לֹא-נִמְצְאָה שָׁם
 גַּם-צָרֹר : (יד) וַיֹּאמֶר אֲבִשְׁלוֹם
 וְכָל-אִישׁ יִשְׂרָאֵל מְזַכֵּה עֲצַת

איינען יענר ערטער וואָ ער צו פֿינדן איזט ,
 פֿאללען זייכער איהן הער , וויא דער
 טויא אויף דיא ערדע פֿעללט , אונד זאָ
 ענטקעמט פֿאָן איהם אונד זיינער מאַנֶּז
 שאַפֿט ניכט איין אוינצוינער .
 (יג) זאָלטע ער זיך אַבער אויך אין איינע
 שטאָט ווערפֿן , זאָ ווירדע דאָז גזאַמטע
 ישׂראל , אָן זאָלכע שטאָט , נור זיילע
 אַנווערפֿן , אונד וויר שלייפֿטן זיא ביז
 אָן דען גראַבען , זאָ , דאָס קיין צוזאַמענ-
 גזעצטס שטיק מעהר דאָ צופֿינדן וואָרע .
 (יד) אבשלום אונד אַללע ישׂראלים
 שפראַכען היראויף , דאָס דעם חושי
 ארכי'ס ראַחט בעסר זייא , אלס דער
 ראַהט

חושי האַרְבִּי מַעֲצָה רש"י

אחיהפֿל פסקא בא"פ ויהוה באור

זמח עליו לשון חנייה כמו וינח בכל
 גבול מנזרים . נתה ארס על אפרים :
 (יג) חבלים . משריין כמו חבל
 נביאים . חבלי רשעים : עד הנחל .
 חומת העיר בסחוב ל הגי : (טז) וגם
 עבד תעבור . את הירדן : פן יבלע
 למוך . שלא יענתיו לטובה ויעשה
 כדברי אחיהופל : יבלע . יאמר לו
 בסתר

כל ישׂראל ואכחטו עם רב , לא יכול להמלט
 צדק אופן , כי אם יהיה נחנא צדקת
 המקומות , וכחתי עליו מכל כד , ואם אל עיר
 יאסף והשיאו זגו' . (יג) והשיאו זגו' ,
 אין זאת ענה לכבושת העיר , כאזה עלה על
 דעת קנת מפרשים , אבל אמר זאת על דרך
 הפלגה (היפערבאליש) , והכוונה לומר
 שיהיה דבר קטן וקל לעם רב לכבוש את העיר
 ולהרסה עד תומה , וכן דעת רד"ק , וז"ל דרך
 גזמא אמר , כ"כ יהיו ישׂראל רבים , שאפילו
 ירימו חבלים אל העיר למשכה ולספדה עד

הנחל , יוכלו לעשות ע"כ . והשיאו , ירימו וישליכו חבלים אל העיר . וסחבנו אותו , שב על
 המדבר , עיין לעיל י"א כ"ה . הגהל , יתכן כי טעם נחל פה החפירה אשר סביב עיר מדבר ,
 או טעמו כמשמעו וטעם הידיעה לפי שטתם מנזרים כבנים על נחלי מים . אמנם לדעת רש"י
 וה"י טעמו עמק , כמו נחל איתן . צרור , מלה נגזרת מן צרר שהוא לשון קשירה וסכרה ,
 וענינו פה חתיכה מחוברת , (ורו"ל רגילים לקרות כן גוש עפר (ערדשאַללע) והוא לדעתי
 גם כן טעם היותו חתיכת עפר מחוברת מחלקים קטנים .) והטעם שיהרס בנין העיר עד
 שלא ישאר בו

ירימו חבלים אל העיר למשכה ולספדה עד
 הנחל , יוכלו לעשות ע"כ . והשיאו , ירימו וישליכו חבלים אל העיר . וסחבנו אותו , שב על
 המדבר , עיין לעיל י"א כ"ה . הגהל , יתכן כי טעם נחל פה החפירה אשר סביב עיר מדבר ,
 או טעמו כמשמעו וטעם הידיעה לפי שטתם מנזרים כבנים על נחלי מים . אמנם לדעת רש"י
 וה"י טעמו עמק , כמו נחל איתן . צרור , מלה נגזרת מן צרר שהוא לשון קשירה וסכרה ,
 וענינו פה חתיכה מחוברת , (ורו"ל רגילים לקרות כן גוש עפר (ערדשאַללע) והוא לדעתי
 גם כן טעם היותו חתיכת עפר מחוברת מחלקים קטנים .) והטעם שיהרס בנין העיר עד
 שלא ישאר בו

מ כ ל ל י ו פ י

יז (ח) את העם, עש העם : (ט) הפחתים, ענין חפירה ושוחה : (י) המם, כפי'
 להריקם והו' בן חיל על השומ' ובפי' על אחיהופ' , ורלב"ג פי' על דוד איתחשו'
 שימם לבבו : (יב) ונחנו , שרשו נוח ענין חנוי' : ולא נותר , כמו ולא יותר , עבר במקו'
 עתיד ורבי' כמיהו : (יג) וסחבנו , ענין גדירה , ואמר אותו על ההומה , לפי שנקרא
 "כ שור שהוא לשון זכר , ובפי' אותו על מגדל שהו' בתוך העיר

ראהט אחיהפל'ם • (דער עוויגע האטע
עס נעמליך זא גלענקט , אחיהפל'ם
בעסרן ראהט צו צרשטעהן , אום דא
דורך אויף אבשלום דאז פֿערהענגטע
אונגליק צו ברינגען • (טו) חושי שפראך
דהיראויף צו דען פֿרויסטן צדוק אונד
אביתר : זאלכער גשטאלט האט אחיהפל
דעם אבשלום אונד דען עלטסטן ישרא'ם
נעראהטן , אונד זא האבע איך גראהטן •
(טו) שיקט אלזא איילענדרם הין , לאסט
הודעס קונד מאכען , אונד איהם זאגן :
כליביא , דעם נאכטס איבער , ניכט
אינדען עכנן דער וויסטע , מאך פֿיל
מעהר , דאס דוא איבערזעטצעסט
(איבער דען ירדן) ; עס מעכטע זאנסט
אום דען קעניג אונד אללע זיינע לייטע
גשעהן זיין • (יז) יהונתן אונד אחימען
ווארטעטן צו עין רגל , איינע מאנד
טוסטע הינגעהן , אונד איהנן דען בריכט
איבערבריינגן , דאמיט זיא געהן זאלטן ,
דעם קעניג דוד דזעס צוהינטרבריינגן ;
דען זיא דורפֿטן , אום ניכט גזעהן צו
ווערדן , גיכט אין דיא שטאט קאמען •
(יח) נון ערזאה זיא איין קנאבע , אואר
צייגטע עם אבשלום אן • ביידע גינגן הירא
אויף גשווינד , אונד בעגאבן זיך אין דאז
הויז איינעם איינוואהנערס פֿאן בחורים ;
דיזער האטטע איינען ברונען אין זיינעם
האפע , אין דען ליסן זיא זיך הינאב •
(יט) אונד

באור

זוט חבירה , זוכן מתורגס • (טו) יבלע ,
לשון השחתה , זכא יחס שליו במקום יחס
הפעול שלא כושפט , זכאל לו חבירי במקרא
זיקח רב עבדים לירמיה (ירמיה מ' ב') הרע
לאכנר (לעיל ג' ב') והדומים • פן יבלע
וגו' , זאע"פ שהיתה ענתו טובה בעיני אבשלום מענת אחיתופל , ירא חושי שמה תתהפך
דעתו ויעשה כדברי אחיתופל (מרד"ק) • (יז) בעין רגל , מקום סמוך לירושלים כנראה
מיהושע ג' ז' • (יט)

ויהודה צוה להפר את העצת
אחיתפל הטובה לבעבור הביא
יהודה אל אבשלום את הרעה :
(טו) ויאמר חושי אל צדוק ואל
אביתר הכהנים פוארו וכואת
יעין אחיהפל את אבשלום גאת
זקני ישרא וכואת וכואת יעצתי
אני : (טו) ועתה שלחו מהרה
והגידו לדוד לאמר אל התלך
הלילה בעברות המדבר וגם
עבור תעבור פן יבלע למלך
ולכל העם אשר אהו :
(יז) ויהונתן ואחימען עמדים
בעין רגל והלכה השפחה
והגידה להם והם ילכו ותגידו
למלך דוד כי לא יוכלו להראות
לבוא העירה : (יח) וירא אתם
נער ויגד לאבשלום וילכו
שניהם מהרה ויבאו אל בית
איש בבחרים ולו באר פחצרו

וירדו

רשי

בסתר ובזליעה : (יג) עין רוגל •
עין קנרא כזכרו בגדי נמר שהוצטין
חותם שס שזועטין חותם ברגל :
(יט) את

ירא חושי שמה תתהפך
(יז) בעין רגל , מקום סמוך לירושלים כנראה
הרפוח

ויִרְדוּ שָׁם : (יט) וַתִּקַּח הָאִשָּׁה
וַתְּפַרֵשׁ אֶת־הַמָּסַךְ עַל־פְּנֵי
הַבָּאָר וַהֲשִׁיטָה עָלָיו הַרְפּוֹת וְלֹא
נֹדַע דְּבָר : (כ) וַיָּבֹאוּ עֲבָדֵי
אַבְשָׁלוֹם אֶל־הָאִשָּׁה הַבִּיתָה
וַיֹּאמְרוּ אֵיךְ אַחִימֵעַץ וַיהוִי־תָן
וַתֹּאמֶר לָהֶם הָאִשָּׁה עֲבָרוּ מִכָּל
הַמַּיִם וַיִּבְקְשׂוּ וְלֹא מָצְאוּ וַיָּשׁוּבוּ
יְרוּשָׁלַם : (כא) וַיְהִי וְאַחֲרֵי
לִכְתָּם וַיַּעֲלוּ מִהַבָּאָר וַיֵּלְכוּ
וַיִּגְדּוּ לַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיֹּאמְרוּ אֶל־דָּוִד
קוּמוּ וְעֲבָרוּ מִהֵרָה אֶת־הַמַּיִם
כִּי־רַכְכָּה יַעֲיִן עֲלֵיכֶם אַחִיחֶפֶל :
(כב) וַיִּקָּם דָּוִד וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר
אִתּוֹ וַיַּעֲבְרוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן עַד־אוֹר
הַבֶּקֶר עַד־אֶחָד לֹא־נִגְעָדָר אֲשֶׁר
לֹא־עָבַר אֶת־הַיַּרְדֵּן :
(כג) וַאֲחִיחֶפֶל רָאָה כִּי לֹא־
נַעֲשִׂתָה עֲצָתוֹ וַיַּחֲבֵשׁ אֶת־
הַחֲמֹר וַיִּקָּם וַיֵּלֶךְ אֶל־בֵּיתוֹ אֶל־
עִירוֹ וַיֵּצֵא אֶל־בֵּיתוֹ וַיַּחֲנֹק וַיָּמָת

(יט) אונד דיא הויז פֿרויא נאָם אַיינע
דעקע , דעקטע זיא איבער דיא עפֿנונג
דעם ברונגענס , אונד שטרייעטע דאָרויף
גריצע אויס , דאָס ניכטס צו מערקן
וואָר . (כ) אַלס דאָרויף אַבשלוֹם'ס
קנעכטע צו דער פֿרויא אינס הויז קאָמן ,
אונד פֿראַנטען : „ וואָ איזט אַחימעץ
אונד יהונתן ? “ גאַב איהנן דיא פֿרויא
צור אַנטוואָרט : זיא זינד שאַן דאָז
וואָסר הינאיכר . דאָ זוכטן זיא , אונד
אַלס זיא ניכטס פֿאַנדן , קערטן זיא
ווידר אום נאָך ירושלים . (כא) זאָבאלד
זיא וועג וואָרן , קאָמען יענע אויס דעם
ברונן הערויף , זעצטן איהרן וועג פֿאַרט ,
בראַכטן דוד דיא גאַכריכט ; שפראַכן
נעמליך : מאַכט אַזיך אויף , אונד
זעצט באַלד איבער דאָז וואָסר , דען זאָ
האַט אַחיחפֿל אייערנטוועגן געראָהטן :
(כב) דאָ מאַכטע זיך דוד מיט אַללען
זיינען לייטען אויף , אונד גינגן איבער
דען ירדן . אַלס דער מאָרגן אַנבראַך ,
פֿעהלטע ניכט איין איינציג , דער ניכט
שאַן הינאיכר וואָר . (כג) אַלס אַחיחפֿל
גזעהן , דאָס זיין ראַהט ניכט געשיהט
ליס ער זיינען עזעל זאַטלן , מאַכטע זיך
אויף , רייזטע היים נאָך זיין שטאָרט ,
כשטעלטע זיין הויז , אונד ערווירגטע
זיך , ער שטאַרב אונד וואָרדע כנראַכן
אין זיינעם פֿאַטֿרס גראַב . (כד) דוד
האַטטע

ויקבר בקבר אביו : (כד) וירד

בא

באור

רשי

(יט) את המסך • וילון : הריפות •
חטיף כתושות • כמו נתוך הריפות :
(כ) מיכל המיט • איני יודע לו פתרון
במחצרת כל ופתרונו לפי ענינו כמו
הרפת , חטיף כתישים • (כ) מיכל המיט ,
אין לו סדר , ולפי ענינו פלג מיט (הנ"ל) •
שיבולת

האטטע זיך נאך מחנים בגעבן . נון קאם
 אבשלום אנגעצאגן איבער דען ירדן , ער
 אונד דיא געזאמטע מאנשאפט ישראל'ס
 מיט איהם . (כה) דען עמשא האטע
 אבשלום אן שטאט יואב'ס , צום אנה
 פיהרר געמאכט . (עמשה וואר דער
 זאהן איינעם מאנס מיט נאמען יהרא
 דהישראלי , דער געקאממען וואר צו
 אביגל נחש'ס טאכטר , דיא איינע
 שוועסטער פאן צרויה דער מוטער יואב'ס
 וואר .) (כו) ישראל אונד אבשלום
 לאגערטן זיך היראויף אין דער לאנד
 שאפט גלעד . (כו) אלס דוד נאך
 מחנים געקאממען וואר , בראכטן שכי
 זאהן נחש אויס רכה דער קינדער עמון ,
 מכיר זאהן עמיאל אויס לאדבר , אונד
 ברזילי דער גלעדי אויס רגלים .
 (כח) בעטצייג , שאלן , אונד אירדן
 גשיר , אויך ווייצען , גערשטען , מעהל ,
 גרעסטעטס זאנגען מעהל , באהנן ,
 ליגון

בא מחנימה ואבשלום עבר את-
 הירדן הוא וכל איש ישראל
 עמו : (כה) ואת עמשה שם
 אבשלום תחת יואב על הצבא
 ועמשה בן איש ושמו יתרא
 הישראלי אשר בא אל אביגל
 בת נחש אחות צרויה אם יואב :
 (כו) ויחן ישראל ואבשלום ארץ
 הגלעד : (כו) ויהי כבוא דוד
 מחנימה ושכי בן נחש מרבח
 בני עמון ומכיר בן עמיאל מלא
 דבר וברזילי הגלעדי מרגלים :
 (כח) משכב וספות וכלי יוצר
 וחטים ושערים וקמח וקלי ופול
 ועדשים

באור

רשי

וי"ת עבר ירדנא . (כה) נחש , הוא ישי אבי
 דוד וסני שמות הי' לו (רד"ק) . ולדעת רז"ל
 לא היה שמו נחש , אלא פירוש , נת מי שמת
 בעטיו של נחש . (כו) ושכי וגו' , שעורו ,
 ושכי וגו' הנישו משכב וספות וגו' . (כח)
 משכב , מנעות וקלי , הסמוך לקמח הוא
 קלי

שיבולת הנחר : (כה) נת נחש . הוא
 ישי אבי דוד רבותינו אמרו שנת בלא
 עון בעטיו של נחש : (כו) ושכי בן
 נחש . הוא חנון בן נחש : (כח) משכב .
 מנעות וספות . כלי תשמיש הם כוון
 ספות כסף : וקלי . מיני קליו' אמרו
 רבותינו שני מיני שתיתא הקריב ברזילי לדוד אחד של חטים ואחד של עדשים
 כענין

מכלל יופי

העיר כלו' אפי' יהי מגדל עו : צרור , אבן : (טו) יבלע , לשון השחתה :
 (יט) על פני , כמו על פי : הרפות , ענין שבר , והיא החטה הנכחשת במכתש :
 (כ) מיכל , און לו חבר ושרשו יכל : (כה) בן איש , בן איש גדול :
 (כח) משכב , כלי ששופכי ממנו לידים , והוא לשון שפיכה , וכן נכלי שמים פי
 ישכיב , וי"מ מטה , וי"ח מכבין פי' סדינין , וספות , בפתח הם פרט לכלים שהם
 עשויין כדמות הכדים : ושפות בקר , חריצי חלב :

יח (ג) כמנו

וְעַד־שִׁים וְקָלִי : (כט) וְדַבַּשׁ
וְחִמָּאָה וּצְאֵן וְשָׁפוֹת בְּקָר הַגִּישׁוֹ
לְדוֹד וְלָעַם אֲשֶׁר־אִתּוֹ לֶאֱכֹל
כִּי אָמְרוּ הָעַם רַעֲב וַעֲיָף וְצָמָא
בַּמִּדְבָּר :

יח (א) וַיִּפְקֹד דָּוִד אֶת־הָעַם
אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיִּשָּׂם עֲלֵיהֶם
שָׁרֵי אֲלָפִים וְשָׁרֵי מֵאוֹת :
(ב) וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶת־דָּהָעַם
הַשְּׁלֵשִׁית בְּיַד־יֹאָב וְהַשְּׁלֵשִׁית
בְּיַד אֲבִישִׁי בֶן־צְרוּיָה אָחִי יֹאָב
וְהַשְּׁלֵשִׁית בְּיַד אֶרְתִּי הַגִּתִּי *
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־דָּהָעַם יֵצֵא
אֵצֶא גַם־אֲנִי עִמָּכֶם : (ג) וַיֹּאמֶר
הָעַם לֹא תֵצֵא כִּי אִסְרוּם בְּנוֹם

לא רש"י

כענין האמור כאן קומה וקלי הוא של
דגן ופול ועדשים וקלי זומינים של
קטנית שמייצטין אותן בתנו' כשהן לחין
והם מתוקין לעול' וטוחנין אותן ועושין
מהם מואכל שקורין שתית : (כט)
ושפות בקר • וגובנין דחלב :
יח (ג) לא ישימו אלינו לב • לא
יהיה דבר חסוב בעיניכם
להתגבר
נפסד , כי כן יעץ עליך אחיחפל להכות את המלך לבדו , ואף אם נהי' עתה כוונתו עשרה אלפי' ,
לא ישימו לב לכח אותנו ולכלותינו • (ובעין זה מנחנו באחאב (מ"א כ"ב ל"א) שזיה מלך ארם ,
לא תלחמו את קטן ואת גדול כי אם מלך ישראל לבדו •) ורש"י פירש להיפך , אם אין אתה
במלחמה , לא ישימו אלינו לב , כלומר לא יהיה דבר חסוב בעיני' להתגבר ולהתהלל , כי
עתה וגו' (כ"ל אתה בא"לף) כלומר בהיותך בכבודך חסוב אתה כעשרת אלפים איש ממני ,
אמנם הראשון

ליגון , גרעסמעטע הילוענפריכטע •
(כט) אונד האניג , בוטר , קליינספיה
אונד קוהקעזע , בראכטן זיא פֿיר דוד
אונד זיינע לייטע צור קאסט ; ווייל
זיא זיך פֿארגשטעלט : דאָ פֿאַלק ווירד
אין דער וויסטע הונגריג , אַכגעמאַטעט
אונד דורשטיג געוואָרדן זיין •

יח (א) דוד מוסטערטע זיינע מאַנג
שאַפֿט , זעצטע איבר זיא פֿירשטן
איבר טויוענד , אונד פֿירשטן איבער
הונדערט • (ב) אונד לויס זיא אַויפֿֿ
ברעכֿן , איין דריטטהייל אונטר דער
אַנפֿיהרונג יואב'ס , איין דריטטהייל
אונטר דער אַנפֿיהרונג אביש'ים , זאָהן
צרויה , אונד איין דריטטהייל אונטער
אחי דעס גחיר אַנפֿיהרונג • ער שפראַך
צו איהנן : אויך איך ווילל מיט אייך צו
פֿעלדע ציהן • (ג) אלליין דאָ פֿאַלק
ערווירטע : דוה זאַלסט ניכט מיט
אינס פֿעלד געהן ; דען זאַלטן וויר
פֿליהן מיסן , זאָ גינגע איהרע (דעס
פֿיינדס)

באר

קלי יע חטין , והסמוך לעדשים הוא קלי ממיני
קטנית , דבר הלמד מענינו (רד"ק שאר
מפרשים) • (כט) ושפות בקר , ת' וגובנין
דחלב תורין •
יח (ג) אם נוס וגו' , כלומר אם תצא
עמנו למלחמה , ויהיה הדבר
שאנחנו מוכרחים לנוס , אז תהיה אתה
בסכנה גדולה , כי אויביך לא ישימו לב־אימי ,
אלא כל מנמותם ותכליתם להשיג אותך
ולהרעך , אף אם יוכלו להכות בנו עד שמייתו
חנינו , לא יחששו לזה ולא יבקשו כי אם את
נפשך , כי כן יעץ עליך אחיחפל להכות את המלך לבדו , ואף אם נהי' עתה כוונתו עשרה אלפי' ,
לא ישימו לב לכח אותנו ולכלותינו • (ובעין זה מנחנו באחאב (מ"א כ"ב ל"א) שזיה מלך ארם ,
לא תלחמו את קטן ואת גדול כי אם מלך ישראל לבדו •) ורש"י פירש להיפך , אם אין אתה
במלחמה , לא ישימו אלינו לב , כלומר לא יהיה דבר חסוב בעיני' להתגבר ולהתהלל , כי
עתה וגו' (כ"ל אתה בא"לף) כלומר בהיותך בכבודך חסוב אתה כעשרת אלפים איש ממני ,
אמנם הראשון

פיינרם) אבזיכט ניכט אויף אונס ;
 קענטע אויך אונרע דזעלפטע נידער
 געמאכט ווערדן , איהרע אבזיכט ווירדע
 ניכט אויף אונס געהן , אונד וואָרד
 אונרער איצט צעהן טווענד ; עס
 וועהרע דעם נאך בעסר , ווען דוא אונס
 פֿאָן דער שטאָרט אויס הילפע לייסטען
 וואָלטעסט . (ד) דאָ שפראַך דער
 קעניג צו איהנן : וואס אייך גוט דינקט ,
 דאָ ווילל איך טוהן . ער שטעלטע
 זיך דאָרויף אן דאָ שפראַך , אונד דאָ
 פֿאַלק צאָג צו דזונדערטן אונד
 טווענדן דזינגים . (ה) דער קעניג
 בעפֿאַהל יואב , אבישי אונד אתי :
 זייד , מיר צו לייב , בהוטזאָם מיט
 דען קנאכען אבשלוס . דאָס גאַנצע
 דזעער הערטע עס , אלס דער קעניג
 דזעס דען אַנפֿיהרערן אין אַנווערונג
 אבשלוס'ס בעפֿאַהל . (ו) נון ריקטע
 דאָ פֿאַלק אינס פֿעלד געגען ישראל , עס
 קאַם אים וואלדע

באור

נראה לי עיקר , והיותר מסכים עם הלשון ,
 וכן משמע דעת רד"ק . וי"מ כי אמרו לא ישימו
 לב על העם הנוטים אחרי דוד (והוא כפעל
 שלא נזכר שם פועלו) , ושערו , אם אין אתה
 במלחמה אף אם נוס בנטס , או ימותו חביו ,
 לא צריך לשום לב בשביל אבדה כזאת , כי
 אתה כעשרת אלפים ממנו , כלומר כל זמן
 שאתה נטח לא אבדת הרבה , אף אם נחלש
 במלחמה הזאת , כי יעמוד לך הכלה ממקום
 אחר , ויהיה תרגומו : (ווען וויר אויך
 פֿליהן , אדר אונרע דזעלפטע בלויבן
 זאלטע , זא דירפֿטע מאן זיך דארויס
 ניכט זא פֿיל מאכן , דען דוא ביוט זאפֿיל
 וויא צעהן טווענד פֿאן אונס .) וכן יש
 עוד דעות אחרות בזה , ואין להאריך . מעיר
 לעזור , לשלוח משיה ושאר כרכי מלחמה .
 (ה) לאט לי , בעבורי . (ו) ביער
 אפרים

לא ישימו אלינו לב ואסימחו
 חצינו לא ישימו אלינו לב פיר
 עתה כמנו עשרה אלפים ועתה
 טוב כיתהיה לנו מעיר לעזיר :
 (ד) ויאמר אליהם המלך אשר
 ייטב בעיניכם אעשה ויעמד
 המלך אל יד השער וכל העם
 יצאו למאות ולאלפים : (ה) ויצו
 המלך את יואב ואת אבישי
 ואת אתי לאמר לאט לי לגער
 לאבשלוס וכל העם שמעו
 בצות המלך את כל השורים
 על דבר אבשלוס : (ו) ויצא
 העם השדרה לקראת ישראל
 והיה

רשי

להתגבר ולהסתכל מואחר שאין אתם
 במלחמה : כי עתה . צהותך בכבודך
 חשב אתה כמוני . עשרה אלפים .
 כעשרת אלפים איש כמוני : כי תהיה
 לנו מעיר לעזור . וכען עב ארי תללי
 עלנא מן קרתא למסעד : (ה) לאט
 לי לגער . אם יקרה לפניכם במלחמה
 חמלו עליו : (ו) ביער אפרים .
 מסיכן היה יער לאפרים בעבר הירדן
 מזרחה שלא ניתן שם חלק הלח לבני גד
 ולבני ראובן ולמנשה אה מתוך שהתנה
 יהושע שיהיו מרעין בחורשין והיה
 אותו היער סמוך לאפרים אה שהירדן
 מפסיק והיו מרעין שם בהמותיהם
 היה

וַתְּהִי הַמְּלַחְמָה בַּיַּעַר אֲפְרַיִם :
 (ז) וַיִּגְּפוּ שָׁם עִם יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי
 עַבְדֵי דָוִד וַתְּהִי־שָׁם הַמִּגְּפָה
 גְּדוֹלָה בַּיּוֹם הַהוּא עֶשְׂרִים אֶלֶף :
 (ח) וַתְּהִי־שָׁם הַמְּלַחְמָה נִפְצוֹת
 עַל־פְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ וַיִּרְבַּ הַיַּעַר
 לֵאכֹל בָּעַם מֵאֲשֶׁר אָכְלָה
 הַחֶרֶב בַּיּוֹם הַהוּא : (ט) וַיִּקְרָא
 אֲבִשְׁלוֹם לִפְנֵי עַבְדֵי דָוִד
 וְאֲבִשְׁלוֹם רָכַב עַל־הַפָּרָד וַיָּבֹא
 הַפָּרָד תַּחַת שׁוֹבֵךְ הָאֵלֶּה
 הַגְּדוֹלָה וַיַּחֲזֹק רֵאשׁוֹ בָּאֵלֶּה
 וַיִּתֵּן בֵּין הַשָּׁמַיִם וּבֵין הָאָרֶץ
 וַתִּפְּרָד אֲשֶׁר־תַּחֲתָיו עָבַר :
 (י) וַיֵּרָא אִישׁ אֶחָד וַיִּגַּד לְיוֹאָב
 וַיֹּאמֶר הִנֵּה רָאִיתִי אֶת־אֲבִשְׁלוֹם
 תְּלוּי בָּאֵלֶּה : (יא) וַיֹּאמֶר יוֹאָב

וואלדע אפרים צו איינער שלאכט .
 (ז) אונד דאז פאלק ישראל וואורדע
 פאן דען קריגסקנעכטן דעם דוד אויף
 דאז הויפט געשלאגען . עם וואר דיא
 נידערלאגע אן דיועם טאגע גראם ,
 געמליך צוואנציג טויזענד מאן .
 (ח) דיא שלאכט ברייטעטע זיך איבר
 דאז גאנצע לאנד אויס , אונד דער
 וואלד ריב נאך מעהר פאם פאלקע אויף ,
 אלס דאז שווערד אויפגריבן האטע .
 (ט) אבשלום זעלבסט שטיס דוד'ס
 קריגסקנעכטן אויף . ער וואר אויף
 איינעם מוילעזעל גריטן , דער מוילעזעל
 קאם אונטר איינען אסט איינער גראסען
 לינדע , דא בליב ער מיט דעם קאפפע
 אן דער לינדע הענגן , אונד שוועכטע
 צווישען היממל אונד ערדע , דען דער
 מוילעזעל וואר אונטר איהם וועגראנט .
 (י) דיועם ערוואה איין מאן , אונד
 בעריכטעטע עם יואב , ער שפראך
 געמליך : איך האבע אבשלום אן איינר
 לינדע הענגן זעהן . (יא) דא שפראך
 יואב צו דיועם מאנע : דא דוא דיועם
 גזעהן

נפוצת ק' לאיש המגיד לו והנה ראית

ומדוע

באור

רש"י

היה נקרא יער אפרים : (ח) וירב
 היער לאכול בעם . חיות רעות שביער
 ת"י : (ט) ויקרא אבשלום . לשון
 מוקרה ופגע . ויתן צין השמים וצין
 החרץ . אמרו רבותי שלף חרצו לקנות
 שערו וראה גיהנם פתוחה תחתיו :
 (יב) שמרו

אפרים , עיין בנאור שופטים י"ב ד' .
 (ח) נפוצת , תאר משרש נספן . וכתבו
 המדקדקים שהוא מלה זרה בדקדוק , כי
 משפטו כפוכה נפלס גדולה . ועל דעת אספר
 שצאה פ' נשתיזרות להבדילו מן כפוכה ,
 כפוכת בינוני כפעל , ומן כפוכה עבר :
 כפעל משרש פ' : (ט) ויקרא
 וגו' , ובפסוק שלאחריו כתיב וירח איש אחד
 וגו' ? ויתכן שאלש מעבדי דוד , אשר נקרא
 מפני כות דוד אבל הוא ירח מפניהם , ונחפו לכוס ,
 וע"ז לא הפרד תחת האלה , ונעשה מה שנעשה . שובך , שוכת העין מסתנכת ענף
 בענף

גועהו , ווארום האסט דוא איהו דען
 ניכט אויף דער שטעללע צו באדען
 גשטרעקט ? איך דזעטע דין דאפיר
 בשענקט מיט צעהן זילבערשטיקן אונד
 איינעם גורטע . (יב) דער מאן ער
 ווידרטע איהם : וויסטע איך אויך
 טווענד זילבערשטיקע באאר צו געוואגען
 צו בעקאמן , איך פרגריפע מיך ניכט
 אן דען פרינצען ; דען פאר אונזרן אהרן
 האט דער קעניג דיר , אבישי אונד אתי
 אויסדריקליך בעפאהלן : געהט איך
 אינס גואסט אין אכט וועגן אבשלום'ס .
 (יג) אדר זאלט' איך עטווא ווידער מיין
 אייגנס וואהל האנדלן ? דען דעם קעניג
 בלייבט ניכטס פרווייגן , אונד דוא ,
 דוא

ומדוע לא־הכיתו שם ארצה
 ועלי לתת לה עשרה כסף
 וחגרה אחת: (יב) ויאמר האיש
 אל־יואב ולא אנכי שקל על־
 כפי אלף כסף לא־אשלח ידי־
 בן־המלך כי באונינו צוה המלך
 אתה ואת־אבישי ואת־אתי
 לאמר שמרו־מי בפער
 באבשלום: (יג) או־עשיתי
 בנפשו שקר וכל־דבר לא־
 יבחר מן־המלך ואתה תתיצב
 ולוק' בנפשיק' מנגד

ב א ו ר

בענק נקראת שובך (רד"ק) . (יב) ולו
 אנכי , כלומר אפי' הייתי מוכא מי שיתן לי
 אלף כסף בדבר הזה ואשקלה על ידי בהכרעה
 לא אשלח וגו' (הכ"ל) . שמרו מי , ר"ל
 שמרו מי שיהיה מכס שלא ישלח ידו באבשלום .
 (יג) בנפשי שקר , טעמו כטעם אם תשקר
 לי , שפירושו אם תעשה לי נגד מה שאקוה
 ממך , והוא ענין בגידה , שנגד אם נרעהו
 אשר קוה ממנו רק טוב . ואשר שייב האדם
 להכין את כל מעשיו באופן שיהיה תכליתם
 הטוב והמועיל לו , א"כ כל העושה דבר אשר
 יגיע לו ממנו היזק , הוא משקר בעצמו .
 והמאמר הזה מבטין הספק (קאכיונקטיף)
 ועל דרך שאלה , כלומר האם היה לי לעבוד

על מצות המלך ולעשות עי' זשקר בעצמי , כי
 כל דבר לא יבחר וגו' , והוא עונש יענש אותי ,
 ועפ"ז תרגמתיו . ולדעת רעי ר' מאיר ,
 יהיה לשון עשות שקר בכפס , עשות נגד יוסר
 כפשו כל"א' (ווידר דאו גוויסן האנדלן) ,
 ופי' הכתוב כן : לו אנכי שקל וגו' לא אשלח
 וגו' כי באונינו כזה המלך שמרו מי כנער ,
 ואיך אעשה העול למרוד את פי המלך ,
 וטעמתי לה' , זה נגד יוסר כפסי , אשר תמיד
 תעירני לעשות הישר והטוב . או עשיתי וגו'
 כלומר ואף אם מנד כפסי הייתי רוצה להרגו ,
 הייתי מוכנ מעשותו מנד יראת עונש , כי כל
 דבר וגו' , וטעם או אם כמו או טודע כי שור
 נגח הוא . וראוי לתרגם : (אונד העט' איך
 ווידר

מ כ ל ל י ו פ י

יח (ג) כמנו עשרת אלפים , לפי שהעשרה הוא סוף החשבון , יבוא לפעמים על
 דרך הגזום : לעזיר , כתיב , וקרי לעוזר , הכתיב מבטין הפעיל והוא יוצא לשלישי :
 (ה) לאט לי , ענינו בנחת , והלמ"ד נוספת , ור' יהודה אמר שהיא שרשית :
 (ט) ויקרא , ענין מקרה : על הפרד , כתב רבינו האי גאון שנקרא פרד בעבור שלא
 יוליד והוא נפרד : שובך , הנפרד מן עלה ארי' מסבכו , ונקרא הענף כולפי
 שנקשרים זה בזה : (יג) או עשיתי , לדעת ר' יונה במקום אם : בנפשו , כתיב של
 אבשלום

מנגד: (יד) ויאמר יואב לא-כן
 אחילה לפניך ויקח שלשה
 שבטים בכפו ויתקעם בלב
 אבשלום עודנו חי בלב האלה:
 (טו) ויסבו עשרה נערים נשאי
 כלי יואב ויכו את-אבשלום
 וימיתו: (טז) ויתקע יואב
 בשפר וישב העם מרדף אחרי
 ישראל ביהושף יואב את-העם:
 (יז) ויקחו את-אבשלום
 וישלכו אתו ביער אל-הפחת
 הגדול ויצבו עליו גל-אבנים
 גדול מאד וכל-ישראל נסו
 איש לאהלו: (יח) ואבשלום
 לקח ויצבילו בחיו את-מצבת
 אשר בעמק-המלך פי אמר אין
 לי בן בעבור הזכיר שמי ויקרא
 למצבת

דוא שטינדסט דאן פערן . (יד) יואב
 שפראך : איך מאג מיך מיט דיר ניכט
 אויפהאלטן . ער נאם דארויף דריי-
 דאלכע אין דיא האנד , אונד שטאך זיא
 אבשלום אין דאז הערץ , דער נאך
 לעבענד הינגאן דער מיניע דער לינדע .
 (טו) דא קאמען צעהן קנאכען , דיא
 וואפענטרעגער יואב'ס אום איהן הערום ,
 אונד שלוגען איהן פאללענדס טאך .
 (טז) יואב לים דארויף דיא פאזווינע ער-
 טענן , אונד דאז פאלקקאם צוריק פאם
 נאכזעצן ישראל'ס ; דען יואב הילט עס
 דאפאן אב . (יז) אבשלום נאם מאן ,
 ווארף איהן אין דעם וואלדע , אין דיא
 גראסע העהלע , אונד מאכטע איינען
 זעהר גראסען שטיינהויפן איבר איהן .
 גאנץ ישראל וואר געפלאהן , איין יעדער
 נאך זיינעם צעלטע . (יח) אבשלום
 האטטע זיך שאן ביא זיינער לעכצייט
 דאז דענקמאל ערריכטן לאסן , דאז אים
 קעניגסטאדלע שטערהט ; דען ער
 שפראך : דא איך קיינען וואהן האבע ,
 זא זאלל דאדורך מיין נאמע אין אנה
 דענקן בלייבען . ער נענטע דיועם דענק-
 מאל

רשי

באור

(יב) שמואל ב יב . כל מי שיבא
 לידו ישמרנו : (יד) לא כן אחילה
 לפניך . לא חזקש עוד בקשה מונך כי
 אני הלך : (יח) כי אמר חין לי בן .
 ממלא מקומי ויהיה חשוב כמותי :
 בעבור הזכיר שמי . חקום לי מנצח חבן
 וצנין
 הרמב"ן בפרשת קרח , כי הגות הוא בלשון שיאמר לשון לקיחה בכל ענה ומקשה שהוא תחלת
 מעשה , והוא לשון התעוררות אל המעשה ההוא . אין לי בן , ולמעלה כתיב ויולדו לאבשלום
 שלשה בנים ונת אחת , היו לו אלא שמתו , לפיכך עשה בו מנצח להיות לו לזכרון , שיהיו אומרים
 יד אבשלום , ויד פירושו

ווידר מיין גוויסן גהאנדלט ; דעם קעניגע
 בלייבט יא ניכטס פֿר שוויגן יכו' .
 וכמעט משמעות לשון רד"ק כדבריו , נס פי'
 הרי"א קרוב לפי' זה . והמשכיל יבאר .
 (יד) אחילה , ענינו המתנה , כלומר לא
 אחספן להתעכב עמך על הדבר הזה . עדנו
 וגו' , כלומר עודנו תולה סי בלב האלה . בלב ,
 באומע , וכן עד לב השמים . (טו) ויסבו ,
 עמדו סביביו להכתו . (יח) לקח , כתב
 מקום

מאל נאך זיינעם נאמען , נעמליך יד
 אבשלום , וויא עס נאך הייט צו טאגע
 דייסט . (יט) אחימעץ זאָהן צדוק
 שפראך (צו יואב) : ערלויבע , דאס
 איך הינאילע אונרדעם קעניג פֿרקינדע ,
 דאס דער עוויגע איהם רעכט פֿרשאַפֿט
 דאָט ווירד זיינע פֿיינדע . (כ) יואב
 ערווידרטע איהם : דוא ביזט דייטע
 ניכט דער מאַן צום באַטשאַפֿט ברינגן ,
 איין אנדערמאל מאַגסט דוא באַטשאַפֿט
 ברינגן , נור הייטע ניכט ; ווייל דער
 פֿרינץ געבליבן איזט . (כא) אונד דאָ
 מיט זאָטע יואב צו דעם כושי : געה
 דוא , אונד פֿרקינדע דעם קעניג וואָס
 דוא גועהן , דאָ ביקטע זיך דער כושי פֿאַר
 יואב , אַזונד ליף היין . (כב) אַלליין
 אחימעץ זאָהן צדוק שפראַך אברמאָלס
 צו יואב : עס זייא וויא איהם וואָללע ,
 זאָ ערלויבע דאָך , דאס איך דעם כושי
 נאַכ־לויפֿן דארף ! יואב ערווידרטע :
 ווארום ווילסט דוא דאָהין לויפֿן מיין
 זאָהן , דא עס דיר דאָך קיינע זייג
 טרעגליכע באַטשאַפֿט ווירד ?
 (כג) דעם זייא וויא איהם וואָללע ,
 (פֿרועטטע יענר) , זאָ מעכטע איך
 דאָך

באור

מקום (ד"ק) . (כ) לא איש בשורה ,
 ת"ל לא גבר כשר לכשרא את יומא דין , וכן
 מתורגם בל"א . (כב) ויהי מה , יהיה מה
 שיהיה עכ"פ חרוץ , וכן ויעבור עלי מה (איוב
 כ"ג י"ג) , יעבור עלי מה שיעבור איני סוש
 (בן מלך) . בשורה מצאת , שעורו :
 הבשורה אין לך בשורה מיצאת , כלומר איננה
 מונחת שבר . וי"ת ולך לית בסודא מתיבה ,
 ולדעתו טעם בשורה שבר באר' כמו אשר לתתי
 לו בשרה (לעיל ד'י') וטעם מצאת לשון
 הושטה כמו וימצאו בני אהרן (ויקרא ט"ב)

למצבת על שמו ויקרא לה יד
 אבשלום עד היום הזה :
 (יט) ואחימעץ בן צדוק אמר
 ארוצה נא ואבשרה את המלך
 כישפטו יהודה מיד איביו :
 (כ) ויאמר לו יואב לא איש
 בשרה אתה היום הזה ובשרה
 ביום אחר והיום הזה לא תבשר
 כי על- . בן המלך מת :
 (כא) ויאמר יואב לפושי לך
 הנה למלך אשר ראית
 וישתחו כושי ליואב וירץ :
 (כב) ויסק עוד אחימעץ בן
 צדוק ויאמר אל יואב ויהי מה
 ארצה נא גם אני אחרי הפושי
 ויאמר יואב למה זה אתה רץ
 בני ולכה אין בשרה מצאת :
 (כג) ויהי רמה ארוץ ויאמר לו
 בן ק' ולא כתיב רשי רון

ובני חסובים : (כ) ובשרת ביום
 אחר . בשורת תשועה אחרת : כי על
 כן . כי על אשר בן המלך מת לפיכך
 לא טובה לך הבשורה הזאת :
 (כב) ולכה אין בשורה מונחת . אין
 מנת שבר בשורה מנזים היום :
 (כג) ויהי מה . כלומר ומה בכך אם
 אין

ובל גלאן נקנה כדרכו בהסת' הגוף . והמונן
 רפ

רִיז וַיִּרֶץ אַחִימֵעַץ הַרְדָּה הַכֶּכֶר
 וַיַּעֲבֹר אֶת־הַכּוֹשִׁי : (כד) וַדְּוֹד
 יוֹשֵׁב בֵּין־שְׁנֵי הַשְּׁעָרִים וַיִּלְךְ
 בַּצֶּפֶה אֶל־גַּג הַשַּׁעַר אֶל־הַחֹמָה
 וַיִּשָּׂא אֶת־עֵינָיו וַיִּרְא וְהִנֵּה־אִישׁ
 רֶץ לְבָדוּ : (כה) וַיִּקְרָא הַצֶּפֶה
 וַיִּגַּד לַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אִם־
 לְבָדוּ בְּשׂוֹרָה בְּפִיו וַיִּלְךְ הַלֹּךְ
 וַקְּרַב : (כו) וַיִּרְא הַצֶּפֶה אִישׁ־
 אַחֵר רֶץ וַיִּקְרָא הַצֶּפֶה אֶל־הַשַּׁעַר
 וַיֹּאמֶר הִנֵּה־אִישׁ רֶץ לְבָדוּ
 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ גַּם זֶה מִבִּישָׁר :
 (כז) וַיֹּאמֶר הַצֶּפֶה אֲנִי רָאִה
 אֶת־מְרוֹצַת הָרֹאשׁוֹן כְּמַרְצַת
 אַחִימֵעַץ בִּן־צְדוֹק וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
 אִישׁ־טוֹב זֶה וְאֶל־בְּשׂוֹרָה טוֹבָה
 יָבֹוא : (כח) וַיִּקְרָא אַחִימֵעַץ
 וַיֹּאמֶר אֶל־הַמֶּלֶךְ שָׁלוֹם וַיִּשְׁתַּחֲוֶה
 לַמֶּלֶךְ לְאָפְיוֹ אֶרְצָה וַיֹּאמֶר
 בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵיךָ אֲשֶׁר סָגַר
 אֶת־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־נָשְׂאוּ אֶת־
 יָדָם

דאך הינלויפן . יואב שפראך : זא לויף
 דען היז . דא לויף אחימעץ דען וועג
 דער עכנע , אונד קאם דעם כושי פאר .
 (כד) דוד זאם עכז צווישען דען בידן
 טאהרן , דער האכוועכטר וואר אויף
 דאז טאהר דאך : אויף דיא מויער
 גשטיגן , נון הוב ער זיינע אויגן אויף
 אונד זאה , דאס איין מאן אלליין
 געלויפן קאם . (כה) דער האכוועכטר
 ריף העראב , אונד צייגטע עס דעם
 קעניג אן . דער קעניג שפראך : ווען
 ער אלליין איזט זא כרינגט ער איינע
 באטשאפט . ער קאם אינדעסן איממר
 נעהר : (כו) נון זאה דער האכוועכטר
 איינען אנדרן מאן לויפן , אונד ריף
 דעם טאהרהיטר צו , אונד שפראך :
 זיה , דא קעמט ווידר איין מאן אלליין
 געלויפן . דער קעניג שפראך : אויך
 דיור איזט איין באטשאפטברינגר . (כז)
 דער האכוועכטר שפראך פערנר : מיר
 שיינט דאז לויפען דעם ערשטן וויא דאז
 לויפן דעם אחימעץ זאהן צדוק . דיור , פאר
 זעצטע דער קעניג , איזט איין גוטר מאן ,
 זא ווידר ער אויך מיט גוטר צייטונג קאמט
 מען . (כח) ענדליך קאם אחימעץ מיט
 איינעם פריידענרוף , אונד שפראך צום
 קעניג : „ פרידע ! “ ער ווארף זיך
 פאר דעם קעניג הא מיט דעם אנגויכטע
 צור ערדע , אונד שפראך : גלאכט
 זייא דער עוויגע דיין גאטט , דער דיר
 דיא מעננר אין דיא הענדע גליפערט ,

דיא באור

רשי

אין לי שער : ויעבור . וקדו' ית כושי :
 (כט) רחיתי

אחד . (כו) ואל בשורה , כמו ובשורה ,
 וכן ואל הארון תמן כמו באלון (רד"ק)
 (כח) סגר , מסר את האנשים וסגרת
 עומד במקום

דיא זיך ווידר מיינן קעניגליכן העררן
 אויפגלעדנט . (כט) דער קעניג
 פראגטע : איזט אבשלום ביא וואהל-
 זיין ? אחימעץ ערווידרטע : איך וואה
 איין גראסעס הינצוררענגן , אלס עבן
 יואב (דעם) קעניגס קנעכט דארט אונד
 מיך דיינן קנעכט אבשיקטע , איך ווייס
 אבר ניכט וואס עס וואר . (ל) דער
 קעניג שפראך : געה היר אויף דיא
 זייטע , אונד בלייב דא שטעהן . דא
 גינג ער אויף דיא זייטע , אונד בלייב
 דארט שטעהן . (לא) נון קאם אויך
 דער כושי , אונד שפראך : מיין הערר
 אונד קעניג לאסע זיך פרקינרן , דאס
 דער עוויגע דיר הייטע רעכט פראשעט ,
 ווידר אללע , דיא זיך ווידר דיך אויפ-
 גלענט האטן . (לכ) דער קעניג פראגטע
 דען כושי : איזט דער יינגלינג אבשלום
 ביא וואהלזיין ? דער כושי ערווידרטע :

באור

רש"י

ידם באדני המלך : (כט) ויאמר
 המלך שלום לנער לאבשלום
 ויאמר אחימעץ ראיתי ההמון
 הגדול לשלח את עבד המלך
 ויאבוא את עבדך ולא ידעתיה :
 (ל) ויאמר המלך סב הרביצב
 ביה ויסב ויעמד : (לא) והנה
 הכושי בא ויאמר הכושי יתבישר
 באדני המלך כי שפטך יהיה
 היום מיד פר הקמים עליך :
 (לכ) ויאמר המלך אל הכושי
 השלום לנער לאבשלום ויאמר

הכושי

עם

דער כושי ערווידרטע :

(כט) ראיתי ההמון הגדול . סומי
 ונעיו במלחמה : לשלוח את העבד
 המלך יואב ואת עבדך . הרי זה מקרא
 מסורס לשלוח יואב את עבד המלך
 ואת עבדך לאחר ששלח יואב את עבד
 המלך זה הרץ אחרי ואת עבדך על
 ענמו הוא חומר ולא ידעתי מה היה
 אחרי כן : (ל) סוב התיצב כה .
 ופנה לצד אחד והתיצב כה ונשמע מה
 יאמר זה :

אניס (הכ"ל) , (כט) ההמון הגדול ,
 אסיפת העם אל מקום אחד . ולפי שירא
 להגיד לו האמת , גם לא רצה לכזבו , דחה
 אותו לומר שראה אסיפת העם אל מקו' אחד ,
 ובוודאי היה שם אבשלום נתפש ואספו כולם
 לראותו , ולא ידעתי אם נהרג או תפשוהו סי .
 לשלח וגו' , למ"ד תמורת ב"ת , ושעור
 הכתוב כך : בשלוח יואב את עבד המלך
 (כלומר הכושי) ואת עבדך (אמר על ענמו) .
 (ל) סב , פה לצד אחד והתיצב כה וכשמע
 מה יאמר זה (רד"ק) .

יט (ה) לאט

מכלל יופי

אבשלום : לא יכחד , ענין החסתר וההעלמה : מנגד , המלה הזאת עם המ"ם
 כשתבא עם מ"ם ענינה מרהוק : כלב האה , באמצע האה , ולפי שהלב היא באמצע
 גופו של אדם נקרא כן גם למיעוע ועוצם גוף אחר : (טז) מרדף , המ"ם בחירק
 שלא כמנהג : (יח) בחיו , חסר יו"ד הרבוי : יד אבשלום , כלומר מקומו :
 (כב) מוצאת , האל"ף נחה : כג) ויהי מה , יהי מה שיהי עכ"פ ארוץ : ויעבר ,
 רץ יוחד ממנו ועברו : (כט) שלום לנער , תחסר ה"א השאלה השלום : ואת עבדך
 אמר על ענמו : (ל) התיצב כה , פה לצד אחד : יט (א) בני

שמואל ב יח

תרגום אשכנזי נח

הכּוֹשִׁי יִהְיֶה כַּנֶּעַר אִבִּי אֲדֹנָי
הַמֶּלֶךְ וְכֹל אֲשֶׁר-קָמוּ עָלָיו
לְרָעָה :

עם ווערדן וויא דער יינגלינג , דיא
פיינדע מיינס הערדן אונד קעניגס , אונד
אללע , דיא ווידרדיך אויף שטעהן אין
בעזר אבויכט .

יט (א) וַיִּרְגַּז הַמֶּלֶךְ וַיַּעַל עַל-
עֲלִית הַשָּׁעַר וַיִּבֶךְ וְכֹה י

יט (א) דער קעניג ערשראק , גינג
אויף דאן טהארצימר אונד וויינטע .

אָמַר בְּלָכְחוּ בְּנֵי אֲבִשָׁלוּם בְּנֵי
בְּנֵי אֲבִשָׁלוּם מִיִּתְּחַן מוֹתֵי אֲדֹנָי
חֲחִיקָיו אֲבִשָׁלוּם בְּנֵי בְּנֵי :

זא שריע עראין זיינס געהן : מיין זאהן
אבשלום ! א מיין זאהן , מיין זאהן
אבשלום ! וועהר' איך דאך שטאט דיינר
גשטארבן , אבשלום מיין זאהן ! מיין

(ב) וַיִּגֵּד לְיוֹאָב הֵנָּה הַמֶּלֶךְ
בָּכָה וַיִּתְאַבֵּל עַל-אֲבִשָׁלוּם :

זאהן ! (ב) עם וואורדע יואב הינטר-
בראכט : זיהי , דער קעניג וויינט אונד
טרויערט איכר אבשלום . (ג) אונד דער

(ג) וַתְּהִי הַתְּשֻׁעָה בַּיּוֹם הַהוּא
לְאִבְרָהָם לְכָל-הָעָם כִּי-שָׁמַע הָעָם
בַּיּוֹם הַהוּא לְאִמּוֹר נַעֲצַב הַמֶּלֶךְ

זיג ווארד אן דיום טאגע דעם גאנצן
העערע צור טרויער , דאעס אן דיום
טאג פֿרנאם , דער קעניג כטריבע זיך

עַל-בָּנָיו : (ד) וַיִּחַגְגַּב הָעָם בַּיּוֹם
הַהוּא לָבוֹא הָעִיר כַּאֲשֶׁר יִחַגְגַּב
הָעָם הַנִּכְלָמִים בְּנוֹסִים

איכר זיינן זאהן . (ד) דאן פֿאלק
שטאהל זיך דעמועלביגן טאג אין דיא
שטאדט היניין , וויא זיך איין בשעהמטס

בְּמִלְחָמָה : (ה) וְהַמֶּלֶךְ לָאֵט
אֶת-פָּנָיו וַיִּזְעַק הַמֶּלֶךְ קוֹל גְּדוֹל
בְּנֵי אֲבִשָׁלוּם אֲבִשָׁלוּם בְּנֵי בְּנֵי :

פֿאלק וועג צו שטעהלן פֿפלעגט , ווען עם
אים קריגע האט פֿליהן מיטן . (ה) דער

(ו) וַיָּבֹא יוֹאָב אֶל-הַמֶּלֶךְ הַבַּיִת
וַיֹּאמֶר הוֹבְשֹׁתָ הַיּוֹם אֶת-פָּנָי

קעניג האטע זיין אנגויכט פֿרהיללט ,
אונד שריע אימר נאך מיט לויטר
שטימע : מיין זאהן אבשלום ! א אבשלום

וַיִּבֶךְ וַיִּזְעַק הַמֶּלֶךְ קוֹל גְּדוֹל
בְּנֵי אֲבִשָׁלוּם אֲבִשָׁלוּם בְּנֵי בְּנֵי :

מיין זאהן ! מיין זאהן ! (ו) דא גינג
יואב צום קעניג אינס הויז , אונד

וַיִּבֶךְ וַיִּזְעַק הַמֶּלֶךְ קוֹל גְּדוֹל
בְּנֵי אֲבִשָׁלוּם אֲבִשָׁלוּם בְּנֵי בְּנֵי :

שפראך : דוא האסט הייטע אללע דיינע
דינר פֿראכטעט , דיא הייטע דיין לעבן ,
דאס

וַיִּבֶךְ וַיִּזְעַק הַמֶּלֶךְ קוֹל גְּדוֹל
בְּנֵי אֲבִשָׁלוּם אֲבִשָׁלוּם בְּנֵי בְּנֵי :

דינר פֿראכטעט , דיא הייטע דיין לעבן ,
דאס

וַיִּבֶךְ וַיִּזְעַק הַמֶּלֶךְ קוֹל גְּדוֹל
בְּנֵי אֲבִשָׁלוּם אֲבִשָׁלוּם בְּנֵי בְּנֵי :

דאס

נפשך באור

רש"י

יט (ה) לאט , לשון עטיפה , וקול משרש
לוט לדעת רש"י ור' יהודה , וכל
האל"ף תמורת וי' על דרך השלמים , וכן
מביאים דאג וכל מוכר (קמ"י י"ג ט"ו) מש"ש
דוג , אמנם לדעת רד"ק לאט ולוט כ' שרש

יט (א) בני בני . ש"זנה פעמים
אמרו רבותינו שזעה דאסקיה
משזעה מדורי גהינס וחד דאיייתיה
לעלמא דאתי : (ה) לאט את פניו .

בבבין ח ב

כר"ך

דאס לעבן דיינר ועהנע אונר טעכטר ,
 אונר דאז לעבן דיינר ווייבר אונר
 קעכסווייבר גרעטעט האבן : (ז) אינדעם
 דוא דיינע פֿינדע ליבסט , אונר דיינע
 פֿריינדע האַסעסט ; דוא גאכסט הייטע
 צו ערקענן , דאס דיר , וועדר אַן דיינן
 אַכרן נאך גמיינגן עטוואַס גלעגן איזט ;
 דען איך בין יאָ הייטע איכרצייגט וואַרדן
 דאָס ווען נור אבשלוס נאך לעכטע ,
 וואָרן וויר אויך אַללע גבליבן , עס דיר
 זאָראַן ווירדע רעכט גוועזן זיין :
 (ח) איצט מאַך דיר אויף , געה היננים
 אונר רעדע דיינן קנעכטן צו ; דען איך
 האַכע ביים עוויגן גשוואַרן . דאָס , ווען
 דוא ניכט הינום געהסט , שאַן דיזע נאַכט
 ניכט איין מאַן מעהר מיט דיר איכר
 נאַכטע , וועלכעס דיר דאָן גוויס איבלר
 בקאַמפּן ווירדע , אַלס אַללס אונגליק ,
 דאָן דיר צוגשטאַסן , פֿאַן דיינר יוגענד
 אַן בין איצט . (ט) נון מאַכטע זיך דער
 קעניג אויף , אונר זעצטע זיך אַן דאָן
 טאהר . דעם פֿאַלקע וואַרדע ניכט זי
 באַלד דיא נאַכריכט גגעבן : „ זיה , דער
 קעניג זיצט אַם טאהרע “ , אַלס עס
 זעמטליך פֿאַר איהם ערשין . ישראל אבר
 וואַר גפֿלאַהן איין יעדער נאך זיינר
 הייטאט . (י) נון מאַכטע זיך דאָן
 פֿאַלק זיין אַללן שטעמן ישראל'ס
 פֿאַרווירפֿע ; טאן שפּראַך נעמליך : דער
 קעניג האט אונס פֿאַן דער האַנד
 אונזער פֿינדע עררעטעט , ער אונס

באור

צענין אַחד . (ז) כי הגדת וגו' , כלומר
 בזה שאתה מתעבב ומקוקן על אנשלוס , אע"פ
 כי בנותו כלתה המלחמה , כאלו היית נגיד
 כי אין שריר ועבדיך נחשבים לך למחומה ,
 וע"י זה ידעתי כי לו אנשלוס סי וגו' . (י)
 גדון , נשקטים ומתווכחים זה עם זה .
 (יב) ודבר

נַפְשֶׁךָ הַיּוֹם וְאֵת נַפְשׁ בְּנִיךָ
 וּבְנֵי־בֵיתְךָ וְנַפְשׁ נְשִׂיךָ וְנַפְשׁ
 פְּלִגְשִׁיךָ : (ז) לְאַהֲבָה אֶת־
 שְׂנְאִיךָ וּלְשֹׂנְאֵי אֶת־אַהֲבֵיךָ כִּי
 הִגְדַּתָּ הַיּוֹם כִּי אֵין לָךְ שָׂרִים
 וְעַבְדִּים כִּי יִדְעָתִי הַיּוֹם כִּי לֹא
 אֲבַשְׁלוֹם חַי וְכָלְנוּ הַיּוֹם מֵתִים
 כִּי־אֵן יִשְׂרָאֵל בְּעֵינֶיךָ : (ח) וְעַתָּה
 קוּם צֵא וּדְבַר עַל־לֵב עַבְדֶּיךָ כִּי
 בִּיהוָה נִשְׁבַּעְתִּי כִּי אֵינִי יוֹצֵא
 אִם־יִלְוִין אִישׁ אֶתְךָ הַלַּיְלָה וְרָעָה
 לָךְ זֹאת מִכָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר־
 בָּאָה עָלֶיךָ מִנְּעָרֶיךָ עַד־עַתָּה :
 (ט) וַיִּקָּם הַמֶּלֶךְ וַיֵּשֶׁב בַּשָּׂעַר
 וּלְכָל־הָעָם הִגִּידוּ לֵאמֹר הִנֵּה
 הַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב בַּשָּׂעַר וַיָּבֵא כָל־
 הָעָם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׂרָאֵר גַּם
 אִישׁ לְאַהֲלָיו : (י) וַיְהִי כָל־הָעָם
 גָּדוֹן בְּכָל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
 הַמֶּלֶךְ הִצִּילָנוּ מִכַּף אִיְבָנֵינוּ וְהוּא

פֿאַן לו ק'

רש"י

כריך ית אפוכי כמשפט האבנים .
 לאט כמו וילט פניו באדרתו הנה היא
 לוטה בשמלה : (ח) כי איך יונא .
 אס איך יונא : (ט) וישראל גם .
 אותם שהיו עם אנשלוס : (י) כל
 העם

מִלְטָנוּ מִכַּף פְּלִשְׁתִּים וְעַתָּה
 בָּרַח מִן־הָאָרֶץ מֵעַל אֲבִשְׁלוֹם:
 (יא) וְאֲבִשְׁלוֹם אֲשֶׁר מָשַׁחְנוּ
 עָלֵינוּ מֵת בַּמִּלְחָמָה וְעַתָּה לָמָּה
 אַתֶּם מְחַרְשִׁים לְהָשִׁיב אֶת־
 הַמֶּלֶךְ: (יב) וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד שָׁלַח
 אֶל־צִדּוֹק וְאֶל־אֲבִיחַר הַכֹּהֲנִים
 לֵאמֹר דַּבְּרוּ אֶל־זִקְנֵי יְהוּדָה
 לֵאמֹר לָמָּה תָּהוּוּ אַחֲרָנִים
 לְהָשִׁיב אֶת־הַמֶּלֶךְ אֶל־בֵּיתוֹ
 וּדְבַר כָּל־יִשְׂרָאֵל בָּא אֶל־הַמֶּלֶךְ
 אֶל־בֵּיתוֹ: (יג) אַחֵי אַתֶּם עֲצָמִי
 וּבְשָׂרִי אַתֶּם וְלָמָּה תָּהוּוּ
 אַחֲרָנִים לְהָשִׁיב אֶת־הַמֶּלֶךְ:
 (יד) וְלַעֲמָשָׂא הִזְמִירוּ הַלְוָיָה
 עֲצָמִי וּבְשָׂרִי אַחֵה כֹּה יַעֲשֶׂה־לִּי
 אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסִיף אִם־לֹא שֵׁר
 צָבָא תִּהְיֶה לְפָנַי כָּל־הַיָּמִים
 הַחַח יוֹאֵב: (טו) וַיֵּט אֶת־לִבָּב

פֶּאן דער גוואַלט דער פּלשתיים כפריי-
 עט, נון מוסטע ער אויס דעם לאַנדע
 פליהן פֿאר אבשלום; (יא) אבשלום,
 דען וויר איבר אונם גוואַלט, איזט אים
 קריגע גבליבן, אונד איצט, ווארום
 שווייגט איהר, דען קעניג צוריק צו פֿר-
 לאנגן? (יב) דער קעניג דוד שיקטע נון
 אן דיא פריסטער צרוק אונד אביתר
 פֿאלגנדן אויפֿטראג: רעדט מיט דען
 עלטסטן יהודה'ס וויא פֿאלגט: ווארום
 וואלט איהר דיא לעצטן זיין, דעם
 קעניגס צוריקקונפֿט צו פֿרלאנגן, דא
 זאלכס פֿרלאנגן ברייטס פֿאן גאַנץ
 ישראל דעם קעניג צוגוואַנדט ווירד?
 (יג) אידור זייד יא מייע אנפֿר-
 וואַנדטען, מיין ביין אונד פֿלייש,
 ווארום זאללט דען איהר דיא לעצטן
 זיין, דען קעניג צוריק צו וואלן?
 (יד) אונד צו עמשא זאגט פֿאלגנדס:
 ביזט דוא ניכט מיין ביין אונד פֿלייש?
 גאט שטראפֿע מיך איצט אונד אין דער
 צוקונפֿט, ווען דוא ניכט אויף אימר,
 בייא מיר העערפֿיהרר ווערדן זאללסט,
 אן יואב'ס שטעללע. (טו) דיור
 לענקטע נון ווירקליך, דיא הערצן אללר
 מענר יהודה'ס, וויא איינן מאַן, זא,
 דאס

כצ"ל כָּל־אִישׁ יְהוּדָה, כָּאִישׁ אֶחָד וַיִּשְׁלַחוּ בְּאוֹר רִשִׁי

העם גדון • מתווכחים זה עם זה :
 (יב) ודבר כל ישראל בא א המלך • כל
 זה מדברי שליחותו: (יד) ולעמשא •
 שהוא שר נבא תאמר הלא בן אחותי
 אחת
 המלך, אחרי שכבר בא דבר כל ישראל, כלומר הסכמתם להשיב את המלך א ביתו, וכן מתורג' •
 (יד) החח יואב, חשב להעביר את יואב מגדולתי על שער על מכותו להרוג את אבשלום • וי"מ
 תסת יואב להיות שני לו במדרגה (אונטר יואב) • (טו) זיט הפעיל

דאס זיא דעם קעניגע דורך גואנרשאַפֿט
 מעלרטן : קאם צוריק , דוא אונד דיינע
 גאַנצע דינערשאַפֿט . (טו) היראוויף
 טראַט דער קעניג זיינע ריקרייזע אָן ,
 אונד קאָם ביו אן דען ירדן , אינדעסן
 וואַר יהודה נאך גלגל געקאָממען , אום
 דעם קעניגע ענטגעגן צו געהן , אונד
 איהן איבר דען ירדן צו פֿיהרן .
 (יז) נון איילטע אויך שמעי זאָהן גרה ,
 דער בנימינער אויס בחורים , אונד
 רייזטע מיט דען מענגרן יהודה'ס הינאָב ,
 דעם קעניגע ענטגעגן . (יח) מיט איהם
 וואַרן טויזענד בנימינער , נעכסט ציבא ,
 דעם בורשען דעם הויזעס שאול , מיט
 זיינען פֿונפֿצעהן זעהנן אונד צוואַנציג
 קנעכטן

וַיִּשְׁלַחוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ שׁוּב אֶת־הָאָהָר
 וְכָל־עֲבָדָיו : (טו) וַיָּשָׁב הַמֶּלֶךְ
 וַיָּבֵא עִד־הַיְהוּדָה וַיהוּדָה בֶּן־אֵל
 הַגִּלְגָּל לְלָכֶת לְקַרְאֵת הַמֶּלֶךְ
 לְהַעֲבִיר אֶת־הַמֶּלֶךְ אֶת־הַיְהוּדָה :
 (יז) וַיִּמָּהֵר שְׁמַעִי בֶן־גֵּרָא בֶן־
 הַיְמִינִי אֲשֶׁר מִבְּחֹרִים וַיֵּרֶד עִם־
 אִישׁ יְהוּדָה לְקַרְאֵת הַמֶּלֶךְ דָּוִד :
 (יח) וַיֵּלֶךְ אִישׁ עִמּוֹ מִבְּנֵימִן
 וַצִּיבָא גַּעַר בֵּית שָׁאוּל וַחֲמִשָּׁת
 עֶשְׂרֵן בָּנָיו וְעֶשְׂרִים עֲבָדָיו אֲהוּ
 וְצִלְחוּ

ב א ו ר

זה מה שספר שהלכו להעביר המלך את
 הירדן, וכן תרגמתיו. וז"ל רעי ר' מזיר,
 לזכרה פשוטו של מקרא כדעת המפרשים:
 וכאשר בארתי כבר ענין שרש כלל בספר
 שופטים, שהוא מהירת התנועה אל מקום
 החפץ מבלי פגע. וכוונת הכתובים והמשכס
 כך: שמעי בשמעו מפלת אנשלוס, ותשונת
 דוד, מיהר לקראת המלך עם אנשיו. ובבואו
 הירדן ויראוהנה כבר עברה העברה להעביר
 את בית המלך, וימהר לעבור, למען פגוש
 את המלך בעודו במורח הירדן, להיות גם
 הוא מן הראשונים להשיב את המלך.
 וברגע בואו היתה מחשבת המלך לעבור,
 וכמעט נתקו כפות רגליו ונטבנו בירדן,
 וזה טעם נעברו בירדן, ואלו וימהר ויפול
 לפני המלך, וטע' וכלל לפני המלך,
 כמו

הפעיל ע"פ המסורה וטע על עמא' (יח)
 וצלחו, הרד"ק מביא ב' פירושים, אם שהוא
 לשון העברה כת"י וגו', או לשון בקיעה (לפי
 שתרגם ויבקע עמו עולה, וצלחית אע"י
 דעלתא), כלומר עברו ברגליהם, כי היה
 בעת ההיא מקום בירדן לעבור ברגל. אמנם
 לפ"ז מה בא הכתוב להשמיענו בזה אם עברו
 אם בקעו, אחרי שכבר ספר כי הלכו לקראת
 המלך להעבירו את הירדן, בוודאי שעברו
 את הירדן, גם למה לא נכתב ועברו או
 ובקעו כאשר מנאט בכל מקום, ועוד מה טעם
 לפני המלך? לכן נראה כי המלה איננה זו
 מלשון הכלחה, וטעמו העברה כלחה ובטחה,
 וכן כלל רכב (תהלים מ"ט), וענינו
 שהתעסקו לעשות לפני המלך מעבר כאמון
 ובטח, שיוכל לעבור את הירדן בלי סכנה,

מ כ ל ל י ו פ י

יט (א) בני בני, כן דרך הנוהים לכפול דכריהם: (ג) נעצב, נפעל עבר כי
 הוא פתוח: (ז) ישר, כלו קמוץ והוא חאר: (ח) ורעה לך, פועל עבר מוסב
 לעתיד מפני הוי"ו ובא מלרע שלא כמנהג: (ט) איש לאהליו, ברוב יאמר למשכן
 היריעות אהל וימצא אהל במקום בית כמו זה והדומים לה: (י) נדון, חאר מבנין
 נפעל ענין דין ולרעת ר' יהודה ענין מריבה כמו מדון: (יד) חמרו, חסר א"ף:
 (יט) העברה

וַיִּצְלְחוּ הַיְרֵדִין לַפְּנֵי הַמֶּלֶךְ :
 (יט) וְעִבְרָה הָעֵבֶרָה לַעֲבִירָה
 אֶת־בֵּית הַמֶּלֶךְ וְלַעֲשׂוֹת הַטּוֹב
 בְּעֵינָיו וְשָׁמְעֵי בֶן־גֵּרָא נָפַל לַפְּנֵי
 הַמֶּלֶךְ בְּעֵבְרוֹ בַּיְרֵדִין : (כ) וַיֹּאמֶר
 אֶל־הַמֶּלֶךְ אֶל־יַחֲשֹׁב־לִי אֲדֹנָי עוֹן
 וְאֶת־תּוֹכַר אֶת אֲשֶׁר הָעֵוָה עֲבָדָה
 בַּיּוֹם אֲשֶׁר־יָצָא אֲדֹנָי־הַמֶּלֶךְ
 מִירוּשָׁלַם לְשׁוֹם הַמֶּלֶךְ אֶל־לְבוֹ :
 (כא) כִּי יִדַע עֲבָדָה כִּי אֲנִי חֲטָאתִי
 וְהִנֵּה־בָאתִי הַיּוֹם רֵאשׁוֹן לְכָל־
 בֵּית יוֹסֵף לְרֹדֶת לְקַרְאֵת אֲדֹנָי
 הַמֶּלֶךְ : (כב) וַיַּעַן אֲבִישׁי בֶן־
 צְרוּיָה
 אֲוֹנֵד מִיר פֶּרְצִייהוֹנֵג צוֹ הַאֲלֹן) .

קנעכטן . אונד זיין פֿראַנשטאַלמעטן
 איינען זיכרן איכרנאַנג איכר דען ירדן ,
 פֿיר דען קעניג . (יט) ליסן אויך איין
 פֿאַהרצייג הינאיכר געהן , אום דיין
 קעניגליכע פֿאַמיליע איכר צו פֿאַהרן ,
 אונד טאַטן וואָס איהם וואָהל געפֿיל .
 שמעי וואָהן גרה וואָרף זיך הין פֿאַר דעם
 קעניג , זאָבאַלד ער איכער דען ירדן
 וואָר . (כ) אונד שפראַך צום קעניג :
 מיין הערר רעכנע מיר ניכט יענס פֿר
 ברעכֿן צו , אונד גרענקע ניכט , וויא
 זיך דיין קנעכט דאַמאַלס פֿרגינג , אַלס
 מיין הערר אונד קעניג פֿאַן ירושלים
 וועגציהן מוסטע , אום זיך דינעס אין
 הערצן צו פֿאַסן . (כא) דיין קנעכט
 ווייס , דאַס ער געווינדִיגט דאַט ; נון
 בין איך איכער הייטע געקאַממען , אַלס
 דער ערשטע דעם גאַנצען הויזס יוסף'ס
 מיינעם העררן אונד קעניג ענטגען ,
 (געטליך אום מיינע רייע צו ציינען ,
 (כב) היר נאַם אַבישי וואָהן צרויה דאַן
 וואָרט

רשי

באור

אחה : (יח) ונלחו את הירדן
 בקעוהו בתרוסיהון ועברו :
 (יט) העברה : ספינה המעבורת
 שעוברים בה את עבר רוחב הנחל :
 (כא) ראשון לכל בית יוסף . כל ישראל
 חטאו לך ואני יותר מכולם והנני באתי
 לבקש מחילה אם תקבלני בטוחים כל
 ישראל שתקבלם ואם לאו יהיו יראים
 לשון
 (ישעיה כ"ג י"א) כמו להשמיד . בית המלך , הנשים והקטנים שלא היו יכולים לעבור ברנליהם
 (רד"ק) . (כא) כיוודעונו , כלומר ידעתי חטאי ומתחרט אני עליו ולפיכך באתי לבקש
 מחילה מלפניך . בית יוסף , קרא כלל ישראל יוסף , וכן אולי יסכן ה' כבדות שארית
 יוסף (עמוס ה' ט"ו) , טוהג כבאן יוסף (תהלים פ"ב) , ורש"י פירש כל ישראל חטאו לך
 ואני יותר מכולם והנני באתי לבקש מחילה , אם תקבלני בטוחים כל ישראל שתקבלם , ואם
 לאו יהיו יראים לשון אלק

כמו אל המלך , כי דרך כבוד לדבר במקום
 אל , לפני . והתרגום : (זיא איילטן איכר
 דען ירדן פֿאַר דען קעניג) (יט) דען עס
 וואָר שאַן איין פֿאַהרצייג הינאיכר נעגאַנ־
 גען , דיא קעניגליכע פֿאַמיליע איכר צו
 פֿיהרן , אונד אַלעם נאך וויינס געפֿאַלן צו
 פֿראַנשטאַלטן , אונד שמעי וגו' פֿיל הין
 פֿאַר דעם קעניג , דער עבן אין בגרין
 וואָר איכר דען ירדן צו זעצן) , ע"כ .
 העברה , ספינה שעוברים בה לדומם הנמל .
 לעביר , כמו להעביר , וכן לשמיד מעוזניה
 (ישעיה כ"ג י"א) כמו להשמיד . בית המלך , הנשים והקטנים שלא היו יכולים לעבור ברנליהם
 (רד"ק) . (כא) כיוודעונו , כלומר ידעתי חטאי ומתחרט אני עליו ולפיכך באתי לבקש
 מחילה מלפניך . בית יוסף , קרא כלל ישראל יוסף , וכן אולי יסכן ה' כבדות שארית
 יוסף (עמוס ה' ט"ו) , טוהג כבאן יוסף (תהלים פ"ב) , ורש"י פירש כל ישראל חטאו לך
 ואני יותר מכולם והנני באתי לבקש מחילה , אם תקבלני בטוחים כל ישראל שתקבלם , ואם
 לאו יהיו יראים לשון אלק

ווארט אונד שפראך : וויא ! וואללטע
 וואהל שמעי דאפיר ניכט אומגעבראכט
 ווערדן , דאס ער דען גואלכטען דעם
 עוויגן גלעסטערט ? (כג) דוד ער-
 ווידרטע : וואס קיממערט'ס אייך אום
 מיך זעהנע צרויה'ס , דאס איהר מיר
 הייטע הינדערנים זיין וואללט ? וויא !
 הייטע וואללטע יעמאנד אין ישראל אומ-
 געבראכט ווערדן ? וואללט' אייך דען
 ניכט ערקענן , דאס איך הייטע ווידער
 קעניג אין ישראל ווערדע ?

(כד) דארויף שפראך דער קעניג צו
 שמעי : דוא ואלסט ניכט שטערבן ,
 אונד ער שוואור איהם דארויף .

(כה) מפיבשה זאָהן שאול וואר אויך
 דעם קעניג ענטגעגן גערייזט . דיזער
 דאָסטע ווינע פֿיסע ניכט גערייניגט ,
 זיינען ליפענבארט ניכט אַבגעפּוזט ,
 אונד זיינע קליידער ניכט וואַשען לאַסן ,
 פֿאָן דער צייט אָן , דאָ דער קעניג ענט-
 ווייכען מוסטע , ביז דעם טאָג , דאָ ער
 אין פֿרידן צוריקקאָם . (כו) אַלס ער
 אַלואַ פֿאָן ירושלים דעם קעניג ענטגעגן
 קאַם , פֿראַגטע איהרן דער קעניג :

צרויף ויאמר הַתַּחַת זֹאת לֹא
 יוֹכַח שְׁמֵעִי בִּי קָלִל אֶת־מְשִׁיחַ
 יְהוָה : (כג) ויאמר דוד מה־לִּי
 וְלָכֶם בְּנֵי צְרוּיָה בִּית־הַיְיֹדֵלִי
 הַיּוֹם לְשִׁטְן הַיּוֹם יוֹמַת אִישׁ
 בְּיִשְׂרָאֵל בִּי הֲלוֹא יָדַעְתִּי בִּי הַיּוֹם
 אֲנִי־מֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל : (כד) ויאמר
 הַמֶּלֶךְ אֶל־שְׁמֵעִי לֹא תָמוּת
 וַיִּשְׁבַּע לוֹ הַמֶּלֶךְ : (כה) וּמִפִּבְשֵׁי
 בֶּן־שָׂאוּל יָרַד לְקִרְיַת הַמֶּלֶךְ
 וְלֹא־עָשָׂה רְגָלָיו וְלֹא־עָשָׂה
 שְׂפָמוֹ וְאֶת־בְּגָדָיו לֹא כָבַס לְמַן
 הַיּוֹם לְכַת הַמֶּלֶךְ עַד־הַיּוֹם אֲשֶׁר
 בָּא בְּשָׁלוֹם : (כו) וַיְהִי כִּי־בָא
 יְרוּשָׁלַם לְקִרְיַת הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר
 לוֹ

קאַם , פֿראַגטע איהרן דער קעניג :
 ווארום רש"י

באור

עכ"ל . (כג) היום אני מלך , ולא יאֵת
 למלך להמית איש כיום המשועת שמחה לכל ,
 לא ראוי לעבור על פשע . (כה) עשה רגליו ,
 לשון תקן , הוא העברת שיער שבין הרגלים
 (רש"י) . וי"תולא טעף רגליו , ורלב"ג אמר
 שלא הסיר צפרניו . והנכון שמת עשה לשון
 תקון , דומיא ללא עשה שפמו , וכולל כל מה
 שהוא תקון אצל הרגלים , למד כדאית' ולמד
 כדאיתיה , וכל"א יכול לכלול כל זה במלת
 (רייניגן) . (שפמו , שער השפתיים .
 (כו) בא ירושלים לקראת המלך , כתב
 רד"ק כאשר בא דוד ירושלים בא מפיבשה
 לקראתו , ובא זכר עומד במקום שנים ,
 ומשמע דעתו שלא ירד מפיבשה הירדנה , אך
 הלך

לשוב איך עוד : (כג) היום יומת איש .
 בתמיה כי היום חני מלך עד עכשיו
 הייתי סבור לא זילול כי חדס גדול כזה
 לא חס כן נפסקה מלכותי מאת המקו'
 והוא אומר לו קלל את דוד חבל עכשיו
 שהוא מתחרט ידעתי כי מלך חני :
 (כה) ולא עשה רגליו . לשון תקון
 היא העברת שיער שבין הרגלים :
 שפמו . גרנ"ון בלע"ז (מלה גושנת ,
 Greuon. כל"ח שגאן צארט וכן ויקרא
 י"ג מ"ה יחזקאל כ"ד כ"ג) : (כו) למה
 לא

לו המלך למה לא הלכת עמי
 מפיבשת : (כו) ויאמר אדני
 המלך עבדי רמני כיאמר
 עבדך אהבשה לי החמור
 וארכב עליה ואלך את המלך
 כי פסח עבדך : (כח) וירגל
 בעבדך אל אדני המלך ואדני
 המלך כמלאך האלהים ועשה
 הטוב בעיניך : (כט) כי לא היה
 כל בית אבי כי אם אנשי מות
 לאדני המלך והשת את עבדך
 באכלי של חנה ומרה יש לי
 עוד צדקה ולזעק עוד אל
 המלך : (ל) ויאמר לו המלך
 למה תדבר עוד דבריך אמרתי
 אתה וציבא החלקו את השדה :
 (לא) ויאמר מפיבשת אל המלך
 גם את הכל יקח אחרי אשר
 בא אדני המלך בשלום אל
 ביתו : (לב) וברזלי הגלעדי ירד
 מרגלים

ווארום ביזט דוא ניכט מיט מיר גאנגן
 מפיבשה ? (כו) א מיין הערר אונד
 קעניג ! ערווידרטע ער , מיין קנעכט
 האטע מיך הינטרגאנגן ; דען דיין דינר
 שפראך : איך ווילל מיר דען עזעל
 זאטלן לאסן , ווארויף איך רייטן , אונד
 מיט דעם קעניג רייזען ווילל , ווייל
 נעמליך דיין קנעכט לאהם איזט ;
 (כח) אלליין ער פֿרלוימדעטע ריינען
 דיהנר ביא מיינעם קעניגליכן גביהטר .
 מיין קעניגליכר גבוהטר אויט אבער וויא
 איין ענגל גאט'ס , טוה אלזא וואס ריך
 גוט דינקט . (כט) וואר יא דאז גאנצע
 הויז מיינעם פֿאטערס לויטר מענר דעם
 טאדס אום מיינן קעניגליכן געביהטר ,
 אונד דוא צאגסט דעננאך דיין קנעכט
 אן ריינע טאפעל ; וואס דזעטע איך
 אלזא נאך פֿיר איין רעכט מיך בייא
 מיינם קעניגע צו בקלאגען ? (ל) דער
 קעניג שפראך היראוויף צו איהם : וואצו
 נאך דיוע ווארטע ? איך דהאבע שאן
 גשפראכען : דוא מוסט מיט ציבא דאז
 פֿעלר טהיילן . (לא) מפיבשה ער
 ווידרטע דעם קעניג : ער מאג אויך
 אללעם הינעהמן , נאכדעם מיין הערר
 אונד קעניג אין פֿרידן נאך הויזע קעמט .
 (לב) ברזילי דער גלעדיר קאם פֿאן
 רוגלים

רשי

באור

לא הלכת עמי . לנחת מירושלם
 כשינחתי : (כו) כי פסח עבדך .
 ואיני יכול לילך ברגלי : (לב) לשלחו .
 ללוותו
 כי נא מפיבשת מירושלם וכן מתרגס . (כו) עליה , אתון יהיתה ומור כולל זכר
 ונקבה (רד"ק) . (כח) וירגל , ענין רכילות . (ל) השדה , שם כולל לכל
 הנחלה

מרגלים ויעבר את המלך
הירדן לשלחו את בירדן :
(לג) וברזלי זקן מאד בין שמנים
שנה והוא כלכל את המלך
בשיבתו במחנים פי איש גדול
הוא מאד : (לד) ויאמר המלך
אל ברזלי אתה עבר אתי
וכלכלתי אתה עמדי בירושלם :
(לה) ויאמר ברזלי אל המלך
במה ימי שני חיי פי אעלה את
המלך ירושלם : (לו) בין שמנים
שנה אנכי היום האדע בין טוב
לרע אם יטעם עבדך את אשר
אכל ואת אשר אשתה אם
אשמע עוד בקול שרים ושרות
ולמה יהיה עבדך עוד למשא
אל אדני המלך : (לז) במעט

הירדן ק' רש"י
יעבר

רוגלים , אונד וואלטע מיט דעם קעניג
איבער דען ירדן געהן , אום איהן
נעמליך דאריבער צו בעגלייטן .
(לג) ברזלי וואר זעהר אלט , נעמליך
אכטציג יאהרע . ער האטע דען קעניג
אונטרהאלטן , אלס זיך דיין צו מחנים
אויפהילט , דען ער וואר איין זעהר פאָר
נעהמר מאן . (לד) דער קעניג שפראך
צו ברזלי : הוא ריוועסט מיט מיר ,
איך ווילל דיך בייאמיר אין ירושלים פֿר
פֿלעגן . (לה) ברזלי ערווירטע דעם
קעניגע : וויא לאנגע ווירד נאך מיינע
לעבנספֿריסט זיין , דאס איך נון ערשט
מיט דעם קעניגע נאך ירושלים הינוף
ציהן זאלטע ? (לו) איך בין נונמעהר
אכטציג יאהרע אלט , ווייס איך וואהל
מעהר גוטס אונד שלעכטס צו אונטֿר
שיידן ? האבע איך , דיין דינר , מעהר
גשמאק אן דעם וואס איך עסע אונד
טרינקע , גפיהל פֿיר דיא שטיממע דער
זענגר אונד זענגרינן ? ווארום זאלל
איך אלווא נור מיינס העררן אונד קעניג
צור לאסט ליגן ? (לז) נאך איין וועניג
איבר

באור

הנחלה . (לג) בשיבתו , לדעת ר' יהודה
ור' ישעיה שראו טוב והוא מעבין השקפה
והנח' , ולדעת הריק"ס ובנו שראו ישב ומשפטו
בישיבתו , ומסרה פ"א הפעל מן השם כש
מסרה מן המקור בשנתו . (לו) האדע
בין טוב , אמרו (שנת קנ"ב) מלאן שדעתן
של זקנים משתות , אס יטעס וגו' מלאן
שפתיהם של זקנים מתרפעות , ואס אשמע
וגו' מלאן שאזניהם של זקנים מתכבדות .
ולמה וגו' , מעתה שכל התענוגות והטוב
אשר תתשוב לגמלני איכנס שזה לי , לא אהיה
עוד מעט לעבור ואח"כ אשת לעירי . ולמה
יגמלני

ללוותו : (לג) כי איש גדול הוא .
צעושר : (לה) כמה ימי שני חיי .
אשר יש לי לחיות כי אעלה וגו' הלא
מעט הסומה הנייה יש לי בכלכולך :
(לו) האדע בין טוב לרע . בין מאכל
נחב למאכל רע ואמרו רז"ל שטוף בזמה
היה לפיכך קפנה עליו זקנה :
(לז) כמעט יעבור עבדך . הלוייה
מועטת

בנית המלך אס למשא לאדוני . (לז) במעט ,

יַעֲבֹר עִבְדְּךָ אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶת־
 הַמֶּלֶךְ וְלָמָּה יִגְמְלֵנִי הַמֶּלֶךְ
 הַגְּמוּלָה הַזֹּאת : (לח) יִשְׁבֶּנָּא
 עִבְדְּךָ וְאִמַּת בְּעִירִי עִם קָבֵר אָבִי
 וְאִמִּי וְהִנֵּה עִבְדְּךָ כְּמָהֶם יַעֲבֹר
 עִם־אֲדָנִי הַמֶּלֶךְ וְעִשְׂה־לִּי
 אֵת אֲשֶׁר־טוֹב בְּעֵינֶיךָ :
 (לט) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֵתִי יַעֲבֹר
 בְּמָהֶם וְאֲנִי אֶעֱשֶׂה־לּוֹ אֶת־
 הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ וְכֹל אֲשֶׁר־תִּבְחַר
 עָלַי אֶעֱשֶׂה לָּךְ : (מ) וַיַּעֲבֹר
 כָּל־הָעָם אֶת־הַיַּרְדֵּן וְהַמֶּלֶךְ
 עָבַר וַיִּשָּׁק הַמֶּלֶךְ לְבָרְזַלִּי
 וַיִּבְרַכְהוּ וַיָּשִׁב לְמִקְמוֹ :
 (מא) וַיַּעֲבֹר הַמֶּלֶךְ הַגְּלִגְלָה
 וְכַמְּהוֹן עָבַר עִמּוֹ וְכָל־עַם יְהוּדָה
 וַיַּעֲבִירוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ וְגַם חֲצִי עַם
 יִשְׂרָאֵל : (מב) וְהִנֵּה כָּל־אִישׁ
 יִשְׂרָאֵל בָּאִים אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמְרוּ
 אֶל־הַמֶּלֶךְ מַדּוּעַ גָּנְבוּךָ אֶחָיוֹ

איבר דען ירדן ווירד דיין קנעכט זיינען
 קעניג בעגלייטען • וואָצוּ וואָלטע מיר
 אַלואַ דער קעניג דיזע ערקענטליכקייט
 ערווייזן ? (לח) לאַם דייןען קנעכט
 ליבר צוריקקעהרן , דאַס איך אין מיינר
 שטאַדט שטערבע , אַם גראַבע מיינעס
 פֿאַטערס אונד מיינער מוטטר : אַבער
 היר דיין קנעכט כמהם מאַג מיט מיינס
 העררן אונד קעניג ריזען , אים טודה
 וואַס דיך גום דינקט • (לט) דער קעניג
 פֿרזעצטע : זאָ זאָלל דען כמהם מיט מיר
 ציהן , אונד איך ווערדע איהם טוהן
 וואַס דוא ווינשסט • אויך אַללם , וואַס
 דוא זאָנסט פֿאַן מיר פֿרלאַנגסט ווילל
 איך דיר טוהן • (מ) נון צאָגדאָ גאַנצע
 פֿאָלק איבר דען ירדן מיט דעם קעניג •
 דער קעניג קיסטע זאָדאָן ברזלי , זעגנטע
 איהן , אונד דיזער קעהרטע צוריק נאך
 זיינער ריימאַט • (מא) דער קעניג
 רייזטע היראויף נאך גלגל , אונד כמהן
 רייזטע מיט איהם • דאָ גאַנצע פֿאָלק
 יהודה פֿיהרטן דען קעניג נעכסט איינס
 טהיילע פֿאַם פֿאָלקע ישראל •
 (מב) היר קאמן מענר פֿאַן גאַנץ ישראל
 צום קעניג אונד שפראַכן : ווארום
 דאָס אונזרע ברודר , דוא מעננער
 יהודה'ס , זאָ פֿרשטאָדלן מיט דיר
 גטאָהן , דאָ זיאַ דען קעניג , דעסן
 פֿאַמיליע

העכירו ק' איש יהודה ויעברו את־המלך
 רש"י

ואת באור

מועטת יעבר עבדך ללוותך אחר
 שתעבור את הירדן : הגמולה הזאת
 שאינה טובה לי : (לח) עבדך
 כמהם
 חזיו שרפתי כמו אש (ישעיה מ"ד ט"ז) (לח"ק) • (מב) גנבוך , התנהגו כגנבים
 שעושים

פֶּאֱמִילִיעַ אֹנֶד מֵאֲנִשְׁאֵט אִיכֵר דַּעַן יִרְדֵּן
 פִּיהֶרְטֵן ? (מג) דִּיא מַעֲנַנְר יְהוּדָה'ס
 אַנְטוּוֹאֶרְטֶעטֵן דַּעַן מַעֲנַנְעֶרֶן יִשְׂרָאֵל'ס :
 ווייל דער קעניג אונס נאָהע אַנגעהט .
 אַכֵר וואַרום פֶּרֶדֶרִיסט אויך דִּיע זאַכע
 זאָ : האָבן וויר עטוואַן פֶּאָן דַּעס קעניגס
 גגעסן , אָדֶר האָט ער אונס בִּשְׁעֻנְקֵט ?
 (מר) דִּיא אַנְטוּוֹאֶרְטֶעטֵן דִּיא מַעֲנַנְר
 יִשְׂרָאֵל'ס ווירר דִּיא מַעֲנַנְר יְהוּדָה'ס ,
 אונד שפֿראכֵן : צַעֲהֵן מֵאֵל מַעֲהֵר אֲנִי
 טהייל אַלס אִיהֵר דִּהאַבֵן וויר אַן יַעֲדֵס
 קעניג , זַעֲלִכּוּט אויך אַן דוֹד , וואַרום
 הִילְטֶעט אִיהֵר אונס דַּעַן פִּיר זאַגֶרִינֵג ?
 טרוגן וויר דַּעַן נִיכְט אויך ערשט דִּארױף
 אַן , אונזֶרן קעניג צוֹרִיק צוֹבֵרױפֵן ? עֵס
 וואַר

וְאֶת־בֵּיתוֹ אֶת־הַיְרֵדֵן וְכָל־אֲנָשָׁיו
 דָּוִד עִמּוֹ : (מג) וַיַּעַן כָּל־אִישׁ
 יְהוּדָה עַל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל בִּי־קְרוֹב
 הַמֶּלֶךְ אֵלָיו וּלְמָה זֶה חָרָה לָךְ
 עַל־הַדָּבָר הַזֶּה הָאָכּוֹל אֲכַלְנוּ
 מִן־הַמֶּלֶךְ אִם־נִשְׂאֵת נִשְׂא לָנוּ :
 (מר) וַיַּעַן אִישׁ־יִשְׂרָאֵל אֶת־אִישׁ
 יְהוּדָה וַיֹּאמֶר עֶשֶׂר יְדוּת לִי
 בַּמֶּלֶךְ וְגַם־בְּדוֹד אֲנִי מִמֶּךָ
 וּבַמְדוּעַ הִקְלַחְנִי וְלֹא־הָיָה דְבָרִי
 רִאשׁוֹן לִי לְהִשָּׁיב אֶת־מֶלְכִי

באור

רשי

שְׂעוּסִים מַעֲשִׂיהֶם נִהְיָתָר וּנְחַשְׁאִי • (מר)
 מִכּוֹד , מ"ס הִיתְרוֹן (קִאמֶפֶרֶאֲטִיק) , וּפִירוּשׁוֹ
 עֶשֶׂר יְדוּת יוֹתֵר מִמֶּךָ יֵשׁ לִי בְּכָל מֶלֶךְ וּמֶלֶךְ ,
 וְגַם בְּדוֹד , אַע"פ שֶׁהוּא קְרוֹב אֵלָיךְ כִּי אֵין בּוֹה
 מִשׁוּם קִרְבָּה , וְא"כ מְדוּעַ הִקְלַחְתָּנִי • וְלֹא
 הָיָה וְגו' , וְכִי לֹא הָיָה גַם כֵּן דְּבָרִי רִאשׁוֹן
 לְהִשָּׁיב אֶת מַלְכִי , וְקוּדֵס לִכֵּן צֹא דְבָרֵינוּ אֵלָיו
 לְהִשָּׁיב , כְּמוֹ שְׂכֵתוֹב לְמַעֲלָה , וְדַבֵּר כָּל־יִשְׂרָאֵל
 צֹא אֶל הַמֶּלֶךְ (רש"י) • וַיִּקֶּשׁ , לִשְׁוֹן קוּסִי
 וְחוּק , כֵּן פִּירֵשׁ רִש"י בְּסוּף דְּבָרָיו , וְכֵן ת"י
 וְתַקִּיף , כְּלוּמַר הֵיוּ דְבָרֵי בְנֵי יְהוּדָה קָשִׁים
 וְנִלְתִי נְכוּמִים , וְהִכּוּנָה עַל־מַה שֶׁאִמְרוּ כְּמַהֲתֵל
 בְּיִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הֵאֱכַל אֲכַלְנוּ וְגו' , כִּי הָיָה לְהֵס
 לְהַתְנַל

כְּמַהֵס • בְּנוֹ הִיָּה : (מג) כִּי קְרוֹב
 הַמֶּלֶךְ אֵלָיו • מִשְׁבְּטֵי הוּא : אִם נִשְׁחַת •
 כְּמוֹ מִשְׁחַת פֶּרֶס מִבֵּית הַמֶּלֶךְ :
 (מר) עֶשֶׂר יְדוּת לִי בְּמֶלֶךְ • שֶׁאִנּוּ עֶשֶׂר
 שְׂבָטִים : וְגַם בְּדוֹד • תִּף עַל פִּי שֶׁהוּא
 קְרוֹב לְכֵס אֲנִי וְשׁוּךְ צוֹ יוֹתֵר מִמֶּךָ שֶׁאִנּוּ
 עֶשֶׂר יְדוּת וּמְדוּעַ הִקְלַחְתָּנִי לְהִיֹּת
 אֶתֶּה קוּדֵס וְכִי לֹא הָיָה דְּבָרִי רִאשׁוֹן
 לְהִשָּׁיב אֶת מַלְכִי וְקוּדֵס לִכֵּן צֹא דְּבָרֵינוּ
 אֵלָיו לְהִשָּׁיב כְּמוֹ שְׂכֵתוֹב לְמַעֲלָה וְדַבֵּר
 כָּל־יִשְׂרָאֵל צֹא אֶל הַמֶּלֶךְ : וַיִּקֶּשׁ דְּבַר
 חֵיֵס

מכלל יופי

(יט) העברה, שם, וי"מ חאר לספינה קטנה : לעביר, העיץ בשוא ופת"ח מבנין
 הפעיל : (כב) התחת זאת, פירושו כעבור ההכנעה הזאת תכופר לו ולא ימת
 (בחמי') כיקלל : (כג) כבס, לעולם בסגול זולת ב' מקומות וזה האחד :
 (לב) לשלחו, לאלויות' : (לח) עם קבר, בקבר : (מב) וכל אנשי דוד, כמו
 וכל אנשיך כי עם דוד היו מדברים : (מג) נשאת, מבנין נפעל חאר לתשורה
 הנשאת, אבל נשא לנו מהכבד ובא כדרך בעלי הה"א, ואפשר שיהי' ג"כ נשאת
 שם מן הכבד : עשר ידות, נקרא החלקיה : (מד) ויקש, האות הנוסף כנעני'
 להשלים החסרון, ופי' שרברו קשות : כ (א) נקרא

ויקש דבר איש יהודה מדבר
איש ישראל :

כ (א) ושם נקרא איש בליעל
ושמו שבע בן בכרי איש
ימיני ויחקע בשופר ויאמר אין
לנו חלק ברוד ולא נחלה לנו
בבן ישי איש לאהליו ישראל :
(כ) ויעל כל איש ישראל
מאחרי דוד אחרי שבע בן
בכרי ואישי יהודה דבקו במלכם
מן הירדן ועד ירושלים :
(ג) ויבא דוד אל ביתו ירושלים
ויקח המלך את עשר נשים
פלגשים אשר הניח לשמור
הבית ויהנם בית משמרת
ויכלכלם ואליהם לא בא

וואר דיא רעדע דער מעננר יהודה'ס
הערטר , אלס דיא רעדע דער מעננר
ישראל'ס .

כ (א) נון טראט איין נידרטערע
טיגר מענש אויף , ער רזיס שבע
זאהן בכרי , איין בינמניטר , ריור לים
דיא טראמפעטע ערטענן אונד שפראך :
וויר האבן קיינען אנטהייל אן רוד ,
קייורעכטאן ישי'ס זאהן ! געה ישראל ,
יעדר נאך זיינער היטע ! (ב) דא ער
הוכן זיך אללע מענר ישראל'ס פאן רוד
הינוועג , אונד פאלגטן שבע זאהן
בכרי . דיא מענר יהודה'ס אבר הילטן
זיך זא פארט צו איהרם קעניג , פאם
ירדן ביז נאך ירושלים . (ג) רוד לאנג
טע ענדליך אין זיינעם הויזע אין ירושלים
אן . ער נאם דיא צעהן קעכסווייבער ,
דיא ער האטע צוריקלאסען , דאז הויז
צו היטן , אונד לים זיא אין פרוואהרונג
ברינגן , אונד אונטרהאלטען , קאם
אבר ניכט צו איהנן . זא פיהרטן זיא ,
איינגשפערט ביז אן איהרן שטערבטאג ,
איין

וההיינה צרות עד יום מותן

אלמנות

באור

רשי

להתנכל ולומר : לא כן הדבר כאשר חשבתם ,
לא היתה מחשבתני לרעה , אלא עשינו מה
שעלינו לעשות להשיב את המלך , ומה לנו
לעשות אם אתם אחרת לבוא ? האשם בידך ,
אבל הם דברו קשות קרוב המלך אלי ונו'ם
כ (א) ושם נקרא ונו' , לפי שדברו
איש יהודה לאיש ישראל קשות , והמלך
שתק להם , חרה הדבר לאיש ישראל , וזה
היה סבה למעש' עם שבע בן בכרי (מרד"ק) .
נקרא , נודמן , לשון הקדיש קרוואיו , ויקרא
לכל בני המלך ל' זמן (רש"י) . (ג) צרורות ,
כ"ש ויתכס בבית משמרת . אלמנות חיות ,
וכן כתב ר"ש ז' מלך בספר יהושע , כי פשתי
ואמר

איש יהודה . לשון התקוששו נראה
והשוה דבר איש יהודה שהראה
חיגרת ששלח להם דוד למה תהיו
אחרוני להשיב את המלך וגו' כך
מפורש בחגדה . ויש לפרש ויקש לשון
קושי וחחק וכן תרגם יונתן ותקיף :
כ (א) ושם נקרא . נודמן לשון
הקדיש קרוואיו ויקרא לכל בני
המלך
ת"י והואה נטרן , כלומר שמורים בבית מטרא ,
שמות המקרה , ושעורו כמו הסוף חיות אלמנות ,
הען הוא כמו עני הפשתי ,

איין וויטווענארטיגס לעבען .

(ד) דער קעניג שפראך צו עמשא : ביטע מיר דיא מאנשאפט יהודה'ס אויף, בינגן דרייער טאגע, אונד שטעללע דיק זאראן ווידר היר איין . (ה) עמשא גינג אלזא יהודה אויפצוכיטן, בליב אבר איבר דיא צייט אויס, דיא איהם בשטימט וואר . (ו) דא שפראך דוד צו אבישי : איצט ווירד אונס שבע זאהן בכרי נאך גפערהרליכר ווערן אלס אבשלום; נים דוא אלזא דיא קריגס קנעכטע דיינס הערן, אונד זעצע איהם נאך, דאמיט ער ניכט עטוואן פעסטע שטעדטע עררייכע, אונד זאונרן אויגן ענטקאממע . (ז) עם ריקטן אלזא יואב'ס מאנשאפט, דיא כרתי אונד פלתי אונד אללע העלדן אונטער זיינער אנפיהרונג אויס, אונד בראכן פאן ירושלים אויף, שבע זאהן בכרינאך צו זעצן . (ח) אלס זיז בייא דעם גראסען שטיינע בייא גבעון ווארען, קאם עמשא פאר איהנן הער . יואב האטטע זיין גוועהנליכע ריסטונג אן

אלמנות חיות : (ד) ויאמר המלך אל עמשא הזעק לי את איש יהודה שלשת ימים ואתה פה עמד : (ה) וילך עמשא להזעיק את יהודה וייהר מן המועד אשר יעדו : (ו) ויאמר דוד אל אבישי עתה ירע לנו שבע בן בכרי מן אבשלום אתה קח את עבדי אדניך ורדף אחריו פן מצא לו ערים בצרות והציל עיגנו : (ז) ויצאו אחריו אנשי יואב והברתי והפלתי וכל הגברים ויצאו מירושלם לרדף אחרי שבע בן בכרי : (ח) יהם עם האבן הגדולה אשר בגבעון ועמשא בא

לפניהם ויואב חגורו מדו לבשו

ועלו

רשי

באור ויוחר ק'

ואמר שנמצא בסמיכות הזה בלה"ק, שפעמים ישוב הסומך כסמך והנשמך סומך . (ד) ואתה פה עמד, כלומר שתשוב עמהם, ודעתו הי' למנותו שר כנח כמו שיעד לו (לעיל י"ט"ד) וכשמע יואב קנא בדבר ולפיכך הרגו (רד"ק) . (ו) ירע, פיעל יוצא, וכן וירע להם רעה גדולה (כתמיה ב' י'), מצא, עבר תמורת עתיד, עיגנו, כמו מעיכנו . (ח) מדו לבושו

המלך לשון זימון : (ד) הזעק לי את איש יהודה . שיהיו כאן עד ג' ימים : ואתה פה עמוד . לסוף שלשת ימים הוא זהיר להיות עומד כאן לפני כי חסן היה לרדוף אחרי שבע בן בכרי : (ה) ויוחר מן המועד . אשכחיתם לרבן דפתחו זמסכתא כדאיתא בסנהדרין : (ו) אתה קח את עבדי אדוניך אשר איחר עמשי'שר הבט

ולא הב' את כנח יהודה קח אתה מן הנמצאי' סביבי ורדוף אחריו : והציל עיגנו : והציל עיגנו : (ה) מנומדת

על

וַעֲלוּ חֲגוֹר חֶרֶב מִצְמַרְתָּ עַל-
 מַתְּנֵי בְּהַעֲרָה וְהוּא יֵצֵא וְתַפֵּל :
 (ט) וַיֹּאמֶר יוֹאֵב לְעַמְּשָׁא
 הַשְּׁלוֹם אֲתָה אָחִי וְתַחֲזוּ יְד-
 יָמַי יוֹאֵב בְּזִקְנִי עַמְּשָׁא לְנִשְׁק-
 לֹו : (י) וְעַמְּשָׁא לֹא נִשְׁמַר
 בַּחֶרֶב וְאֲשֶׁר בְּיַד יוֹאֵב וַיִּכְרוּ
 בָּהּ אֶל-הַחֲמִשׁ וַיִּשְׁפֹּךְ מֵעֵי
 אֶרְצָה וְלֹא שָׁנָה לֹו וַיָּמַת
 וַיּוֹאֲבוּ אֲבִישׁי אָחִיו רָדֶף אָחִירִי
 שִׁבְעַת בָּנֵי בְּכָרִי : (יא) וַיְהִי־שׁ
 עֲמֵד עָלָיו מִנְעֵרֵי יוֹאֵב וַיֹּאמֶר
 מִי

אן , דריבר הינג איין שווערד , פֿעסט
 אן זייגן לענדן , אין דער שיידע .
 נון טראט ער הערפֿאר אונד עם פֿיל
 הערויס . (ט) דא שפראך יואב צו
 עמשא : בפֿינדעסט דוא דיק וואָהל
 ברודר ? ער גריף צוגלייך מיט דער
 רעכטן האַנד עמשא ביים באַרט , אַלס
 וואַלטע ער איהן קיססען .
 (י) עמשא היטעטע זיך ניכט , פֿאַר דעם
 שווערדע זאָ יואב אין דער האַנד האַט
 טע , דא שטאַך איהן דוור געגן דיא
 פֿינפטע ריפע , זאָ , דאָס זיין איינגע
 וויידע צו באַרן שטירצטע , אונד ער דען
 שטאַס ניכט ווידרהאלן דורפֿטע , דען
 ער שטאַרב . יואב אונד זיין ברודר
 אבישי זעצטן היראויף שכע זאָהן בכרי
 נאָד . (יא) עם בליב אַכר איינער פֿאַן
 יואב'ס בורשן בייא איהם שטעהן , אונד
 ריף

רשי

באור

על מתניו סמוכה מאוד לגופו לרוח'
 מתניו שלא כדרך חוגרי חרב כדי שתהא
 נוחה ליפול ולא ינטרך להוציא מתערה
 והוא ינח כנגד עומשא : ותפול .
 החרב מתערה לפי שהיתה חלקה
 ולטושה ואינה תלויה לנד ירכו חלח
 לרוחב מתניו וכמעט שח עמנו לנד
 הארץ נפלה מתערה ואחזה בזימנו
 ולא
 המפרשים שהיתה זאת ערמה מיואב , כי אילו הי' בא לקראתו בחרב שלופה , עמשא הרגיש
 בדבר וכשמר ממנו , ולכן עשה באופן שנפלה החרב ושלקחה הוא מן הארץ להשיבה אל תערה ,
 ועי' לא הרגיש עמשא בדבר ולא
 נשמר

לבושו , לדעת רד"ק וי"ו מדו נוספת ,
 וסמך מדו אל לבושו . ולבוש הוא שם כולל ,
 ומדו פרט לאחד מן הלבושים ידוע אצלם
 תכונתם . ולדעתי שעורו : מדו אשר לבושו ,
 כלומר שהי' רגיל ללבוש , וכן תרגמתיו .
 ועליו , על הלבוש חגר חרב , שס"ע"מ
 יִשְׂאוֹר , בְּכוֹר , בל"א (דעגן גהענג) .
 והוא יצא וחפץ ,
 כאשר בא עמשא לפניהם , ינח יואב מנין
 שאר העם לקראת עמשא , ואז נפלה חרבו
 מתערה , והרימה יואב ולקחה בידו . ואמרו
 כי אילו הי' בא לקראתו בחרב שלופה , עמשא הרגיש
 בדבר וכשמר ממנו , ולכן עשה באופן שנפלה החרב ושלקחה הוא מן הארץ להשיבה אל תערה ,
 ועי' לא הרגיש עמשא בדבר ולא
 נשמר

מכלל יופי

(א) נקרא , ענין מקרה : (ד) הזעק , ענין קיבוץ , וגם הוא , מענין זעקה
 שהוא קריאה בקול גדול כי לא יאסף העם מבלתי כרוז : שלשה ימים , עד שלשת
 ימים : (ה) ויוחר , מענין איחוד ומשרשו , מהפעיל , ובמכלל יכול להיות מן הקל ,
 כמו וחוזו , רק לפי שמצאנו עחיד הקל במשקל אחד נאמר שזה מן הכבד (ע"ש) :
 (ו) והציל , ענינו הסרה והשלילה : (ח) מצמרת , ענין חיבור : (ט) השלום ,
 חאר

דיף אוים : זוער פֿרלאַנגן און יואב
 האַט , אונד פֿיר דוד איזט , דער פֿאַל-
 גע יואב . (יב) עמשא לאג אין ברויט
 גוועלצט , מיטן אויף דער לאַנדשטראַ-
 סע ; אַלס אַבר דער מאַן זאַה , דאַס
 אַללס פֿאַלק שטעהן בליב , דא בראַכטע
 ער עמשא פֿאַן דער לאַנדשטראַסע הינ-
 וועג , אויף דאַזפֿעלד ; ווייל ער נעמ-
 ליד במערקטע , דאַס , ווער אויף
 איהן צוקאם , שטעהן בליב .
 (יג) זאַבאַלד ער פֿאַן דער שטראַסע
 וועגגעשאַפֿט וואַר , גינג אַללס פֿאַלק
 פֿראיכר , יואב נאך , אום שכע זאַה
 בכרי צו פֿרפֿאַלגן . (יד) דיור צאָג
 דורך אַללע שטעמע ישראל'ס , אונד
 זואַרף זיך ענדליך אין אַבל , דעם הויזם
 מעכה מיט דען כרים , דיא זיך פֿר-
 זאַמעלט , אונד איהם נאַכגעפֿאַלגט
 וואַרן . (טו) נון ריקטן יענע און ,
 אונד בלאַגרטן איהן , אין אַבל דעם
 הויזם

מי אִשֶׁר חָפֵץ בְּיוֹאֵב וּמִי אִשֶׁר-
 לְדוֹד אַחֲרֵי יוֹאֵב : (יב) וְעַמְשָׂא
 מִתְּגַלְלָה בְּדָם בְּתוֹךְ הַמְּסָלָה
 וַיִּרְא הָאִישׁ כִּי עֹמֵד כָּל־הָעָם
 וַיִּסַּב אֶת־עַמְשָׂא מִן־הַמְּסָלָה
 הַשְּׂדֵה וַיִּשְׁלַךְ עָלָיו בִּגְדוֹ בְּאִשֶׁר
 רָאָה כָּל־הַבָּא עָלָיו וְעֹמֵד :
 (יג) בְּאִשֶׁר הִגָּה מִן־הַמְּסָלָה
 עָבַר כָּל־אִישׁ אַחֲרֵי יוֹאֵב לְרֹדְף
 אַחֲרָיו שִׁבְעַת בָּנֵי בְּכָרִי :
 (יד) וַיַּעֲבֹר בְּכָל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל
 אֲבָלָה וּבֵית מַעֲכָה וְכָל־הַיְּבֵרִים
 וַיִּקְלְהוּ וַיָּבֹאוּ אֶף־אַחֲרָיו :
 (טו) וַיָּבֹאוּ וַיִּצְרוּ עָלָיו בְּאֲבָלָה
 בֵּית

באור

רשי

כַּשֶׁמֶר מֵהַחֶרֶב . (יג) הוּגָה , עֵינֵן הַסֶּרֶה .
 וְהַמְּדַקְדָּקִים נִחְלָקוּ בַּמִּלְחָמָה הַזֹּאת , לְדַעַת קִמָּת
 הַיָּא הַפְּעִיל מֵשֶׁרשׁ יָגַה , זֹה אִיטוֹ נִרְאָה ,
 שֶׁאִ"כ סֶסֶר הַפְּעִיל , גַּם לֹא מִנְאֻחוֹ לֵה סֶסֶר
 מֵשֶׁרשׁ הַזֶּה אֲלֹא מֵשֶׁרשׁ הַגָּה , וְלְדַעַת הַרִ"קֶס
 שֶׁרֶשׁוֹ הַגָּה וּבְנֵינֵנו הַפְּעִיל , וְהוּא אִ"כ מִלְחָמָה זֹרָה
 בְּדַקְדוּק . (יד) וַיַּעֲבֹר , י"מ אִיתוֹ עַל
 יוֹאֵב , וְהִנְחִין כְּדַעַת רֶש"י וְרַד"ק בְּתַחֲלִילַת
 דְּבָרָיו , שֶׁשָׁם עַל־שִׁבְעַת בְּכָרִי , שֶׁעָבַר בְּכָל
 שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל לְפַתּוּחַם לְהַרְיֵם יָדָם בַּמִּלָּךְ דוּד ,
 וְעַתָּה בֵּאֵל מִכְּנֶר אֲבָל מִפְּנֵי יוֹאֵב . אַבְלָה ,
 עִיר בְּחָרֵן כְּפַתְלֵי . וּבֵית מַעֲכָה , לְדַעַת
 רַד"ק בֵּית מַעֲכָה עִיר אַחֶרֶת סְמוּכָה לְאַבְל ,
 וְגַם סְמוּכָה לֵה נַכְתוּב לְהַבְדִּילָהּ מֵאַבְל אַחֶרֶת ,
 אֲנוּנִס מִמָּה שֶׁנֶּח' לְהִלֵּן בְּאַבְלָה בֵּית הַמַּעֲכָה ,
 הֵיטָה עִיר חֲבֵל . כָּל הַיְּבֵרִים , כְּלוּמַר עִם כָּל הַיְּבֵרִים
 שֶׁנִּקְלְהוּ וּבֹאוּ אַחֲרָיו שִׁבְעַת בָּנֵי בְּכָרִי (מַרְלִב'ג) .
 (טו) סְלָלָה , ת"י וּבְכָר מִלִּיתָח , פִּי' תַל עַפְרָה לְהַלְקֵם מֵשֶׁם עַל הָעִיר וּלְקַרְנֵה אִיה' .
 וְהָעֹמֵד בַּחֲל , יוֹנְתָן תְּרַגְּשׁ

ולא הכיר עמשא בדבר : (יב) כאשר ראה
 ראה כל הבא עליו ועמד . כאשר ראה
 האיש שכל הבא עליו היה עומד :
 (יג) כאשר הוגה . כאשר הוונך
 כמו הגו סיגים מכסף וכמו הגו רשע
 לפני מלך : (יד) ויעבר בכל שבטי
 ישראל . שבע בן בכרי לפתות' שימלכוהו
 עליהם : וכל הצרים . לא ידעתי מהו :
 (טו) ותעמוד בחל . ואקיפא משריין
 ויש פותרין ותעמוד בחל לשון חיל וחווה
 הפילו
 כראה יותר כי בית מעכה שם משפחה , אשר לה
 שנקלהו ובאו אחרי שבע בן בכרי (מרלב'ג) .
 פו' תל עפרה להלקס משם על העיר ולקרנה איה' .
 ואקפה

בית המעכה וישפכו סללה
 אל העיר ותעמד בחל וכל
 העם אשר את יואב משחיתם
 להפיל החומה : (טו) ותקרא
 אישה חכמה מן העיר שמעו
 שמעו אמרו נא אל יואב קרב
 עד הנה ואדברה אליך :
 (יז) ויקרב אליה ותאמר
 האישה האתה יואב ויאמר
 אני ותאמר לו שמע דברי אמת
 ויאמר שמע אנכי : (יח) ותאמר
 לאמר דבר ידברו בראשונה
 לאמר שאול ישאלו באבל

וכן רשי

היום מעכה . שאן ווארד איינע שאנצע
 אויפגווארפן געגן דיא שטארט , שאן
 שטאנד זיא איינגשלאסן , דיא מאנ
 שאפט אונטר יואב'ס אנפיהרונג ,
 שטירמטן שאן דארויף לאס , דיא מויער
 נידר צו שטירצן ; (טו) אלס איינע
 קלוגע פרויא , פאן דער שטארט דער
 ריף : הערט ! הערט ! זאגט דאך צו
 יואב : „געהרע דרך ביו הירהער ,
 „דאס איך מיט דיר רעדע“ .

יואב נאהטע זיך איהר , דא פראגטע
 דיא פרויא : ביזט דוא יואב ? ער
 אנטווארטעטע : איך בינ'ס . זא הערע
 דען , שפראך זיא צו איהם , דוא
 ווארטע דיינער מאגד ! יא , שפראך
 ער , איך הערע : (יח) דא פינג זיא
 אן : מאן פפלעגטע פארמאלס צו זאגן :
 „מאן פראגע גור צו אבל“ ! אונד דא
 מיט

באור

ואקפה משרין , לדעתו נחל כמו נחיל ,
 כלומר העיר עמדה מסובב מן הסיל , וכן
 תרגמתיו בל"א . (יח) דבר ידברו וגו' .
 כונת מקרא זה כתום מאל , והמפרשים
 יבארו לכמה אפי , וככלל לא מצאתי
 מנוח . ואני בחרתי לתרגם המקרא עפ"י
 באור אשר קרוב לפי' שהביא מהר"א בסוף
 דבריו זהו : יתכן שער אבל היתה מסורסנת
 וכדעת לרוב נדקה ומשפט אשר שכן בתוכה ,
 עד שאס הי' דברי ריבות בשערים , או שהי'
 קטעה מה בין איש לחבירו , הי' רגיל לומר
 צעתי הראשונים , שאין כריכים אל לשאלו באבל ,
 כלומר האנשים אשר להם הריב , אס שאלו באבל ,
 אשוי אבל . ופתחה האשה דבריה במשל זה להפליג בשבח העיר ולתת תוקף לדבריה , שתאמר ,
 שהיא עיר שלמה וכאמנה , ואין ראוי וככון להשחית עיר כזאת . ויש לפרש עוד באופן אחר , כי
 דבר ידברו שב על יושבי אבל , כלומר בתחילה כאשר שמעו מביאת יואב עם חילו למלחמה ,
 אמרו ביניהם : צודאי ישאלו הנלחמים באבל , פי' יקראו אליה לשלום , כענין , כי תקרב
 אל עיר וקראת אלי' לשלום , וכן התמו , פי' ובאופן הזה חשבו לעשות קן למלחמה , כי חין
 דוחס רוח סדה , והי' פותחת לך , וראוי לתרג' : (מאן שפראך אנפיענגליך : „זיא ווערדן
 דאך

מיט קאם מאן צו ענדע . (יט) איך
 בין איינע פֿרידליכע טרייאגוינטע
 (שטארט) ישראל'ס , ווילסט דו
 איינע זאָלכע הויפטשטארט אין ישראל
 צרשטעהרן ? ווארום אויך גאר איין
 ערכגוט דעם עוויגען פֿרדערבן ?
 (כ) יואב אנטוואָרטעטע אונד שפראך :
 פֿערן ! פֿערן פֿאַן מיר , פֿרדערבן
 אדר צו גרונדעריכטן צו וואָללען !
 (כא) ניין , זאָ איזט אום דיא זאכע
 ניכט ; זאָנדערן איין מאן פֿאַם גבירגע
 אפֿרים , מיט נאמען שבע זאָהן בכרי ,
 האט זיך ווידר דעו קעניג דוד אויפֿגע
 לעהנט ; דיון אלליין געכט דזערויס
 אונד איך ציהע פֿאַן דער שטארט אב .
 דא שפראך דיא פֿרויא צו יואב : זיה !
 זיין הויפט זאָל דיר צוגוואָרפֿען ווערן ,
 איבר דיא מויער הינאיבר . (כב) גון
 גינג דיא פֿרויא מיט דעם פֿאַלקע
 פֿרמעגע איהרר קלוגהייט , זאָ צו ווער
 קע , דאס מאן שבע זאָהן בכרי דען
 קאַפֿף

באור

דאך געוויס אבל אויפֿפֿאַרן , אונד
 אויף דווע ארט דאָכטע מאן צו ענדע צו
 קאַממען . (והנותר ינחר . (יט) אנכי ,
 אמרה זאת בשם העיר . שלמי אמוני ,
 תוארים , וראוי להיות שלומי , בחולי ,
 כמו שלמי ידיו בשלומי , (תלים
 ב"ה) . אבל באַ נפֿלס אמוני על
 דרך שוי . עיר ואם , כמו שער' הקטטת
 נקראות נטות , כן נקראת עיר גדולה
 וחשונה אם . (כא) נשא ידו , מדברי
 האשה ומתאונת יואב ידמה שלח הכירה האשה
 בסנת המלחמה , וקולי הטעה שבע בן בכרי
 את אנכי אבל כאלו הי' מששנת דוד להנקם
 הפשיעה במעשה אנשלוס . (כב) ותבא
 וגו' , עשתה מעשיה בחכמה ובערמה נגד
 העם אשר הי' עם שבע בן בכרי , והפשיעו
 והכרעה

וכן התמו : (יט) אנכי שלמי
 אמוני ישראל אהיה מבקש
 להקמית עיר ואם בישראל
 למה תבלע נחלת יהוה :
 (כ) ויען יואב ויאמר הלילה
 הלילה לי אם אבֿלע ואם
 אשתות : (כא) לא בן הדבר
 כי איש מהר אפֿרים שבע בן
 בכרי שמו נשא ידו במלך בְּדוּד
 חנו אתו לבדו ואלכה מעל
 העיר ותאמר האשה אל
 יואב הנה ראשו משלך יליך
 בעד החומה : (כב) ותבוא
 האשה אל כל העם בחכמתה
 ויכרתו את ראש שבע בן בכרי
 וישלכו

רשי

אבל : וכן התמו . מיד היו בני העיר
 משלימים עמכם : (יט) אנכי שלומי
 אמוני ישראל . אני מבני העיר שלומים
 וגאמנים לישראל ולמלך ומודרש אגדה
 סרה בת אשר היתה אני השלמתני נאמן
 לכחמן על ידי נגלה ארונו של יוסף למושה
 אני הגדתי ליעקב כי יוסף חי :
 (כ) חלילה חלילה . חלילה לי
 חלילה למלך : (כא) נשא ידו במלך
 בדוד . במלך חפֿי' אינו דוד חייב מיתה
 או בדוד שבו' תלמיד חכם חפֿי' אינו
 מלך חייב מיתה וכל שכן במלך בדוד כך
 נדרש במדרש קהלת : (כב) ותבוא
 האשה

שמואל ב כ

הרגום אשכנזי סו

קאפף אבהיב , אונד איהן יואב צו ווארף , דער לים דארויף דיא פאזויגע ערטענן , אונד מאן צאג פאן דער שטארט אב אויס איינאנדר , איין יעדער נאך ויינער היטע , אונד יואב קעהרטע צוריק נאך ירושלים צום קעניג .
(כג) יואב וואר נון ווידר איבר דאס גאנצע העער ישראל'ס , בניהו זאָהן יהוידע איבר דיא ברחי אונד פלתי ,
(כד) אדרם ווארד אָבערשטייעראיינע געהמר אונד יהושפט זאָהן אחילוד קאנצלער . (כה) שיא ווארד שריי בער , אונד צדוק אונד אביתר ווארן פדיסטער . (כו) אויך עירא דער יאירי וואר איין פארנעהמער שטאטס־דיהנר בייא דוד . (א) עם

באור

והדרשה תרגם . (כג) ויואב וגומר . למעלה מונה מספר שריו כאשר חכם בית שאול , ודוד מלך על כל ישראל , ועתה סתר ומונה להודיע מי ששז משריו על כנו ומי שכמה מחדש . (כד) חכם , לגנות חכם אשר למלך . (כו) כהן . כתרנס יונתן רב . כא (א) ויבקש ווארד עמוכס הוואיל וגהרסו החומות המורד במלכות דוד חייב מיתה : (כג) ויואב אל כל הנבא . אע"פ שאמר דוד אל יואב החקק ליימות את חבירי : (כו) עירא היאירי . תירגס יונתן עירא דון תקוע וכן הוא קרוי בספר הזה עירא בן עוקס התקועי ויאירי נקרא ע"ש ששנינו במנחות תקוע חלפה לשמן שאין זית מנוי לשם שנימנו מדליקין הגרות : הים כהן לדוד . לו הים גותן כל מתנו' כהוג' שלו כך אמרו רבותינו ופשוטו של מקרא שעשאו שר ושופט :

מ כ ל ל י ו פ י , כא (א) אל

חאר על משקל קרוב : (יב) מחגולל , מן הכפולים ענין סיבוב : (טו) בחל , פי' בו חומה : משחיתם , כלומר שהחלו להשחית , וי' מתעשתין חושבי' ומשתדלים להפיל החומה , ופי' משחיתם בלבם : (יח) שאול , מקור מהדגוש , וי' אסקוד חאר על משקל קרוב : (יב) מחגולל , מן הכפולים ענין סיבוב : (טו) בחל , פי' בו חומה : משחיתם , כלומר שהחלו להשחית , וי' מתעשתין חושבי' ומשתדלים להפיל החומה , ופי' משחיתם בלבם : (יח) שאול , מקור מהדגוש , וי' אסקוד חאר על משקל קרוב : (יב) מחגולל , מן הכפולים ענין סיבוב : (טו) בחל , פי' בו חומה : משחיתם , כלומר שהחלו להשחית , וי' מתעשתין חושבי' ומשתדלים להפיל החומה , ופי' משחיתם בלבם : (יח) שאול , מקור מהדגוש , וי' אסקוד

למי
קש
אל
:
ה
ס
דבר
בן
דוד
מעל
ל
אליה
בוא
מחה
בקר
העיר
שמו
שלמים
חגדה
י כאמן
לנוסה
:
ילס לי
ו במלך
מיתה
י' חינו
דוד כך
ותבא

כא (א) עם ענטשטאנד איינע כא (א) ויהי רעב בימי דוד

הונגעריסנאהט אין דען צייטן דוד'ס, דרייא יאהרע לאנג, יאהרע

אויף יאהר, אונד דוד ריף דען עוויגן און דא לים דער עוויגע זאגן: וועגן שאול'ס

אונד זיינעס בלוטשולדיגן הויז, ווייל ער נעמליך דיא גבעונים אוםגבראכט

(ב) דער קעניג לים דיא גבעונים פאר' רופן אונד רעדעטע מיט איהנן. (דיא

גבענים

וויאמר אליהם והגבענים לא

(ב) ויקרא המלך לגבענים

מבני רשי באור

כא (א) חל שאל על עון כא (א) ויבקש וגו', פי' רבינו סעדי

גאון ז"ל, שנה ראשונה חשב מקרה הוא כדרך העולם, שפי' חשב כי בעון פסל

מיכה הי' ובער כל מה שחל, כשהי' רעב בשנה ג' ידע כי עון אחר הי' וביקש את פני ה'

לדעת מה זה. (ב) ויאמר אליהם, מה שנאמר בפסוק הבא שאל אותם: מה אעשה

לכם גו'. אך הכותב הפסיק הענין להודיע, שהגבעונים היו אשר נשבעו להם בני ישראל,

ולפיכך חטא שאל שביקש להשמידם. ורש"י פי' ויאמר איהם דברי רכוי שיעברו על מידותי

וימחלו

הכהנים שהיו מספיקין להם מזון העל' עליו הכתוב כאילו המית' וא' תתמה שהיו

הי' הקצ"ה תוצע כבודו ותוצע סורחגו שכך כתוב אשר משפטו פעלו באשר משפטו

שם פעלו כך שגינו זיבמות: (ב) ויאמר אליהם. דברי ריזוי שיעברו על מדותיהם

וימחלו לשאל ולביתו: והגבעונים לא מצני ישראל המה. כלומר וסן הראו בעצמם

מדה אכזריות שאינן מזרעו של אברהם אבינו ואינן ראויין לידבק בישראל ולכך גזר

עליהם דוד שלא יבאו בקהל אומר שלשה סימנין יש באומה זו רחמים וזיישנים

וגומלי חסדי' מי שיש בו שלשה סימנים הללו ראוי לידבק בו: נשבע להם. זימי

יהושע כשנתנוס חוטבי ענים ושואבי מים למזבח: בקנאתו לבני ישראל. בתתו

לכ לנקת ולטהר

מכלל יופי

מהקל: התמו, ענין כלי' והשלמה, וי"ח תאם משלימים, כלומר הי' לך לשאל באבל

החלה: (יט) שלמי אמני, תאר עיר ואם, העיר הגדולה נקראת כן שהיא כאם

לקטנות ממנה: (כה) כהנים, שרי כהונה: (כו) כהן, ר"ל עוכרו ובעל עצתו:

כא (ב) ויבקש שאול להכותם, והבם: לבני ישראל, בעבור בני ישראל, שגזר

מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִמָּה כִּי אִם מִיָּהָר
 הָאָמְרִי וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל גִּשְׁבֵּעֵי
 לָהֶם וַיִּבְקֹשׁ שְׂאוּל לְדַכְתָּם
 בְּקִנְאָתוֹ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיהוָה:
 (ג) וַיֹּאמֶר ה' אֶל הַגִּבְעֹנִים
 מָה אַעֲשֶׂה לָכֶם וּבְמָה אֶכְפַּר
 וּבְרַבּוֹ אֶת־נַחֲלַת יְהוָה:
 (ד) וַיֹּאמְרוּ לוֹ הַגִּבְעֹנִים אֵין
 לִי כֶסֶף וַיְהִי עִם־שְׂאוּל וְעַם־
 בֵּיתוֹ וַאֲיִן לָנוּ אִישׁ לְהַמִּית
 בְּיִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר מֶה־אֵינֶם
 אֹמְרִים אַעֲשֶׂה לָכֶם:
 (ה) וַיֹּאמְרוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ הָאִישׁ
 אֲשֶׁר כָּלָנוּ וַאֲשֶׁר דָּמָה לָנוּ
 גִּשְׁמַדְנוּ מִהַחֵיצָב בְּכָל־גְּבֹל
 יִשְׂרָאֵל

רש"י

את ישראל ולעשות נרכיסיס בקס להורגם
 וקנאה זו לטובה כמו המקנה חתה לי
 וכן בקנאו לה' דיהוא זה פשוטו ולפי
 מדרשו לא חמר להרוג חלח את הכסני'
 וקנאה זו החמור' כאן חינה לטובה כי
 אם לרעה שידע שלא תמשך מלכותו
 מיום שלא שמר מנות הקב"ה בעמלק
 ומאז נתקנה בהם • (ג) וזכרו את
 נחלת ה' • התפללו עליהם: (ד)

גבענים וזרזן קיינע פֿאַן דען קינדערן
 ישראל'ס , זאָנדרן פֿאַן דעם איבער
 רעסטע דעם אמרי , דענן דיא קינדר
 ישראל'ס גשוואָרן , אונד שאול זוכטע
 זיא צו פֿרטילגן , אויס אייפֿר פֿיר ישראל
 אונד יהודה • (ג) רוד שפראַך נעמליך
 צודען גבעונים : וואָס זאָלל איך אייך
 טוהן ? וואָרויך פֿרועהנן , דאָס איהר
 דעם איינגטהומע דעם עזויגן ווידר זענן
 שאַפֿט ? (ד) דיא גבעונים ערווידרטן
 איהם : עם איזט אונס ניכט אום זילכר
 אונד גאָלד צו טוהן , אַיִן אַנזעהונג
 שאול'ס , אונד זיינר פֿאַמיליע , וויר
 פֿרלאַנגען אויך קיינען פֿאַן ישראל צו
 טערטן , יענר שפראַך : וואָס פֿרלאַנגט
 איהר דען , דאָס איך אייך טוהן זאָלל ?
 (ה) זיא ערווידרטן דעם קענע : דען
 מאַן , דער אַן אַונזרע פֿרטילגונג
 געאַרבייטעט , אונד אונס צוגראַכט ,
 דאָס וויר אויס דעם גאַנצען געביהטע
 ישראל'ס אויסגטילגט ווערדן זאָלטן •
 (ו) מאַן

באור

וימחלו לשאול ולביתו • בקנאתו , נחתו לב
 לנקות ולטהר את ישראל ולעשות נרכיסיס בקס
 להורגם • וקנאה זו לטובה כמו המקנה חתה
 לי , וכן בקנאו לה' דיהוא (רש"י) • וכו' ל'
 אמרו מתוך שהרג בוב עיר הכהנים שהי'
 מספיקין להם מוון העלה עליו הכתוב כאלו
 המיתם • (ד) אין לנו , אין נחש לבו
 לקחת כסף וזהב , נכ אין לנו רוחים להמית
 איש בישראל • (ה) דמה , ענין מחשבה •
 נשמדנו

אין לנו כסף וזהב עם שאול • כי אם נפשות בקס לפייסם בממון ולא רצו חמר שמה
 הם מתביישין זה מזה הלך ופיי' כל אחד ואחד לעצמו ולא נתפייסו לכך כתיב אין לי
 כסף וזהב וגו' לשון יחיד זו ראייתי בירושלמי : ואין לנו איש להמית • בכל שאר בני
 ישראל שלא חטאו לנו • (ה) ואשר דימה לנו נשמדנו • אשר חמר בלבנו שנסמדנו
 על

(ו) מאן געבע אונס נעמליך זיבען פֿאַן זיינען זעהנן , דיא וויר דעם עוויגן צו עהרן , אויף גבעת שאול , דעם ער וועהלטן דעם עוויגן , אויפֿהענגן וואָללן דער קעניג שפראַך : איך ווילל זיא געבן .
 (ז) דער קעניג ערבאַרמטע זיך איזר מפיבשח זאָהן יהונתן , זאָהן שאול , וועגן דעם שווארם ביים עוויגן , דער צווישן איהנן וואָר , נעמליך צווישן דוד אונד יהונתן זאָהן שאול . (ח) נאָם אלזאָ דיא צווייא זעהנע דער רצפה טאַכטר איה , דיא ריוע דעם שאול געכאַהרן , נעמליך ארמוני אונד מפיבשח , נעכסט פֿינף זעהנן פֿאַן מיכל , דער טאַכטר שאול'ס , וועלכע זיא דעם שרדיאל זאָהן ברזלי אויס מחלת גבאָהרן האטטע .
 (ט) אונד איברנאָב זיא דען גבענים , דיא זיא אויף דעם בערגע פֿאַר דעם עוויגן אויפֿהענגטן , זאָ , דאָס אללע זיבן אויף איינמאַל פֿילן . זיא וואורדן אומגעבראַכט , אין דען ערשטען טאַגן דער ערנטע , נעמליך אים אַנפֿאַנגע דער גערשטענערגנטע . (י) רצפה טאַכטר איה , נאָם איין דיקס צייג , מאכטע

ישראל : (ו) ינחן לנו שבֿעה אנשים מפניו והוקענום ליהוה בגבעת שאול בחיר יהוה . ויאמר המלך אני אתן : (ז) ויהמל המלך על מפֿיבשח בן יהונתן בן שאול על שבֿעת יהוה אשר בינתם בין דוד ובין יהונתן בן שאול : (ח) ויקח המלך את שני בני רצפה בת איה אשר ילדה לשאול את ארמני ואת מפֿיבשח ואת חמישית בני מיכל בת שאול אשר ילדה לעדריאל בן ברזלי המחלתי : (ט) ויהתם ביד דהגבענים ויקיעם בקר לפני יהוה ויפלו שבֿעתיים יחד והם המתו בימי קציר בראשנים תחלת קציר שערים :

(י) ותקח רצפה בת־איה בתחלתק' באור יהו ק' רשי' את

נשמדנו , כמו שנשמדנו . (ו) לה' , לשמו להודיעו משפטו . (ח) בני מיכל , וכי מיכל ילדה והלא מירב ילדה לו ? הלא מירב ילדה ומיכל גדלה לפי' נקרא על שמה , והמגדל יתום ויתומה בתוך ביתו כחילו ילדו ונקרא על שמו (רש"י) . (י) ותטהו לה , כמו לפני ארון כל שהארון קולטו למיתה : (ח) בני מיכל בת שאול אשר ילד' לעדריאל . וכי מיכל ילדה והלא מירב ילדה לא מירב ילדה ומיכל גדלה לפיכך נקרא' על שמו' והמגדל יהו' ויתומה בתוך ביתו כחילו ילדו ונקרא' על שמו : (ט) מתחלת קציר

על־דו מהתילצ וגו' שחשב להשמידנו : דמה לנו . חשב עלינו להשמידנו : (ו) והוקענום . תליים : לה' לשמו של מוקים להודיע משפטו : בחיר ה' . ב' קינחה . ויאמר בחיר ה' : (ז) ויהמל המלך . בקשר חמשים שלא יקלטנו ארון שהעביר' לפני ארון כל שהארון קולטו למיתה : (ח) בני מיכל בת שאול אשר ילד' לעדריאל . וכי מיכל ילדה והלא מירב ילדה לא מירב ילדה ומיכל גדלה לפיכך נקרא' על שמו' והמגדל יהו' ויתומה בתוך ביתו כחילו ילדו ונקרא' על שמו : (ט) מתחלת קציר

את השק ותטהו לה אל הצור
 מתחלת קציר עד נתך מים
 עליהם מן השמים ולא נתנה
 עוף השמים לנח עליהם יומם
 ואת תית השדה לילה :
 (יא) ויגד לדוד את אשר
 עשתה רצפה בת איה פלגש
 שאול : (יב) וילך דוד ויקח
 את עצמות שאול ואת עצמות
 יהונתן בנו מיאת בעלי יבש
 גלעד אשר נגבו אתם מרחב
 בית שן אשר תלום שם
 הפלשתים כיום הכות פלשתים
 את שאול בגלבע : (יג) ויעל
 משם את עצמות שאול ואת

מאכטע זיך דארויס איין גצעלט אויף דעם
 פֿעלון , פֿאָס אַנפֿאַנגע דער ערנטע ,
 ביז דאָ וואָס פֿאָס הימל אויף זיך
 העראַכ שטירצטע , אונד לים דען פֿאַגל
 אין דער לופֿט ניכט אָן זיא קאממן בייך
 טאָג , אונד דאָ גווילד דעם פֿעלרס
 ניכט בייא נאָכט . (יא) עס וואורדע
 דוד הינטרבראַכט . וואָס רצפה טאָכט
 איה , שאול'ס קעכסווייב גטאָהן ;
 (יב) דא גינג ער דוין , נאָס דיא
 גביינע שאול'ס אונד דיא גביינע ויינעס
 זאָהנס יהונתן , פֿאַן דען איינוואָהנרען
 יבש גלעד'ס . דיא זאַלכע פֿאַן דעם
 גראָסן פלאַצע אין כחשן וועגשטאָהלן ,
 וואָ זיא דיא פלשחים אויפֿגעהאַנגן ,
 אָן דעם טאָג , דאָ דיוע זיין גלכוע
 שאול אויף דאָ הויפט גשלאַנג האטטן .
 (יג) אונד פֿיהרטע ריוע גביינע פֿאַן
 שאול אונד ויינס זאָהנע יהונתן , פֿאַן
 דאָרט הינויף , מאַן מוסטע זאָדאָן דיא
 גביינע

עצמות יהונתן בנו ויאספו את

עצמות

באור

רשי

כמו ויט אהלו (גרא' יב' ח') - א הצור :
 על הנור היו נתלים , כמו שאמר ויקיעוס
 צהר , והעטה השק אל הצור להתכסת תחתיו
 יוס ולילה (דד' ק) - בראשונים ,
 הראשונים . עד נתך וגו' , עד ימי הגשמי'
 כן דעת המכרטיס , וכן איתא במדרש , שהיו
 תלויים מ"ז כיסן עד י"ז חשון . אמנם עכרי"א
 ממתן בזה , ודעתו , לפי שנעשרו הגשמים
 בשנית הרעב אמ' עד נתך גו' , כלו' עד כעת
 אהים לארץ זכורו הגשמים - (יב) וילך דוד
 כאשר שמע מסד שעשתה דנפה , קשנ גס
 הוא לעשות מסד עם שאול ועם ביתו לקברם א'
 אבותם , כי זה הי' מסד גדול , כאשר ראינו
 שאמר יעקב ליוסף : ועשית עמדי מסד
 זאמת - מרחוב , מק'ס גדול וראש ידים
 (יד) ויקברו

קציר . צימוי ניסן : (י) עד נתך
 מים . צימוי הגשמים בתשרי שלא
 נתנו לקצור' וסלא כתיב לא תלין נבלתו
 אלא אמרו מוטב תיעקר אות מן
 התורה ויתקדש שם שמים צפרהסיא
 שהיו עוברין ושבין אומרים מה טיבן
 של אלו אומרים להם צני מלכים הם
 ומה עשו פשטו ידם צגרים אומרים אין
 לך אומה ראויה לידבק צה כאומה זו :
 (יב) ויקח את עצמות שאול .
 שנאמר לו עליהם אל שאול שלא נספד
 כהלכה : (יג) ויאספו את עצמות
 שצנע

גביינע דער גהענגטן צוזאמען טראגן .
 (יד) אונד זיא מיט דען גביינן שאול'ס
 אונד זיינס זאָהנס יהונתן בגראָבן , אין
 דעם געביהטע בנימין'ס , צו צלע , אין
 זיינס פֿאַטערס קיש גראָב , נאָכדעם
 נון אַללעס גשערהן וואָר , וואָס דער
 קעניג בעפֿאַהלן , לויס זיך גאַטט פֿאַן
 דעם לאַנדע ווירד ערבֿעטן . (טו) עס
 וואָר נאָך איין קריג צווישן דען פֿלשחים
 אונד ישראל , דאָ צאָג דוד מיט זיינען
 קריגערן צו פֿעלד , גריף דיא פֿלשחים
 און , וואָרד אַבר זעהר ערמידט .
 (טז) ישרי בנב . איינער פֿאַן דעם
 רוענגשלעכטע , דעסן שפּעער דרייאַ
 הונדערט שקל און קופֿער וואָג , אונד
 דער איינע נייע ריסטונג אַנהאַטטע ,
 נאָם

עצמות המוקעים : (יד) ויקברו
 את עצמות שאול ויהונתן בנו
 בארץ בנימן בצלע בקבר קיש
 אביו ויעשו כל אשר צוה
 המלך ויעתר אלהים לארץ
 אחרי כן : (טו) ורתהי עוד
 מלחמה לפלשתים את ישראל
 וירד דוד ועבדיו עמו וילחמו
 את פלשתים ויעף דוד :
 (טז) וישבו בנב אשר בילידי
 הרפה ומשקל קינו שלש מאות
 משקל נחשת והוא חגור הדשה
 ויאמר

באור

רשי

(יד) ויקברו , מוכב על עצמות המוקעים ,
 ועס את כמו עס , כלומר ויאספו את עצמות
 המוקעים ויקברום עם עצמות שאול . ויעשו
 וגו' , להביא העצמות ולקברם , ולא הוסיף
 דבר , אלא שכן דרך המקרא לכפול הדברים
 בהתחזק המעשה , וכדרכו כי זהבא להוסיף
 שניה המלך . לספור להם בכל ערי ישראל
 (רד"ק) . (טו) עוד מלחמה , מלכד
 המלחמות שהיו לפלשתים עם ישראל בתחילת
 מלכות דוד על ישראל , הי' עוד מלחמה .
 ויש חושבים שספור המלחמות האלו נאמר שלא
 במקומו , לפי שהיו כבר קודם מעשה אנשלוס .
 אמנם לא ראיתי הכרח לומר כן בכל הראיות
 שהביאו , והנכון כמו שכתב מהרי"א , שאל
 הכל על הסדר כמו שאירע זה אשר זה .
 (טז) קנו , אין לו ריע במקרא . וכתב
 רד"ק בשרשים שרש קון בשם אביו , שבלשון
 ערבי נקרא עין החנית חלקקה , ואמר שספר
 פה מלת להבת . ואפשר שהוא משרש קנה ,
 ונקרא כן החנית על שדמותו כקנה . חגור
 חרשה , חגור שמרה חדשה . ושמעתי שאותו היום נתחנך ללבוש כלי מלחמה , ודרך המוכנסים
 לעשות כחפון וגבורה ביום מנוכס

שבעה המוקעין כאן : (יד) כל אשר
 צוה המלך . להספיד עליהם בכל ערי
 ישראל : (טז) ומשקל קינו . הוא
 כמו תיק שבראש בית יד הרומח שקורין
 חרישטוי"ל בלע"ז (ר"ל חר"על
 שאוועגן , בל"א דיא דיקע דער
 שפיז) . Arret javelin ועשו כסוב'
 ויש דוגמתו בזנחים רמוכי המעיל למה
 הם דומים כמין קולסות שברחשי
 התינוקות קולסות , היי"מלש בלע"ז
 (מ"ז דער העלם) . Heaume : והוא
 חגור חגורה חדשה ושמעתי שאותו
 היום נתחנך ללבוש כלי מלחמה ודרך
 המוכנסים לעשות כחפון וגבורה ביום
 חינוכס לקנות שם לכך ויאמר להכות
 את

המוכנסים לקנות

וַיֹּאמֶר לְהַכּוֹת אֶת־דָּוִד :
 (יז) וַיַּעֲזֹר־לוֹ אֲבִישׁי בֶן־צְרוּיָה
 וַיִּךְ אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּמְתְּהוּ אִזּוֹ
 בְּשִׁבְעוֹ אַנְשֵׁי דָוִד לוֹ לֵאמֹר לֹא־
 חָצָא עוֹד אֶתְּנוּ לְמַלְחָמָה וְלֹא־
 חִבְּבָה אֶת־נֵר יִשְׂרָאֵל :
 (יח) וַיְהִי אַחֲרֵי כֵן וַיְהִי־עוֹד
 הַמַּלְחָמָה בְּנֹכַח עִם־פְּלִשְׁתִּים
 אֲזִי הָבָה סַבְכֵי הַחֲשָׁתִי אֶת־סָף
 אֲשֶׁר בִּילְדֵי הַרְפָּה :
 (יט) וַתְּהִי־עוֹד הַמַּלְחָמָה בְּנוֹכַח
 עִם־פְּלִשְׁתִּים וַיִּךְ אֶלְחָנָן בֶּן־
 יַעֲרִי אֲרָגִים בֵּית הַהֶלְחָמִי אֶת־
 גְּלִית הַגִּתִּי וְעֵץ הַנִּיחֹו כַּמְנוֹר

נאם זיך פאָר דוד צו ערשלאַגען .
 (יז) אַבֵּר אַבִּישִׁי זָאָהֵן צְרוּיָה קאַם
 אַזוּהם צו הילפֿע , שלוג דען פלשתי
 אונד טעטעטע איהן . דאמאלט שוואורן
 דוד'ס מאַנשאַפֿט אונד שפראַכען צו
 איהם : דוא זאַלסט ניכט ווידר מיט
 אונס אינ'ס פֿעלד געהן , דאַמיט דוא
 ישראל'ס ליכט ניכט ערלעשעסט .
 (יח) אַייגע צייטלאַנג נאַכהער ער
 עפֿנטעט זיך ווידער דער קריג , מיט
 דען פלשחים אין נוב , דאַמאַלס ערשלוג
 סבכי דער חשתי דען סף אַזויס דעם
 ריוענגשלעכטע . (יט) עס וואַר אַבֵּר
 מאַלס דער קריג מיט דען פלשחים אין
 נוב , דאַ ערשלוג אַלחנן זָאָהֵן יערי
 אַורגים , אַזויס בית לרם גלית דען
 גתיר , דעסן שפּיסשטאַנגע וויא אַזין
 וועכרבוים וואַר . (ב) עס קאַם נייער
 דינגס צו אַיינעם קריגע אין גת , דאַ
 וואַר

אַרְגִּים : (כ) וַתְּהִי־עוֹד מַלְחָמָה

רש"י בנת באור

את דוד . (יז) ויעזור לו . שעזרו
 בחפלה כדאיתא בחלק : (יט) והסי
 עוד מלחמה . כבר קדמה זו לכולן
 ולא מנחה כהן אלא לנרף מיתת
 הרבעה בני ערפס : אלחנן . דוד :
 בן יערי אורגים . שהיו משפחתו אורגים
 כאכסן דגרדאי הקרוי חי' נשיכלא בלע"ז
 כנגד אריגה : (כ) איש מדון . כתרגומו

לקנות שם , לכך ויאמר להכות את דוד (לשון
 רש"י) . (יט) אלחנן וגו' , וכדפי' זיך
 אלחנן בן יערי אורגים את לחמי אחרי גלית
 כנתי . כמנור , (עין ש"א י"ז) .
 (כ) איש מדון , ת"י גבר דמאסן , לדעתו
 מדון
 כמנור אורגים .
 כמו שפתי'ט"ז י"ד) תב' אריגה ותענוך
 גבר

מ כ ל ל י ו פ י

שגור שלא יהיו הגבעונים חוטבי עצים ושואבי מים לבית ה' כי אמר מוטב שיהיו
 ישראל שמושים למקום : (ו) והוקענום , ענין חלו' על עין : (ט) שבעתם , ה"א
 שבעת מן שבעה הי' לו לומר שבעתם כמו מן שפחה שפחתם . א הצור , על הצור
 היו נחלים : עד נתך , ענין הצקרה והרקה : (טו) ויעף , בפחה ,
 להכדיל בינו ובין ויעף אלי : (יח) הרפה , כמו הענק : הגור חדשה , פי' חרב חדשה :
 כב (כ) סלעי

וואר איין מאן פאן האהער שטאטור ,
דער זעכס פינגר אן יערד האנד , אונד
זעכס צאהן אן יערס פוסע האטטע , צו
זאמן פיר אונד צוואנציג , אונד עכט
פאלס דעם ריון גשלעכטע געכאהרן
וואורדע . (כא) ריוער לעסטערטע
ישראל . אונד יהונתן זאהן שמעה דעם
ברודער'ס רוד'ס ערשלוג איהן .

(כב) ריוע פירע וואורדן דעם ריוען
געשלעכטע צו גר געכאהרן , אונד
פילען דוד אונד זיינען קריגערן אין
דיא הענדע .

כב (א) פאלגנדס גריכט זאנג
רוד דעם עוויגען צו עהרן , אלס
ער איהן פאן אללען זיינען פיינדן
אונד בוזאנדערס פאן דער האנד
שאול'ס עררעטעטע .

(ב) זא

באור

מדון כמו מדה . וכן דעת רש"י ורד"ק ,
והכח תמור' הדגש וכן נאמר בדה"י איש מדה ,
כלומר שיש לו מדה מיוחדת גדולה משאר
אדם .

כב הרגום השירה הזאת הנקתי כאשר
ינחה מתחת יד הרמב"מן ז"ל , סוף
מהשנינים הקטנים , במקומות אשר לא יסוה
גם לשון הכתוב פה עם הנאמר בתהלים .
ובניאורי לקטתי את הצורך להכנת הכתובים
מבעל זמירות ישראל , ואת הזיתר השארתי
לדרוש בה כל כפש , אשר תכסוף לדעת גם
את יופי השיר וכיעם מליכתה .

(א) וירבר , ענינו וישר . ביום , טעמו
זמן , כלומר אשר הניל וגו' . ומכף
שאול , והלא בכלל ה' , אלא לפי שה'
אויב ורודפו מכלם , כיוצא בו וראו את הארץ
ואת

בגתויהי איש מדיון ואצבעות
ידיו ואצבעות רגליו שש ושש
עשרים וארבע מספר וגם
הוא ילד להרפה : (כא) ויחרף
את ישראל ויבהו יהונתן בן
שמעי אחי דוד : (כב) את
ארבעת אלה ילדו להרפה בגת
ויפלו ביד הוד וביד עכדיו :

כב (א) וידבר הוד ליהוה
את דברי השירה הזאת
ביום הציל יהוה אתו מכף
פל'איו ומכף שאול :

(ב) ויאמר
רש"י

גבר דמשחן שחין עיקר התיבה חלא
מ"ס וד'לת כמו משחון ש"ן וח'לף
ומהמון ה"א וו"ס ובדברי הימים
כתיב איש מדה כלומר גבוה מאד
שאומדן כמו מדתו : שש ושש וגו' .
פי' רבותינו בצבורות שהצורך לומר
עשרים וארבע שלא תאמר ארבעות
שתי ידיו אינן חלא שש וארבעות רגליו
אינן חלא שש לכך נאמר עשרים וארבע
ואם כתב עשרים וארבע ולא אמר שש
ושש הייתי אומר שצעה צאחת וחמשה
צאחת ומהו מספר שכולן היו נספרות
בסדר הארבעות בגב היד .

כב (א) ציוס הציל ה' אותו .
לעת זקמתו לאחר שעברו עליו כל צרותיו וניצל מכולם : ומכף שאול . והלא שאול
בכלל היה חלא שהיה אויבו ורודפו מכולם כיוצא בו תשעה עשר איש ועשאל כיוצא
בו ולכו וראו את הארץ ואת יריחו וכיוצ' בו והמלך שלמ' אהב נשים נכריו' ואת צת
פרעה

שמואל ב כב

הרגום אשכנזי ע

- (ב) וַיֹּאמֶר יְהוָה סַלְעִי וּמִצַּדְתִּי וּמִפְּלִטִי לִי :
 - (ג) אֱלֹהֵי צוּרֵי אַחֶסֶה-בּוֹ מִגְּבֵי וְקֶרֶן יִשְׁעֵי מִשְׁגַּבֵּי וּמְנוּסֵי כִישְׁעֵי מִחַמָּם הַיְשִׁיעֵנִי :
 - (ד) מִהַלֵּל אֶקְרָא יְהוָה וּמֵאִבֵי אֹיֲשֵׁעַ :
 - (ה) כִּי אֶפְפְּנִי מִשְׁבְּרֵי-מוֹת בְּהַלִּי
- דע זאָ זאָנג ער : עוויגער ! מיין שוועלעלס ! מייענע פעסטע ! מיין עררעטער !
- גאָטט ! מיין האָרט אַוויף דען איד טרויע ! מיין שילד ! מינס היילסהארדן ! מייענע בורג ! מייענע צופלעכט ! מיין העלפֿער , דער פֿאַר גוואָל־טטעהטיגקייט מיך שיצט !
- גלאבט , ריף איד , זייאָגאָט , אונד וואָר פֿאַם פֿיינד ערלעזט .
- שאַן אַ) אומפֿינגן מיך דעס טאָדס וועלן ; דיאָ שטרעמע דער

באור

זאת ירימו (רש"י) . (ב) סלעי , ד"מ כאדם שעווד במקום גבוה ולא יפחד מהשפל מוטו (הראב"ע) . ומצודתי , מלשון מבצר . (ג) וקרן ישעי , דרך המקרא לכנות החוק בקרן כמו וקרני ראס קרכיו (רד"ק) . (ה) אפפוני , תקפוני . משברי , שם כרדף לגלי היס כ"ש משבריך וגליך עלי עברו (תלים מ"ב ח') . וענין משברי מות ע"ד משל כאו יס למות גלים , והס באו עליו מכל כד נהלי בליעל , הגרה הפתאומית והסוקה דומה לשטף מים רבים שבמעט אי אפשר לנוס מכיו . ומלת בליעל מורכב מן בלי יעל , והוא כטו

פרעה : (ב) סלעי ומוצדתי * לשון חזק הם סלע כושמעו מוצדת יערוס שקורין פלישתיין זלע"ז (שם ו' ב') ועל שם גם שנעשה לו בסלע המחלוקת והמוצדה בחורסה : ומפלטו לי * מפלטו עם זבח ישראל במלחמו' ופעמי' שהוא מפלטו לי כשאני לבדי כגון מן יסזי בטוב : (ג) צורי * לשון סלע שהסלע מחסה לעוברי דרך מן המטר והרוחות הצריח"מ זלע"ז , Abriement . (זעשיונג , וכן יוחל ה' ח') : ומנוסי * שהייתי נס חליו לעזרה : אחסה * לשון כיסוי שהייתי ונתכסה לעזרה * סומכני : (ד) מהלל אקרא ה' . כתרנומו בקראי לו אהודנו לפי כי מחויבי אני בוטה שאושע ויתכן לפתור אקר' ואושע לשון הווס : (ה) אפפוני * הקיפוני : משברי מות * כתרנומו כאימת' דיתבא על מתברא כן שם מושב האבני שהאשה

באור התרגום

א) אומפֿינגן , אינט זאפֿין זויאָ אומפֿאסטן איד .

כב (ב) סלעי ומצודתי , שהייתי אנשגב בו מאובי : ומפלטו , קל הלמד , לי , הוא לחוס' ביאור : (ג) אהי צורי , אחר שאלהי סמוך יהי' צורי שם לא חאר , ואפשר כי צורי לעולם שם : וקרן ישעי , דרך משל ר"ל חוקף : משגבי , ענין הרוממות : (ה) משברי מות , ע"ד ההשאלה .

מכלל זופי

כב (ב) סלעי ומצודתי , שהייתי אנשגב בו מאובי : ומפלטו , קל הלמד , לי , הוא לחוס' ביאור : (ג) אהי צורי , אחר שאלהי סמוך יהי' צורי שם לא חאר , ואפשר כי צורי לעולם שם : וקרן ישעי , דרך משל ר"ל חוקף : משגבי , ענין הרוממות : (ה) משברי מות , ע"ד ההשאלה .

הרגום אישכנוי

שמואל ב כב

דער אונטרוועלט שרעקטן מיך
שאן ;

נחלי בליעל יבעתני :
חבלי שאול סבני קדמני
מקשימות :

(1)

(1)

דער העללן באנדע אומשטריק
טן מיך ; איך ווארד פאן שלינגן
דעם טאדס ערגריפן .

בצר לי אקרא יהוה
ואל אלהי אקרא וישמע
מהיכלו קולי וישועתי
באזניו :

(2)

(2)

אבר אין דער אנגסט רוף איך
צום העררן , שרייא הינויף צו
מיינס גאטטע , ער הערט מיין
פלעהן אויס זיינס טעמפעל ,
מיין גבעט דרינגט איהם צו
אדווערן .

ויתגיש קר

ותגיש קר ויהרעש הארץ
מוכדות השמים ירגזו
ויתגעשו כי חרה לו :

(ח)

(ח)

דיא ערדע בעכטע , ווארד ער
שיטטערט , עם וואנקטן דעם
הימעלס פפילר , זיא ערבעטן ,
דא ער צארגניג ווארד .

עלה עשן באפו ויהש
מפיו

(ט)

(ט)

דאמפף שטיג אויף , אלס ער
ערגרימטע , אויס זיינס מונדע
צעהרנד

באור

רשי

כנוי אל האזיל אשר כל הורד שמה לא יעלה
עוד ואמר המסורר שהי' כ"כ קרוב אל האזיל
שכנה נראו לו כחלות מימי האדירים ופחד שלא
יעברו עליו . (1) קדמני מוקשי מות ,
ד"מ כאו המות טיין לו חת מקשו במקום שידע
שיבא עם באופן שאלחו צם . (2) באזניו ,
תבא באזניו . (ח) מעתה יזייר המסורר
במשלים חרון אף ה' וירידתו למשפט . וחגעש
וחרעש , ענינס תכודה ותכועה . מנסדות
השמים , זנתהילים ומוסדי הרים , והענין
אחד , כי מוסדות השמים הכוונה על ההרים
הגבוהים , אשר ראשם מגיע השמימה , וכראה
כאלו השמים נשענים עליהם . (ט) עשן
באפו

שהאשה יולדת סם : נחלי . גייסות
שוטפות כנחל : (1) חבלי . כחרגומו
משריין כמו חבל נביאים : קדמוני .
באו לפני : (2) צנר לי אקרא ה'
וישמע וגומר . כן דרך לשון הווס
מדבר לשון ענר ולשון עתיד בפעם
אחת : (ח) ויתגעש ותרעש . לא
על ניסים שאירעוהו נאמר חלח על
ניסים שנעשו לישראל ורחש המקרא
מחוזר על סופו : כי חרה לו . כי
משמש כאן לשון כאשר וכן פתרונו
וכשחרה לו מפני מכעיסיו נתגעשה
ונחרעשה הארץ ומוסדות השמי' רגזו ורעשו : (ט) על' עשן באפו . כן דרך הכועס
יוצא עשן מנחיריו וכן על' עשן באפו וחסו כל לשון חרון אף שהאף נוחר ומעל' חבל :
ואש מפיו תאכל .

באור התרגום

מכלל יופי

(ג) לאדערט , ואדערן הייטע זאפיו
זייל העל אויפברענן .

ההשאלה : (יט) עלה עשן באפו , לפי
שואף והחרון הוא החמימו' כנוהו באש :
(יב) חשרת

שמואל ב כב

מפיו האכל גחלים בערו
ממנו :

(י) ויט שמים וירד וערפל
תחת רגליו :

(יא) וירכב על פרוב ויעף
וירא על כנפי רוח :

(יב) וישת השף סביבותיו
סבות חשרת מים עבי
שחקים :

(יג) מננה נגדו בערו גחלי
אש :

(יד) ירעם מן שמים ירוה
ועליו יתן קולו :

(טו) וישלח

רשי

מגחלת דבר פיו תאכל אש ברשעים :
(י) ויט שמים . להגקס מאויביו
מונרים ומפרעה : (יב) וישת חשך
סביבותיו . לסוכה כענין שגח' ויהי
העין והחשך מפסיק בין מנרים לישראל :
חשרת מים עבי שחקים . מאין היה
החשך עבי שחקים היו שהן חושרין
מים על הארץ . חשרת לשון כברה
הוא שהוא נופל על הארץ דק דק וכן
הוא חומר באגדות הרבה חושרין
אותו בכברה . ויש לומר חשרת לשון
קשר שמתקשרין השמים בעבים על ידי

המים כמו וחשוריהם האומר באופני המכונה שהם זרועות העין חנושה המהדקין
וקושרין עיגוליה יחד : (יג) מננה נגדו .

מכלל יופי

(יב) חשרת מים , ענין קשור :
(טו) אפיקי

תרגום אשכנזי עא

צעהרנד פייער , גלומפלואם
(ג) לאדערט דאפאן .

(י) ער נייגטע דען הימל , פוהר
הערנידר , אונטר זיינען פיסען
דיסטערס גוועלק .

(יא) ער פעהרט אויף כרוב'ס ריפן ,
שוועבט דאהער , ערשיינט אויף
פליגלן דעם ווינדס .

(יב) מאכט פֿינסטערנים צום גע
צעלט אים זיך הער , צוואמן
גצאגענע פֿלוטן , וואַלק אויף
וואַלקן .

(יג) אויס ליכטגלאַנץ גענון איבער
ענטברענט פֿלאַמענדר בליץ .

(יד) דער עוויגע דאָנערט פֿאַם הימם
מעל העראב , דער רעכטס
טע לעסט זיינע שטיממע
הערן .

(טו) ווירפט

באור

באפו , כן דרך הכוונת יבא עין מנחיריו
(רש"י) . (יא) וירכב , ד"מ והטעם
רדת הנזירות במהירות בלי התמהמה ועכוב
(ראב"ע) . (יב) חשרת , מלשון וחשוקיהם
וחשוריהם (מ"א ז' ל"ג) , וטעמו קשור
העבים זו בזו . וענין זה ג"כ משל לחרובו
וועמו . (יג) מננה גו' , עתה ידבר
המשורר מנקמת ה' על הרשעים , וימשילה
אל המראה הגדול והנורא במחשבות התולדות
שהוא הרעם . גחלי אש , כתיב לא די
גפרית ומלח העולי' מן הארץ ע"י קוס השמש ,
וכשיתרבו באויר ויפגעוהו בזה יתלהבו וישמיעו
את הקול הזק והנורא המכונה בל"א בשם
דחכר

המים כמו וחשוריהם האומר באופני המכונה שהם זרועות העין חנושה המהדקין
וקושרין עיגוליה יחד : (יג) מננה נגדו .
לפניה מן המחילה ומחלתו נוגה אשר
לפניו בערו גחלי אש שנסתלחו חלים על
מונרים . (טו) יגלו

(טו) ווירפט פפילע , שטרייעט (טו) וישלח חצים ויפיצם ברק ויהמם : אומהער , של וידערט בליצע

(טז) זיכטבאר ווארד דעם מעערס אורקוועל , אויפגדעקט דער ערדן גרונד , דורך דעם עוויגען דראָהען , דורך דען אָדעם זיינע צאָרן הויכס .

(יז) מיר רייכט ער אויס דער הערדע זיינע האַנד , ערגרייפט אונד צידוט מיך אויס ברויזענדען פלוטן .

(יח) עררעטעט מיך פאָן פֿינדס גע- וואַלט , פאָן ווידערואכערן , מיר צו מעכטיג .

(יט) זיא איכרפילן מיך אין ג אונ- פֿאַלסשוואַנגרן טאָגן , אכר גאָט וואַרד מיינע צופֿרדיכט .

(כ) דער פֿיהרט מיך אויס , אין וויי- טען רוים , עררעטעט מיך . דען ער האָט לוכט אָן מיר . (כא) גאטט

רש"י באור

(טז) יגלו מוסדות תבל * שנקע התהום כשנקע ים סוף נבקעו כל מיומת שבעולם : מנשמת * מכת נשיבת רוח אפו : (יח) כי חמנו . כאשר

צמי הים ויבקעם עד היסוד . ויראו אפיקו , וכן יגלו מוסדות תבל , והכל מנשמת רוח אפו . (יז) מעתה יכיר במשלים הצלתו על ידי השם . ישלח ירו , כענין וישלחו האנשים את ידם (בראש' י"ט) . ימשני , מלשון מן המים משיתיהו . ממים רבים , סיוס המשל עין הקודם שאין חלקו בגורל הרשע הכטבעים במשיכות תהום אשר נבקעו בנערת ה' כי יפשהו ה' מן המים האה . (יח) עו , שעורו כי עו . ומלת כי הבא' אחריו מושכת ענמה ואחרת עמה . (יט) יקדמוני , טובי היו ממדין ומקדימין לבא עלי ביום אירי (רש"י) . (כ) למרחב , היפך הנרה . (כא) נבר

באור התרגום

(ג) שוואנגר , הייסט היר איס (טו) אפיקי ים , המים הנגרים בחוץ פיגירליכן פֿרסטאנדע נאהע זיין : חין נקראים אפיקים ; (כו) נבר טאגן , ווא אונגליק נאהע וואר :

מכלל יופי

(טו) נבר

שמואל ב כב

הרגום אשכנוי עב

- (כא) יגמלני יהוה בצדקתי
כבר ידי ישוב לי :
- (כב) כי שמרתי דרכי יהוה
ולא רשעתי מאלהי :
- (כג) כי כל משפטי לנגדי
וחקתי לא אסור ממנה :
- (כד) ויהוה תמים לו
ואשמרה מעוני :
- (כה) וישב יהוה לי בצדקתי
כברי לנגד עיניו :
- (כו) עם חסיד התחסד עם
גבור תמים תתם :
- (כז) עם נבר התבר ועם עקש
תתפל :

(כח) ואת

רשי

(כח) דעם

באור

(כא) כבר ידי, על ענין וכקיון כפי עשיתי זאת (בראשית כ"ה), עיין הבאור שם. (כו) עם חסיד התחסד, מישעושה חסד עם זה תעשה גם אתה חסד. גבור תמים, איש תמים כמו גבר חכם בעוה (משלי כ"ב ה') (בן מלך). (כז) גבר, תאר מפעלי הכפל וענינו נקיון כמו לעיל כבר ידי. החבר, משפטו תתברר, וכנסול את הכפל אלו היה אומר **התברר** היה דומה כתי' להורות כי חסד מן התנה האות הכפל (רד"ק). תתפל, בא כן לזווג המלות עם תתבר ותתם, ועקרו תפתל ומשפטו תתפתל, כהפכה

מכלל יופי באור התרגום

(כו) גבר, האר מכני נפעל: תתפל, (ד) טיקעפאללן, זייטע דערן גע- עקרו תתפל ומשפטו תתפתל: (ל) שור דמנקו פחו בעיר אנטעגע אונד ארג- זיסטוינד. (ה) אונפרזעהנליך, ניכט גנייגט מיהן זו פלזייטן.

(כח) דעם אונטרדריקטן שטערדיסט דוא בייא, בליקעסט אויף שטאלצן אונד ערנידריגסט זיא .

(כט) דוא ביזט מיינע לייכטע, א עוויגער! דער הערר מאכט פיינסטערניס מיר צום ליכטע .

(ל) מיט דיר דורכברעכ' איך קריגס- שאר, מיט מיינס גאטטע זעצ' איך איכר מויער .

(לא) ער — גאטט — זיין וועג איזט (ו) וואנדעללאזן, דעם דעררן פרהייסונגריין; דורכלייטערט' אללען דיא איהם טרויען, איזט ער איין שילד .

(לב) דען ווער איזט, אויסר דעם העררן איין גאט? ווער, אהנע אונזרן גאט, איין הארט?

(לג) דער גאט, דער זיגס מאכט מיר איזט; דער איינן וואנדעללאזן וועג באהנט? **באור**

(כח) ואת עם עני השיע ועיניך על רמים תשפיל:

(כט) בי אהה גירי יהוה יהוה יגיה השפי:

(ל) כי בכה ארון גדוד באלהי אדלג שור:

(לא) האל תמים דרכו אמרת יהוה צרופה מגן הוא לכל החסים בו:

(לב) כי מי אל מפלעי יהוה ומי צור מפלעי אל הנו:

(לג) האל מעויו חיל ויתר תמים דרכו:

(לד) משוה רש

אנהפכה עה"פ כפ"א הפעל כמו אס ישוב ישיכני (הכ"ט) . וטעמו כתב הראב"ע כמו כפתולי אהיס נפתלתי ע"ד תלח' עד שתנחמו . ועפ"י תרגומו הרב המתרגם (כח) ועיניך וגו', עיניך תתן על רמים עד שתשפילם, וכן בתלים, ועיניך דמות תשפיל, אע"פ שאין המלות שוות (רד"ק) . (כט) גירי וגו', הכרה היא הקשכה והתשוע' ממנה היא האוכה והטנה . (ל) ארון, משרש רון, וטעמו אשכור נבא האויבים . (לא) תמים, בלא שכו עיין להלן פסוק ל"ג . צרופה, שאין בכל

ועקש ובספר תהילים כתוב תתפתל . ד"א ישלח ממרוס יקחני על ענמו חומר כשהיה נחפז ללכת מפני שאלו בסלע המחלוקת וסיה קרוב להתפשט ומלאך בא אל שאלו לחמר מהר ולכה כי פשטו פלשתים: (לא) אמרת ה' צרופה . צרור' מבטיח ועושה: (לג) ויתר תמים משפטיו סיג לא הכל כצור ונקי' (לג) מעויו חיל

באור התרגום

(ו) וואנדעללאזן, דער פֿרענדערונג ניכט אונטר ווארפן .

(ז) דורכלייטערט, דורך אונד דורך גאנץ צוויטר גאמכט, עם וויל היר פֿיגירליך זיא פֿיין זאגן, דאס אונטר גאטט פֿרהייס טונגן ניכטט פֿאלטס מיזט; זאנדערען אלס זאמער פֿערטפריכט חין ערפֿילונג געהט

מכלל יופי

(ל) שור, בשורק ענינו חומה: (לג) מעויו, נכתב בו"ע עם הדגש: (לד) משוה

(לד) מְשֹׁה רַגְלֵי כְּאֵיל הַיַּעַר
בְּמַתֵּי יַעֲמִידֵנִי :

(לה) מְלַמֵּד יָדַי לְמִלְחָמָה
וְנָחַת קֶשֶׁת נְחוּשָׁה
זֶרְעֵתִי :

(לו) וַהֲחַן לִי מִגֵּן יִשְׁעָךָ וְעֵלְתָּךְ
תִּרְבֵּנִי :
רש"י (לו) תרחיב

(לד) באלד מיינו פום, דעם הירשע
גלייך בפליגעלט, באלד מיד
אויף מיינען דערין זיכר
שטעללט.

(לה) ער איבט צום קאמפפֿע מיינע
האַנד, לעהרט מיינן אַרם דען
עהרנן באַגען זענקן.

(לו) צום שילד גאבסט דוא מיד דיין
הייל, ליסעסט דייך העראב, מיד
גראָם צומאַכען. (לו) זויי

באור

חיל, הנותן לי עוז לעשו' חיל. תמים דרכי,
לכל פועל יש תכלית ודרך אשר ילך בה עד
הגיעו אל תכליתו, ודרך הזה תולה הנעת
תכליתו, יש דרך ישר לפני אים אשר ילך בה
בלי עכוב אל התכלית המכוון, ואז הדרך
תמים, כלומר שלם, שלא נפסק ע"י פגע
ומכשול. ויש שיעמוד שטן לנגדו ויפסיק לו את
הדרך ואז אין דרכו תמים. לכן כל פועל חכם
טרם יתחיל פעולתו יחקור וידרוש את דרכו
אשר ילך בה, למען הרים ממנו כל מכשול,
אשר יכול להפסיק לו את הדרך. אבל קצרה
דעת אנוש מהביט מראש דבר עד סופו לדעת
את כל אשר ימלא אותו מעת החל פעולתו עד
כלותו, ואף אם יהיה הדרך אשר יבקר ישר
בעיניו, האם יבטו עיניו בשר? היום ילך בטח
לכן אין דרך אדם תמים. לא כן עין ה' הכיפה אחרית כל דבר בראשית כל דרכיו תמימים וד' ל'.
ומכשול. והעור הזה אפשר ב' חופני', אם שה' יתן חכמה בלבו להביט עד אחריו פעולה בתחילת'
ולראות כל מכשול אשר יוכלו לעמוד נגדו והו' בתחילתו יגע להרימם מדר בוטר' החלו לעשו' וכענין
שאמר ותחסרהו מעט מאלהים; או שה' הולך לפניו לכסותו הדרך והוא הולך לתומו. ובענין הזה
האחרון כאמ' כחן ויהר תמי' דרכי, מלת ויהר מענין מתיר אסורו, והו' היסך הנני שך את דרכך
(הושע כ"ו), כלומר ה' בעצמו מתיר לפניו דרכי ועושהו תמי, והו' איבנו עושה מאומ' כ"א הולך
אחריו לתומו. ואמ' דוד זאת בעטותו ליחס כל הנלחמים ה' לא חכמתו והשתדלותו. והאוסף את
מומריו אמר ויתן תמי' דרכי, כולל גם הענין הראשון שזכרתי לחלק כבוד למלכות, שעם עור ה'
היה השתדלותו ודריזתו. (לה) ונחה, פֿעל משרש נחת לשון הוכרה כמו ותנחת עלי ידך
(תהלים ל"ג). ואמר עד"מ שה' מלמד את
זרועתיו לדרך קשת נחושה. (לו) ורחן לי,
למנן ישעך. וענתך, ענינו עני' כמו וענוהך
הכתוב בתהילים, וכמה הו"ו כמו :
ועולתה קפנה פיה (איוב ה' ע"ז) (רד"ק
ו"י א

תמים דרכי. מכל מכשול ומכל חטא
ומכל מסוכה עד כי היה שלם וכבוס :
(לה) ונחת קשת נחושה זרועתי.
ונדרכה קשת נחושה על זרועי שיש צי
נה לדרכה קשתות היו תלויים לדוד
צביתו והיו מלכי האומות בחין ורואים
אותו וחומרין זה לזה אתה סבור שהוא
יכול לדורכן חין זה הלא ליורחנו ודוד
שומע וגוטלן ומכתתן לפניכם ודריכת
קשת לשון חית הוא וכן חניך נחתו צי :
(לו) וענתך תרצני. גדלת לי מדה
ענותותך

ומחר יגלה שטן עומד לנגדו, אשר לא שער בנפשו, ויכריסו לסור מדרכו, ולעבו' בדרך אחרת.
לכן אין דרך אדם תמים. לא כן עין ה' הכיפה אחרית כל דבר בראשית כל דרכיו תמימים וד' ל'.
ומכשול. והעור הזה אפשר ב' חופני', אם שה' יתן חכמה בלבו להביט עד אחריו פעולה בתחילת'
ולראות כל מכשול אשר יוכלו לעמוד נגדו והו' בתחילתו יגע להרימם מדר בוטר' החלו לעשו' וכענין
שאמר ותחסרהו מעט מאלהים; או שה' הולך לפניו לכסותו הדרך והוא הולך לתומו. ובענין הזה
האחרון כאמ' כחן ויהר תמי' דרכי, מלת ויהר מענין מתיר אסורו, והו' היסך הנני שך את דרכך
(הושע כ"ו), כלומר ה' בעצמו מתיר לפניו דרכי ועושהו תמי, והו' איבנו עושה מאומ' כ"א הולך
אחריו לתומו. ואמ' דוד זאת בעטותו ליחס כל הנלחמים ה' לא חכמתו והשתדלותו. והאוסף את
מומריו אמר ויתן תמי' דרכי, כולל גם הענין הראשון שזכרתי לחלק כבוד למלכות, שעם עור ה'
היה השתדלותו ודריזתו. (לה) ונחה, פֿעל משרש נחת לשון הוכרה כמו ותנחת עלי ידך
(תהלים ל"ג). ואמר עד"מ שה' מלמד את
זרועתיו לדרך קשת נחושה. (לו) ורחן לי,
למנן ישעך. וענתך, ענינו עני' כמו וענוהך
הכתוב בתהילים, וכמה הו"ו כמו :
ועולתה קפנה פיה (איוב ה' ע"ז) (רד"ק
ו"י א

(לד) מְשֹׁה, משיש כמו שויה ה' : (לה)
ונחה, מבנין נפעל שרשו חתח : (לו)
וענתך, בנוח הו"ו ענין ענוה תחתני,
בא בגוי המדבר לעצמו בנון I Io

הרגום אשכנזי

שמואל ב כב

(לז) ווייטערסט מיינע טרויטטע אונטער מיר, דאס מיין גלענק ניכט קראפטלאז ווירד.

(לח) נון זעצ' איך מיינן פיינדן נאך, אונד ראטע זיא אויס, אונד לאס ניכט אב ביו איך זיא אויפגריבן.

(לט) זיך פֿרטילגע, הויע זיא נידר — זיא קאטמען ניכט אויף —, זיא שטירען דוין צו מיינען פֿיסן.

(מ) זא האסט דוא מיד צום קאמפפֿעגריסטעט; זא בייגסט דוא מיינע ווידרזאכר אונטער מיר;

(מא) זא ווענרעסט דוא מיר צו דעם פיינדס נאקן, אונד מיינע האסר, דאס איך זיא בענדיגע.

(מב) זיא ווענדן זיך, דא נימאנד הילפט צו גאטט עמפאר, דער הערט זיא ניכט.

(מג) נון צרשטאס' איך זיא וויה ער דען שטויב, צערטרעטע, (מ) צרמאלמע זיא, וויה נאסען קאהט.

באור

ור"י. כלו' מרת ענותך להגניח ממרומים על בש"ד היא תרבני כמו תגדלני. (לז) תרחיב, כשאדם מדבק רגליו זו לזו הוא נוח ליפול, וכן הוא אומר בלכתך לא יכר נעדיך (רש"י).

קרסולי, כרעי ותרגום אשר לו כרעים דליה קרסולין. וי"ת ולא אודעזאה רכובתי, והם הנרכים. (מא) תחה, חסר ט"ן שלא כמשפט, ושעורו נחתה לי עורף אייבי ומשכאי בטוסס למען אנמיתם. ואצמיתם, ענינו הכליון עד עולם. ישעו, כלומר אף אם ישעו אל ה' הקרוב לכל קודמיו עכ"ל לא יענה אותם. (מג) ארקעם, ארמסס והרבה יס

המתפלל וישע ה' גופל על ה' על מי שמתפללין לפניו: (מג) ארקעם. ארמסס

(לז) תרחיב צעדי תחתני ולא מעדו קרסולי.

(לח) ארדפה איבי ואשמידם ולא אשוב עד בלחם.

(לט) ואכלם ואמחצם ולא יקומון ויפלו תחת רגלי.

(מ) ותורני חיל למלחמה תכריע קמי תחתני.

(מא) ואיבי תהתלי ערף משנאי ואצמיתם.

(מב) ישעו ואין מושיע אלה יהיה ולא ענם.

(מג) ואשתקם כעפר ארץ כטיט חוצות אדקם ארקעם: (מד) ותפלמני (מד) דוא

רש"י

ענותנותך: (לז) תרחיב צעדי. כשאדם מדבק רגליו זו לזו הוא נוח ליפול וכן הוא אומר בלכתך לא יכר נעדיך: קרסולי. עקיבי: (מב) ישעו ואין מושיע וגומר. הרי זה מקרא מסורס ישעו אל ה' ולא ענם ואין מושיע כמו ישעה האדם אל עושהו כמו יפול ומנחם חנרו עם וישע ה' אל הצל ופתר צו לשון עתירה ונפול הלשון על המעתי ועל הנעתר כמו ויעתר יחק לה' ויעתר לו ה' אף כאן ישעו ואין מושי' נפול על

שמואל ב כב

(מד) וְהִתְפַּלְמְנִי מִרִיבֵי עַמִּי
הַשְּׂמֵרְנִי לְרֹאשׁ גּוֹיִם עִם
לֹא יִדְעֵתִי יַעֲבֹדֵנִי :

(מה) בְּנֵי נָכַר יִתְכַחְשׁוּ לִי
לְשִׁמוּעַ אֶזְנִי יִשְׁמְעוּ
לִי :

(מו) בְּנֵי נָכַר יִבְרֹוּ וַיִּחַגְרוּ
מִמִּסְגְּרוֹתָם : (מז) הִי
רש"י

חרמסס והרצה יש בספר יחזקאל
ורקע צדגלך ורקעך צדגל :
(מד) מריבי • מדואג וחחיתופל
ושחול והזיפי: תשמרני לראש גויס •
לפנתני לכך • ומדרס חגדה חמר דוד
רבונו של עולם הנילני מדינו של ישראל
שחס חטסו או חרדה חת ישראל
צעודתי חני נענש חלח לראש גויס
תשימני והס יעדוכני עליהס לח חענש :
(מה) יתכחשו לי • מחמת יראה
יחמרו לי כזכיס : לשמע חזן ישמעו לי •

חפי' שלא צפני יגורו מפני למשמע חזניהס לסורא משמעתי : (מז) צני ככר יבולו •
ילחו לשון עלה נבל פלישטיר ונט צלע"ז (פערוועלקן, כמו שמות י"ח י"ח תילים
ח'ג') : ויחגרו • ל' פסחים : מומסגרותם • מקושי יסורי מסגר שאני מוסרן צהס :

מכלל יופי

בנו"ו יו"ד שלא כמנהג : (לו) מערו, ענין
השמטה : (מג) אדקס, שרשודקק,
ופ"א הפועל בחיר' שלא יתערב, ויחחלף
עם עחודי הדגש מנחי הלמ"ד : (מה)
יתכחשו לי, מדרו"ל בהמה כחושה כלו'
שהיו נכנעי' לי, או מענין כפירה וכזב,
יאמרו שלא עשו על מה שעשו (כמו
שמצינו כחש לו) : ויחגרו, יתנועעו
מכבליה: ממסגרות, שם והו' בית הסה':
כג (א) הקס

חרגום אשכנזי עד

(מד) דוא שיצעסט מיד פֶּאָר מיינס
פֶּאָלקס ט) מייטערייא, ערש
העלטסט מיד צום הויפט ענטש
פֶּערנטר רייכע, מיר אונבעקאנט
מעס פֶּאָלקדיהנט מיר •

(מה) דער באַרבאַרן זעהנע שמייעלן
מיר, זינד אויפס י) גריכט מיר
אונטרטהאן •

(מו) דיא זעהנע דעריא) באַרבאַרייא
פֶּרשמאַכטן, ציטרן אויס אוהרן
פֶּעסטן הערפֶּאָר •
(מז) עוויג

באור

יש בספרי יחזקאל, ורקע צדגלך, ורקעך
צדגל (רש"י) • (מד) מריבי עמי, של
ישראל אשר מדרו בו כענין חבשלוס ושנע בן
צכרי • תשמרני, שלא ילטובי קמי,
ותכפני להיות, גם ראש גויס חחרים אשר
לא אנכי ישרא המה, כמו אדוס וארס וכדומ' •
(מה) יתכחשו, מחמת יראה מראיס
חת ענמס כענדיס כאמכיס, חף שכלכס
ישכחו אותי • לשמוע און, חפי' שלא צפני
יגורו מפני למשמע חזניהס לסורא משמעתי •
(מז) יבולו, מלשון כנול תכול • ויחגרו,
ת"י ויועין • ממסגרותם, ממקומו' הבכורים
אשר

חפי' שלא צפני יגורו מפני למשמע חזניהס לסורא משמעתי : (מז) צני ככר יבולו •
ילחו לשון עלה נבל פלישטיר ונט צלע"ז (פערוועלקן, כמו שמות י"ח י"ח תילים
ח'ג') : ויחגרו • ל' פסחים : מומסגרותם • מקושי יסורי מסגר שאני מוסרן צהס :

(מז) הִי

באור החרגום

(ח) צרמאלמן, פֶּעלזיג לררייבן •
(ט) מייטערייא, אונערלויבטע פֶּרש
בינדונג ווידר יעאמנד •
(י) גריכט, זיא זינד גהארזאמט זאש
באזר זיא נור פֶּאָן איר הערן •
(יא) באַרבאַרייא, דער באַבאריי
סע פֶּעלקר י

2 10 יוד ב

הרגום אשכנזי

שמואל ב כב כג

(מו) עוויג לעכט דער הערר ! פרייז מיינס הארטע ! פֿעהרעררליכונג דעם גאָטטע מיינס היילס !
 (מח) דעם גאָטטע, דער מיר ראַכע גיכט , אונד צווינגט פֿעל־קר אונטר מיר ;
 (מט) דער מיך מיינן פֿיינדען ענט־רייסס , מיך פֿאַר עמפּערער זיג־לערט , פֿאַן יענס אונגרעכטען מאַננערעטטעט .

(מו) חַי־יְהוָה וּבְרוּךְ צוּרֵי יוֹרָם אֱלֹהֵי צוּר יִשְׁעֵי :
 (מח) הָאֵל הַנִּתָּן נְקָמַת לִי וּמָרִיד עַמִּים תַּחֲתָי :
 (מט) וּמִצִּיּוֹתַי מֵאֵיבֵי וּמִקְמֵי הָרֹמְמֵי מֵאִישׁ חַמְּסִים תַּצִּילֵנִי :

(ג) דאַרום דאַנק איך דיר , עוויג גער ! אונטערדען היידן, אונד רידרע דיר מיין זאַיטען־שפּיל־דיר דער זיינס קעניגס רעטונגס־טהורם איזט, דער וואָהל טוהט זיינס גוזאַלכטן , דוד אונד זיינס זאַמען עוויגליך .

(ג) עַל־בֶּן־אוֹרֶךְ יְהוָה בְּגוֹיִם וְלִשְׁמָךְ אֹמֵר :
 (גא) מִגְדִּיל יִשׁוּעוֹת מִלְּפִי וְעֹשֶׂה־חֶסֶד לְמִשְׁיחוֹ לְדָוִד וּלְזָרְעוֹ עַד־עוֹלָם :

כג (א) פֿאַלגנדרס איזט דאָן שלום־גדיכט דוד'ס :
 זאָ שפּריכט דוד זאָהן ישי זאָ דער מאַן , דער האָך ערוואָבן וואָרדן , דער גוזאַלכטע דעם גאָטטס יעקב'ס , דער בליכטע ריכטער דער גוענגע ישראל'ס .
 (ב) דער גייסט גאָטטעם רעדעט אין מיר , זיין וואָרט אַחט אויף מיינער צונגע ; (ג) ישראל'ס

כג (א) וְאֵלֶּה דְבָרֵי דָוִד הָאֲחֵרָיִם נְאֻם דָּוִד בֶּן־יִשִׁי וּנְאֻם הַגְּבֵרֵהֶם עַל מִשְׁיחַ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וּנְעִים זְמִירוֹתֵי־יִשְׂרָאֵל :
 (ב) רוּחַ יְהוָה דְּבַר־בִּי וּמְלָתוֹ עַל־לִשׁוֹנִי : (ג) אָמֵר

באור

רשי

אשר כסנו כתובס . (מח) ומוריד , לשן כניסה . (גא) מגדול , ר"ל שהא תוקף יצועת מלכו שהא דוד כמו המגדול שהא תיקף העיר (רלכ"ג) .
כג (א) ואלה דברי דוד האחרונים , כלומר דברי שירת דוד , האחרוני לדברי השירה שלאמרה לעיל מזה , אשר דבר לה' על הטובה אשר עשה לי . וכן איתא במ"ק (ע"ז ע"ב) ואלה דברי דוד האחרונים מכלל דאיכא ראשונים , ראשונים מאי כינקו , וידבר דוד לה' וכו' . הוקם על , למעלת כסא המלוכה

(מז) חי . העושה לי האלה :
כג (א) הוקם על . הוקם למעלה : ואלה דברי דוד .
 נבואת דוד האחרוני ומי הם הראשונים דברי השירה האחרוני למעלה . אבל בכל שירות ותושבחות שאמר אין נקראין דברים ; ונעים זמירות ישראל . אין ישראל משוררים במקדש אלא שירותיו חמירותיו : (ב) דבר צי .
 הסרה

שמואל ב כג

הרגום אשכנזי עה

(ג) אָמַר יְהוָה יִשְׂרָאֵל לִי
 דָּבַר צוֹר יִשְׂרָאֵל מוֹשֵׁל בְּאָדָם
 צְדִיק מוֹשֵׁל יִרְאֵת אֱלֹהִים :
 (ד) וּבְאֹר בְּקֶר יוֹרַח־שֹׁמֵשׁ
 בְּקֶר לֹא עֲבוֹת מְנַגֵּה מִמָּטָר
 דְּשֹׂא מֵאֶרֶץ :
 (ה) כִּי־לֹא־בָן בֵּיתִי עִם־אֱלֹהִים
 כִּי בְרִית עוֹלָם שָׁם לִי
 רִשִׁי עֲרוּכָה

(ג) ישראלים גאטט פֿערהייסט
 מיר זאגט ישראל'ס גאטט עם צו ;
 מיר דעם פֿראַממען ברוערשער
 דער מענשען, מיר דעם מענשען
 בהעררשער אין גאטטעם פֿורכט :
 (ד) דעם מאַרגען אַנברוך איינס הייט
 טערן טאגס גלייך ; (ניכט יענס טריי)
 בען דיקבוועלקטן מאַרגען, זוא באַלד
 רעגן, באַלד ליכטשימער אַלמענה
 לייך גוועכס אויס דער ערדע העכט ;
 (ה) ניין זאָ שטעהט מיין הויז ניכט
 מיט דעם העררן ; דען מיר פֿרלית
 ער איינען עוויגען בונד, פֿאַרהער-
 בעשטימט

באור

השרה בי רוח קדשו ונדבר בי וכל לשון
 נבואה נופל בו לשון דבר בו כמו הרק
 אך במשה דבר הלא גם בנו דבר הדבר
 בו וטעמו של דבר לפי שהרוח נכנס בו
 בקרב הנביא ומדבר בו : (ג) לי דבר
 צור ישראל - עלי דבר וזיה צור ישאל
 שאהיה מושל באדם בישראל שנקראו
 אדם שנאמר אדם אתם ואהיה גדיק
 מושל וירא אלהים ורבותינו פירשוהו
 בלשון אחר אמר דוד אלהי ישראל לי
 דבר אלי דבר צור ישראל ומושל באדם
 אני ומי מושל בי גדיק שאני גזר גזרה
 והוא מבטלה אבל לפי יסוד המקראות
 הראשון הוא פשוט של מקרא :
 (ד) וכאור בקר יורח שמש -
 והבטיחני שתלך גדולתי הלך וגדל
 כאור נוגה אשר הולך ואור : בקר לא
 עבות אור שאינו אפל : מנוגה
 מומטר דשא מארץ - מאיר בקרי יופר
 מנוגה הבא מומטר כחוס זה על אור
 בשהמטר יורד על ארץ מלאה דשאות
 והשמש זורח עליו ומזהיק וכן פתרונו
 יופר מנוגה הבא מומטר של דשא מארץ :
 (ה) כי לא בן ביתי עם אלהים : שיה' בקרי עבות : כי ברית עולם - התור' אשר עם לי
 ערוכה בכל ביתי ושמורה : כי לא ינמית - עוד לנולך אחר מלכותי - ד"ה כי ברית
 עולם עם לביתי להטות

המלוכה נעים ומירות ישראל, שהיא תקן
 ספר תהלים שהיו מזכירי' בדוכן (ר' יגאלן) -
 (ג) מושל באדם, מלת לי מושל עכמו
 ואחרת עמו ושעורו : לי מושל גדיק באדם
 לי מושל ביראת אלהים - (ד) כאור וגו'
 הפסוקים האלה עד פסוק ה' במלאו כבר בס'
 המאסף מתירגמים מאת ר' איצק אייכל עפ"י
 באיר של ר' הירץ וויזל, ולדעתו דבר דוד משמי
 בקרים שונים נגד שתי ממלכות, האחת אשר
 הבלתתה באה מעט מעט, אחרי עמל ותלאות
 רבות, ומדמה אותה במשל ליום מעוק, אשר
 אחר בקר עבות יבא אורו מעט מעט מביץ
 העכנים, וכל המבלית תחת ממלכת מלכות
 זאת דומה לדשא, הנמוח ביום הגשם המעוק
 הזה אחת אחת מן הארץ - אמנם הממלכה
 אשר יד' תנהלנה, וגדלה והבלתתה מיום
 היות, מדמה במשלו לאור השחר הקד והטהור,
 אשר אחריו יורח השמש, ותהי ליום נעים
 לגילת הארץ ונאחזיה - ועל כי השם הנטיף
 לולהיות כותו כעין השני' שזכרנו, מנא
 דוד את לבו לשורר על הטובה הזאת שעשה ה'
 לו - יורח שמש, שעורו : כאור בקר שאמר
 יורח השמש, כלומר בקר טהור וכלול -
 ועיקר המאמר, כאור בקר וגו' כן כל ישעי
 זכר קפץ ומה שבא בנתיים כמו מאמר מוסגר -
 בקר לא עבות, לא כמו בקר עבות שמנה
 וממטר אשר יתחלפו, יבא הדשא מעט מעט
 מארץ

בעשטימט אין אללם , איטרווערד
 רענד .) זא מיין גאנצעס רחיל, אל
 מיין כנעהר , ניכט נאך אונד נאך
 זאל עם הערפאר קיימן :
 (ו) טיראנגן אבר גלייכן אומהערגוואר .
 פנען דערנרן אללע , דיא נימאנט
 מיט דער האנד אויפנימט .
 (ז) ווער זיא בדיהרט , ווירד ברעקט
 מיט וואונדן , פאן שפיזעס בלאט
 אונד שאפט אונד ווערדן ענדליך פֿר-
 בראנט , אין דער וואהנונג .
 (ח) פֿאלגנדע זינד דיא נאמען דער
 העלדן , דיא דוד האטטע : דער גע-
 היימראהט (מיט צונאמען) תחכמוני ,
 דער פֿאדנעהמסטע דער אַכרסטן ,
 דיום

ערוכה בבל ושמרה פי כל-
 ישעי וכל חפץ בילא יצמית :
 (ו) ובליעל פקוין מנד פלרם
 בילא ביד יקחו :
 (ז) ואיש יגע בהם ימלא ברזל
 ועין חנית וקבאש שרוף ישרפו
 בשבת :
 (ח) אלה שמות הגברים אשר
 לדוד ישב בשבת התחכמי
 הוא עדינו רשי העצני

באור ראש השלשי

מאין . (ו) ובליעל , לדעתישל זה על
 מושל רע ובליעל , היפך מושל נדיק יראת להים
 הכאמר לעיל . ולפי שדבר מן הכלתושהוא
 מושל נדיק , דבר עתה מרעת מושל רשע ,
 וימליהו לקוק מוכד המושלכים ארנה אנה
 ואנה , ויכשלו כל העובר בס , ואין אדם לוקח
 אותם ביד , מפחד שינקבו את כפיו , לא אם
 רובה לגעת בס להעבירם ממקומם יקח ברזל
 או עץ חנית בידו , ואז אין תכליתם אלא
 לשרפם בשבת , ר"ל במעון , להנאת ענמו
 ולהנאת שאר אדם , וכן המושל הרשע יזיק
 את בני אדם , ואין מי שיקרב אליו לטובתו ,
 אלא לרעתו להעבירו מן הארץ לטובת הכלל .
 מנד , מנזרת נע ונד . כלהם , יתיר ה"א .
 (ז) ימלא ברזל , חסר ב' השמוש , וענינו
 יתמלא ברזל ובעץ חנית , כלומר ימלא את ידו
 מהם . ודעת רעיר מאיר בפירוש הכתוב הוא
 נוטה לפי הרלב"ג שכתב : כאשר יגע ויקרב
 אליהם ימלא כל גופו מאבת הברזל , עכ"ל .
 וקוסיף הוא ח"ל : מלא , מן התמלא בשבות

מלכותי קיימת והסרית ערוכה בכל
 כפי כל הנביאים : (ו) כקן מונד ,
 קרד"ן בלע"ז (בל"א דיסטלון ,
 Chardons כמו שמות כ"ב ה')
 שנקטנתו רך ונע וגד וסופו מתקשה
 עד אשר לא ביד יקחוהו . (ז) ואיש
 יגע בהם . צריך שילבש את בשרו
 ברזל וימלא ודו בכלי זיין לקנאו : ובאש
 שרוף ישרפו בשבת . ואין שם תקנה
 אלה שריפה ולשב' ולהתחמם כנגדם כך
 הרשעים אין להם תקנה אלה שריפה
 בגיהנם : בשבת . הקב"ה יושב על
 כסא הדין : (ח) אשר לדוד יושב
 בשבת . יושב בשבת סנהדרין והוא
 תחכמופי והוא ראש השלישי חב בניו
 בחכמה

עורו (איוב מ') שפירשו התדקוד ותכה עורו בשיכים . וכן פי' גם הרד"ק מלת ימלא לשון כרית' .
 ואפשר להרכיב שני הענינים יחד , הכריתה והמליאה . והכוונה , כל אשר יגע בהם יהיה כל
 גופו מלא פגעים , כאיש המוכה בברזל ועץ חנית , ומלות ברזל ועץ סמוכים יחדיו
 א' חנית , כאילו נכתב ברזל חנית , ועץ חנית . והברזל הוא חלק המתקד והדוקר בחני' , בל"א
 (בלאט) והעץ הוא בית יד בל"א (שאפט) ועל פיהו תרגמתיו . (ח) יושב בשבת , יושב
 בענה עם המלך והיה מיועציו . ובדברי הימים (א' י"א) נאמר ישנעם וענינו אחד כי עם לפעמי'
 משמע אנשים ניוקדים ומוצתרים , וכן אמנם כי אתם עם (איוב י"ב ב') , כן דעת רד"ק וכן
 תרגמתיו . תחכמוני , לדעת קבת זה עם משפחתו , ורד"ק כתב שהוא שם תאר מן חכמה ,
 ותארו בשם זה לרוב חכמתו , ומה

שאל

הַעֲצֵנוּ עַל־שְׂמֹנֶה מֵאוֹת חֲלָל
 בַּפְּעַם אֶחָד: (ט) וְאַחֲרָיו אֲלֵעָזָר
 בְּיַדְדֵי בֶן־יָחִי בִשְׂרֵשָׁה
 גְּבֵרִים עִם דָּוִד בַּחֲרָפָם
 בַּפְּלִשְׁתִּים נֶאֱסָפוּ־שָׁם לְמַלְחָמָה
 וַיַּעֲלוּ אִישׁ יִשְׂרָאֵל: (י) הוּא
 קָם יָד בַּפְּלִשְׁתִּים עַד יְבִי־יָעָה
 יָדוֹ וַתִּדְבַק יָדוֹ אֶל־הַחֶרֶב וַיַּעַשׂ
 יְהוָה תְּשׁוּעָה גְדוֹלָה בַּיּוֹם הַהוּא
 וַהֲעַם יִשְׂכָּנוּ אַחֲרָיו אֲדָךְ לַפִּישָׁט:
 (יא) וְאַחֲרָיו שְׂמֹנֶה בְּיָאֲגָה
 הָרָרִי וַיֵּאֱסָפוּ פְּלִשְׁתִּים לַחֲרִיהָ

דיוס איזט עדינו דער עצני , דער אכט
 הונדערט איברויאנד , דיא ער זיין
 איינס פארפאללע נידרמאכטע .
 (ט) נאך איהם וואר אלעזר זאָהן
 דודי זאָהן אחוחי איינד דער דרייַ
 בריהמטסטן העלרן בייא דוד אלט
 ויא זיך איינסט אונטער דיא פלשתים
 נואגט האטן , ווא דיא זעלבע צום אַנ
 גריף פרוזאמעלט ווארן , אונד ישראל
 זיך שאן צוריק צאג ; (י) מאכטע זיך
 דיוז אויף אונד שלוג אונטר דיא פלשהים
 ביז זיינע האנד זא ענטקרעפטט וואורדע ,
 דאס זיא ערשטאררט אום דאן שווערד
 זיך שפאנטע . דער עוויגע פרליה דאָ
 מאלס איינען גראַסען זיג , אונד דאָ
 פאלק קאם איהם ווידר נאך , אבער
 נור אום צו פלינדערן . (יא) נאך דיוס
 וואר שמה זאָהן אגא אויז דעם גבירגע ,
 אלס איינסט דיא פלשתים זיך אין זיין
 לאגער פרוזאמעלט האטטען , עם וואר
 דאָ

באור

רשי והתי

שאמר הכה תחמוכי וכדה"ן בן תחמוכי, בן
 שכאמר שם כמו איש כמו בן חיל, ר"ל בן חכמ'
 ראש השלשי, כמו השלשים, וכן הוא בדברי
 הימים, כלומר שהיה גם כן ראש שרי החיל
 הנקראים שלישים (על שם שלישי במעלה .
 עדינו העצני, זה שמו הפרטי לפי הפס'ט,
 והדרשה תדרש . על שמנה גו', וכדה"ן
 ספר והוא עורר את חכיתו על שלש מאות חלל .
 בפעם אחד, במלחמה אחת . (ט) ואחריו,
 בגבורה . בשלשה הגבורים, לדעת רד"ק
 ומהר"א מקובר זה למטה, ושעורו : שהוא
 בשלשה הגבורי' שהיו עם דוד בחרפ' בפלשת'
 אמנם זה אינו מסכים עם דה"י, כי שם לא
 נאמר אלא ואחריו אלעזר בשלשה הגבורים,
 גם הלשון אינו מדוקדק היטב אם הוא המסך
 הקודם . ורש"י כתב בשלשה הגבורים,
 המעולים שנגבורים, ולפ"ו שעור הכתוב :
 ואחריו היה אלעזר אחד בשלשה הגבורים
 המעולים אשר לדוד, וכן תרגמתי . והטעם
 שאמר שם בשלשה הגבורי', אחשוב שהיו שלשה הללו שהם עדינו אלעזר ושמה טודעי' בשם שלש'
 הגבורים, אולי על שהיו משוכים יותר משאר הגבורים . בחרפם, מענין עם חרף נפשו למות
 (שופ"ה י"ט), עיין שם הנאור . נאםפו שם, במקו' אשר נאםפו שם . ויעלו, כל לאחור ה'
 כי ההולך מארץ פלשת' לארץ ישראל עולה הוא, כמאמר' ארץ ישראל גביה מכל הארצו', וזה טעם
 וישנו בפ' הכא, וכדה"ן מפי', והעם נסו וגו' . (יא) הררי, י"ת דמן הכר, טוראה

בחכמה ובגבורה בג' דברים הללו הוא
 ראש כמו שנאמר ובגון דבר ואיש תאר
 וגבו' חיל : עדינו הענני . כשעוסק
 בתורה כורך ומקשר ענינו כתולעת
 כמו מעדנו' כימה ובסיוולא לולחמה
 קשה כעין והורג שמונה מאות חלל
 במלחמה אחת : (ט) בשלש
 הגבורי' . המעולים שנגבורים : בן
 דודו . כך שמו : בתרפס בפלשתים .
 תקעו כף להלחם זהם ולנחם :
 (י) אך לפשט . לחלוא קטיליא לא
 הים איש לעזרו להרוג אלא כולם
 פושטים אחריו את החללים :
 (יא) הררי . מן הסר : לחיה
 לגדוד

ת'
 הכל
 חדיו
 כל' א'
 יושב
 עמי'
 וכן
 כמה

דאזעלכזט איין שטיק פֿעלד, דאן פֿאלל
 לינגען שטאנד, אונד דאן פֿאלק שאָן
 פֿאָר דען פֿלשחים צוריק וויך ;
 (יב) דא שטעלטע ויך דיזער מיטטען
 אויף דאן פֿעלד, בהויפטטעטע עם,
 שלונג דיא פֿלשחים אויף דאן הויפט,
 אונד דער עוויגע פֿרליה איינען גראסען
 זיג. דיזער דרייע, דיא פֿאָן דען דרייע
 סיג אכרהייפטערן וואָרען, רייזטען איינ-
 טאל הינאָב, אונד קאָמען צור ערנטע-
 צייט צו דוד אין דיא העהלע ערלם.
 דאן הויפטלאָנגער דער פֿלשחים וואָר
 אים טהאַלע רפּאָס, (יד) דוד וואָר
 דאָמאלס אין דער בורג, אונד דיא
 פֿאָרפֿאָסטען דער פֿלשחים שטאנדען
 צו בית לחם. (טו) דא וואָנדעלטע
 דוד איינע לוסט אן דאָס ער שפּראַך :
 מעכטע מיה דאָך יעמאנד וואָסער צו
 טרינקען ברוינגען, אויס דעם ברוינגען
 דער צובית לחם אים טהאַרע איוט.
 (טז) דא בראַכען דיזער דרייא רועלדען
 דורך דאָולאָנגער דער פֿלשחים, שעפֿ-
 טען וואָסער אויס דעם ברוינגען צו בית
 לחם אים טהאַרע, נאָמן אונד בראַכ-
 טען עם דעם דוד ; דיזער וואָלטע עם
 אכר נון ניכט טרינקען, וואָנדערן גאָס
 עם אויס, דעם עוויגען צועהרן.
 (יז) אונד שפּראַך : עם זייא פֿערן
 פֿאָן מיר, עוויגער ! דיזם צו טוהן ; וויא !
 זאלט

וְהַיְהִי־שֵׁם הַחֶלֶקֶת הַשְּׂדֵה כִּלְאֵה
 עַד־שֵׁים וְדָעַם נָכַם מִפְּנֵי פְּלִשְׁתִּים ;
 (יב) וַיִּתְצַב בְּתוֹךְ־רֵהֶלֶקָה
 וַיִּצְיִלָּהּ וַיַּךְ אֶת־פְּלִשְׁתִּים וַיַּעַשׂ
 יְהוָה הַתְּשׁוּעָה גְדוֹלָה ;
 (יג) וַיִּרְדּוּ־שְׁלֹשִׁים מֵהַשְּׁלֹשִׁים
 רֵאשֵׁי־בָאוּ אֶל־קָצִיר אֶל־דָּוִד
 אֶל־מַעְרַת עַדְלָם וְחַיִּת פְּלִשְׁתִּים
 חָנָה בְּעַמְקֵי רַפָּאִים : (יד) וְדָוִד
 אָז בְּמַצֹּדָה וּמִצַּב פְּלִשְׁתִּים אָז
 בֵּית לָחֶם : (טו) וַיִּתְּאוּהוּ דָוִד
 וַיֹּאמֶר מִי יִשְׁקֵנִי מִיָּם מִבְּאֵר
 בֵּית־לָחֶם אֲשֶׁר בַּשָּׂעַר :
 (טז) וַיִּבְקְעוּ שְׁלֹשֶׁת רֹגְגֵרִים
 בְּמַחְנֶה פְּלִשְׁתִּים וַיִּשְׁאֲבוּ־מִיָּם
 מִבְּאֵר בֵּית־לָחֶם אֲשֶׁר בַּשָּׂעַר
 וַיִּשְׁאוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־דָּוִד וְלֹא אָבְרָה
 לְשִׁתּוֹתָם וַיִּסַּךְ אֹתָם לַיהוָה : (יז) וַיֹּאמֶר חֲלִילָה לַיהוָה מַעֲשׂוֹתַי

באור

רשי

טוראה • לחיה, למחנה כמו וחית פלשתיים
 נכסוק י"ב, שנאמר במקומו בדה"י ומחנת
 פלשתיים • (יג) שלשה, לדעת רד"ק הם
 שלשה אחדים, אולם דעתי נוטה למה שכתב
 ר"י גאון, שהם שלשה הנזכרים. מהשלשים
 ראש, כלומר שהיו ראש מהשלשים הנזכרים
 שנזכר אשר זה (רלב"ג). אל קציר, כמו
 בקציר, וכן ואל הארון תתן את העדת כמו
 בארון. (יז) חלילה לי ה', שם ה' קריחה
 נגד ה', כמו שכתב רד"ק נסוף דנריו. הדם
 וגו', שעורו: הדם האנשי אשתה, וכן מסורס
 בדכ"י

לגדוד כחית השדה: (יג) מהשלשים
 ראש • תירגם יונתן מנזברי רישי
 משיריתא: (יד) ומנצב פלשתיים אז בית
 לחם • החיל היה חונה בעמק רפאים
 ושלחו מנצב שלהם לבית לחם: (טו)
 מי יסקני מים • אמרו רבותינו הולך
 לשאל שאלה מוסגהדרין היושבים בשער
 בית לחם: (יז) הדם האנשים • לשון
 תמויהא • ויסך אותם לה' • אמר כך
 מקובלני מצי' דינו של שמואל הרומתי כל

המוכר עצמו למיתה על דברי תורה אין אומרים שמוע' מפיו

ומאי

מַעֲשֵׂתִי זֹאת הִדַּם הַיְּהוֹנָשִׁים
הַהֹלְכִים בְּנַפְשׁוֹתָם וְלֹא אָבָה
לְשִׁחוֹתָם אֱלֹהֵ עֲשׂוֹ שְׁלֹשֶׁת
הַגְּבָרִים : (יח) וְאֲבִישִׁי אֹהֵי
וְאֹב בֶּן־צְרוּיָה הוּא רֹאשׁ
הַשְּׁלִישִׁי וְהוּא עוֹרֵר אֶת־חַנְיָה
עַל־שְׁלֹשׁ מְאוֹת הַלָּל וְלוֹשֵׁם
בְּשִׁלְשָׁה : (יט) מִן־הַשְּׁלֹשָׁה
הַכִּי נִכְבְּדוּיָהּ לָהֶם לְשָׁר וְעַד
הַשְּׁלֹשָׁה לֹא־בָא : (כ) וּבְנֵיהִי
בֶּן־יְהוֹיָדָע בֶּן־אִישָׁה רַב־
פְּעָלִים מִקְבָּצָאֵל הוּא הִפְרָה
אֶת־שְׁנֵי אֲרָאֵל מֹאבִי וְהוּא יָרַד
וְהִפְרָה אֶת־הָאֲרִיָּה בְּחוּף הַבְּאֵר
בְּיוֹם הַשְּׁלֹג : (כא) וְהוּא הִפְרָה
אֶת־אִישׁ מְצָרִי אֲשֶׁר מְרָאָה
וּבִיד הַמְצָרִי חָנִּיָּה וַיֵּרַד אֵלָיו בְּשֵׁבֶט וַיְגַזֵּל אֶת־הַחֲנִיָּה מִיַּד הַמְצָרִי
וַיַּהַרְגֵהוּ בְּחַנְיָהוּ :

זאלט' איך בלוט דער מעננר טרונקען
דיא מיט גפאהר איהרעם לעבענס דא
הין גנאנגען זינד ? ער וואלטע עם אל
זא דורכאויס ניכט טרונקען .
(יח) אבישי זאהן צרויה וואר היין
אבערהויפט איבך דיוע דרייע . דיועד
הוועקטע זיינע לאנצע ווידר דרייא הונט
ערט , דיא ער דאמיט נידערשטיס
אונד האטע גלייכען רוהם מיט דען דריי
ען . (יט) צוואו איבערטראף ער דיא
דרייע אן ווירדע , אינדעם ער זייד
פארגועצטר וואר ; קאם איהנן אבער
דעננאך ניכט גלייך אן טאפפראקייט .
(כ) בניהו זאן יהוידע , איין בידרמאן
פאן גראסען פֿרדינסטן אויס קבצאל .
דיור ער שלוג דיא דרייא לעווענמעסיגען
העלדן מואב'ס , אויך שטיג ער איינע
מאל אן איינס ווינטער טאגע אין איינע
רוכע הינאב , אונד ער שלוג איינען
לעווען . (כא) ער ער שלוג פֿערנער
איינען מצרי , איינען פאן שטאטור
גראסען מאן , דער מצרי האטטע איינען
שפיס אין דער האנד , ער הינגעגן גינג
אויף איהן לאס מיט איינעם שטאקע ,
דיס דען שפיס מיט גוואלט אויס דער
האנד דעם מצרי , אונד ער שלוג איהן
מיט זיינעם איינגען שפיסע .
(כב) דיום

אלה

איש קרי רש"י

באור

בדברי הימים . (יח) ראש השלשה
כלומר הוא היה שר חיל גדול משלש' המזכרי'
היה ראש עליהם . עורר , אמר זה על דרך
משל כאלו רוח קיים ורכון במקומו , והוא עורר
אותה להרג שלש מאות איש , או טעם עורר
היפך השטותה , כשהתנית מעובד בארץ .
חלל , על שם סופס , וכן ונגדי ערומים
תפשיט (איוב כ"ו) והדומים . ולו שם
בשלשה , בשלשה המזכרים , כלומר שהיה
שמו גדול משם שאר הגבורים המזכרים למטה ,
והי' שזה לשם השלשה . (יט) השלשה , פירושו , אע"פ שהיה נכבד מן השלש' במעלה , כי
היה להם לשר , לא בא איהם בגבורה . (כ) רב פעלים , שהיה גדול במעשי' עובדים (רד"ק) ,
זרנותי' אמרו שהרבה פעלים וקבץ למורה . ארץ , מלה מורכבת מן ארץ , והוראתו איש גבור
חיל , וכן בלשון ערכי נקרא גבור חיל ארץ . (כא) איש מראה , ובדברי

וואו ויסך אותה לה' דאמרינהו משמי'
דגמורא : (יט) ועד הג' לא בא .
ולתלת גבדן לא מטא : (כ) את שני
אריאל וואחז . ית תרין רבדבי מואב
ורבותימו אמרו שלא הניח כמותו לא
במוקדש ראשון ולא במוקדש שני : אריאל
וואחז . על שם שבחאו שלמה שבח
מרות

והי' שזה לשם השלשה . (יט) השלשה , פירושו , אע"פ שהיה נכבד מן השלש' במעלה , כי
היה להם לשר , לא בא איהם בגבורה . (כ) רב פעלים , שהיה גדול במעשי' עובדים (רד"ק) ,
זרנותי' אמרו שהרבה פעלים וקבץ למורה . ארץ , מלה מורכבת מן ארץ , והוראתו איש גבור
חיל , וכן בלשון ערכי נקרא גבור חיל ארץ . (כא) איש מראה , ובדברי

(כב) דיום טאט בניהו זאהן יהוידע ,
 אונד האטטע גלייכען רוהם מיט דען
 דרייא העלדן . (כג) דיא דרייסיג
 איבערטראף ער אויך אן ווידע , דאך
 צודען דרייען קאם ער ניכט , אונד
 דוד זעצטע איהן איבער זיינע לויבנאר-
 דע . (כד) עשרהאל דער ברודער
 יואב'ס וואר אונטער דען דרייסיגען .
 פערנר אלחנן זאהן דודו אויס בית
 לחם . (כה) שמה דער חרדי , אליקא
 דער חרדי , (כו) חלקדער פלטי ,
 עירא זאהן עיקש דער תקועי ,
 (כז) אביעזר דער ענתתי , מכנידער
 חשתי , (כח) צלמן דער אחתי ,
 מהרי דער נטפתי , (כט) חלב ,
 זאהן בענה דער נטפתי , אחי זאהן
 ריכי אויס גבעה דער קינדער בנימין ,
 (ל) בניהו פרעתי , הדי אויס נחלי
 געש . (לא) אבי עלכונ דער ערבתי ,
 עזמות דער ברחמי , (לב) אליחבא
 דער שעלכוני , בני ישן , יהונתן ,
 (לג) שמה אויס דעם גפירגע , אחיאם
 זאהן שרר דער ארדי , (לד) אליפלט
 זאהן אחסבי זאהן מעכתי , אליעם זאהן
 אחיהפל דעם גלוניר , (לה) חצרי אויס
 ברמל , פערי דער ארבי , (לו) יגאל זאהן
 נתן אויס צכה , בני דער גדי , (לז) צלק
 דער עמוני

(כב) אלה עשה בניהו בן-
 יהוידע ולרשם בשלשה
 הגברים : (כג) מן השלשים
 נכבד ואלה שלשה לאבא
 וישמהו דוד אל משמעתו :
 (כד) עשרהאל אחי יואב
 בשלשים אלחנן בן דודו בית
 לחם : (כה) שמה החרדי
 אליקא החרדי : (כו) חלק
 הפלטי עירא בן עקש התקועי :
 (כז) אביעזר הענתתי מבני
 החשתי : (כח) צלמן האחתי
 מהרי הנטפתי : (כט) חלב בן
 בענה הנטפתי אחי בן ריבי
 מגבעת בני בנימן : (ל) בניהו
 פרעתי הדי מנחלי געש :
 (לא) אבי עלבון הערבתי עזמות הברחמי : (לב) אליחבא השעלכוני
 בני ישן יהונתן : (לג) שמה ההרדי אחיאם בן שרר הארדי : (לד)
 אליפלט בן אחסבי בן המעכתי אליעם בן אחיהפל הגלני : (לה)
 חצרו הפרמלי פערי הארבי : (לו) יגאל בן נתן מצכה בני הגדי :
 (לז) צלק העמוני גהרי

חצרי ק' באור רש"י הבארת

וכדברי הימים איש מדה וענינס אחד
 בשבט , כת"י כחוטרא . (כג) השלשים ,
 המזכרים עוד למטה בשמותם . השלשה לא
 בא , לא בא בגבורה אל השלשה , שהם עדינו
 ואלעזר ושמה * אל משמעתו , אל ענתו ,
 והפלטי כמו שאמר למעלה , וכניהו ועל הכרתי ועל הפלטי (רד"ק) , עיין לעיל ח' י"ח בבאור .
 (לב) בני ישן , כך היה שמו , ויונתן היה אחר , וכן משמע מדה"י שאמר במקומו , וכני
 השם הגזוני , יונתן בן שאל

מדות המואציה : (כג) מן השלשים .
 כל שלשים שנפרסה זו תירגם יונתן
 גיבריא
 והם הכרתי
 ההרדי

שמואל ב כג כד

הרגום אשכנזי עח

הַבְּאֲרֹתַי נִשְׁאִי כְּלֵי יוֹאֵב בְּכַף-צִרְיָה : (לח) עִירָא הַיְתָרִי גָרַב הַיְתָרִי : (לט) אִוְרִיָה חֲתָנִי כָּל שְׁלֹשִׁים וְשִׁבְעָה :

עמוני , נחרי דער בארתי דער וואפענ טרעגער יואב'ס זאָהן צרויה . (לח) עירא דער יתרי , (לט) אוריה דער חתי , צוזאמען זיבען אונד דרוי סיג .

כד (א) וַיִּסַּף אֶף-יְהוָה לְחַרּוֹת בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּסַּת אֶת-דָּוִד בָּהֶם לֵאמֹר לֵךְ מִנֶּחֶר אֶת-יִשְׂרָאֵל וְאֶת-יְהוָה : (ב) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל-יוֹאֵב , שֶׁר־הַחֵיל אֲשֶׁר-אִתּוֹ שׁוֹטְנָה בְּכָל-שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל מִדָּן וְעַד-בְּאֵר שֶׁבַע וּפְקְדוּ אֶת הָעָם

כד (א) דער צארן דעם עוינו וואר אברמאלס אונטער ישראל ; דא רייצטע מאן דוד ווידר זיא אונד שפראך : געה , צעהלע ישראל אונד יהודה . (ב) דער קעניג שפראך הירוף צו יואב דעם אנפיהרר דעם העערס , דער בייא איהם וואר : ציה אין אללע שטעמע ישראל'ס אומהער פארן ביו בארשבע , אונד צעהלע דאז פאלק דאס איך דעסן אנצאהל וויסע . (ג) יואב ערווידרטע צוואר דעם קעניג : מעכטע דאך דער עויגע דין גאטט דאז פאלק , וויאעס איצט איזט , נאך הונדערט מאל זאפיל ווערן דאסן , אונד מין קעניגליכר גביהטר

וַיִּדְעָתִי אֶת מִסְפַּר הָעָם : (ג) וַיֹּאמֶר יוֹאֵב אֶל-הַמֶּלֶךְ וַיִּוֹסֵף יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל-הָעָם בָּהֶם וּכְהֵם מֵאָה פְּעָמִים וְעֵינִי יתירי רשי

אדני באור

גיבויא : (לט) שלשים ושבעה . ואיך מנוין כאן ואני חומר יואב לא הוצרך להזכיר שהוא שר הצבא ושאר שחסרו שמה בני ישי ג' חוד' היו :

ההררי * (לט) שלשים ושבעה , שלשה הראשונים , שהם עדינו ואלעזר ושעה אשר נקעו במחנה פלשתים ושאר בני מים , ואנישי אשר היה להם לשר , ובניהו אשר היה על משמעת דוד הרי חמשה , ומן עשהא עד אוריה שלשים ושנים , הרי שלשים ושבע .

כד (א) ויוסף אף ה' לחרות . לא ידעתי על מה צישראל : ויסת . גירס : (ג) כהם וכהם . כהם כפלי וכהם שני כפלים הרי ארבעה כפלים וכן

כד (א) ויוסף וגו' , אין סרוך אף ה' ורובו כיכר אלא מתוך מצויו , אם דרך איש צלחה , ה' ירצהו , ואם מצאתו רעה , אף ה' יחרה בו . וכן הדבר באומה שלימה , למעלה ראינו שהיה רעב בארץ ג' שנים , וכאשר נעשה מה שנעשה על זה , נאמר ויעתר אלהים לארץ . כי משלחת הרעב היה עור , כי חרה אף ה' בארצו , ונעתר לה אחרי שנתנו בקמה לגבועונים . גם כאן ראינו כי היתה מגפה בעם אחרי שמנה אותם דוד , אמר ויוסף אף ה' לחרות בעמו . ועל סיבת החרי אף הוה נחלקו המפרשים , אבל מדוע נתנשא נחנו עכר ואפר לחקור אחרי מעשה ה' הנפלאים , ומחשנותיו הנשגבות ? די לנו בידיעתנו כי כל דרכיו משפט חל אמונה ואין עול . ויסת , חסר הפועל ושעורו , ויסת המסית . והמסית היה שטן אחד שעמד על ישראל כמפורש בדברי הימים (א' כ' א') . ולדעת רד"ק אמר ויסת על היצר שהיה בלב דוד למנות את ישראל , והוא השטן הנאמר בדברי הימים , וראוי לתרגם : (עם רייצטע דוד) . ראות , כלומר צייך , יוסף ה' את העם ועיניך תראנה ברבויים ועבומם יוס יוס . (ה) ויחגו

גביהטר זעלכות עם צו זעהן ! ווארום
 אבר זאלטע מיין הערר אונד קעניג דיזס
 פֿרלֿאנגן ? (ד) דאָך אלס דער כפֿעהל
 דעם קעניגס דרינגענד וואָרד אָן יואב
 אונד אָן דיא אָבערר דעם דזעערס ,
 כראָך ער מיט דען אָבערן פֿאַר דעם
 קעניג אויף , אום דאָז פֿאַלקֿישראל צו
 צעהלן . (ה) זיא רייזטן איכר דען
 ירדן , אונד לאַגערטן זיך בייא ערוער ,
 צור רעכטן (וידליכען) זייטע דער
 שטאָרט , דיא אים פֿלוסע צום גביהטע
 גר'ס ליגט , נאך יעזר צו . (ו) זיא
 קאמן היראוויף נאך גלעד אונד אין דאָז
 לאַנד תחתים חדשי , זאָראָן נאך דן
 יען אונד אין דיא געגענד פֿאַן צידון .
 (ז) פֿאַן דא בעגאָבן זיא זיך נאך מכצר
 צור , אונד אללן שטעטן דעם חוי אונד
 כנעני , פֿאַן דאָרט אין דאָז וידליכע
 יהודה , נאך באר שבע . (ח) זיא
 דורכרייזטן אַלואַ דאָז גאנצע לאַנד ,
 אונד קאמן נאך פֿרלֿאויף ניין מאַנאָטע
 אונד צוואַנציג טאנע ווידר נאך ירושלים .
 (ט) יואב איכרגאָב היראוויף דיא אָנֿג
 צאהל

אֲדֹנָי־הַמֶּלֶךְ רֵאוּת וְאֲדֹנָי־הַמֶּלֶךְ
 לָמָּה חָפִיז בְּדַבַּר הַזֶּה :
 (ד) וַיִּחְזַק דְּבַר־הַמֶּלֶךְ אֶל־יֹאב
 וְעַל שְׂרֵי־הַחֵיל וַיֵּצֵא יֹאב וְשְׂרֵי
 הַחֵיל לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ לִפְקֹד אֶת־
 הָעָם אֶת־יִשְׂרָאֵל : (ה) וַיַּעֲבְרוּ
 אֶת־הַיַּרְדֵּן וַיַּחֲנוּ בְּעָרוֹעֵר יַמִּין
 הָעֵיר אֲשֶׁר בְּתוֹךְ־הַנַּחַל הַגָּד
 וְאֶל־יַעֲזֵר : (ו) וַיָּבֹאוּ הַגִּלְעָדִים
 וְאֶל־אֶרֶץ תַּחְתִּים חֲדָשִׁים וַיָּבֹאוּ
 דָּגָה יַעֲזֵר וְסָבִיב אֶל־צִידוֹן :
 (ז) וַיָּבֹאוּ מִכְּבַר־צֹר וְכָל־עָרֵי
 הַחֵי וַהֲכַנְעֵנִי וַיֵּצְאוּ אֶל־גִּבְז
 יְהוּדָה בָּאֵר שֶׁבַע : (ח) וַיֵּשְׁטוּ
 בְּכָל־הָאָרֶץ וַיָּבֹאוּ מִקְצֵה הַשָּׂעָה חֲדָשִׁים וַעֲשָׂרִים יוֹם יְרוּשָׁלַם :
 (ט) וַיִּהְיוּ יֹאב אֶת־מִסְפָּר

מפקד

רשי

באור

וכן חוזר וכופל את הכפילה עד מואס
 פעמים גמולת ברכתו של יואב יתיר'
 על של משה שאמר ככס חלף פעמים
 ועוד שברכתו של משה לזמן מרוב' ושל
 יואב מיד שנאמר זה ועיני אדני המלך
 רואות : (ה) הגד ואל יעזר .
 התחיל צבני גד לפי שהם גבורים וקשי'
 אמר הלוחי וילחמו בי ויעכבו על ידי :
 (ו) ואל חרץ תחתים חדשי . מקו' ישוב
 חדש שאובלוסיקן מועטין חולי בתוך כך
 יתחרט דוד וישלח חליו שליח שיחזור צו:
 דגה . צבני דן . יען . שם המקום :
 (ט) מספר

(ה) ויחנו בערוער , מלת חנה תורה על
 הכניה תחת אובלים , וזה עפ"י הרוב מחוץ
 לעיר , וז"ל כפי' בערוער אכל ערוער . ואפשר
 שלא הלכו מעי' לעי' , אכל כחרוב צ'א'מן המקומו'
 וחננו ומשם פקדו את העם סביב . ימין
 העיר , משפטו לימין , והוא לגד דרומי כת"י .
 הנחל הגד , י"א שהנחל נקרא כן , וטעות
 הוא , כי ידענו שזה נחל ארנון , כמספר
 בספר דברים (ב' ל"ו) . והנכון כמו שתרגם
 הארמי , דבנו נחל דשבתא גד . ולפי שנחל
 ארנון בגבול ראובן , אפשר קנהו לגד אשר
 בתוכו העיר , אמר לפוספת באור בתוך הנחל
 שנחלק גד . (ו) תחתים חדשי , שם מחו .
 דגה יען , כמו לזן יען . (ז) מכצר צר ,
 עיין בכחור יהושע (י"ט , כ"ט) . ערי החוי
 והכנעני , שהיו יושבים בהם חוי וכנעני עם
 ישראל שלא הורישום והיו למם

(ד"ק)

(ט) מספר

מִפְקֹד־הָעַם אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיְהִי
 יִשְׂרָאֵל שְׂמֵנָה מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ־
 חֵיל שֶׁלֶף חָרֵב וְאִישׁ יְהוּדָה
 חֲמִש־מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ :
 (י) וַיָּדֹבֵר לִב־דָּוִד אֹתוֹ אַחֲרֵי־כֵן
 סָפַר אֶת־הָעַם * וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־
 יְהוָה חֲטָאתִי מְאֹד אֲשֶׁר עָשִׂיתִי
 וְעַתָּה יְהוָה הֶעֱבַר־נָא אֶת־
 עֵינַי עַבְדְּךָ כִּי נִסְפַלְתִּי מְאֹד :
 (יא) וַיִּקַּם דָּוִד בַּבֶּקֶר * וַדְּבַר־
 יְהוָה הָיָה אֶל־גֹּד הַנְּבִיא חוֹזֵה
 אֶל־דָּוִד כֹּה אָמַר יְהוָה שְׁלֹשׁ

צאהל דעם גצעהל טן פֿאלקס דעם
 קעניג , אונד דא וואר ישראל אכט
 הונדערט טויזענד שטרייטבארע מעננר ,
 דיא דאן שווערד צו ציהן וואוסטן , אונד
 יהודה פֿינף הונדערט טויזענד מאן
 שטארק . (י) דוד שלוגדאן הערץ ,
 גאכדעם ער נון דאן פֿאלק גצעהלט
 האטטע , אונד ער שפראך צום עוויגן :
 איך האבע זעהר גוינדריגט מיט דעם וואס
 איך געטאהן . אך עוויגר ! פֿרצויה
 דאך דיא זינדע דינגעס קנעכטס , דען
 איך האבע זעהר טעריכט געהאנדעלט .
 (יא) אלס דוד דעם מארגענס אויפֿ־
 געשטאנדן וואר ; ווארד דעם עוויגן
 ווארט דעם פֿראפעטןגד דעם זעהער
 דוד'ס וויא פֿאלגט : (יב) געה דין
 אונד זאגע דוד : זא שפראך דער עוויגע :
 אונטר

הָלוֹךְ וַדְּבַרְתָּ

אנכי

ר ש י

מדות דרבי אליעזר בנו של רבי יוסי
 בגלילי שנינו כתוב אחד אומר ויהי כל
 ישראל חלף חלפים ומאה חלף ויהודה
 חרבע מאות ושבעי חלף וכתו' אחד
 אומר ותהי ישראל שמנה מאות חלף
 איש ואיש יהוד' חמש מאות חלף נמוצה
 בנייה' שלש מאות חלף חלו ג' מאות שא
 מהטיבן בא הכתוב השלישי והכריע
 ובני ישראל למוספרם ראשי האבות
 ושרי החלפים והמאות ושותריהם
 המשרתים את המלך לכל דבר המחלוק'
 הצאה והיוצאת חדש בחדשו לכל חדשי
 השנ' המחלוקה האחת כ"ד חלף מלמד
 שאלו ג' מאות חלף היו הכתובי'
 בנימוסו של מלך ולא היו צריכין לימנות
 כינד עשרים וארבעה חלף לשנים עשר
 הרי כאן מאתים ושמונים חלף ושמונת
 אלפים גשתיירו שנים עשר חלף הן הן
 נשיאי

(ט) מספר מפקד . חס מספר למה
 מפקד שני חנפריאות עשה גדולה
 וקטנה אמר אררטו את הקטנה ואם
 יקטוף אררטו את הגדולה לכך נאמר
 מפקד לשון חסרון כך נדרש בפסיקתא :
 ותהי ישראל * תשש כחן כנקבה :
 שמנה מאות חלף * (ובדברי הימים
 ח' כ"ח ה') הוא אומר חלף חלפים
 ומאה חלף * בהגדת אמוראים מנינו
 אמר ר' יושע בן לוי הכתובים מוסיפין
 כאן מה שחסרו כאן אלו שני שבטים
 שלא נמנו שכך כתוב (בדברי הימים
 ח' כ"ח ו') ולוי ובנימין לא פקד בתוכם
 כי נתעבד דבר המלך אל יואב * אמר
 יואב באלו חני יכול להשמש ולומר שבת
 לוי אינו נמנה במנין שאר שבטים כי אם
 מנין חודש ומועלה ובנימין דיו שנחסר
 וכלה בפלגש בגבעה * ובשליש ושתיים

אונטר דרייען פֿעללע איך איין אורטהייל
 איכר דיק , וועהלע דיר אלוז איינס דא-
 פֿאן , זא ווערדע איך זאלכס דיר גשעהן
 לאסן . (יג) גר בעגאב זיך דארויף צו
 דוד , אונר פֿרקנידעטע איהם דיועם ;
 ער שפראך נעמליך : ווילסט דוא , דאס
 זיכען יאהרע רזונגרסנאהט אין דיינעם
 לאנדע זיין זאלל , אדר דרייא מאנאטע
 פֿאר איינס פֿיינדע פֿליהן , אונד ער דיק
 פֿרפֿאלגן , אדר זאלל דרייא טאגע לאנג
 דיא פעסט אין דיינעם לאנדע וויהטן ?
 איצט בעטראכטע אונד איכר לעגע וואס
 איך מיינס זענר פֿיר איינע אנטווארט
 ברינגען זאלל . (יד) דוד שפראך צו
 גר : מיר איזט זעהר אנגסט ; דאך
 לאס אונס אין דיא דזאנד דעם עוויגן
 פֿאללן , דען זיין ערבארטן איזט זעהר
 גראס ; נור אין מענשן רזאנד מעכטע
 איך ניכט פֿאללען . (טו) דער עוויגע
 לויס אלוז איינע פעסט זיין אין ישראל פֿאן
 דעם

אלכי נוטל עליך בחר לך אחת-
 מהם ואעשה לך : (יג) ויבא-
 גד אל דוד ויגד לו ויאמר לו
 התבוא לך שבע שנים ו
 רעב בארצה ואם שרשה
 חדשים נסה לפני צריך והוא
 רדפה ואם היות שלשת ימים
 דבר בארצה עתה דע וראה
 מה אשוב שליך דבר :
 (יד) ויאמר דוד אל גד צר לי
 מאד נפלה נא ביד יהוה פי-
 רבים רחמו וכיד אדם אל-

אפלה : (טו) ויהן יהוה דבר
 בישראל
 בחור

רמיו ק' רשי

(ט) מספר מפקד העם , כמו מספר העם
 הפקודים . (יב) שלש , כמו שלש , כלומר
 בין שלש גזירות חכמי נוטל עליך אחת נוטל ,
 מלאשן בחיק נוטל את הנורל (משלי ע"ו) .
 (יג) שבע שנים , וכדברי הימים שלש שני'
 ורד"ק רובה לייסב חלוק זה , וכתב שלא רבה
 לנזור אלא על שלש שנים , אלא לפי שענין זה
 היה אחר הרעב על דבר הנבעוכים , אמר
 שבע בניחוק השלשה שכבר עברו , ועוד שנה
 אחר כלות השש שנים , אלא תמלט בלא רעב
 לפקות עד עת הקביר . (טו) עת מועד ,
 כלומר שלשה ימים רביפים , כי זה עת שיער
 הנביא , זה פשוטו , וכן כתב מהר"א באחד
 מן פירושו . ואין סתירה לזה מן וינחם ה'
 בפסוק הנא , כי אין פירושו שנחם תוך שלשת
 ימים אלא בסופם , ומע"פ שמתחילה לא היתה
 הגזירה אלא על שלשת ימים , נופל בו לשון
 לחמה על העתקת המחשבה והרצון , (עיין
 בבאור דברי"ג י"ט , ובמאסף לשכתקמ"ח) ,
 לפי שקודם זה מרה אפו , והיה רצת דבר
 ועתה

נשיאי ישראל : (יב) שלש חכמי נוטל
 עליך . אחת משלש וכן בשתיים תתחתן
 כי היום (שמואל א' י"ח כ"א) באחת
 משתי' : שלש חכי נוטל עליך . כנגד שלש
 שהטלת על שאול כי אם ה' יגפנו או
 יומו יבא ומת או במלחמה ירד וגספה
 (שמואל א' כ"ו י') : (יד) צר לי
 מאד . הקטנה שנה' קשה מאד : נפלה
 נא ביד ה' . הדבר ולא החרב והרעב .
 שגם הוא מסור לעשירים אונרי פירות
 אמר ר' אלכסנדר אמר דוד אם חני
 צורר לי החרב עכשיו ישראל אומרים
 הוא צוטח בגבוריו שהוא לא ימות
 והאחרים ימותו . ואם חני צורר הרעב
 יאמרו צוטח הוא בעושרו אברר לי דבר
 שהכל שוין בו : (טו) מהבקר ועד
 עת מועד . מעידן דמתנכים תמודא
 ועד

בַּיִשָּׁר אֶל מֶלֶךְ בְּקָרוֹעַ עַתְמוֹעַד
וַיָּמַח מִן הָעַם מִדָּן וְעַד בְּיָר
שִׁבְעַ שְׁבָעִים אָרְף אִישׁ :
(טו) וַיִּשְׁלַח יְדוֹ הַמֶּלֶךְ אֶל
יְרוּשָׁלַם לִשְׁחַתֵּהּ וַיִּנְחָם יְהוָה
אֶל־הַרְעָה וַיֹּאמֶר לַמֶּלֶךְ
הַמִּשְׁחִית בָּעַם רַב עָתָה הֲרַף
יָדְךָ וּמֶלֶךְ יְהוָה הִיָּה עִסְגָּרָן
הָאֹרֶנָה הַיְבֹסִי : (יז) וַיֹּאמֶר
דָּוִד אֶל־יְהוָה בְּרֹאחוֹ אֶרֶץ
הַמֶּלֶךְ הַמִּסְכָּה בָּעַם וַיֹּאמֶר
הִנֵּה אֲנִי חֹטֵאתִי וְאֲנִי הַעֲוִיתִי
וְאֱלֹהֵי הַצִּיּוֹן מָה עָשׂוּ הָהֵן נָא
יְדָךְ בִּי וּבְכִבִּית אָבִי : (יח) וַיִּבְאֵר
גַּד אֶל־דָּוִד בַּיּוֹם הַהוּא וַיֹּאמֶר
לוֹ עֲלֵה הָקֵם לַיהוָה מִזְבֵּחַ בְּגֵרָן
אֶרְנִיָה הַיְבֹסִי : (יט) וַיַּעַר דָּוִד
בְּדַבְרֵי־גַד כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה :
(כ) וַיִּשְׁקֶף אֶרְנָה וַיֵּרָא אֶרֶץ
הַמֶּלֶךְ וְאֶת־עַבְדָּיו עֹבְרִים עָלָיו
וַיֵּצֵא אֶרְנָה וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לַמֶּלֶךְ אִפְּיוֹ

דעם מארגן אן כיו צור בשטימטן צייט ,
ווארין פאן דן כיו בארשבע זיבנציג
טויזענד פאם פאלקע שטארבן .
(טו) דער ענגל שטרעקטע אויך זיינע
האנד גען ירושלים אויס , אום עס צו
פרוועערן ; אלליין נון ענדערטע דער
עוויגע זיינען ראדטשלוס וועגן דעם
איבעלס , אונד שפראך צו דעם ענגעל ,
דער אונטר דעם פאלקע וויהמעטע : נון
איזט'ס גענוג , האלט איזט איין ! דער
ענגעל דעם עוויגן כעפאנד זיך עכן נעבן
דער טענע ארונה'ס דעם יבוסים .
(יז) דוד שפראך צום עוויגן , אלס ער
דען ענגל זאה , דער אונטר דאז פאלק
שלוג : זיה ; איך האבע גוינדיגט , איך
מיד פרגאנגן , וואס האבן אבער דויע
שאפע געטאהן ? לאס דאך דיינע האנד
ווידר מיד אונד ווידר דאז דויון מיינעם
פאטערס זיין . (יח) אבער גר קאם
אן עכן דיום טאגע ווידרום צודוד , אונד
זאגטע איהם : געהינויף , אונד ער
ריכטע , דעם עוויגן צו עהרן , איינען
אלטאר אין דער טענע ארונה'ס דעם
יבוסים . (יט) דא גינג דוד הינויף וויא
איהם גר גהייסן אויף כפעהל דעם עוויגן .
(כ) ארונה שויעטע דינאוויס , אלס
ער נון דען קעניג מיט זיינר דיהנרשאפט
צו זיך קאממן זאה , גונג ער דינויס ,
ווארף זיך פאר דעם קעניגע הין מיט דעם
אנגעוויכטע צור ערדע . (כא) אונד
שפראך : אין וועלכר אבזיכט קעמט מיין
הערר דער קעניג צו זיינעם קנעכטע ?
דוד ערווידרטע : פאן דיר דויע טענע
צו קויפן אום איינען אלטאר צו בויען דעם
עוויגן צו עהרן , דאס דאז שטערבן נאכ
לאסע

אֶרְצָה : (כא) וַיֹּאמֶר אֶרְנָה מְדוּעַ כִּי אֶהְיֶה הַמֶּלֶךְ אֶל־עַבְדָּיו וַיֹּאמֶר
דָּוִד לְקִנּוֹת מַעֲמֶךָ אֶת־הַגֵּרָן לְבִנּוֹת מִזְבֵּחַ לַיהוָה

ותעצר

באור

רשיי ארונה ק'

ועתה נהפכה מחשבתו לרכון טוב . ואולם
לדעת חז"ל (ברכות ס"ג) לא היתה המנפה
ג' ימים , אלא ר"ס אומר משעת שחיטת תמיד

עד דחתסק : (טז) היבוסים . שר
ולדות ליון היה שמה יבוס : (כ) וישק'
מפני מתחבא היה

וַתַּעֲצֵר הַמִּגְפָּה מֵעַל הָעַם :
(כב) וַיֹּאמֶר אַרְוֹנָה אֶל־דָּוִד
יָקַח וַיַּעַל אֶדְנִי הַמֶּלֶךְ הַטּוֹב
בְּעֵינָיו רְאֵה הַבֶּקֶר לְעֹרֶה
וְהַמִּרְגָּים וְכָלֵי הַבֶּקֶר לְעֵצִים :

לאסע פֿאַם פֿאַלקע . (כב) אַרְוֹנָה
ערווירטע דעם דוד : מיין הערר אונד
קעניג נעהמע נור דייך , אונד אפֿפֿרע
וואָס איהם בעליבט . זיך ! היד זינד
דינדער צו גאַנץ אפֿפֿערן , הירדרעש
וועלצן אונד נשירדע דער דינדער צום
דאַלצע . (כג) אַללעם איכרנאַכ דער
פֿירשט אַרְוֹנָה דעם קעניג , אונד זאַנטע
צו איהם : דער עוויגע דיין גאַטט ער
צייגע דיר וואָהלגפֿאַללין . (כד) אַכר
דער קעניג ערווירטע : נובט זא ,
זאַנדערן אַכקויפֿן ווילל איך דיר'ס פֿיר
דען וועהרט , אונד ניכט דעם עוויגע
מיינס גאַטטע גאַנצאַפֿפֿר אונגעזאַהלט
דאַרבריינגן . דוד ויפֿטע אַלואַ דיז
טעגע אונד רינדד אום פֿונפֿציג שקלים
ווילכר . (כה) כזיעטע דאַרין אַייגען
אַלטאַר דעם עוויגע צו עהרן , אונד
כראַכטע גאַנץ אונד פֿרידענאַפֿפֿר
דאַר . דער עוויגע לויט זיך הירוויף פֿאַן
דעם לאַנדע ווירר ערבֿעטן , אונד דאַן
שטערבן לויט גאַר פֿאַן ישׂראַל .

(כג) הַכֹּל נָתַן אַרְוֹנָה הַמֶּלֶךְ
לְמֶלֶךְ * וַיֹּאמֶר אַרְוֹנָה אֶל־
הַמֶּלֶךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ יִרְצֶךָ :
(כד) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־אַרְוֹנָה
לֹא פִירְקֵנוּ אֶקְנָה מֵאוֹרֶיךָ
בְּמַהִיר וְלֹא אֶעֱלֶה לְיְהוָה אֱלֹהֵי
עֲלוֹת חֲנָם וַיִּקֶן דָּוִד אֶת־הַיִּגְדָּן
וְאֶת־הַבֶּקֶר בְּכֶסֶף שְׁקָלִים
חֲמִשִּׁים : (כה) וַיִּבֶן שָׁם דָּוִד
מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיַּעַל עֲלוֹת
וַיִּשְׁלַמִּים וַיַּעֲתֵר יְהוָה לְאַרְיֵן
וַתַּעֲצֵר הַמִּגְפָּה מֵעַל יִשְׂרָאֵל :

(כה) וַיִּבֶן שָׁם דָּוִד מִזְבֵּחַ לַיהוָה
וַיַּעֲתֵר יְהוָה לְאַרְיֵן וַתַּעֲצֵר הַמִּגְפָּה
מֵעַל יִשְׂרָאֵל .

רשי

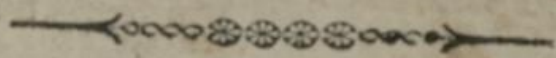
באור

מפני המלך כך כתוב (בדברי הימים
א' כ"א כ') : (כב) הנוראים
כלי עץ מלא חריצין וכדו הוא ומעבירין
אותו על הקס תמיד ומחתכו להיות תנן
למאכל בהמות : (כג) ארונה המלך
שר היבוסים היה : (כד) שקלים
חמישים . ובדברי הימים (א' כ"א
כ"ה) הוא אומר שקלי זהב משקל שש
מאות הא כינד גבה חמישים שקלים
כסף מכל שצט ושצט הרי שש מאות
ונתן לו כסף בדמי הזהב וכן שנינו בסוף
שחיטה קדשים גבה כסף שש מאות

עד שעת זריקתו ור"י אמר עד חטת ממש .
(כג) אַרְוֹנָה הַמֶּלֶךְ , מֶלֶךְ הַיְבוּסִים הַיּוֹשֵׁב
בִּירוּשָׁלַיִם הָיָה כִּי אֶף בָּיְמֵי דָוִד הָיָה הַיְבוּסִי
בִּירוּשָׁלַיִם כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמָרוּ שֶׁם מִשְׁכַּנְסִיָּה בְּנֵי
יְהוּדָה כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב וַיֵּשֶׁב הַיְבוּסִי עִם בְּנֵי יְהוּדָה
בִּירוּשָׁלַיִם עַד הַיּוֹם הַזֶּה , וְהָיָה לְהַם בָּתָּיִם
שְׂדוֹת וּכְרָמִים ע"י הַיָּם שֶׁהָיוּ עוֹבְדִים לְבְנֵי
יְהוּדָה וּבְנֵי בְנֵימִין , וְאֶף אַחַר שֶׁכָּנַשׁ דָּוִד
הַמִּטְרָה רָחֵק לְשַׁבֵּת בִּירוּשָׁלַיִם אֹתָם שָׁהוּ
יּוֹשְׁבֵי הַיָּם מִתְחִילָה לְחַם עוֹבְדֵי (רד"ק) .
(כה) וַיַּעֲתֵר , תַּרְגָּם יוֹנְתָן וְקָבִיל ה' .
כָּלֹת דִּיירֵי אֶרֶץ .

חוק

כסף בשקלי זהב וכן שנינו בספרי :

מז

כג (ג) ס

עמוד
הפ
הס
ומ
(ו)
הנ
יר
ס
הז
המ
וה
הנ
אר
הו
נע
הע

כד

(יד)
שתי
לונ
וק
וב
מכ
עש
זוא
במ

כד

אכ
המ
(י)
ס
למ
כה
(י)
(כ)
ה"
קד

